

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2568
Vol. 10 No. 2 (May– August 2025)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสาร 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 08 97102920, 06 4946 1595
E-mail: ambj.mcu@gmail.com
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระธรรมวชิรสุตาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรจารย์, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาถนอม อานนโท, ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
พระมหาไสว สิริปัญญา, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
ดร.ภัฏขวัชร สุขเสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจจนาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
 พระวชิรภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร.
 พระเมธีวชิรบัณฑิต, ศ.ดร.
 พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
 พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.
 พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
 พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.
 พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผศ.ดร.
 พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, ดร.
 ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา
 รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ขานูตรบุญทริก
 รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน
 รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์ ชันแก้ว
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง
 ดร.ภัทวพัชร สุขเสน

[illegible]

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรพล เนื่อไม้หอม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาท์สุข
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจจานุภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคิน
ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู

ดร.สិวกกรณ์ กฤษณสุวรรณ
ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี
ดร.ชัชชนนท์ จันทวงศ์เดือน
ดร.สุวัฒน์ อาษาสิงห์
ดร.สงวน หล้าโพนทัน
ดร.ธงชัย สุขแสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: มงคล สอนไธสง

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพรินทร์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถ.จิระ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอก ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ รวมทั้งส่งเสริม การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ให้มีการเผยแพร่ผลงานในระดับชาติ และนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน ทั้งในส่วนวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และภายนอก รวมถึงนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ ทำให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน พร้อมนี้ขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน
บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้
ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา 1
โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ 1
The Development of Supplementary Activities to Enhance Basic Recorder for
Elementary Students Anubanlamplaimat School
จุมพล วรยศ, จิรานุวัฒน์ ชันธจันทร์ และเชาว์ การวิชา
Jumpol Worayot, Jiranuwat Kanthachan and Chao Karnwicha
- ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 15
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
The Innovative Leadership of Schools Administrators Affecting Learning Organization in
School under Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2
มนันญา พลซา และวิภาดา ประสารทรัพย์
Manunya Phonsa and Wipada Prasansaph
- สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 30
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
Competencies of Educational Institution Administrators that Affect the Effectiveness
of Educational Institutions in the 21st Century Under the Jurisdiction of the
Prachuapkhirikhan Primary Educational Service Area Office, Area 1
ชวิศา จริตควร และวิภาดา ประสารทรัพย์
Chavisa Jaritkuan and Wipada Prasansaph
- คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน 44
จังหวัดพิจิตร
Quality of Working Life of Personnel under the Subdistrict Administrative Organization
Taphanhin District Area Phichit Province
รชานนท์ สนิทรักษ์, โชติ บดีรัฐ และยุวดี พ่วงรอด
Rachanon Sanitrak, Chot Bodeerat and Yuvadee Phongrod
- การศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีม ของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 59
การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
A Study of Status for Teamwork of Personnel in educational institutions Mueangmai
Group Under Phichit Primary Educational Service Area Office 1
ณัฐกานต์ กิจจา และจารุวรรณ นาดัน
Nutthakan Kijja and Jaruwan Natun

- การวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก – สวรรค์ในสังคมไทย 76
An Analysis of the Hell – Heaven Paradigm in Thai Society
พระมหาลำไพ สุทธีสีโล (มาศวรรณา), พระครูศรีปัญญาวิกรม และพระมหาพจน์ สุวโจ
Phra Maha Lampai Sutthisilo (Masawanna), PhrakruSripanyavikrom
and Phramaha Phocana Suvaco
- แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน 88
อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
The Guideline for Applying Buddhist Principle for Life Development of the Elderly in
Nongdon Sub-District, Lamplaimas District, Buriram Province
พระอธิการวิรัตน์ จิตคุโณ, พระมหาพจน์ สุวโจ และพระมหาถนอม อานนโท
Phra Athikarn Wirat Thitaguno, Phramaha Phocana Suvaco
and Phramaha Thanorm Arando
- แนวทางในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาล ตำบลลำโรงใหม่ 103
อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
Guideline for Curing of Mental Condition of Bedridden Patients in Samrong Mai
Sub-District Municipality, Lahan Sai District, Buriram Province
พระมหาไกร์ต จันทวนโณ, พระมหาพจน์ สุวโจ และพระครูศรีปัญญาวิกรม
Phramaha Krot Candavanono, Phramaha Phocana Suvaco and PhrakruSripanyavikrom
- การศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทสีโล) 116
A Study of the Role of Propagating Vipassanā Meditation of
Phrakhru Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo)
พระอธิการสงฆ์ คุณสโก (วารินกุด), พระมหาพจน์ สุวโจ และพระมหาถนอม อานนโท
Phra Athikan Song Gunasako (Waringut), Phramaha Phocana Suvaco
and Phramaha Thanorm Arando
- การศึกษารูปแบบความเชื่อที่มีต่อหลวงพ่อชำนาญ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 130
A Study of Belief Form towards Luangpho Chamnit, Chamni District, Buriram Province
พระอธิการสุขุม อรุโณ (สุขตะเคียน), พระครูศรีปัญญาวิกรม และพระมหาพจน์ สุวโจ
Phra Athikarn Sukhum Aruno, PhrakruSripanyavikrom and Phramaha Phocana Suvaco
- การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 143
ในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์
Participation in Crime Prevention according to Buddhist Principles of Local
Administrative Organizations in Chaibadan District, Lopburi Province
พระธวัชชัย ทรัพย์สมบัติ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และสุรพล พรหมกุล
Phra Thawatchai Sapsombati, Sutipong Sawatta and Suraphon Promgun

- การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 156
ของประชาชน ในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
Application of Sārāniyadhamma Principles to Promote Democratic Citizenship
Among People in Chaiwan District, Udon Thani Province
พระกิตติพล กิตติโก (ช่างพิมพ์), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และสุรพล พรหมกุล
Phra Kittiphol Kittiko (Changphim), Sutipong Sawatta and Suraphon Promgun
- การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา 170
และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD)
Learning Management of Good Citizens in a Democratic System, Social Studies, Religion and
Culture, the Secondary Student Level 2, Using Student Team Achievement Division (Stad)
จิธีรดา นูราช, พีรวัต อินทวิ, ชาตรี เกษโพหนอง และประทวน วันนิจ
Teerada Nurat, Peerawat Inthawee, Chatri Kasephonthong and Prathon Wannit
- การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 183
ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
Digital Competency Development of School Administrators Under Buriram Primary
Educational Service Area office 2
เกศราภรณ์ บัวศรี, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ และศุภณภฤช ยอดสละ
Ketsaraporn Buasi, Thanyatep Sitthisua and Suphatanakris Yordsala
- แนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 196
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
Guidelines for Enhancing the Administration of Learning Management Through
Digital Technology Platforms in Schools Under Surin Primary Educational Service
Area Office 3
มาลินี ดียิ่ง, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ และทรงเดช สอนใจ
Malinee Deeying, Thanyatep Sitthisua and Songdej Sonjai
- ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน 210
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
Creative Leadership of School Administrators Affecting the Quality of Teachers'
Performance under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1
พิเชษฐ์ ฝั่งอาสา และนิคม นาคอ้าย
Pichet Phuengarsa and Nikom Nakai
- การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ 226
Community Ecological Layout Desing in Relation to Community Environmeintal
Management in Buriram Province
รุ่งสุริยา หอมวัน, พระมหาถนอม อานนโท (ชิดรัมย์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, และปิยวัฒน์ คงทรัพย์
Rungsuriya Homwan, Phramaha Thanom Ananto (Chidram), Phrakhru Pariyatpanyasopon
and Piyawat Kongsup

- การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้
ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
A Study of the Needs and Guidelines for Reducing Learning Regression in Small
Schools under the Office of Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 1
จิตตรา เม่นคง และนิคม อาค้าย
Jittra Menkhong and Nikom Nakai

241
- การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
A Study of Digital Leadership of School Adminstrators under Phitsanulok Primary
Educational Service Area Office 2
เบญจรัตน์ ลาคำ และจารุวรรณ นาทัน
Benjarat Lakum and Jaruwan Natan

254
- การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ
ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี
The Development of Management Model to Improve the Student Care and Support
System Through the Quality Management Processes of the Special Education Center
in Udon Thani Province
นิภาพร ศักดิ์แสน
Niphaporn Saksaen

270
- แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
Guidelines for Administration of Graduate Programs Based on the Principles of
Aparihaniyadhamma In Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus
ธนู ศรีทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, วิเศษ ชินวงศ์, สถาพร ภาคพรม และชูชัย ประดับสุข
Thanoo Srithong, Taweesak Tongtip, Wiset Chinnawong, Sathaporn Pakprom
and Chuchai Pradubsook

283
- Situation-Based Security Learning Packages Design
การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านความปลอดภัยโดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน
Xingwei He, Sirinat Jongkonklang and Nataya Pisanthananon
ชิงเหว่ย เหอ, สิรินาถ จงกลกลาง และนาตยา ปิลันธนานนท์

299
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์
จังหวัดอุดรดิตถ์
How Local Peoples Participating in Village Development Planning Process Case Study
Wangkapi Sub-district, Mueang Uttaradit District, Uttaradit Province
มงคล จันทร์รุ่งเรือง, โชติ บดีรัฐ และยุวดี พ่วงรอด
Mongkol Chanrungrueang, Chot Bodeerat and Yuvadee Phongrod

313

- การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน 327
อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
Self-Reliant Quality of Life Development for the Elderly A Case Study of Taphanhin Municipality Taphanhin District, Phichit Province
ปริญญฤทธิ์ ภูคำมี, โชติ บดีรัฐ และภาสกร ดอกจันทร์
Parinrit Phukhammee, Chot Bodeerat and Phatsakorn Donkjan
- การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก 342
สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Development of Enhancing Teacher Competency Model in the 21st Century for Small-sized Schools under the Foundation of the Church of Christ in Thailand
สุภาพร ธงทัตวรธนะ, พัชรารณณ์ ดวงชื่น และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์
Supaporn Tongtuswattana, Patcharaporn Duagchuen and Choomsak Intarak
- Assessment of Art Criticism Competency Needs of Students in the Art and 355
Design Department of Guangxi University of Foreign Languages
การประเมินความต้องการจำเป็นด้านสมรรถนะการวิจารณ์งานศิลปะ ในภาควิชาศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกวางซี
Zhao Ming and Qin Jian
- การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 368
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Development of School Administration Model Based on the Sufficiency Economy Philosophy of Small-sized Schools under the Foundation of the Church of Christ in Thailand
ประสิทธิ์ ธงทัตวรธนะ, พัชรารณณ์ ดวงชื่น และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์
Prasit Tongtuswattana, Patcharaporn Duagchuen and Choomsak Intarak
- การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนเอกชน 381
ในจังหวัดสมุทรสงคราม
Development of Internal Educational Quality Assurance Management Model of Private Schools in Samut Songkhram Province
พิเชฐพงศ์ จิตรวัดน์, พัชรารณณ์ ดวงชื่น และอภินันต์ อันทวีสิน
Pichetpong Jitawat, Patcharaporn Duagchuen and Apinun Untaweessin
- แนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษาประชาชน 396
ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
The Approach to Acceptance of the ThaiD Application Case Study of People in the Phichit Mueang Municipality Phichit Province
ชวานกร อัสวพิชญนต์ และยุวดี พ่วงรอด
Chawanakorn Asavapichayont and Yuwadee Phongrod

- การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ 411
ในจังหวัดนครปฐม
Development of Partnership-Based Management Model of District Learning
Encouragement Center in Nakhon Pathom Province
ปานุพงษ์ นันทวิสาร, ชูมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอภินันต์ อันทวิสิน
Panupong Nantawisan, Choomsak Intarak and Apinun Untaweasin

บทวิจารณ์หนังสือ: Book Review

- ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่ 425
The One Path the Four Foundations of Mindfulness
พระเอกลักษณ์ ฐิตาโลโก (แสงจันทร์) และ สิทธิโชค ปาณะศรี
Phra Aeklak Thitaloko (Saeng Chan) Sitthichok Panasree
- พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม 436
Buddhism and Holistic Health Care
พระปลัดณัฐพล ญฐฐโปล (มุลทอง) และสิทธิโชค ปาณะศรี
Phrapalad Natthapol Natthapalo (Moonthong) and Sitthichok Panasree
- พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร 447
What the Buddha Thought
รัตติกาล สุขไสย
Rattikarn Sooksai

ภาคผนวก

- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ 456
- คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ 457

การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ
The Development of Supplementary Activities to Enhance Basic Recorder
for Elementary Students Anubanlamplaimat School

จุมพล วรยศ, จิราณุวัฒน์ ชันธจันทร์ และเชาว์ การวิชา
Jumpol Worayot, Jiranuwat Kanthachan and Chao Karnwicha
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Faculty of Education, Buriram Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: Jumpol.Wor@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ประเมินระดับคุณภาพชุดกิจกรรม และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อชุดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 34 คน โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น แบบประเมินระดับคุณภาพชุดกิจกรรม แบบประเมินทักษะ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ ผู้วิจัยได้ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จำนวน 1 ชุด 8 กิจกรรม มีคุณภาพเหมาะสม IOC เท่ากับ 0.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้ ระดับคุณภาพชุดกิจกรรมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ 4.68 คะแนนก่อนใช้ชุดกิจกรรม 10.85 และคะแนนหลังใช้ชุดกิจกรรม 16.58 เปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเดียวกัน 32.65 ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.46, ร้อยละ = 93.70)

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม, ขลุ่ยรีคอร์เดอร์, ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of the research were to develop a set of supplementary activities to enhance basic recorder, evaluate the quality level of the activity set, and study students' satisfaction with the activity set. The sample was selected through purposive sampling, using the classroom as the unit of randomization, specifically 34 students from Grade 5/1 at Anubanlamplaimat School. The research instruments included a set of activities to enhance basic recorder, an activity quality assessment form, a skills assessment form, and a satisfaction questionnaire regarding the activities. Data analysis was conducted using Mean, percentage, standard deviation

The research results were found:

The development of supplementary activities to enhance basic recorder for elementary Students Anubanlamplaimat School. The researcher had been developed with set of 8 basic recorder blowing skill enhancement activities for elementary school students at Anubanlamplaimat School. The quality was appropriate, with an IOC of 0.68, which higher than the specified threshold, making it suitable for using with the sample group. The quality level of the activity set evaluated by experts was at the highest level, at 4.68. The score before using the activity set was 10.85, and the score after using the activity set was 16.58. The comparison between the scores before and after using the activity set for the same group of students was 32.65. Satisfaction with the activity set was at the highest level of satisfaction ($\bar{X} = 4.68$, $SD = 0.46$, percentage = 93.70).

Keywords: Activity Set, Recorder, Elementary Students

1. บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาโลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยึดหลักผลลัพธ์ในแง่ความรู้ วิชากลางและทักษะแห่งศตวรรษใหม่ เป็นผลที่ประเทศ โรงเรียน สถานที่ทำงาน และชุมชน ต่างเห็นคุณค่า ต่างเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต การนำทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปใช้กับนักเรียนทุกคน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัย

การบูรณาการของพื้นฐานความรู้ ภายใต้บริบทการสอนความรู้วิชาหลัก นักเรียนต้องเรียนรู้ทักษะที่จำเป็น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในโลกทุกวันนี้ (สิทธิพล อาจอินทร์, 2564)

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน ผู้สอนในสถานศึกษาไม่เข้าใจความหมายที่ชัดเจนของการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้สอนไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2565) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และใช้หลักจิตวิทยา ส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2562)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 คำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา จึงกำหนดให้ผู้เรียน เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ ซึ่งแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ ที่ต้องการให้แก่ผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ มีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ ซึ่งทักษะวิธีการทางศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ 3 แขนง คือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิชาดนตรีมีความสำคัญ ในการศึกษาแก่นวัยเรียนและระดับประถมศึกษา เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูแล้ว ส่งเสริมความสามารถทางดนตรี และกระตุ้นการพัฒนาการของผู้เรียนผ่านกิจกรรมทางดนตรี ทำให้มั่นใจได้ว่าครูสามารถมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kowalska and Tęczyńska-Kęska, 2022) การเรียนวิชาดนตรี คือ การเรียนการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับความสุขในการเรียน ความพึงพอใจจากการสัมผัสประสบการณ์ การพัฒนาความมั่นใจในตนเอง ดังนั้นกิจกรรมดนตรีที่วางแผนมาอย่างมุ่งมั่น จึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ การแสดงออกทางดนตรี (Rauduvaitė, 2023)

ขลุ่ยรีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้กันทั่วไปในโรงเรียนประถมศึกษาหลายทศวรรษ เป็นเครื่องดนตรีที่เรียนรู้และใช้งานได้ง่าย มีความสำคัญ ช่วยเพิ่มการฝึกฝนการได้

ยีน ทักษะการแสดง การควบคุมตนเอง การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้เครื่องดนตรีอื่น ๆ ส่งเสริมการพัฒนาดนตรีโดยรวมของนักเรียน (Carnicer et al., 2020) การสอนการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากพัฒนาทักษะการดนตรีของนักเรียน เพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรี ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา เพื่อผลิตนักดนตรีที่มีความชำนาญ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเพลิดเพลินในการศึกษาดนตรี ในหมู่นักเรียนประถมศึกษา (Mat, 2017)

ความสำคัญและการสอนการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ทำให้ตระหนักถึงการพัฒนาความสามารถวิชาดนตรี ส่งผลให้เกิดการคิดพัฒนากิจกรรมทางดนตรี ในลักษณะกิจกรรมหลาย ๆ แบบ เกิดเป็นชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น โดยชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ได้จัดให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว พบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ที่ช้า เนื่องจากขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์การปฏิบัติทางดนตรี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ผ่านชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ
2. เพื่อประเมินระดับคุณภาพชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 34 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 แบบ ได้แก่ (1) ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น (2) แบบประเมินระดับคุณภาพชุดกิจกรรมเสริมทักษะ

การเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น (3) แบบประเมินทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น
(4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น

3.3 การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ
2. ผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ประเมินเครื่องมือ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) หาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามตัวชี้วัด เหมาะสมหรือไม่ นำคะแนนที่ได้มาประเมินค่าและแปลผลตามเกณฑ์
3. นำเครื่องมือที่ประเมินหาความค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมอีกครั้ง เพื่อทำการประเมินหาระดับคุณภาพชุดกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด
4. นำผลการประเมินเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของเนื้อหา และหาข้อบกพร่อง
5. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที ทดลอง 60 นาที
2. ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ตามชุดกิจกรรม 1 ชุด 8 กิจกรรม 16 ชั่วโมง ดังนี้
 - 2.1 ทดสอบนักเรียนก่อนใช้ชุดกิจกรรมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น
 - 2.2 กิจกรรมที่ 1 เรื่อง ตำแหน่งนิ้ว การวางนิ้ว ส่วนประกอบ และวิธีบำรุงรักษาขลุ่ยรีคอร์เดอร์
 - 2.3 กิจกรรมที่ 2 เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรี โน้ตตัวดำ (Quarter note) เสียง B A G
 - 2.4 กิจกรรมที่ 3 เรื่อง โน้ตตัวขาว (Half note) เครื่องหมายหายใจ (Breath Mark) เครื่องหมายย้อนต้น (Repeat Sign)

2.5 กิจกรรมที่ 4 เรื่อง โน้ตเข้บ้ตหนึ่งชั้น (Eighth note) อัตราจังหวะ 2/4 เครื่องหมายย้ดจ้งหะ (Fermata)

2.6 กิจกรรมที่ 5 เรื่อง เครื่องหมายแสดงจ้งหะ (Tempo Markings) เสียง C5 D5

2.7 กิจกรรมที่ 6 เรื่อง อัตราจังหวะ 3/4 เครื่องหมายโยงเสียง (Tie) (Slur) เสียง F E

2.8 กิจกรรมที่ 7 เรื่อง โน้ตประจุด (Dotted note) โน้ตตัวกลม (Whole note) 1st and 2nd Ending

2.9 กิจกรรมที่ 8 เรื่อง เสียง D4 และ C4

2.10 ทดสอบนักเรียนหลังใช้ชุดกิจกรรมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้น

3. ให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้น

4. นำคะแนนที่ได้จากการวัดทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้น และคะแนนแบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้น ไปวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลขั้นต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การหาคุณภาพ ระดับคุณภาพ และความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้น หาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2565) ประเมินหาระดับคุณภาพของชุดกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของข้อมูล 2 กลุ่มที่ไม่อิสระจากกัน (Dependent Samples t-test) (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2565)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ

ตารางที่ 1 คุณภาพชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดอร์เป้องต้้นผ่านการประเมินทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อความถามกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣX	IOC	แปลผล
	1	2	3			
1	1	1	1	3	1	เหมาะสม
2	1	1	1	3	1	เหมาะสม
3	1	1	1	3	1	เหมาะสม
4	0	0	0	0	0	ปรับปรุง
5	1	1	1	3	3	เหมาะสม
6	1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
7	1	1	1	3	1	เหมาะสม
8	0	1	1	2	0.66	เหมาะสม
9	0	0	0	0	0	ปรับปรุง
10	1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
11	1	1	1	3	1	เหมาะสม
12	0	1	0	1	0.33	ปรับปรุง
13	1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
14	1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
15	1	1	0	2	0.66	เหมาะสม
16	1	1	1	3	1	เหมาะสม
17	1	1	1	3	1	เหมาะสม
18	1	1	1	3	1	เหมาะสม
19	1	1	1	3	1	เหมาะสม
20	1	1	1	3	1	เหมาะสม
ค่าเฉลี่ย	0.75	0.7	0.6	2.05	0.68	เหมาะสม
ร้อยละ	25	23.33	20	68.33	22.77	เหมาะสม

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลของชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จำนวน 1 ชุด 8 กิจกรรม มีคุณภาพเหมาะสม IOC เท่ากับ 0.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

4.2 ผลการประเมินระดับคุณภาพชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ

ตารางที่ 2 ระดับคุณภาพชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ผ่านการประเมินทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญ เปรียบเทียบกับเกณฑ์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ

รายการ	ระดับคุณภาพชุดกิจกรรม			
	$\bar{X}$	S. D.	ร้อยละ	แปลผล
1) จุดประสงค์ของชุดกิจกรรมสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	5.00	0	100	มากที่สุด
2) จุดประสงค์ของชุดกิจกรรมมุ่งเน้นพัฒนาทักษะอย่างเป็นขั้นตอน	5.00	0	100	มากที่สุด
3) จุดประสงค์ของชุดกิจกรรมมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริง	5.00	0	100	มากที่สุด
4) จุดประสงค์ของชุดกิจกรรมสอดคล้องกับพัฒนาการ ความสามารถของผู้เรียนระดับประถมศึกษา	4.33	0.57	86.66	มาก
5) เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาดนตรีสากล	4.33	1.15	86.66	มาก
6) เนื้อหามีความเหมาะสมกับช่วงวัยและความสามารถของผู้เรียน	4.33	0.57	86.66	มาก
7) เนื้อหามีลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบเข้าใจง่าย	4.33	0.57	86.66	มาก
8) เนื้อหามีลำดับขั้นตอนจากง่ายไปยาก	4.00	0	80.00	มาก
9) ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์	5.00	0	100	มากที่สุด
10) ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมสามารถฝึกฝนนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ	4.66	0.57	93.33	มากที่สุด
11) ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมที่กำหนดช่วยให้ผู้เรียนทักษะเกิดการเรียนรู้และจดจำได้ดี	5.00	0	100	มากที่สุด
12) กระบวนการสอนมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.00	0	80.00	มาก

13) กระบวนการสอนมีลำดับขั้นตอน จากง่ายไปยาก	4.00	0	80.00	มาก
14) กระบวนการสอนเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วม	4.66	0.57	93.33	มากที่สุด
15) มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ ช่วย สนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ	5.00	0	100	มากที่สุด
16) การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0	100	มากที่สุด
17) มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ ชัดเจน	5.00	0	100	มากที่สุด
18) มีการทดสอบ วัดและประเมินผลที่ หลากหลาย	5.00	0	100	มากที่สุด
19) การวัดและประเมินผลสามารถ สะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี	5.00	0	100	มากที่สุด
20) มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เรียน พัฒนาทักษะทางดนตรี	5.00	0	100	มากที่สุด
รวม	4.68	0.50	93.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับคุณภาพชุดกิจกรรมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ
อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ 4.68

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ คะแนนก่อนใช้และ
คะแนนหลังใช้ชุดกิจกรรม

เลขที่	คะแนนก่อนใช้ชุด กิจกรรม	คะแนนหลังใช้ ชุดกิจกรรม	ผลต่าง D	ผลต่าง D ²
1	9	16	7	49
2	8	15	7	49
3	12	18	6	36
4	14	19	5	25
5	8	14	6	36
6	9	16	7	49

7	10	18	8	64
8	12	18	6	36
9	8	12	4	16
10	6	12	6	36
11	7	12	5	25
12	11	16	5	25
13	8	12	4	16
14	12	19	7	49
15	14	20	6	36
16	12	18	6	36
17	11	18	7	49
18	12	19	7	49
19	14	19	5	25
20	15	20	5	25
21	12	18	6	36
22	12	19	7	49
23	14	20	6	36
24	10	16	6	36
25	9	15	6	36
26	14	20	6	36
27	13	18	5	25
28	11	16	5	25
29	8	12	4	16
30	8	12	4	16
31	11	16	5	25
32	9	14	5	25
33	12	18	6	36
34	14	19	5	25
ΣX	369	564	195	38025
$\bar{X}$	10.85	16.58	5.73	32.89
S. D.	2.43	2.72	1.02	11.84
ร้อยละ	54.26	82.94	28.67	82.23

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การใช้ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ คะแนนก่อนใช้และหลังใช้ชุดกิจกรรม

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S. D.	t
ก่อนใช้ชุดกิจกรรม	34	10.85	2.43	32.65
หลังใช้ชุดกิจกรรม	34	16.58	2.72	

จากตารางที่ 3 และ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนใช้และหลังใช้ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ พบว่า คะแนนก่อนใช้ชุดกิจกรรม 10.85 และคะแนนหลังใช้ชุดกิจกรรม 16.58 เปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเดียวกัน 32.65

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ

รายการ	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	S. D.	ร้อยละ	แปลผล
1. ลำดับเนื้อหาเริ่มจากง่ายไปหายาก	4.52	0.50	90.58	มาก
2. ชุดกิจกรรมช่วยให้เข้าใจและฝึกทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ทีละขั้นตอน	4.73	0.44	94.70	มากที่สุด
3. การอธิบายทฤษฎีดนตรีเบื้องต้นเข้าใจได้ง่าย	4.64	0.48	92.94	มากที่สุด
4. เนื้อหาการสอนแบบฝึกทักษะ มีความน่าสนใจและเข้าใจง่าย	4.82	0.38	96.47	มากที่สุด
5. ความหลากหลายของแบบฝึกทักษะ บทเพลง ตอบโจทย์การพัฒนาทักษะ	4.61	0.49	92.35	มากที่สุด
6. ชุดกิจกรรมมีความสนุกสนานและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้	4.82	0.38	96.47	มากที่สุด
7. ระยะเวลาในการร่วมกิจกรรมเหมาะสมกับนักเรียน	4.5	0.50	90.00	มาก

8. สื่อการสอนและอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.97	0.17	99.41	มากที่สุด
9. ครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้และคุณลักษณะได้เป็นอย่างดี	4.76	0.43	95.29	มากที่สุด
10. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์	4.44	0.50	88.82	มาก
รวม	4.68	0.46	93.70	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ อยู่ระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S. D. = 0.46, ร้อยละ = 93.70)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ พบว่า

1. ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จำนวน 1 ชุด 8 กิจกรรม มีคุณภาพเหมาะสม IOC เท่ากับ 0.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

2. ระดับคุณภาพชุดกิจกรรมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.68 คะแนนก่อนใช้ชุดกิจกรรม 10.85 และคะแนนหลังใช้ชุดกิจกรรม 16.58 เปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังใช้ ชุดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเดียวกัน 32.65

3. ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S. D. = 0.46, ร้อยละ = 93.70)

5.2 ผลของชุดกิจกรรมแสดงถึงประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมที่มีคุณภาพผ่านการประเมินคุณภาพ ระดับคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมของผู้เรียนทำให้เกิดทัศนคติที่ดีมากที่สุด ในการเรียนวิชาดนตรี ส่งผลให้ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ สามารถให้ความรู้ พัฒนาทักษะการปฏิบัติดนตรีของผู้เรียน รวมถึงเป็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทักษะทางการศึกษาด้านดนตรี เพื่อเกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนณรี ลีวิวัฒน์โชติ (2563) ได้ศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ โดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่องรีคอร์เดอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์ พบว่า การปฏิบัติขลุ่ย

รีคอร์ดเดอร์ โดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง รีคอร์ดเดอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ก่อนเรียน ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 1.907) คิดเป็นร้อยละ 18.6 หลังเรียน ($\bar{X} = 18.40$, S.D. = .986) คิดเป็นร้อยละ 92 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การพัฒนาทักษะ การบรรเลงขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ โดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง รีคอร์ดเดอร์ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ของนักเรียนสูงขึ้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจิระพงษ์ ปะกาโส (2562) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ ตามทฤษฎีของโซลตาน โคดาย พบว่า 1) หลังผู้เรียนเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การเป่าขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ตามทฤษฎีของโคดาย ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง การเป่าขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อเป็นต้นแบบ หรือแนวทางให้กับสถานศึกษา นำชุดกิจกรรมไปใช้กับ ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ตรงตามทักษะพื้นฐานทางด้านดนตรี

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการเป่าขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ ระดับชั้นอื่น ๆ
2. ศึกษาการจัดทำชุดกิจกรรมเสริมทักษะเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ ตามพัฒนาการ ความสามารถของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลิสรา จิตรขญาวณิช. (2565). *การจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระพงษ์ ปะกาโส. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าขลุ่ยรีคอร์ดเดอร์ ตามทฤษฎีของโซลตาน โคดาย*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิจัยและประเมินผลการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณิรดา เวชญาติลักษณ์. (2562). *หลักการจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- พัฒน์ณรี ลีวิวัฒนโชติ. (2563). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์โดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง รีคอร์เดอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา ศิลปศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2565). *วิจัยเทคโนโลยีการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท กู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สิทธิพล อางอินทร์. (2564). *ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Carnicer, J., & Garrido, D., & Navarro M., & Segura G. (2020). The recorder at school: the opinion of the music teacher. *Electronic Journal of Music in Education*, 20(46), 17-20.
- Kowalska, M., & Tęczyńska-Kęska, M. (2022). Analysis of the possibilities of improving musical competences of pre-school and early school pedagogy students at selected universities in Poland. *Kultura Przemiany Edukacja*, 22(11), 189.
- Rauduvaitė, A. (2023). Peculiarities of pupils' Learning to Learn: Insights of Music Teacher. *Rural Environment. Education. Personality*, 23(16), 95-96.
- Mat, A. (2017). Teaching Recorder B-flat Note: An Overview in Primary School Music Standard Curriculum. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(4), 975-978.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

The Innovative Leadership of Schools Administrators Affecting
Learning Organization in School under Pathum Thani Primary
Educational Service Area Office 2

มนันญา พลชา และวิภาดา ประสารทรัพย์

Manunya Phonsa and Wipada Prasansaph

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: s65561802033@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2) ศึกษา
ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม
และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่ง
การเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 59 แห่ง จำนวน 295 คน
ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 59 คน 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
ฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 59 คน และ 3) ครูผู้สอน จำนวน 177 คน
ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่า
ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การ
ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก เท่ากับ .910
4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกันพยากรณ์แปรปรวนของ

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้ร้อยละ 87.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This research aims to study the level of innovative leadership, study the level of being a learning organization, study the relationship between innovative leadership, and study the innovative leadership of school administrators that affects being a learning organization of the school under the Office of the Primary Educational Service Area, Pathum Thani Area 2. The sample group consisted of 59 schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2 for the academic year 2024. Data were collected from 59 school directors, 59 deputy directors in charge of academic affairs or heads of academic departments, and 177 teachers, totaling 295 participants. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.988. Data analysis utilized mean, percentage, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. The overall level of innovative leadership of school administrators was high.
2. The overall level of learning organization in schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2 was high.
3. There was a very strong positive correlation between the innovative leadership of school administrators and the learning organization in schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2, with a correlation coefficient of 0.910.
4. The innovative leadership of school administrators significantly influenced the learning organization in schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2. Key contributing factors included creating an innovative organizational atmosphere, having a vision for change, and fostering creativity. These factors collectively explained 87.60% of the variance in the learning organization of schools, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Innovative Leadership, Learning Organization

1. บทนำ

จากการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ผ่านมา การที่จะก้าวสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อขับเคลื่อนประเทศบนฐานนวัตกรรมซึ่งมีทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ การยกระดับทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการและทิศทางการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่ฐานนวัตกรรม จำเป็นต้องวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติ ทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดบริบทการพัฒนาประเทศในมิติด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566 หน้า 11)

นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังนั้น เยาวชนรุ่นใหม่จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและประเทศต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 หน้า 18)

การบริหารสถานศึกษาในยุคที่ต้องขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี ให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านต่าง ๆ ที่จะเป็รากฐานในการสร้างนวัตกรรมได้ในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการสร้างและนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน สร้างแรงบันดาลใจ บรรยากาศให้ครูและผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการพัฒนานวัตกรรม (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562 หน้า 18) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้างนวัตกรรมในองค์กร โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา คือความสามารถในการประยุกต์ใช้ในการนำองค์กร ทั้งวิธีการคิด การทำงานและแนวทางใหม่ ๆ เพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การคิดสร้างสรรค์ และการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นต้นสังกัดโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จึงสนใจศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และผลการศึกษาในครั้งนี้

เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาในด้านทักษะนวัตกรรมการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในการศึกษา 2567 จำนวนโรงเรียน 67 แห่ง จำนวน 1,287 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้งหมด 59 แห่ง จำนวน 295 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 59 คน 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 59 คน และ 3) ครูผู้สอน จำนวน 177 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 pp. 607- 608)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดขอบเขตของตัวแปร และนิยามศัพท์เฉพาะ ร่างข้อคำถามแล้วนำเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาแก้ไขปรับปรุง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) วุฒิการศึกษาสูงสุด 4) สถานภาพการดำรงตำแหน่ง และ 5) ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 5 ด้าน จำนวน 41 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามกรอบแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 5 ด้าน จำนวน 35 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามกรอบแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's scale) ซึ่งแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่าง 0.67 -1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.988

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการและครู ผ่าน Google Form

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับผ่าน Google Form ตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำไปประเมินผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับมาได้ คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามในตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แยกเป็นรายด้านและภาพรวม 2 โดยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวความคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1961 p. 71) มีเกณฑ์ในการแปลความหมายออกเป็นช่วงคะแนน

3. วิเคราะห์ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา จากการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แยกเป็นรายด้าน

และภาพรวม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวความคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1961 หน้า 71) มีเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy}) (Hinkle, et al., 1998 หน้า 120) และมีการแปลผลในกรณีที่มีค่า r_{xy} เป็นบวก

5. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้วในลักษณะการพัฒนาคำอธิบาย (Descriptive Presentation) แล้วนำเสนอข้อมูลเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกลุ่มที่อยู่นอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและสามารถสรุปรายละเอียดตามประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.47	0.58	มาก	1
2. ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	4.44	0.59	มาก	2
3. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.34	0.52	มาก	4
4. ด้านการบริหารความเสี่ยง	4.34	0.51	มาก	5
5. ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม	4.37	0.50	มาก	3
รวม	4.40	0.54	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์การ

เปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.59) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.59) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.52) ด้านการบริหารความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.51)) และด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.50)

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยรวม

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านความรอบรู้แห่งตน	4.42	0.46	มาก	2
2. ด้านแบบแผนทางความคิด	4.32	0.49	มาก	4
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.42	0.52	มาก	1
4. ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.34	0.55	มาก	3
5. ด้านความคิดเชิงระบบ	4.30	0.55	มาก	5
รวม	4.36	0.51	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.52) ด้านความรอบรู้แห่งตน ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.46) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.55) ด้านแบบแผนทางความคิด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.49) และด้านความคิดเชิงระบบ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.55)

4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) มีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	แปลผล
X ₁	1.000					.805**	สูง
X ₂	.863**	1.000				.779**	สูง
X ₃	.713**	.744**	1.000			.864**	สูง

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	แปลผล
X ₄	.886**	.875**	.792**	1.000		.832**	สูง
X ₅	.781**	.769**	.881**	.841**	1.000	.920**	สูงมาก
X	-	-	-	-	-	.910**	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก เท่ากับ .910 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ($r = 0.779 - 0.920$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ X₅ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .920, X₃ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .864, X₄ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .832, X₁ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .805 และ X₂ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .779

4.4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	F	P
1	X ₅	.920	.846	1613.132	.001
2	X ₅ X ₁	.930	.865	938.268	.001
3	X ₅ X ₁ X ₃	.936	.876	682.454	.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา X₅ เป็นตัวพยากรณ์ สามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้ดีที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.01 มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 84.60 เมื่อเพิ่ม ตัวพยากรณ์ X_1 เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 86.50 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.90 และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ X_3 เข้าไป จะมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 87.60 เพิ่มขึ้นจากเดิม ร้อยละ 1.10

4.5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตัวแปร พยากรณ์	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา				
	B	SE _b	β	t	p-value
1 X_5	.539	.047	.569	11.571	.001
2 X_1	.192	.031	.207	6.236	.001
3 X_3	.192	.039	.214	4.885	.001
R = .936 R ² = .876 a = .320					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ X_5 , X_1 และ X_3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .539, .192 และ .194 ตามลำดับ และ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .569, .207 และ .214 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้ร้อยละ 87.60 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = .320 + .539X_5 + .192X_1 + .192X_3$$

สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .569Z_{X5} + .207Z_{X1} + .214Z_{X3}$$

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยขออภิปรายข้อค้นพบการวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ดังต่อไปนี้

5.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความมุ่งมั่นในสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานแบบเดิม ๆ ให้ครูมีการสร้างสรรค์งานมากขึ้นและเข้ามีส่วนร่วมในการคิดสร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ บริพัทธ์ สารผล (2565 หน้า 133) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการวิเคราะห์แนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาไปสู่การสร้างนวัตกรรมและมีการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

5.2 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรไม่ยึดติดกับรูปแบบและกระบวนการทำงานแบบเดิม ๆ และมีการปรับเปลี่ยนความคิด และวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงานร่วมกันอยู่เสมอ มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดเก็บและนำข้อมูลมาใช้ ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วีรยา สัจจะเขตต์ (2564 หน้า 107) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมส่งผลต่อการมีประสิทธิภาพ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ เนื่องจากโรงเรียนมีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

5.3 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงสูงสุดรองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และด้านการบริหารความเสี่ยง ทั้งนี้เนื่องจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และ เป้าหมายที่ชัดเจน ทันท่วงที และสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมของสถานศึกษา จัดทำแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการใช้นวัตกรรมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และสามารถนำข้อมูลย้อนกลับจากผลการปฏิบัติงานไปวางแผนการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 หน้า 17) ที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานแบบเดิม ๆ ให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการสร้างสรรค์งานมากขึ้น โดยให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดสร้างสรรค์ทำงานเป็นทีมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีภาวะผู้นำในการจัดการและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครู

5.4 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จากตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 84.60 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม โดยพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าของนวัตกรรม จัดบรรยากาศของสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้ พัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำแนวคิดใหม่ ๆ มาพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ วัชรพงศ์ ทศนบรรจง (2563 หน้า 8) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร มีการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลและบรรยากาศส่งผลทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อสภาพแวดล้อมการทำงาน เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกทางพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน และส่งผลไปถึงผลของการ

ปฏิบัติงานของบุคลากรและภาพรวมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามการรับรู้ของบุคลากรในองค์กร

2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 86.50 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการวิเคราะห์แนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และมีการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ รูตินันท์ นันทะศรี (2563 หน้า 17) ให้ความหมายของการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้ความรู้ความสามารถในการกระตุ้นใฝ่ฝัน และจูงใจให้บุคลากรร่วมกันวิเคราะห์บริบทแวดล้อมของสถานศึกษา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ปัญหา อุปสรรคมากำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมสร้างวิสัยทัศน์สู่การนำไปปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 87.60 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่แตกต่างและยังเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีอิสระทางความคิด เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสามารถประยุกต์วิธีการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ในการพัฒนางานให้เกิดนวัตกรรมที่มีคุณค่าในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ คณิน คำแพง (2563 หน้า 8) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีจินตนาการเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่จินตนาการใหม่ ๆ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่นและการปรับตัวในการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผนร่วมกับบุคลากรในการจัดทำระบบควบคุมภายใน เพื่อพิจารณาแนวทางป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านความคิดเชิงระบบ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการวางแผนงานอย่างเป็นขั้นตอน รู้จัก

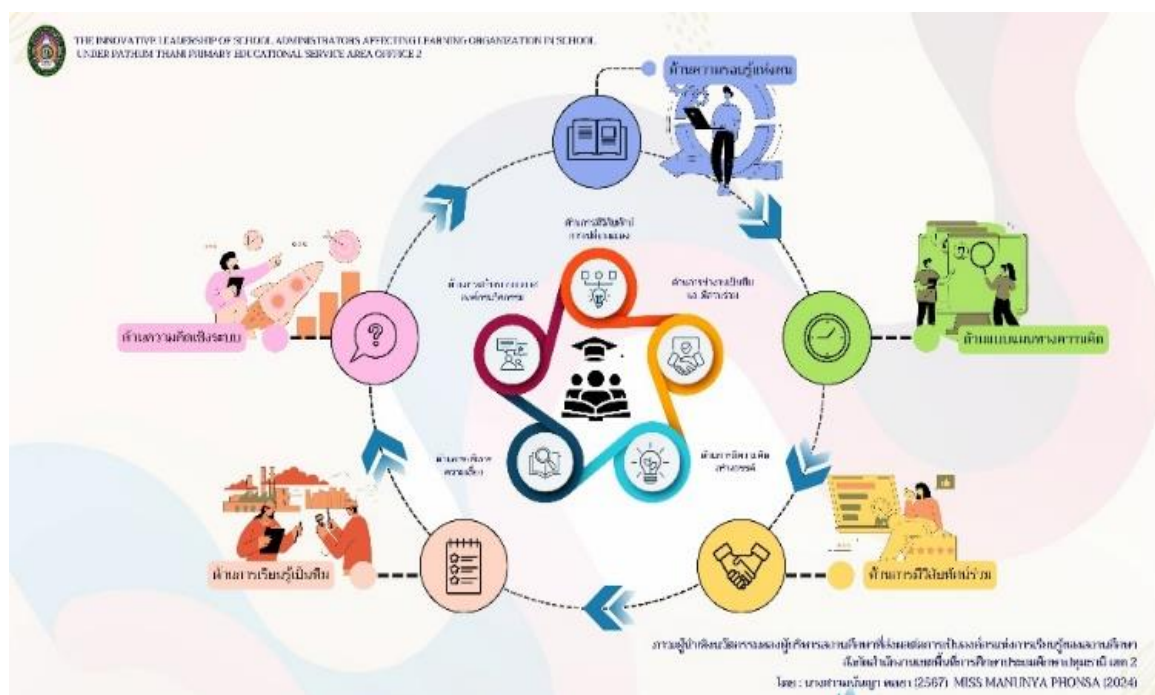
เชื่อมโยงงานได้อย่างเป็นระบบ มีการศึกษาหาข้อมูลในการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติจริง มีประเมนผลการทำงาน และสามารถพัฒนาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานฝ่ายอื่น ๆ ของสถานศึกษา เพื่อประสิทธิภาพของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาในหน่วยงาน/จังหวัดอื่น ๆ เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบและใช้ในการปรับปรุง วางแผนพัฒนา และกำหนดนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จากการศึกษาค้นคว้า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 1 แสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- คณิน คำแพง. (2563). โมเดลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น: โมเดลแข่งขันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและภาวะผู้นำแบบดิจิทัล. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บริพัฒน์ สารผล. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัชรพงศ์ ทศนบรรจง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วีรยา สัจจะเขตต์. (2564). การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2562). แนวการพัฒนาโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences*. Boston: Houghton Mifflin.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.
- Likert, Rensis. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw – Hill.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา
ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

Competencies of Educational Institution Administrators that Affect
the Effectiveness of Educational Institutions in the 21st Century Under
the Jurisdiction of the Prachuapkhirikhan Primary Educational
Service Area Office, Area 1

ชวิศา จริตควร และวิภาดา ประสารทรัพย์

Chavisa Jaritkuan and Wipada Prasansaph

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: s65561802032ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะ 2) ศึกษาระดับประสิทธิผล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผล และ 4) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 คน ครูจำนวน 281 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีคุณภาพค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .952 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .709 ถึง .810 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

ได้รับบทความ: 5 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2568

Received: March 5, 2025; Revised: March 18, 2025; Accepted: March 26, 2025

และความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีค่า .872 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

4. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีค่าอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 76.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ประสิทธิผลของสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the competency level 2) To study the effectiveness level, 3) the relationship between executive competency and effectiveness, and 4) to study at least one aspect of executive competency that affects the effectiveness of educational institutions in the 21st century under the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1. The sample group comprised 25 educational institution administrators and 281 teachers, totaling 306 in total, selected through a simple random sampling method. The research instrument was a questionnaire with a quality reliability of .952. The statistical methods employed for analyzing quantitative data included frequency, percentage, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression.

The research results found that:

1. The competencies of school administrators within the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1 were notably high across all dimensions

2. The overall effectiveness of educational institutions in the 21st century under the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1 was rated highly.

3. The correlation between the competencies of school administrators and the effectiveness of schools in the 21st century under the Office of the Primary Educational Service Area, Prachuap Khiri Khan Area 1, there is a positive relationship with statistical significance at the .01 level, with a correlation value between .709 and .810, in the same direction, and the relationship within the variable of school administrators' competence and the effectiveness of schools in the 21st century is at a high level of .872.

4. The competencies of educational administrators that impact the effectiveness of educational institutions in the 21st century under the Office of the Primary Educational Service Area, Prachuap Khiri Khan Area 1, the predictive power value is 76.30, which is statistically significant at the .05 level.

Keywords: Effectiveness of the Educational institution, 21st Century, Competency of Educational Institution Administrators

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 หน้า 1) ทั้งนี้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560 – 2579 หน้า 1)

การบริหารเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถพัฒนา ผูกให้มีมากขึ้นได้หรือเป็นความสามารถที่อยู่ในตัวบุคคลหรือเรียกว่าพรสวรรค์ อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความสามารถของตนให้แก่เพื่อนร่วมงาน กระจายความรู้ความสามารถสู่สถานศึกษาหรือการแบ่งปันความรู้การปฏิบัติงานหรือสร้างแนวทางการปฏิบัติที่ดีเพื่อนำไปสู่คลังความรู้ขนาดใหญ่ของสถานศึกษาซึ่งผู้บริหารหรือสมาชิกสามารถนำความรู้นี้ไปใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา ส่งผลให้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องให้พร้อม และมีความชำนาญในการบริหารงาน และเกื้อหนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีสมรรถนะที่ดีด้วย เพื่อที่จะได้บุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะพร้อมพัฒนาสถานศึกษาให้มีแต่ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตรงตามเป้าหมายของสถานศึกษา องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 6 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement motivation) 2) การพัฒนาตนเอง (Self-development) 3) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) 4) การบริการที่ดี (Service mind) 5) การสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and motivation) 6) การมีวิสัยทัศน์ (Vision)

การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการขับเคลื่อนหลายทางเพื่อจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ก้าวกระโดด สมรรถนะหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานให้สำเร็จ เมื่อพิจารณาถึงสมรรถนะ

การศึกษาไทยในเวทีสากลยังอยู่ในระดับที่ไม่ดีนัก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก รวมทั้งตัวชี้วัดด้านการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีแนวโน้มของอันดับและคะแนนที่ลดลง ทั้งด้านการยกระดับด้านคุณภาพการศึกษา ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศมีแนวโน้มของคะแนนและอันดับที่ดีขึ้นแต่ยังมีอันดับที่ไม่เกิดครึ่งของประเทศที่เข้ารับการประเมินทั้งหมด ดังนั้น ประเทศไทยจึงถูกจัดอันดับอยู่ในกลุ่มระดับล่างที่มีอันดับไม่เกินครึ่งจากประเทศที่เข้ารับการประเมินทั้งหมด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564 หน้า 9) ซึ่งการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงเพื่อพลิกโฉมประเทศไปสู่การขับเคลื่อนที่ใช้นวัตกรรมเป็นฐานมีหลากหลายปัจจัยที่สนับสนุน ทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้น มีสถาบันการศึกษาและแพลตฟอร์มฝึกจำนวนมาก รวมถึงคนไทยมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นที่สามารถฝึกอบรมทั้งการฝึกเข้าและการฝึกยกระดับเพื่อเพิ่มสมรรถนะ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2566 – 2570 หน้า 122)

ผู้บริหารสถานศึกษามีโอกาสที่จะสร้างประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นผลจากการแสดงข้อมูลที่มีประสิทธิผลของกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ (ณัฐช่วยงาน, 2565 หน้า 15) และการบริหารสถานศึกษาให้ได้ประสิทธิผลในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาเพราะว่าการที่สถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการมีประสิทธิผลขององค์กรซึ่งหากบริหารจัดการแล้วไม่ประสบความสำเร็จและไม่ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็จะมีผลทำให้สถานศึกษาไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (รัตน เหลืองงาม, 2562 หน้า 38)

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ว่ามีสมรรถนะของผู้บริหารด้านใดที่ส่งผลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากน้อยเพียงใด ซึ่งการวิจัยเรื่องนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

3. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

4. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งเน้นศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 118 คน ครูจำนวน 1,348 คน รวมทั้งสิ้น 1,466 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 306 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 pp. 607-610) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คน 2) ครู จำนวน 281 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 แบ่งเป็น 3 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 20 ข้อ จำแนกเป็น 4 ด้าน หาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .952

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาวิชาการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครู แล้วนัดวันเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Form และสร้าง QR Code

ของแบบสอบถามแนบส่งผ่านระบบ My Office ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตอนที่ 1 โดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 และ 3 วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ตอนที่ 4 โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ตอนที่ 5 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 306		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1 .การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)	4.45	.49	มาก	1
2 .การพัฒนาตนเอง (Self-Development)	4.35	.57	มาก	5
3. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	4.45	.55	มาก	1
4. การบริการที่ดี (Service Mind)	4.39	.58	มาก	3
ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 306		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
5. การสื่อสารและแรงจูงใจ	4.40	.56	มาก	2
6. การมีวิสัยทัศน์ (Vision)	4.38	.59	มาก	4
รวม	4.40	.49	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .49) และหากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .49) และ การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .55) รองลงมาคือ การสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and Motivation) ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .56) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การพัฒนาตนเอง (Self-Development) ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .57) ตามลำดับ

4.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	n = 306		แปลผล	อันดับ ที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น	4.36	.49	มาก	4
2. การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.44	.55	มาก	2
3. การพัฒนาให้มีทัศนคติทางบวก	4.46	.51	มาก	1
4. การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.43	.58	มาก	3
ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	n = 306		แปลผล	อันดับ ที่
	$\bar{X}$	S.D.		
รวมเฉลี่ย	4.42	.47	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .47) และหากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = .51) รองลงมา คือ การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .55)

และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .49) ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y _{tot}	ระดับ ความสัมพันธ์
X ₁	1.000	-	-	-	-	-	.709**	สูง
X ₂	.733**	1.000	-	-	-	-	.755**	สูง
X ₃	.699**	.662**	1.000	-	-	-	.758**	สูง
X ₄	.619**	.724**	.712**	1.000	-	-	.793**	สูง
X ₅	.718**	.742**	.806**	.759**	1.000	-	.797**	สูง
X ₆	.702**	.779**	.744**	.837**	.835**	1.000	.810**	สูง
X	-	-	-	-	-	-	.872**	สูง

** p < .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) (X₁) การพัฒนาตนเอง (Self-Development) (X₂) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) (X₃) การบริการที่ดี (Service Mind) (X₄) การสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and Motivation) (X₅) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) (X₆) กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p < .01) ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .709 ถึง .810 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวก และความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายด้านพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 สูงสุดคือ การมีวิสัยทัศน์ (Vision) (X_6) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .810 รองลงมาคือ การสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and Motivation) (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .797 การบริการที่ดี (Service Mind) (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .793 การทำงานเป็นทีม (Teamwork) (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .758 การพัฒนาตนเอง (Self-Development) (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .755 และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .709 ตามลำดับ

4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

สมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษา	R	R ²	Adj R ²	SEE	F
X_6	.810	.657	.655	.27430	581.257
$X_6 X_3$	.843	.710	.708	.25240	371.257
$X_6 X_3 X_4$	.857	.735	.732	.24176	279.197
$X_6 X_3 X_4 X_2$	.867	.752	.748	.23441	227.797
$X_6 X_3 X_4 X_2 X_5$	.871	.759	.755	.23154	188.492
$X_6 X_3 X_4 X_2 X_5 X_1$	.874	.763	.758	.22976	160.459

** $p < .01$

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จากสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน มีสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทดสอบแล้ว พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ด้าน คือ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้ วิสัยทัศน์ (Vision) (X_6) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) (X_3) การบริการที่ดี (Service Mind) (X_4) การพัฒนาตนเอง (Self-Development) (X_2) การสื่อสารและแรงจูงใจ

(Communication and Motivation) (X_5) และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) (X_1)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีได้นำลักษณะของสมรรถนะของผู้บริหารมาปรับใช้ โดยเฉพาะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) และการทำงานเป็นทีม (Teamwork) รองลงมาคือ การสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and Motivation) การบริการที่ดี (Service Mind) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) การพัฒนาตนเอง (Self-Development) กล่าวได้ว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี ไชยวงษ์เย็น (2565 หน้า 47) พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ พิมพ์ชนก ธวัชคำ (2565 หน้า 83) พบว่าสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้แก่การพัฒนาให้มีทัศนคติทางบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา และการพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ทั้งนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการเพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ไชยช่อฟ้า (2565 หน้า 19) พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ส่วนความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชพร เจริญศรี (2567 หน้า 24) พบว่า ประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เรียงลำดับจากด้านที่ความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ (Vision) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and Motivation) ด้านการบริการที่ดี (Service mind) ด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ด้านการพัฒนาตนเอง (Self-development) ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement motivation) ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร แสนสุข (2564 หน้า 96) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลโรงเรียน โดยรวมพบว่ามี ความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .762 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มีศักดิ์ แสงศิลา (2566 หน้า 81) พบว่า ความสัมพันธ์ สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมมี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง

5.4 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ซึ่งใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 นำมาวิเคราะห์ ทั้งหมด 6 ตัวแปร พบว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) (X_1) การพัฒนาตนเอง (Self-development) (X_2) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) (X_3) การบริการที่ดี (Service mind) (X_4) การสื่อสารและแรงจูงใจ (Communication and Motivation) (X_5) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) (X_6) ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .709 ถึง .810 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ทางบวก และความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ บุญศรี (2566 หน้า 100) พบว่า การสร้างวิสัยทัศน์ การพัฒนาทีมงาน และการบริการที่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .801 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่เป็นบวกทุกค่า มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 64.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ชรินทร์ ต่อชีพ (2567 หน้า 15) ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จะสามารถนำพาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาเลือกสิ่งที่เป็นสำคัญและค่านิยมของสถานศึกษา แสดงให้

บุคลากรหรือครูในสถานศึกษาเห็นว่าการกระทำ คำพูด ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน กำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้เพื่อบรรลุเป้าหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจึงนำ ด้านการพัฒนาตนเอง (Self-Development) เนื่องจากได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ไปปรับ พัฒนา ส่งเสริม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา

2. ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเน้นและส่งเสริมให้มากที่สุด ควรนำพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

3. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำสมรรถนะของผู้บริหารมาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา และบรรลุเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดสถานศึกษา ใหญ่ กลาง และเล็ก เพื่อให้ทราบถึงบริบทในการบริหารงานสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง ฝ่ายบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนางานภายในสถานศึกษา

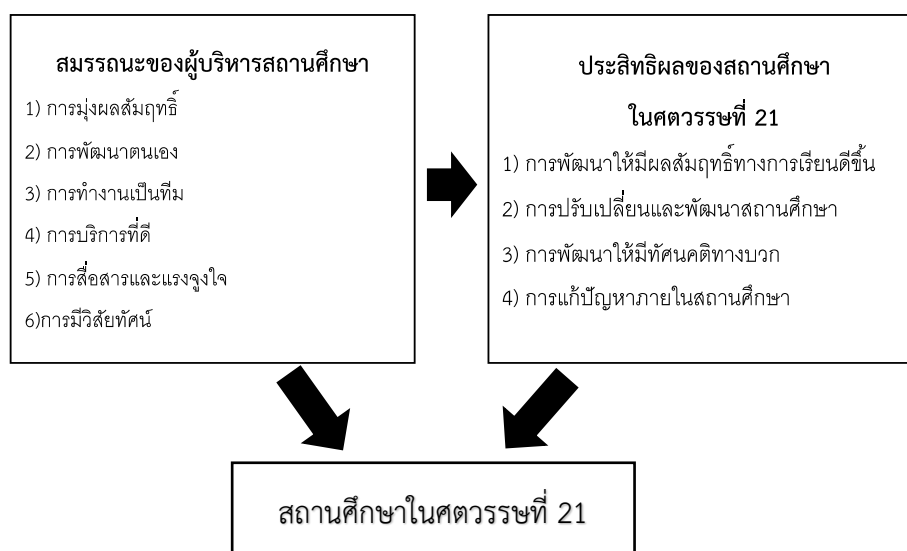
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ที่กล่าวมาข้างต้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement motivation) การพัฒนาตนเอง (Self-development) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) การบริการที่ดี (Service mind) การสื่อสาร

และแรงจูงใจ (Communication and motivation) และการมีวิสัยทัศน์ (Vision) ไปปรับประยุกต์ใช้กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา

ภาพที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติม 2545, 2553). กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของครุสภา.
- เกรียงไกร แสนสุข (2564). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จารุวรรณ บุญศร. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 3(7), 23.
- ชรินทร์ ต่อชีพ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

- ณัฐ ช่วยงาน. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พชร เจริญศรี. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ชนก ชูระคำ. (2565). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.*
- ภาวิณี ไชยวงษ์เย็น. (2565). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.*
- มีศักดิ์ แสงศิลา. (2566). *ความสัมพันธ์สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล วิทยาลัยสันตพล, 9(1), 62.*
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*
- ศิริพร ไชยข้อฟ้า. (2565). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยธนบุรี.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. (พ.ศ. 2566 - 2570).*
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

**คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล
ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร**
**Quality of Working Life of Personnel under the Subdistrict
Administrative Organization Taphanhin District
Area Phichit Province**

รชานนท์ สนิทรักษ์, โชติ บดีรัฐ และยุวดี พ่วงรอด

Rachanon Sanitrak, Chot Bodeerat and Yuvadee Phongrod

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: yo.rachanon1991@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพในชีวิตการทำงาน เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลต่อคุณภาพชีวิต ในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธีระหว่าง เชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ พนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 แห่ง จำนวน 105 คน โดยเก็บข้อมูลทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t-test, F-test และเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 คน จากองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมด 10 แห่ง ถึงความคิดเห็นต่อแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 8 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
2. ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านสถานภาพ และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนในด้านอื่น ๆ ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

ได้รับบทความ: 2 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 29 มีนาคม 2568

Received: March 2, 2025; Revised: March 20, 2025; Accepted: March 29, 2025

3. แนวการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สรุปในภาพรวมในเรื่องคำตอบแทนปัจจุบันแล้วนั้นยังไม่เพียงพอหรือสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันหากมีการแก้ไขระเบียบกฎหมายให้สอดคล้องสภาพเศรษฐกิจก็จะเป็นการส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานมากกว่านี้

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, การทำงาน, ปัจจัยส่วนบุคคล

Abstract

This research aims to study the level of quality of work life. To compare the opinions of personnel under the Subdistrict Administrative Organization regarding their quality of work life, classified according to personal factors. And to study strategies for promoting and developing the quality of work life for personnel under the Subdistrict Administrative Organization in the Taphanhin District, Phichit Province. The research employs a mixed-methods approach, combining both quantitative and qualitative research methods. The quantitative aspect of the research focuses on the population of 105 subdistrict administrative officers (SAO personnel) from 10 Subdistrict Administrative Organizations in the Taphanhin District, Phichit Province. Data is collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96. The statistical methods used in the research include percentages, means, standard deviations, as well as T-test and F-test for hypothesis testing. The qualitative aspect of the research involves interviews with key informants, specifically 10 SAO chiefs from the 10 Subdistrict Administrative Organizations in the Taphanhin District, Phichit Province. The interviews aim to gather their opinions on strategies for promoting and developing the quality of work life for personnel under the Subdistrict Administrative Organization in the Taphanhin District, Phichit Province.

The research results found that:

1. The quality of work-life of personnel in the sub-district administrative organizations in the Taphanhin District, Phichit Province, across all 8 areas, is generally at a high level. The area with the highest average score is collaboration and relationships with others.

2. Personal factors related to marital status and work experience significantly affect work-life quality, with statistical significance at .05. However other factors do not show a significant difference in their effect on work-life quality.

3. The approaches to promoting and developing work-life quality for personnel in the sub-district administrative organizations in the Taphanhin District, Phichit Province, based on interviews with the mayors of these organizations, suggest that current compensation is insufficient or does not align with the current cost of living. If the regulations are amended to better match the economic conditions, it would positively impact work life quality.

Keywords: Quality of Life, Work, Personal Factors

1. บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่า เป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อความสำเร็จในองค์กรอย่างมาก หากองค์กรใดมีบุคลากรที่ดีแล้วก็ย่อมที่จะเกิดประโยชน์และสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรได้ ทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งได้ ผู้บริหารองค์กรจึงจำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่ทุกขั้นตอนในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารสามารถเข้าถึงความต้องการของ บุคลากรในองค์กรได้อย่างกลมกลืน พร้อมกับร่วมมือทำงานกันตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ ตลอดจนมีความสุขที่ได้เป็นบุคลากรในองค์กรพร้อมกับมีความภูมิใจในชื่อเสียงขององค์กร สิ่งเหล่านี้ คือ คุณภาพชีวิต ในการทำงาน (Quality of Working Life) ในองค์กร (นัทกร ไชยธรรมา และลลิตา นิพิฐประศาสน์ สุนทรวิภาต, 2565 หน้า 45)

จากความหมายและความสำคัญของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลผลิตขององค์กร ตลอดจนการที่บุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี จะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรภายในองค์กรแล้ว Walton 1974 ได้เสนอแนวคิดว่าคุณภาพชีวิตการทำงานจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ในการทำงานที่ครอบคลุมสภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยที่มีองค์ประกอบอยู่ 8 ประการ ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรมีความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีสิทธิของพนักงานหรือกรรมสิทธิ์ในองค์กร ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม (นรินทร์ ออบแพทย์, 2563 หน้า 12)

องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งภายใต้การกำกับดูแลของนายอำเภอ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ของตนเองไม่ว่าจะเป็นในด้านโครงสร้างพื้นฐาน จัดให้มีบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนนและด้านอื่น ๆ อีกมากมาย รวมทั้งการขับเคลื่อนนโยบายและสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการที่จะปฏิบัติงานหรือภารกิจให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมในคิดและการตัดสินใจและทำงาน เพื่อขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ ผู้บริหารองค์กรกล่าวคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญต่อทรัพยากรบุคคลและใช้อย่างมีคุณค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรของตน และมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการให้บุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสุขในการปฏิบัติงาน มีระบบการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในองค์กรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีขึ้นนั่นเอง (ดนัย ผ่องแผ้ว, 2564 หน้า 4)

อำเภอตะพานหิน ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในเขตพื้นที่ทั้งหมด 10 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน องค์การบริหารส่วนตำบลวังสำโรง องค์การบริหารส่วนตำบลวังหั่ว องค์การบริหารส่วนตำบลคลองคูณ องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่หลวง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเกตุ องค์การบริหารส่วนตำบลจี่วราย องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลุม และองค์การบริหารส่วนตำบลดงตะขบ ซึ่งจากที่กฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนภารกิจและดำเนินนโยบายสาธารณะรวมถึงการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการต่าง ๆ จึงถือได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจมากมายที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จและให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรของตน เนื่องจาก คุณภาพชีวิตในการทำงาน ย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อองค์กร ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเพิ่มผลผลิตให้กับองค์กร ช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน และช่วยปรับปรุงพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้วย (ดนัย ผ่องแผ้ว, 2564 หน้า 4) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพในชีวิตการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยที่มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วน

บุคคล และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ในการที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล ที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 แห่ง ทั้งหมดจำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ T-test, F-test และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน ถึงความคิดเห็นต่อแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

3.2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล ที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 แห่ง จำนวน 105 คน ด้วยวิธีเจาะจง โดยเก็บข้อมูลทั้งหมด 105 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมด 10 แห่ง จำนวน 10 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) แบบสอบถาม 105 ชุด สำหรับพนักงานส่วนตำบล ที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 แห่ง โดยเก็บข้อมูลทั้งหมดจำนวน 105 คน และ (2) แบบสัมภาษณ์ 10 ชุด สำหรับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน โดยมีคุณภาพเครื่องมือความตรงตามเนื้อหา (IOC) ดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟาได้ที่ 0.96

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 105 ชุด โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม เพื่อนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย การซักถาม พูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งด้านบริบทขององค์กร บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่น แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานให้กับบุคลากรภายในองค์กร และเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง โดยผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูลและมีการบันทึกเทปถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 8 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) วิเคราะห์ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 8 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลโดยการตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 8 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 8 ด้าน

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	3.47	0.89	ปานกลาง
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาพอนามัย	3.95	0.69	มาก
3. ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ของบุคลากร	4.13	0.65	มาก
4. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการ ทำงาน	4.09	0.77	มาก
5. ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับ บุคคลอื่น	4.27	0.56	มาก
6. ด้านสิทธิของพนักงานหรือธรรมเนียมใน องค์การ	4.02	0.76	มาก

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
7. ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	4.15	0.68	มาก
8. ด้านความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.12	0.66	มาก
รวม	4.02	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 8 ด้าน โดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รองลงมาตามลำดับคือ ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร ด้านความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านสิทธิของพนักงานหรือธรรมเนียมในองค์การ และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพอนามัย ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม

4.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

4.2.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยค่าสถิติ t-test

ตารางที่ 2 แสดงวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ ด้วยค่าสถิติ t-test

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
1. ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	ชาย	31	3.51	0.91	0.303	0.76
	หญิง	74	3.45	0.89		
2. ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	ชาย	31	3.90	0.72	- 0.830	0.41
	หญิง	74	4.00	0.67		
3. ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้สามารถของบุคลากร	ชาย	31	4.00	0.62	- 1.719	0.09
	หญิง	74	4.20	0.64		
4. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	ชาย	31	4.15	0.54	0.539	0.60
	หญิง	74	4.06	0.84		
5. ด้านบูรณาการด้านสังคมหรือการทำงานร่วมกัน	ชาย	31	4.23	0.49	- 0.418	0.68
	หญิง	74	4.28	0.58		
6. ด้านสิทธิของพนักงานหรือธรรมเนียมในองค์กร	ชาย	31	4.08	0.57	0.723	0.47
	หญิง	74	4.00	0.82		
7. ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	ชาย	31	4.00	0.72	- 0.530	0.60
	หญิง	74	4.08	0.66		
8. ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับสังคม	ชาย	31	4.03	0.67	- 1.117	0.27
	หญิง	74	4.19	0.64		
รวม	ชาย	31	3.98	0.50	- 0.439	0.66
	หญิง	74	4.03	0.57		

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test พบว่า บุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศต่างกัน เพศชาย จำนวน 31 คน และเพศหญิง จำนวน 74 คน มีความเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน (sig. = 0.66) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยแบบสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าเอฟ (F-test)

ตารางที่ 3 แสดงวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้วยแบบสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าเอฟ (F-test)

ปัจจัยส่วนบุคคล		df	Mean Square	f	sig
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	3	0.156	0.501	0.68
	ภายในกลุ่ม	101	0.311		
	รวม	104			
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.041	3.563	0.03
	ภายในกลุ่ม	102	0.292		
	รวม	104			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.210	0.682	0.51
	ภายในกลุ่ม	102	0.308		
	รวม	104			
ประสบการณ์ ทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	3	0.901	3.122	0.03
	ภายในกลุ่ม	101	0.289		
	รวม	104			
รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	5	0.474	1.593	0.17
	ภายในกลุ่ม	99	0.298		
	รวม	104			

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้วยแบบสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่า f-test จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร คือ ด้านสถานภาพที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีค่า Sig. = 0.03 และค่า F = 3.569 และด้านประสบการณ์ทำงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีค่า Sig. = 0.03 และค่า F = 3.122 ในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ พบว่ามีความเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้ง 8 ด้าน ไม่แตกต่างกัน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยวิธีการสัมภาษณ์

สรุปผลการสัมภาษณ์แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผ่านมุมมองของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน ได้ดังนี้

แนวการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ต่างสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนว่า ในเรื่องค่าตอบแทนของบุคลากรปัจจุบันแล้วนั้นยังไม่เพียงพอหรือสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน หากมีการแก้ไขระเบียบกฎหมายให้สอดคล้องสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันก็จะเป็นการส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน

มากกว่านี้ สภาพแวดล้อมในการทำงานองค์กรจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคลากร และมีการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้แก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อนำศักยภาพมาพัฒนา องค์กร และความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะต้องส่งเสริมการทำงานภายในองค์กรให้เกิดบรรยากาศและ วัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบครอบครัว เคารพในสิทธิซึ่งกันและกันเปิดโอกาสให้แสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ จะต้องยึดหลักการในการขอความร่วมมือจาก บุคลากรหากเกิดภารกิจนอกเหนือจากเวลางาน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมให้กับบุคลากรรับทราบ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความรู้สึกเป็น ประโยชน์ต่อสังคมให้กับบุคลากร ซึ่งการปรับปรุงและส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้จะช่วยยกระดับ คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับองค์กร บริหารส่วนตำบล

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า

ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหินโดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับ บุคคลอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้วยสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรขององค์กร บริหารส่วนตำบลที่ทำงานร่วมกับแบบครอบครัว และส่วนใหญ่เป็นประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ตัสนิม ทับคำ (2563 หน้า 107) ที่ได้ทำการศึกษา คุณภาพ ชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่นใน อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของ พนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการ ทำงานของบุคลากรสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนนั้น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัด องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ด้วยสวัสดิการของพนักงานส่วนตำบลซึ่งถือได้ว่าเป็นข้าราชการประเภทหนึ่งได้รับการจัดสรรอย่างเหมาะสมและเสมอภาคกันในทุกช่วงของเพศ อายุ ระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑามาศ อ้วนแก้ว, บุญญาพร แก้วยม และ บุญลดา คุณาเวชกิจ (2564 หน้า 33) ที่ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน กรณีศึกษา พนักงานบริษัท โมเดิร์นเทรด ในจังหวัดพิษณุโลก โดยผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน

ในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านสถานภาพ ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ความรับผิดชอบต่อครอบครัวที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปริญญา จันทร์สว่าง (2566 หน้า 55) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานข้าราชการทหารอากาศของสนามฝึกใช้อาวุธทางอากาศชัยบาดาล อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามสถานภาพการสมรส ในภาพรวมและรายด้าน พบความแตกต่าง และปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านประสบการณ์การทำงาน ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อการคิดการตัดสินใจในงานที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งหากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดซึ่งประสบการณ์ในการทำงานอาจเกิดภาพความวิตกกังวลและการคิดการตัดสินใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐริกา แป้นถึง (2566 หน้า 89) ได้ทำการศึกษา คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาล ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่าง

5.3 จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า

จากการแสดงความคิดเห็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสรุปในภาพรวมของ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีต่อแนวการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ต่างสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนว่า ค่าตอบแทนของบุคลากรในปัจจุบันยังไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น การปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจจะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานให้ดีขึ้น นอกจากนี้ องค์การควรเตรียม

อุปกรณ์และเครื่องมือที่เพียงพอ ส่งเสริมการตรวจสอบสุขภาพประจำปีและอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถ การทำงานร่วมกันในองค์กรต้องส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เหมือนครอบครัว มีการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น รวมถึงการขอความร่วมมือในกรณีภารกิจพิเศษและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการแก้ไขระเบียบกฎหมายหรือปรับโครงสร้างของเงินเดือนของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลให้สอดคล้องสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและหน้าที่ความรับผิดชอบหรือปริมาณงานที่บุคลากรต้องรับผิดชอบ
2. ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากร อาทิ การตรวจสุขภาพประจำปี การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย หรือการจัดงานกีฬาภายใน เป็นต้น
3. ควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ด้านสุขภาพ หรือมาตรฐานการครองชีพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกมิติมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐอื่นที่ลักษณะการทำงานใกล้เคียงกัน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในการทำงาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้ง 8 ด้าน ผ่านมุมมองของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร กล่าวโดยสรุปได้ว่า

ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม จำเป็นที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงระเบียบกฎหมายค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมในการทำงาน องค์กรจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคลากร และมีการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้แก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อนำศักยภาพมาพัฒนาองค์กร และความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะต้องส่งเสริมการทำงานภายในองค์กรให้เกิดบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบครอบครัว เคารพในสิทธิซึ่งกันและกันเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ จะต้องยึดหลักการในการขอความร่วมมือจากบุคลากรหากเกิดภารกิจนอกเหนือจากเวลางาน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้กับบุคลากรรับทราบเพื่อเสริมสร้าง

จิตสำนึกสาธารณะและความรู้สึกเป็นประโยชน์ต่อสังคมให้กับบุคลากร ซึ่งการปรับปรุงและส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ อ้วนแก้ว และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน กรณีศึกษาพนักงาน บริษัทโมเดิร์นเทรด ในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 3(2), 28-39.
- ณัฐริกา แป้นถึง. (2566). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- दनัย ผ่องแผ้ว. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดพิจิตร*. (การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ตัสนิม ทับคำ. (2563). *คุณภาพชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา*. (การศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นรินทร์ อบแพทย์. (2563). *คุณภาพชีวิตในการทำงาน : กรณีศึกษา บุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง*. (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์). คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัทกร ไชยธงรัตน์ และลลิตา นิพิฐประศาสน์ สุนทรวิภาต. (2565). *คุณภาพชีวิตและความสุขในการทำงานของบุคลากร กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์*. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น*, 8(3), 44-55.
- ปริญญ์ จันทร์สว่าง. (2566). *คุณภาพชีวิตในการทำงานข้าราชการทหารอากาศของสนามบินใช้อาวุธทางอากาศชัยบาดาล อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี*. (การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

การศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีม ของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

A Study of Status for Teamwork of Personnel in educational
institutions Mueangmai Group Under Phichit Primary Educational
Service Area Office 1

ณัฐกานต์ กิจจา และจารุวรรณ นาทัน

Nutthakan Kijja and Jaruwat Natun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: krunut.kj@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน และครู จำนวน 68 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.954 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, บุคลากร, สถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study of status for teamwork of personnel in educational institutions Mueangmai group under Phichit primary educational service area office 1. We used the entire population as a sample

ได้รับบทความ: 2 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 29 มีนาคม 2568

Received: March 2, 2025; Revised: March 20, 2025; Accepted: March 29, 2025

for the study.13 school administrators and teachers 68 people. By selecting a specific person, including all informants amount 81 person. The tool used in the research was a questionnaire on the status for teamwork of personnel in educational institutions Mueangmai group under Phichit primary educational service area office 1. This is an approximate scale 5 level. This questionnaire has a conformance index (IOC) is 1.00 and the confidence value of the questionnaire is 0.954. The statistics used in the data analysis are: Frequency, Percentage average and standard deviation.

The research results found that:

The status for teamwork of personnel in educational institutions Mueangmai group under Phichit primary educational service area office 1 was at a high level. When looking at each side, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of building mutual trust. Next is participation, which is at a high level. And the side with the lowest average value is the side of having the same goal.

Keywords: Teamwork, Personnel, Educational

1. บทนำ

ในโลกของการทำงานในปัจจุบัน เราไม่อาจอยู่คนเดียวได้ เราจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นด้วยเหตุว่า ความรู้ความสามารถของคนเราแต่ละคนมีจำกัด เมื่อมาสู่การทำงานก็เช่นกัน เราอาจเก่งในเรื่องบางเรื่อง และเราอาจจะอ่อนในบางเรื่อง ด้วยเหตุนี้เองการทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญในทุกหน่วยงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี องค์กรใดที่สามารถสร้างทีม พัฒนาทีม ให้ทำงานร่วมกันได้ องค์กรนั้นจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว และเป็นพื้นฐานสำคัญในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อีกด้วย ทีมงานที่ดีจะสามารถทำให้กระบวนการเรียนรู้ในทีมมีประสิทธิภาพด้วย สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565 หน้า 20)

องค์กรรัฐและเอกชน เน้นการบริหารโดยใช้การทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างทีมงานที่แข็งแกร่งโดยมุ่งเน้นให้บุคลากรทุกคนทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมทำให้บุคคลเกิดความปลอดภัยทางจิตวิทยาด้วย เนื่องจากทำให้รู้สึกว่ามีผู้คอยช่วยเหลือเกื้อกูลและให้คำปรึกษาหารือ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวถึงการทำงานเป็นทีมอยู่เป็นจำนวนมาก ตามที่นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ว่า สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กรประชาชนและประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565 หน้า 1)

ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เห็นสมควรประกาศเรื่อง กลุ่มโรงเรียน พ.ศ. 2566 เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้การบริหารจัดการ การพัฒนางานวิชาการ การประสานความร่วมมือในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2566 หน้า 1) กลุ่มเมืองใหม่ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2566 โดยการยุบรวมกลุ่มโรงเรียน 2 กลุ่มเข้ามาทำงานด้วยกัน คือ กลุ่มหัวตะพานและกลุ่มวังกลมโมเดล จะเห็นได้ชัดเจนว่ากลไกสำคัญที่จะทำให้งานกลุ่มเมืองใหม่ประสบความสำเร็จได้นั้น นอกจากงานวิชาการที่เป็นหัวใจหลักแล้ว การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มเมืองใหม่ ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย จากบันทึกการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านหัวตะพานได้พูดถึงนโยบายหลักในการพัฒนากลุ่มเมืองใหม่เน้นในด้านการทำงานเป็นทีม การปฏิบัติงานของทุกโรงเรียนในกลุ่มเมืองใหม่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ยังขาดการทำงานเป็นทีม ขาดสารบางอย่างที่ได้รับไม่ทั่วถึง ล่าช้า ส่งผลกระทบต่อองค์กรทำให้การประสานงานภายในองค์กรบกพร่อง ขาดความร่วมมือในการปฏิบัติงานและขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมไม่ประสบผลสำเร็จและหากไม่มีการดำเนินการก็จะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา (บันทึกการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านหัวตะพาน, 2566 หน้า 17)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจึงสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสากล ภายใต้การประสานความร่วมมือกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน เพื่อร่วมกัน ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพได้มาตรฐานสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2565 หน้า 9) ดังนั้น การทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญมากต่อการดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง กิจกรรมนั้น ๆ จึงจะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าสถานศึกษาจะมีการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่าย

ต่าง ๆ และจัดการประชุมปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการทำงานเป็นทีมมักขาดประสิทธิภาพ มีเพียงบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้นที่ปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ขณะที่บุคลากรบางกลุ่มงานปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรไม่ได้ตามมาตรฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2567 หน้า 65-66)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานและองค์กร และนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษา หน่วยงานทั่วไป และผู้สนใจ นำไปเป็นแนวทางในการบริหารการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยการศึกษาสภาพปัญหาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวนทั้งหมด 81 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 13 คน และครู จำนวน 68 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 1 ชุด ใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประกอบด้วยข้อความครอบคลุมขอบข่ายสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน และ 4) ด้านการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน หลักเกณฑ์ที่กำหนดมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ (Likert, 1932: 140) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษา

2.2 สร้างแบบสอบถามเป็นรายข้อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษา

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อเรื่อง และภาษาที่ใช้และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 คน พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่

4. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามตามความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence : IOC) ตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 71-72)

โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่า มีค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามทุกข้อเท่ากับ 1

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนอที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอนแนะของผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน และครู จำนวน 15 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 โรงเรียน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability)

7. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 77) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แบบสอบถามสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.954

8. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่

2. ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามโดยใช้รูปแบบออนไลน์ (google forms) จำนวน 13 แห่ง รวม 81 คน พบว่าผู้วิจัยสามารถเก็บแบบสอบถามจากบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีความสมบูรณ์ 81 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและทำการลงรหัสสถานศึกษา จำนวน 13 แห่ง โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 121) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับน้อย

0.51-1.50 หมายถึง สภาพการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 1 – ตารางที่ 5

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวม

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1	μ	σ	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการสื่อสาร	4.39	.50	มาก	3
2. ด้านการมีส่วนร่วม	4.45	.43	มาก	2
3. ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน	4.32	.48	มาก	4
4. ด้านการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.49	.39	มาก	1
รวม	4.42	.41	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.42$, $\sigma = .41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = .39$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = .43$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32$, $\sigma = .48$)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ด้านการสื่อสาร

ข้อ	ด้านการสื่อสาร	N = 81		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
1	บุคลากรในสถานศึกษามีทักษะในการสื่อสารและทัศนคติที่ดี	4.43	.67	มาก	3
2	บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อสื่อสารแบบสองทาง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง	4.43	.63	มาก	2
3	บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อสื่อสารระหว่างกันในสถานศึกษาได้อย่างทั่วถึง	4.40	.74	มาก	5
4	บุคลากรในสถานศึกษาจัดระบบติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน ให้มีความสะดวกและรวดเร็ว	4.32	.76	มาก	7
5	บุคลากรในสถานศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ร่วมงานอย่างเปิดเผย	4.53	.59	มากที่สุด	1
6	บุคลากรในสถานศึกษาอธิบายเกี่ยวกับการทำงานให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน	4.32	.74	มาก	6
7	บุคลากรในสถานศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.28	.73	มาก	8
8	บุคลากรในสถานศึกษารับฟังปัญหาในการทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ	4.42	.72	มาก	4
รวม		4.39	.50	มาก	

จากตารางที่ 2 ด้านการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.39$, $\sigma = .50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 5 บุคลากรในสถานศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ร่วมงานอย่างเปิดเผย ($\mu = 4.53$, $\sigma = .59$) รองลงมา คือ ข้อ 2 บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อสื่อสารแบบสองทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ($\mu = 4.43$, $\sigma = .63$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 7 บุคลากรในสถานศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ($\mu = 4.28$, $\sigma = .73$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ด้านการมีส่วนร่วม

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วม	N = 81		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
1	บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด	4.20	.89	มาก	9

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วม	N = 81		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
2	บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างจริงจัง	4.57	.57	มากที่สุด	3
3	บุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ	4.62	.56	มากที่สุด	1
4	บุคลากรในสถานศึกษามีอำนาจการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ	4.44	.74	มาก	7
5	บุคลากรในสถานศึกษาช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ	4.25	.70	มาก	8
6	บุคลากรในสถานศึกษาเต็มใจและทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อปรับปรุงสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล	4.60	.63	มากที่สุด	2
7	บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันค้นหาปัญหาและวางแผนงาน	4.47	.63	มาก	5
8	บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันตรวจสอบการประเมินผล และการปรับปรุงในข้อแก้ไขต่าง ๆ ที่ได้รับ	4.46	.73	มาก	6
9	บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในความภาคภูมิใจในผลงานของสถานศึกษาตนเอง	4.48	.69	มาก	4
รวม		4.45	.43	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = .43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3 บุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ($\mu = 4.62$, $\sigma = .56$) รองลงมา คือ ข้อ 6 บุคลากรในสถานศึกษาเต็มใจและทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อปรับปรุงสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ($\mu = 4.60$, $\sigma = .63$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ($\mu = 4.20$, $\sigma = .89$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน

ข้อ	ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน	N = 81		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
1	บุคลากรในสถานศึกษาสำรวจความต้องการของเป้าหมายของแต่ละคนก่อนเริ่มวางแผนงาน	4.48	.59	มาก	1
2	บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน	4.06	.78	มาก	8
3	บุคลากรในสถานศึกษาทราบวัตถุประสงค์และเข้าใจเป้าหมายของงานก่อนการปฏิบัติงาน	4.37	.73	มาก	5
4	บุคลากรในสถานศึกษาร่วมพูดคุยเพื่อวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา	4.16	.80	มาก	7
5	บุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อเป้าหมายของงาน	4.20	.71	มาก	6
6	บุคลากรในสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อเป้าหมายส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว	4.46	.87	มาก	3
7	บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้เสมอ	4.46	.65	มาก	2
8	บุคลากรในสถานศึกษามุ่งมั่นให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของทีม	4.41	.72	มาก	4
รวม		4.32	.48	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32$, $\sigma = .48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 บุคลากรในสถานศึกษาสำรวจความต้องการของเป้าหมายของแต่ละคนก่อนเริ่มวางแผนงาน ($\mu = 4.48$, $\sigma = .59$) รองลงมา คือ ข้อ 7 บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้เสมอ ($\mu = 4.46$, $\sigma = .65$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2 บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ($\mu = 4.06$, $\sigma = .78$)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ด้านการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ข้อ	ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	N = 81		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
1	บุคลากรในสถานศึกษามีความเต็มใจในการทำงาน	4.67	.65	มากที่สุด	2

ข้อ	ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	N = 81		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
2	บุคลากรในสถานศึกษาได้รับการเชื่อถือทั้งด้านคำพูดและการกระทำ	4.38	.64	มาก	7
3	บุคลากรในสถานศึกษาสามารถไว้วางใจได้ว่าทุกคนสามารถทำงานได้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย	4.40	.70	มาก	6
4	บุคลากรในสถานศึกษาสามารถวางแผนการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบด้วยตนเองได้	4.56	.65	มากที่สุด	4
5	บุคลากรในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	4.65	.53	มากที่สุด	3
6	บุคลากรในสถานศึกษามีความซื่อสัตย์และเคารพซึ่งกันและกัน	4.49	.61	มาก	5
7	บุคลากรในสถานศึกษาช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน	4.38	.66	มาก	8
8	บุคลากรในสถานศึกษาไม่ตำหนิกันในที่สาธารณะเมื่องานที่ได้รับมอบหมายมีความผิดพลาด	4.20	.87	มาก	9
9	บุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงาน	4.68	.47	มากที่สุด	1
รวม		4.49	.39	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ด้านการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = .39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 9 บุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงาน ($\mu = 4.68$, $\sigma = .47$) รองลงมา คือ ข้อ 1 บุคลากรในสถานศึกษามีความเต็มใจในการทำงาน ($\mu = 4.67$, $\sigma = .65$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 8 บุคลากรในสถานศึกษาไม่ตำหนิกันในที่สาธารณะเมื่องานที่ได้รับมอบหมายมีความผิดพลาด ($\mu = 4.20$, $\sigma = .87$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ มีความตระหนักถึงการทำงานเป็นทีม ทั้งด้านการติดต่อสื่อสาร

และประสานการทำงาน จะต้องร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2565: 1) นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด หลักการสำคัญไว้ว่า สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบ ต่อตนเอง องค์กรประชาชน และประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือ จากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อ การยกระดับคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุตา ประเสริฐหนู (2564 หน้า 123) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของ การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณพัชร อสงสมบุรณ์ (2565 หน้า 44-45) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ประเด็นสำคัญเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรในสถานศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ร่วมงานอย่างเปิดเผย ทั้งนี้เนื่องมาจาก บุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ ให้ความสำคัญกับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ร่วมงาน อย่างเปิดเผย ช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส เมื่อทุกฝ่ายได้รับข้อมูล ที่ถูกต้อง โอกาสเกิดความขัดแย้งจากความเข้าใจผิดก็ลดลง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนา องค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมของ บุคลากรในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Romig (1996 หน้า 74) ที่กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมงานให้มีการรับฟังและ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันแก้ปัญหาของงานปฏิบัติที่เกิดขึ้นและสามารถแก้ไขได้ทันที่ซึ่ง ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสนับสนุนให้สมาชิกในทีมงานมีอิสระในการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกันและกันที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการทำงาน สมาชิกทีมจะต้องมีความคิดที่หลากหลายใน การทำงานซึ่งจะทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตของงานได้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิศรา ต้นสอน (2565 หน้า 264) ได้ศึกษาการศึกษาการทำงาน เป็นทีมของผู้บริหารและครูในจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทัตตา รักดีเรือง (2566 หน้า 72) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนบ้านคลอง วาฬ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ ให้ความสำคัญในการมีโอกาสนในการเข้าไป

มีส่วนร่วมทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ เมื่อบุคลากรได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วม จะทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานและมีความผูกพันกับโรงเรียนมากขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร ส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคี ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ Bryman (1986 หน้า 139) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้น เป็นการมีส่วนร่วมที่จะร่วมมือร่วมใจของบุคคลที่มากกว่า 1 คนขึ้นไปและมีเป้าหมายเดียวกันในการปฏิบัติงาน และมีกระบวนการตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ ศรีโยหะ (2567 หน้า 237) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรในสถานศึกษาสำรวจความต้องการของเป้าหมายของแต่ละคนก่อนเริ่มวางแผนงาน ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ ให้ความสำคัญต่อการการมีเป้าหมายของบุคลากรทุกคน เมื่อบุคลากรได้รับการสำรวจความต้องการก่อนการวางแผน จะช่วยให้โรงเรียนสามารถออกแบบแนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย และนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ Bandura (1986 หน้า 391) ที่กล่าวว่า การตั้งเป้าหมาย เป็นกระบวนการทางปัญญาที่จะกำหนดถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ แสดงให้เห็นถึงความพยายาม โดยจะมีผลต่อปัญญา อารมณ์ และพฤติกรรม การกำหนดสิ่งที่ต้องการบรรลุขึ้นถือเป็นการกำหนดเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้ ซึ่งทำให้บุคคลทราบพฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างชัดเจน และใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรมที่ได้กระทำจริงกับพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ว่าพฤติกรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับให้กับตนเองทั้งในทางบวกและทางลบ โดยเป้าหมายนั้นควรเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและบุคคลมีโอกาที่จะบรรลุสำเร็จได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวนละอง สีดา (2565 หน้า 8) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน อยู่ในระดับมาก

4. ด้านการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ ให้ความสำคัญต่อการช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา เมื่อบุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพการศึกษา บรรยากาศการทำงาน และความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง การทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมีความเข้มแข็งในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ Mc Allister (1993 หน้า 10) ที่กล่าวว่า การให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นการที่บุคคลหนึ่งมีความไว้วางใจเชื่อใจ และให้ความไว้วางใจแก่ผู้อื่น การที่คนใด

คนหนึ่งจะมีความเชื่อถือศรัทธาไว้วางใจผู้อื่นได้นั้น ย่อมหมายความว่าผู้นั้นจะต้องมีความเชื่อมั่น และไว้วางใจในการกระทำของบุคคลที่ตนเชื่อถือ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิกุล กุลนรัตน์ (2566 หน้า 111) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับ ประสิทธิภาพการบริหาร ทัวไปของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

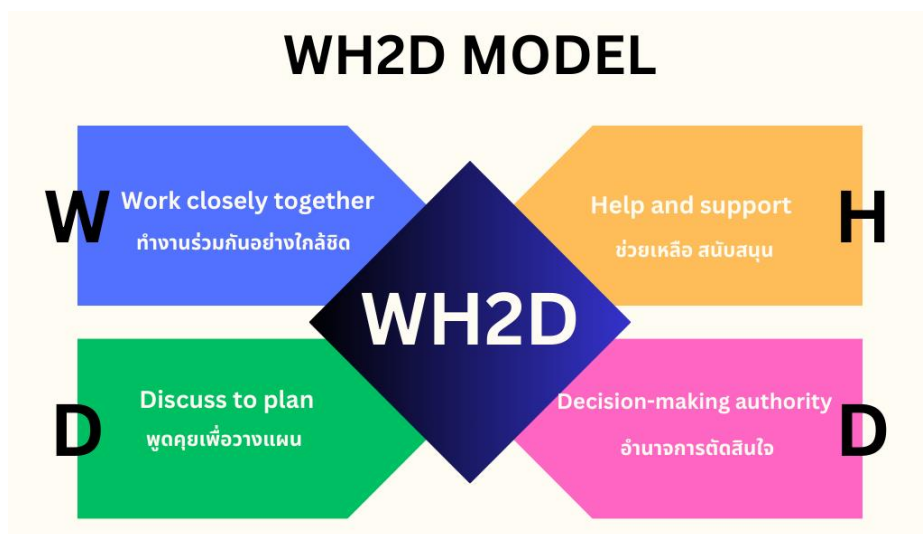
จากผลการวิจัยการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จึงควรมีการพัฒนาด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน เนื่องจากการมีเป้าหมายเดียวกันเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาควรสำรวจความต้องการของเป้าหมายของแต่ละคนก่อนเริ่มวางแผนงาน บุคลากรทุกคนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ทราบวัตถุประสงค์ เข้าใจในเป้าหมายของงานก่อน การปฏิบัติงาน มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อเป้าหมายของงาน มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้เสมอ และมุ่งมั่นให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในลักษณะของวิจัยเชิงคุณภาพในด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน โดยการสังเกต หรือสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และมีความหลากหลายในการศึกษางานวิจัย
2. ควรมีการศึกษาในเรื่องการมีเป้าหมายเดียวกันในสังกัดอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเมืองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยได้สะท้อนองค์ความรู้ในรูปแบบของ “WH2D Model” ดังนี้

(ที่มา : ญัฐกานต์ กิจจา, 2567)

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษา
ในรูปแบบของ “WH2D Model” อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. Work closely together คือ บุคลากรในสถานศึกษาทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดโดยมีการสื่อสารและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในงานที่ได้รับมอบหมาย
2. Help and support คือ บุคลากรในสถานศึกษาช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ข้อมูล หรือกำลังใจเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาหรือทำงานให้สำเร็จ
3. Discuss to plan คือ บุคลากรในสถานศึกษาพูดคุยเพื่อวางแผนการทำงาน โดยมีการแบ่งปันข้อมูล วางกลยุทธ์ และเตรียมแผนการเพื่อให้การทำงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. Decision-making authority คือ บุคลากรในสถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจ โดยการมีสิทธิ์หรือความสามารถในการเลือกหรือกำหนดการกระทำหรือทางเลือกต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนิศรา ต้นสอน และสมกุล ถาวรกิจ. (2565). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารและครูในจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 23(2), 260-265.

- ณพัฐอร เสงสมบุรณ์, พจนีย์ มั่งคั่ง และกัญญกร เอี่ยมพญา. (2565). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(2), 186-200.
- นวนละออง สีดา, พจนีย์ มั่งคั่ง และกัญญกร เอี่ยมพญา. (2565). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 19(86), 8-22.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรสุดา ประเสริฐบุญ. (2564). *การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดารัตน์ ศรีโยหะ, วไลณิกา ฉลากบาง และเอกลักษณ์ เพียสา. (2567). การศึกษาองค์ประกอบการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน. *วารสาร มจร.ทริภุญชัยปริทรรศน์*, 8(1), 237-252.
- สุทัตตา ภัคดีเรือง. (2566). *การทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนบ้านคลองวาฬ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2565). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/3rhDQ>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2566). *ประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 เรื่อง กลุ่มโรงเรียน พ.ศ. 2566*. พิจิตร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2566-2570)*. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/KBPMx>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/ITu2J>
- โรงเรียนบ้านหัวดง. (2566, 10 สิงหาคม). *บันทึกการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านหัวดง*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1.
- อธิกุล กุลนรัตน์. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลการบริหารทั่วไปของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Englewood Cliffs. n.p.

- Bryman, A. (1986). *Leadership and Organization*. London: Routledge & Kegan Pahl.
- Likert, Rensis. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, (140), 1-55.
- McAllister, D.J. (1993). *International trust, citizenship behavior and performance: A relational analysis*. New York: The McMillan.
- Romig, D. (1996). *Breakthrough Teamwork: Outstanding Result Using Structured Teamwork*. Chicago: Irwin.

การวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก – สวรรค์ในสังคมไทย An Analysis of the Hell – Heaven Paradigm in Thai Society

พระมหาลำไย สุพุทธสิโล (มาศวรรณา), พระครูศรีปัญญาวิกรม และพระมหาพจน์ สุวโจ

Phra Maha Lampai Sutthisilo (Masawanna), PhrakruSripanyavikrom and

Phramaha Phocana Suvaco

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: phramahalampai.m@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนทัศน์ทางปรัชญา 2) ศึกษากระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย และ 3) วิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งปฐมภูมิ และทุติภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนทัศน์ในเชิงปรัชญา หมายถึง ระบบความคิด ความเชื่อพื้นฐานในเรื่องของสรรพสิ่งที่เป็นไปในโลก ที่ช่วยให้มนุษย์นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการมองโลก มองสรรพสิ่ง และใช้เป็นแนวทางในการคิดเพื่อดำเนินชีวิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดในเรื่องกระบวนทัศน์การพัฒนา การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ และกระบวนทัศน์เพื่อการพัฒนาในเชิงปรัชญา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

2. นรก-สวรรค์ในสังคมไทยมีหลายมิติ เช่น เป็นมิติของสถานที่หรือภพภูมิ และเป็นมิติของอายตนะ ความเชื่อมักปรากฏในลักษณะของความเลื่อมใสในศรัทธาส่งผลให้เกิดวรรณคดีสาสนาขึ้นหลายเล่ม นอกจากนี้ ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ผี หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีไทยหลายเรื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อถือศรัทธาพระพุทธศาสนาของสังคมไทย และการเผยแผ่มุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักการทำทานในฐานะเครื่องมือไปสู่สวรรค์ เป็นกระบวนกรปลูกฝังศรัทธาและความเชื่อ ซึ่งมีอิทธิพลสอดคล้องกับสังคมยุคนั้น แต่เมื่อสังคมไทยเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง ความรู้ทางโลกวิทยาศาสตร์ แนวคิดทางตะวันตกได้แทรกซึมสู่กระแสความคิดของคนไทยในยุคปัจจุบัน

3. มิติมุมมองของความเชื่อ ความเข้าใจเป็นฐานคิดในการมองโลกมองความจริง กระบวนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามมิติของเวลาและพื้นที่และสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในอดีตบรรพบุรุษของไทยได้ยอมรับพระพุทธศาสนาปฏิบัติตั้งแต่สมัยสุโขทัยและสืบทอดมาจนถึงล้านนา กรุงศรีอยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ทำให้

ได้รับบทความ: 5 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 29 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 3 เมษายน 2568

Received: March 5, 2025; Revised: March 29, 2025; Accepted: April 3, 2025

พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยอย่างใกล้ชิด คนไทยรับเอาหลักธรรมมาเป็นหลักชัยในการดำรงชีวิต จนกระทั่งกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์, นรก-สวรรค์, สังคมไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the philosophical paradigm, 2) to study the paradigm of hell-heaven in Thai society, and 3) to analyze the paradigm of hell-heaven in Thai society. This research is a qualitative research, with methods of collecting and analyzing data from documents, textbooks, academic articles, and related research, both primary and secondary.

The research results found that:

1. Philosophical paradigms refer to a system of beliefs or fundamental assumptions about the nature of existence and the world. It serves as a foundation for humans to view the world and the things around them, guiding their thought processes and actions in life. Philosophical paradigms aim to propose ideas on development, paradigm shifts, and philosophical paradigms for human development. As times change, old paradigms must be re-examined and updated to align with the present and future circumstances. A new paradigm can emerge only when the existing paradigm is no longer effective in solving problems or responding to human development.

2. The study of hell and heaven in Thai society found that the concepts of hell and heaven in Thai society are viewed from multiple dimensions, such as the realms or planes of existence and sensory faculties (āyatanas). Belief in these concepts often manifests as faith and devotion, leading to the creation of religious literature, such as the Mahāchat Kham Luang, Vessantara Jātaka, Phra Mālai Kham Luang, and various Jātaka tales. Additionally, belief in deities, spirits, or sacred beings is also present in many Thai literary works, such as the Traibhumikathā (the Three Worlds), which discusses Hell and Heaven. These beliefs reflect the influence of Buddhism in Thai society, where the promotion of generosity and charity serves as a means to attain heaven. However, as Thai society evolved and scientific knowledge

from the Western world began to infiltrate contemporary thought, traditional beliefs have been reinterpreted to fit the modern era.

3. An analysis of the paradigms of hell and heaven in Thai society through a philosophical concepts found that the understanding of beliefs serves as a foundational way of perceiving the world and reality. Paradigms change according to time and place, and they can transcend limitations to help ensure human existence. Thai ancestors embraced Buddhism as a guiding practice since Sukhothai kingdom, continuing through Lanna Kingdom, Ayutthaya kingdom, and Rattanakosin kingdom respectively, making Buddhism deeply intertwined with Thai society. Thai adopted Buddhist principles as a guiding framework for life, which became ingrained in cultural practices and traditions. These traditions are so integrated that it would be nearly impossible to separate Buddhism from Thai society.

Keywords: Paradigm, Hell-Heaven, Thai Society

1. บทนำ

กระบวนทัศน์ (Paradigm) หมายถึง กรอบความคิด หรือแนวทางทั่วไปที่ใช้ในการมองโลก หรือหมายถึงระบบความคิด วิธีคิด หรือแบบของการคิดที่ใช้เป็นแนวในการศึกษาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นแนวในการจัดระบบในสังคม (ราชบัณฑิตยสภา, 2550) ในงานนิพนธ์ชื่อ The Structure of Scientific Revolutions คูห์นได้สะท้อนแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ว่ามีการพัฒนาโดยลำดับ ยกตัวอย่างแนวคิดเรื่องอะตอมที่พัฒนาขึ้นในสมัยต่าง ๆ นับตั้งแต่สมัยเดโมคริตัส (Democritus พ.ศ 83 – 173) ดาลตัน (John Dalton พ.ศ. 2309-2387) กระทั่งฟิสิกส์ใหม่ยุคนิวตัน (Isaac Newton พ.ศ. 2183-2269) ทำให้กระบวนทัศน์ไม่ว่าจะดำเนินได้ก็ตาม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันย่อมแตกต่างกันไปด้วย โดยแต่ละยุคสมัย กระบวนทัศน์ก็เป็นเสมือนตัวแทนของยุคสมัย เป็นกระบวนการทางความคิดที่รวมการรับรู้ การคิด วิธีคิด และการสะท้อนความคิดให้เป็นคุณค่า และความหมายที่สังคมหนึ่งนำมาใช้ร่วมกันในช่วงเวลา หรือยุคสมัยนั้น ๆ (ประสาน ต่างใจ, 2554 หน้า 2-7) ดังนั้น กระบวนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามมิติของเวลาและพื้นที่ สามารถก้าวข้ามข้อจำกัด เพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ คือความเชื่อพื้นฐานที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์หรือ กระแสความคิดของคนในยุค ๆ หนึ่ง แม้ความเชื่อพื้นฐานที่มีในจิตใจของมนุษย์ทุกคนจะแตกต่างกันตามเพศ ตามวัย สิ่งแวดล้อม การศึกษา อบรม และการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคลก็ตาม แต่เมื่อผสานเข้าด้วยกันแล้วก็จะเกิดเป็นกระแสความคิดหลักของสังคมในยุคนั้น ๆ แบ่งกระบวนทัศน์ออกเป็น 5 กระบวนทัศน์ ประกอบด้วย กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm) กระบวนทัศน์โบราณ

(Ancient Paradigm) กระบวนทัศน์ยุคกลาง (Medieval Paradigm) กระบวนทัศน์ยุคใหม่ (Modern Paradigm) และกระบวนทัศน์หลังยุคใหม่หรือ หลังนวยุค (Post Modern Paradigm) (รัชฎาพร เกตานนท์, 2565 หน้า 36)

กระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ของสังคมไทย ได้เชื่อกันมาตั้งแต่เกิด ตามที่ปู่ ย่า ตา ยาย พราหมณ์มาจนถึงลูกหลานจนทุกวันนี้ว่า ทำดีได้ขึ้นสวรรค์ ทำชั่วก็ตกนรก มีปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2545) นรกเป็นแดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่า ผู้ที่ทำบาปความชั่วเอาไว้ เมื่อตายแล้วจะต้องไปเกิดไปเสียทุกข์และถูกลงโทษ สัตว์พวกที่ไปเกิดอยู่ในโลกนรกนั้น ไม่มีความสุขแม้สักนิด ส่วนสวรรค์นั้นเป็นภพภูมิฝ่ายสูง เป็นภพภูมิฝ่ายดี เป็นภพภูมิที่มีแต่ความสุขความเจริญ สวรรค์ คือ เมืองฟ้าเป็นโลกของเทวดา สวรรค์เป็นแดนที่บริบูรณ์ไปด้วยความสุขล้วน ๆ เนื่องจากคนไทยยุคก่อนสมัยใหม่นั้นเดิมมีกระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์มาก่อนพระพุทธศาสนา คือเชื่ออำนาจลี้ลับ เทพเจ้า ผี วิญญาณ เป็นทุนเดิมอยู่ รวมทั้งเชื่อผู้นำ เมื่อมีกษัตริย์ทรงปกครองด้วยทศพิธราชธรรม ซึ่งมีพระมหารัชมราชาที่ 1 ได้พระราชทานพรให้ไตรภูมิพระร่วง จึงทรงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณโดยแท้ การพัฒนาประเทศและประชาชนไทยของพระมหากษัตริย์ไทยขึ้นอยู่บนพื้นฐานแห่งธรรม มีมาตั้งแต่ยุคสุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ (สุชาติ หงษา, 2550 หน้า 140) ดังปรากฏในวรรณคดีไทย เรื่อง เตมียกถา หรือไตรภูมิพระร่วง ที่พระมหารัชมราชาธิราชไทยทรงพระราชทานพรให้ไตรภูมิพระร่วงได้รับการถ่ายทอด เป็นรูปธรรมด้วยการวาดภาพเป็นจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์ และวิหารเป็นสื่อปลูกฝังความเชื่อ เรื่องนรก สวรรค์ (สุภาพรณ ฦ บางช้าง, 2535 หน้า 45)

จากการศึกษากระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา และในคัมภีร์อื่น ๆ รวมทั้งทางวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในเบื้องต้น สะท้อนให้เห็นวิธีการอธิบายนรกและสวรรค์หลากหลายมิติ ขวนให้ตั้งคำถามเชื่อมโยงไปถึงกระบวนทัศน์ทางปรัชญาว่าเป็นอย่างไร ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรกสวรรค์ในสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนทัศน์ทางปรัชญา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา

บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติภูมิ ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเรื่องกระบวนทัศน์ทางปรัชญา ที่มีการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ของแต่ละยุค และวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ ทางพระพุทธศาสนา และในสังคมไทย

2. สืบค้นและจัดเก็บข้อมูลทาง วรรณคดี และวรรณกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์สังคมไทย

3. ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนทัศน์ทางปรัชญา มาจำแนกประเภทและวิเคราะห์ความหมาย ตามเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ คือ

1) กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm)

2) กระบวนทัศน์โบราณ (Ancient Paradigm)

3) กระบวนทัศน์ยุคกลาง (Medieval Paradigm)

4) กระบวนทัศน์ยุคใหม่ (Modern Paradigm)

5) กระบวนทัศน์หลังยุคใหม่หรือ หลังนวยุค (Post Modern Paradigm)

4. นำกระบวนทัศน์ที่ได้จำแนก และวิเคราะห์กระบวนทัศน์ทั้ง 5 ยุค มาศึกษาวิเคราะห์อิทธิพล เปรียบเทียบกระบวนทัศน์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนากับ กระบวนทัศน์ในสังคมไทย เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของแต่ละยุค และวิวัฒนาการของกระบวนทัศน์ทางปรัชญา

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 กระบวนทัศน์ทางปรัชญา พบว่า กระบวนทัศน์ คือ ชุดความคิดที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ที่สะท้อนถึงพื้นฐานของความเชื่อ การคิด หรือวิถีคิด จนได้แนวทางวิธีปฏิบัติ แนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ตามความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย การเกิดขึ้นของกระบวนทัศน์มีสาเหตุหลายประการในแต่ละยุคสมัยปัญหา และสภาพแวดล้อม กระบวนทัศน์ก็มีความแตกต่างกันไป เช่น 1) กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ ความคิดความเชื่อของคนยุคนี้เชื่อว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ ความคิดทางปรัชญาเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นคนยุคนี้เชื่อว่าเป็นไปด้วยฤทธิ์ อำนาจ ลี้กลับในธรรมชาติ 2) กระบวนทัศน์สมัยโบราณ หรือยุคปรัชญากรีก ปรัชญาเกิดจากความประหลาดใจและ ความอยากรู้อยากเห็น จึงพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ 3) กระบวนทัศน์ยุคกลาง เกิดจากการเอาแนวความคิดของนักปรัชญาสมัยกรีก มาผสมผสานกับคำสอนของคริสต์ศาสนา เพื่อรับใช้และปกป้องศาสนา 4) กระบวนทัศน์ยุคเกิดจากความสงสัย ในแนวความคิดหรือความเชื่อเดิม หรือ แนวความคิดของนักปรัชญา

สมัยเก่า 5) หลังนยุค เกิดจากการวิจารณ์เน้นการศึกษาเพื่อแสวงหาความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเรื่องของชีวิต ความหมายและจุดหมายปลายทางของชีวิต

4.2 กระบวนทัศน์นรก-สวรรค์ในสังคมไทย พบว่า เรื่องนรก-สวรรค์ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาช้านาน การนำหลักนรก-สวรรค์มาเผยแพร่ผ่านวรรณคดี เรื่องเล่าช่วยให้สามารถอธิบายให้กับประชาชน ซึ่งในยุคหนึ่งการศึกษายังไม่ทั่วถึง จำเป็นต้องสร้างเรื่องเพื่ออธิบายให้คนทั่วไปสามารถเข้าใจถึงบาป บุญ คุณ โทษ ได้โดยง่าย แนวทางการอธิบายและการเผยแพร่เป็นการมุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักการทำทานในฐานะเครื่องมือไปสู่สวรรค์ เป็นกระบวนการปลูกฝังศรัทธา และความเชื่อซึ่งมีอิทธิพลสอดคล้องกับสังคมยุคหนึ่งได้เป็นอย่างดี ในคัมภีร์โลกศาสตร์และวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเพราะมีการอธิบายความเรื่องนรก-สวรรค์ และเรื่องโลกอย่างพิสดารทั้งโดยการพรรณนาด้วยอักษร และการแสดงภาพเขียนให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นลักษณะแห่งวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน โศกสลดของผู้ศึกษาไม่ใช่ข้อเท็จจริงทางพระพุทธศาสนา ตามความเป็นจริงแล้วในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระสูตรที่พรรณนานรก-สวรรค์ไว้อย่างพิสดารมีอยู่น้อยมาก แต่เนื้อหาในพระสูตรเหล่านี้ว่าด้วยนรก-สวรรค์ มีการให้ภาพของนรกน่ากลัวเหลือเกินที่ว่าด้วยสวรรค์ก็พรรณนาเลิศล้ำ ทำให้ผู้รจนาคัมภีร์ในยุคต่อมารับเอาแนวคิดเหล่านี้มาขยายความต่อ โดยใช้สำนวนภาษาที่มีลักษณะเป็นวรรณคดี

4.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย พบว่า มิติมุมมองของความเชื่อ ความเข้าใจเป็นฐานคิดในการมองโลกมองความจริง กระบวนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามมิติของเวลาและพื้นที่ และสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในอดีตบรรพบุรุษของไทยได้ยอมรับพระพุทธศาสนาปฏิบัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย และสืบทอดมาจนถึงล้านนา กรุงศรีอยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยอย่างใกล้ชิด คนไทยรับเอาหลักธรรมมาเป็นหลักชัยในการดำรงชีวิตจนกระทั่งกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ หากนำพระพุทธศาสนาออกจากสังคมไทยแล้ว สังคมไทยเกือบจะไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย จะเห็นได้ว่าแนวคิดจากไตรภูมิ ได้ปลูกเพาะพืชพันธุ์แห่งความดีงามให้กับปัจเจกชน และสังคมทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของกรรมที่ถูกต้อง ไม่กล้าประพฤติดี ทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยใจตนเอง ความเชื่อและความไม่เชื่อตามเรื่องใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละสถานที่ที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ด้วย แต่สังขารที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สูงสุดทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าต่อมวลชนมาตั้งแต่ครั้งอดีต นับว่าเป็นเรื่องที่ควรศึกษาในเชิงวิชาการควบคู่กับการปฏิบัติมีข้อคิดว่าเป็นกาลปัจจุบันเราควรมีบทบาทในการปลูกฝังปณิธานทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณความดีทางจิตในปัจเจกชน ผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบัน จนกระทั่งกลมกลืนเป็นวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่

มีความทันสมัย แต่มีจิตใจเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย สืบสานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ปรากฏชัดเจนและมั่นคงสืบต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 กระบวนทัศน์ทางปรัชญา กระบวนทัศน์ คือ ชุดความคิดที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ที่สะท้อนถึงพื้นฐานของความเชื่อ การคิด หรือวิธีคิด จนได้แนวทางวิธีปฏิบัติ แนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ตามความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย การเกิดขึ้นของกระบวนทัศน์มีสาเหตุหลายประการในแต่ละยุคสมัยปัญหา และสภาพแวดล้อม กระบวนทัศน์ก็มีความแตกต่างกันไป เช่น 1) กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ ความคิดความเชื่อของคนยุคนั้นเชื่อว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ ความคิดทางปรัชญาเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นคนยุคนั้นเชื่อว่าเป็นไปด้วยฤทธิ์ อำนาจลึกลับ ในธรรมชาติ สอดคล้องกับ ประเสริฐ ออดสวนจันทร์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง ความคิดความเชื่อของคนยุคนั้นเชื่อว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ ความคิดทางปรัชญาเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นคนยุคนั้นเชื่อว่าเป็นไปด้วยฤทธิ์ อำนาจลึกลับในธรรมชาติ อุดมการณ์สูงสุดในระยะนี้ก็คือทำตามประเพณี ผิดอะไรผิดได้ แต่อย่าผิดประเพณี ประเพณีเป็นมาตรฐานการตัดสินการกระทำทุกอย่าง รูปแบบการดำเนินชีวิต 2) กระบวนทัศน์สมัยโบราณ หรือยุคปรัชญากรีก ปรัชญาเกิดจากความประหลาดใจและความอยากรู้อยากเห็น จึงพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สอดคล้องกับ Sirisupan, Waraporn. (2014 pp. 267-279) ได้อธิบายถึงยุคการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากสังคมจารีตพิธีกรรมไปเป็นสังคมที่เน้นเหตุผลเชิงปรัชญา ตั้งแต่อดีตนั้นเมื่อมนุษย์เริ่มรู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เริ่มก่อร่างสร้างอาณาจักรและก่อตั้งผู้ปกครองเพื่อคุ้มครองและรักษาความสงบสุขภายในอาณาจักร ซึ่งการสถาปนาอำนาจของผู้ปกครองเป็นไปตามความเชื่อของสังคมนั้น เช่น เป็นผู้รับอำนาจจากเทพเจ้าซึ่งจะได้รับความรัก เคารพยำเกรงจากประชาชนเป็นอันมาก การปกครองสังคมในสมัยนั้นจึงยึดโยงอยู่กับความเชื่อที่อิงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเรื่องราวเหนือธรรมชาติ สภาพทางสังคมในยุคนั้นจึงเป็นสังคมที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของแบบแผนทางจารีตพิธีกรรม ซึ่งหล่อหลอมให้มนุษย์มีความเชื่อและสืบทอดความเชื่อตามจารีต ดำรงตนอยู่ในกรอบประเพณี พิธีกรรม รวมทั้งยอมรับในตัวผู้ปกครองอย่างเด็ดขาด ครั้นในเวลาต่อมา ในช่วงที่สังคมตะวันตกเปลี่ยนจากสังคมแบบจารีตพิธีกรรมไปสู่สังคมที่เน้นการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์หาเหตุผล ยุคนี้ได้มีสถาบันการศึกษาแบบใหม่เกิดขึ้นคือ สำนักปรัชญา ซึ่งมีนักปรัชญาพยายามแสวงหาเหตุผลมาอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยไม่อ้างอิงกับเทพเจ้า เช่น สำนักปรัชญากรีกที่มีความโดดเด่นในเรื่องจิตนิยมที่เน้นการคิดหาเหตุผลโดยใช้สติปัญญา ใช้การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการตรึงตรองอย่างลุ่มลึกในการพิจารณาค้นหาความจริงตามหลักของความเป็นไปได้ในเชิงเหตุผลเพื่อให้บรรลุความจริงที่เชื่อถือได้และได้เข้าถึงแบบ

แห่งความดีที่ทรงคุณค่าอย่างปฏิเสธมิได้ 3) กระบวนทัศน์ยุคกลาง เกิดจากการเอาแนวความคิดของนักปรัชญาสมัยกรีก มาผสมผสานกับคำสอนของคริสต์ศาสนา เพื่อรับใช้และปกป้องศาสนา สอดคล้องกับ Sirisupan, Waraporn. (2014 pp. 267-279) ได้อธิบายถึงยุคการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากสังคมที่เน้นเหตุผลเชิงปรัชญาไปเป็นสังคมในวิทยาศาสตร์ ในยุคกลางหรือยุคมืดนี้ อิทธิพลทางศาสนาคริสต์ได้เข้ามามีบทบาทในการคิดและการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากปลายยุคกรีกมีความโน้มเอียงไปสู่ภาวะสิ้นหวังในเหตุผล ผู้คนเริ่มไม่เชื่อกับการค้นหาความจริงโดยการคิดหาเหตุผล เพราะความคิดของมนุษย์ล้วนเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามพลวัต ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการเอื้อให้ศาสนาเข้ามามีอิทธิพลเหนือปรัชญา การปรากฏตัวของศาสนาแห่งศาสนาคริสต์ถือเป็นการเริ่มต้นของกระบวนทัศน์ใหม่ในสมัยนั้น 4) กระบวนทัศน์ยุคเกิดจากความสงสัย ในแนวความคิดหรือความเชื่อเดิม หรือ แนวความคิดของนักปรัชญาสมัยเก่า สอดคล้องกับ Sirisupan, Waraporn. (2014 pp. 267-279) ได้อธิบายถึงยุคการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากสังคมในวิทยาศาสตร์ไปเป็นสังคมในวิถีวิทยาศาสตร์การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในยุคนี้มาจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนับตั้งแต่เกิดรอยแยกในคริสต์ศาสนาซึ่งนำไปสู่การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ฐานการคิดของมนุษย์ในยุคนี้มาจากแนวคิดมนุษยนิยม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการเข้าถึงความรู้ความจริงแบบใหม่ที่เรียกว่า กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่เน้นการค้นคว้าสืบเสาะแสวงหาความรู้ความจริงโดยการปฏิบัติ ทดลอง จับต้องมองเห็นได้ โดยเน้นประสาทสัมผัส หรือผัสสะเป็นสำคัญ ยุคนี้เองที่ทำให้วิธีการทางวิทยาศาสตร์กลายเป็นวิถีหลักของสังคม ผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ นำพาสังคมเข้าสู่ยุควัตถุนิยม 5) หลังนวยุค เกิดจากการวิจารณ์เน้นการศึกษาเพื่อแสวงหาความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเรื่องของชีวิต ความหมายและจุดหมายปลายทางของชีวิต สอดคล้องกับ กิริติ บุญเจือ (2546 หน้า 123-129) ได้อธิบายถึงแนวคิดของคนยุคนี้เป็นกระบวนทัศน์ที่ข้ามพ้นกระบวนทัศน์ทั้ง 4 ข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งล้วนแต่มีประเด็นเอื้อให้เกิดสงครามต่อกัน คือ เกิดความยึดมั่น ซึ่งนำไปสู่การแบ่งพรรคแบ่งพวก การแข่งขัน ความไม่ไว้วางใจกัน การทำลายกัน สุดท้ายเกิดสงคราม กระบวนทัศน์ที่ 5 นี้ มีลักษณะเป็นองค์รวม หรือการคิดเชิงบูรณาการคือ การนำหลาย ๆ สิ่งมาใช้ประโยชน์ในบางสิ่ง และใช้ประโยชน์จากบางสิ่งกับหลาย ๆ สิ่ง หรือมีลักษณะ “ไม่ทิ้งอะไร แต่ ทบรวนใหม่หมด” เป็นกระบวนทัศน์บูรณาการและแนวคิดการ เปลี่ยนแปลง คิดใหม่ทำใหม่ เปลี่ยนจากการต่อต้านเป็นการต่อเติม เปลี่ยนจากคู่แข่ง มาเป็นคู่คิด เปลี่ยนจากการแตกแยก มาเป็นความแตกต่าง แนวคิดเหล่านี้สามารถแก้จุดบกพร่องของกระบวนทัศน์ในอดีตได้ โดยต้องแก้ไขประเด็นที่เอื้อสงคราม และสนับสนุนประเด็นที่ส่งเสริมสันติภาพแทนด้วย ลัทธิหรือสร้างใหม่ (Reconstructionism) ที่เน้นการสร้างสรรคเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพและความร่วมมือ รูปแบบการดำเนินชีวิตเน้นคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ๆ

5.2 กระบวนทัศน์นรก-สวรรค์ในสังคมไทย พบว่า เรื่องนรก-สวรรค์ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาช้านาน การนำหลักนรก-สวรรค์มาเผยแพร่ผ่านวรรณคดี เรื่องเล่าช่วยให้สามารถอธิบายให้กับประชาชน ซึ่งในยุคหนึ่งการศึกษายังไม่ทั่วถึง จำเป็นต้องสร้างเรื่องเพื่ออธิบายให้คนทั่วไปสามารถเข้าใจถึงบาป บุญ คุณ โทษ ได้โดยง่าย แนวทางการอธิบายและการเผยแพร่เป็นการมุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักการทำทานในฐานะเครื่องมือไปสู่สวรรค์ เป็นกระบวนการปลูกฝังศรัทธา และความเชื่อซึ่งมีอิทธิพลสอดคล้องกับสังคมยุคนั้นได้เป็นอย่างดี ในคัมภีร์โลกศาสตร์และวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเพราะมีการอธิบายความเรื่องนรก-สวรรค์ และเรื่องโลกอย่างพิสดารทั้งโดยการพรรณนาด้วยอักษร และการแสดงภาพเขียนให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นลักษณะแห่งวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน โศกสลดของผู้ศึกษาไม่ใช่ข้อเท็จจริงทางพระพุทธศาสนา ตามความเป็นจริงแล้วในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระสูตรที่พรรณนานรก-สวรรค์ไว้อย่างพิสดารมีอยู่น้อยมาก แต่เนื้อหาในพระสูตรเหล่านี้ว่าด้วยนรก-สวรรค์ มีการให้ภาพของนรกน่ากลัวเหลือเกิน ที่ว่าด้วยสวรรค์ก็พรรณนาเลิศล้ำ ทำให้ผู้รจนาคัมภีร์ในยุคต่อมารับเอาแนวคิดเหล่านี้มาขยายความต่อ โดยใช้สำนวนภาษาที่มีลักษณะเป็นวรรณคดี สอดคล้องกับ เบญจวรรณ ชยางกูร ณ อยุธยา (2559 หน้า 43) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการอธิบายเรื่องนรกและสวรรค์ในพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่” ผลการวิจัยพบว่า เรื่องภพภูมิพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงลักษณะของภพภูมิต่าง ๆ ของนรกและสวรรค์ พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ไว้หลายรูปแบบ นรก หมายถึง ภูมิที่เชื่อกันว่า ผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษ เป็นดินแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน นรกใหญ่ มี 8 ขุม เรียกว่า “มหานรก” สัตว์นรกมีลักษณะ คือผู้ที่ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา และใจ เป็นผู้ไม่รักษาศีล 5 ดังนั้น เขาจึงได้รับความทุกข์ในนรก ในทางตรงกันข้ามสวรรค์ หมายถึง ภพภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดา ประกอบไปด้วย 6 ชั้น เป็นภพภูมิอันมีแต่ความสุข และสมบูรณ์ด้วยทิพยสมบัติ ผู้ที่ไปจุติในสวรรค์จะต้องเป็นผู้ทำความดี การอธิบายนรกและสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่ ในปัจจุบันนี้เป็นสิ่งจำเป็นมาก ดังนั้น คนรุ่นใหม่ต้องเข้าใจเรื่องนรกและสวรรค์ เชื่อว่าใครทำดีก็ได้ไปสวรรค์ ใครทำความชั่วก็ต้องไปนรก ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์นั้น มีสอดแทรกอยู่ในคำสอนของบิดามารดา บทละคร โทษทัศน์ ภาพยนตร์จะมีเรื่องของกรรมดี กรรมชั่วแฝงเป็นปริศนาธรรมให้เรียนรู้และประพฤติปฏิบัติอยู่เนื่อง ๆ

5.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในสังคมไทย พบว่า มิติมุมมองของความเชื่อ ความเข้าใจเป็นฐานคิดในการมองโลกมองความจริง กระบวนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามมิติของเวลาและพื้นที่ และสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในอดีตบรรพบุรุษของไทยได้ยอมรับพระพุทธศาสนาปฏิบัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย และสืบทอดมาจนถึงล้านนา กรุงศรีอยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ทำให้พระพุทธศาสนามีความ

เกี่ยวข้องกับสังคมไทยอย่างใกล้ชิด คนไทยรับเอาหลักธรรมมาเป็นหลักชัยในการดำรงชีวิต จนกระทั่งกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ หากนำพระพุทธศาสนาออกจากสังคมไทยแล้ว สังคมไทยเกือบจะไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย จะเห็นได้ว่าแนวคิดจากไตรภูมิ ได้ปลูกเพาะพืชพันธุ์แห่งความดีงามให้กับปัจเจกชน และสังคมทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของกรรมที่ถูกต้อง ไม่กล้าประพฤติดิต ทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยใจตนเอง ความเชื่อและความไม่เชื่อตามเรื่องใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละสถานที่ที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ด้วย แต่สังขรณ์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สูงสุดทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าต่อมวลชนมาตั้งแต่ครั้งอดีต นับว่าเป็นเรื่องที่ควรศึกษาในเชิงวิชาการควบคู่กับการปฏิบัติมีข้อคิดที่ว่าในกาลปัจจุบันเราควรมีบทบาทในการปลูกฝังปณิธานทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณความดีทางจิตในปัจเจกชน ผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบัน จนกระทั่งกลมกลืนเป็นวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ที่มีความทันสมัย แต่มีจิตใจเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย สืบสานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ปรากฏชัดเจนและมั่นคงสืบต่อไป สอดคล้องกับ สุภาพรณ ญ บางช้าง (2535 หน้า 45) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทย ก่อนสมัยสุโขทัยถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พบว่า แนวคิดเรื่องนรกและสวรรค์ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มุ่งเน้นเป็นอุทาหรณ์สอนธรรมให้คนละชั่วและทำความดี ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความเชื่อหรืออุดมคติของคนในยุคนั้น แต่เมื่อสังคมมนุษย์เข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง ความรู้ทางโลกวิทยาศาสตร์ของฟากคิดตะวันตกได้แทรกซึมสู่กระแสความคิดของคนไทยในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ พัฒนาการความคิดการอธิบายนรกและสวรรค์ได้มีแนวโน้มมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงสังคมปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. อิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับนรก-สวรรค์ มีผลให้คนประพฤติดีและชั่ว เพราะฉะนั้นจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมหลักจริยธรรม พุทธศาสนิกชนควรทำความเข้าใจ และเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ใน 2 ระดับ คือ ในชาตินี้และในชาติหน้า ความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์ในภพในใจจะทำให้คนไม่ประมาทในชีวิตประจำวันเพราะเป็นความจริงเชิงประจักษ์ซึ่งสามารถสัมผัสได้ พิสูจน์ได้ ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาจะทำให้คนเชื่ออย่างมีเหตุผล ไม่ตกเป็นเหยื่อของคนที่อาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือหากิน เช่น หลอกให้บริจาคเงินทองมากมายโดยใช้สวรรค์เป็นเครื่องอ้าง หรือหลอกว่าหากทำการสะเดาะเคราะห์แล้วจะทำให้พ้นจากบาปที่ได้เคยทำไว้ อย่างนี้ไม่พระพุทธศาสนา

2. หากเชื่อแต่เรื่องสวรรค์ในภพในใจ ไม่เชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ในชาติหน้าก็อาจทำให้เป็นคนไม่มีศรัทธาไม่เกรงกลัวบาปไม่เชื่อเรื่องบุญ ซึ่งจะเป็นเหตุให้คนทำ

ความผิดมากขึ้นจะไม่ชวนชวายในการทำคุณงามความดีเพราะไม่เชื่อว่าจะถูกลงโทษในนรก ได้เสวยสุขในสวรรค์เมื่อเป็นเช่นนี้คนก็จะเอารัตเอาเปรียบข่มเหงรังแกกันทำให้สังคมวุ่นวาย หาความสุขสบายไม่ได้ แม้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพของสังคมโลกก็ถือว่าไม่ ประสบความสำเร็จ ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงได้ควรเป็นผู้มีศรัทธาประกอบด้วยปัญญาจึงจะ ได้ชื่อว่าได้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยวิเคราะห์กระบวนการทัศน์เรื่องนรก - สวรรค์ในสังคมไทย ผู้วิจัย พบว่ายังมีหลาย ๆ ประเด็นที่น่าสนใจน่าจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. ควรวิเคราะห์กระบวนการทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในพุทธเถรวาท และนรก-สวรรค์มหายาน
2. ควรวิเคราะห์กระบวนการทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในพุทธเถรวาท และนรก-สวรรค์ในศาสนาพราหมณ์- ฮินดู
3. ควรวิเคราะห์กระบวนการทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ในพุทธเถรวาท และนรก-สวรรค์ในคริสต์ศาสนา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์เรื่องนรก-สวรรค์ ในสังคมไทยผ่านกระบวนการทางปรัชญา ดังนี้

1. มิติมุมมองของความเชื่อ ความเข้าใจเป็นฐานคิดในการมองโลกมองความจริง คือ กระบวนการทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามมิติของเวลาและพื้นที่และสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในอดีตบรรพบุรุษของไทยได้ยอมรับพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติตั้งแต่ สมัยสุโขทัย และสืบทอดมาจนถึงล้านนา กรุงศรีอยุธยา รัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ทำให้ พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยอย่างใกล้ชิด คนไทยรับเอาหลักธรรมมาเป็น หลักชัยในการดำรงชีวิตจนกระทั่งกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งไม่สามารถจะแยก ออกจากกันได้ หากนำพระพุทธศาสนาออกจากสังคมไทยแล้ว สังคมไทยเกือบจะไม่มีอะไร เหลืออยู่เลย

2. แนวคิดจากไตรภูมิ ได้ปลูกเพาะพืชพันธุ์แห่งความดีงามให้กับปัจเจกชน และ สังคมทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของกรรมที่ถูกต้อง ไม่กล้าประพฤติดีด ทำในสิ่ง ที่ถูกต้องด้วยใจตนเอง ความเชื่อและความไม่เชื่อตามเรื่องใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละสถานที่ที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ด้วย แต่สังขรณ์ที่ ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สูงสุดทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าต่อมวลชนมาตั้งแต่ครั้งอดีตนับว่าเป็น เรื่องที่ควรศึกษาในเชิงวิชาการควบคู่กับการปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2546). *เริ่มรู้จักปรัชญา ในชุด ปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- เบญจวรรณ ชยางกูร ณ อยุธยา. (2559). แนวทางการอธิบายเรื่องนรกและสวรรค์ในพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่. *วารสารพุทธมอค์*, 1(1), 43-53.
- ประสาน ต่างใจ. (2554). *บุพนิมิต กระบวนทัศน์ใหม่*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- ประเสริฐ ออดสวนจันทร์. (ม.ป.ป.). *กระบวนทัศน์ (Paradigm)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/275707>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2545). *นรก-สวรรค์ใน พระไตรปิฎก*. บรรยายแก่คณะอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนดุสิต. เข้าถึงได้จาก <https://www.watnyanaves.net/File>books>pdf>
- ราชบัณฑิตยสภา. (2550). *บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”*. ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (18 เมษายน พ.ศ. 2550, เวลา 7.00-7.30 น).
- รัชฎาพร เกตานนท์. (2565). กระบวนทัศน์การพัฒนาในเชิงปรัชญาและการคิดของมนุษย์ เพื่อพัฒนาแนวทางการดำรงชีวิตในปัจจุบัน. *วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 2(2), 36.
- สุชาติ หงษา. (2550). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา: ลำดับเหตุการณ์ พุทธสถาน คัมภีร์ และนักปราชญ์ที่สำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2535). *พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทย ก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Sirisupan, Waraporn. (2014). Educational Paradigm Shift for Future Development (การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาสำหรับอนาคต). *Srinakharintarawiroj Research and evelopment Journal*, 6(11), 267-279.

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ
ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
The Guideline for Applying Buddhist Principle for Life Development
of the Elderly in Nongdon Sub-District, Lamplaimas District,
Buriram Province

พระอธิการวิรัตน์ จิตคุโณ, พระมหาพจน์ สุวโจ และพระมหาถนอม อานนุโ
Phra Athikam Wirat Jhitakuno, Phramaha Phocana Suvaco and Phramaha Thanom Amando
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: wirut88vtt@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เป็นอุปสรรคสำหรับการเดินทางไปข้างนอก ส่วนปัญหาสุขภาพทางจิตมีความวิตกกังวล รู้สึกเครียดง่ายเนื่องจากปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้ยากขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และปัญหาสุขภาพทางสังคมคืออยู่ในสภาพยากจน
2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ 1) บุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นหลักธรรมสำหรับทำความดีมี 3 ประการ คือ 1.1) การให้ทานหรือการเสียสละ 1.2) การรักษาศีลหรือการสำรวมระวัง และ 1.3) การเจริญภาวนาหรือพิจารณาตามความเป็นจริง 2) หลักไตรลักษณ์ หรือเครื่องกำหนดให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลาย คือ 2.1) อนิจจัง ความเป็นของไม่เที่ยง 2.2) ทุกขัง ความเป็นทุกข์หรือความเป็นของคงทนอยู่ไม่ได้ และ 2.3) อนัตตา หรือความไม่ใช่ตัวตน และ 3) หลักภวนา 4 หรือหลักการพัฒนาให้บุคคลเจริญ ได้แก่ 3.1) กายภาวนาหรือพัฒนากาย 3.2) ศีลภาวนาหรือพัฒนาความประพฤติ 3.3) จิตภาวนาหรือพัฒนาจิต และ 3.4) ปัญญาภาวนาหรือพัฒนาปัญญา

ได้รับบทความ: 9 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 3 เมษายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 6 เมษายน 2568

Received: February 9, 2025; Revised: April 3, 2025; Accepted: April 6, 2025

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ กล่าวคือ ทาน ศีล และภาวนา ว่าเป็นคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งชักจูงชาวพุทธให้เข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง แต่การลงมือทำเป็นเรื่องยาก เพราะต้องร่วมนายอยู่กับครอบครัวและความเป็นอยู่มีปัญหาหลายอย่าง นำหลักไตรลักษณ์ คือความเปลี่ยนแปลง ความทนได้ยาก และความไม่มีตัวตน มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ส่วนหลักภาวนา 4 กล่าวคือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา บางส่วนเป็นเรื่องทำอยู่เป็นประจำ แต่บางอย่างต้องทำต่อเนื่องและต้องใช้ปัญญาพิจารณาอย่างละเอียด และเชื่อว่าหากดำเนินตามหลักธรรมคำสอนเหล่านี้อย่างถูกต้อง ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และสังคมก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, ผู้สูงอายุ, ชาวตำบลหนองโดน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study life of the elderly in Nongdon sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province, 2) to study the Buddhist principles used in improving life of the elderly in Nongdon sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province, and 3) Study the apply Buddhist principles for life development of the elderly in Nongdon sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province. This is a qualitative field study, involving an analysis of the Tripitaka, relevant documents, and research studies. Structured interviews were conducted and the research results were presented using a descriptive and analytical method.

The result of research found that:

1. Condition on health issues of the elderly in Nongdon sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province found that the health issues faced by the elderly in this area reveal several concerns: Physical health issues: most elderly individuals suffer from chronic illnesses, difficulty walking, lack of strength to maintain balance, poor eyesight, and occasional dizziness. These health problems hinder their ability to travel or perform daily activities. Mental health issues: many elderly individuals experience anxiety, stress, and difficulty adjusting to changes. They often feel fearful due to a lack of self-confidence. Social health issues: most elderly individuals live in poverty, with their main source of income coming from government welfare. They are unable to earn additional income, and they face daily expenses, making it difficult to donate to temples or contribute to social welfare activities.

2. Buddhist principles used in improve the life of the elderly in Nongdon sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province found that 1) Trifold bass of meritorious actions (*puñṇakiriya-vatthu*) are the key principles for good deeds: 1.1) *dāna* is the act of giving to others or making sacrifices. 1.2) *sīla* is the practice of moral discipline and self-restraint. 1.3) *bhāvanā* is the cultivation of meditation and mindfulness to understand the true nature of reality. 2) The Three Characteristics of Existence (*Tilakhaṇa*): 2.1) *aniccā* means everything is subject to change and does not last. 2.2) *dukkha* means life involves suffering or dissatisfaction, and nothing is permanent. 2.3) *anattā* means there is no permanent, unchanging self or soul. 3) The Four Bases of Practice (*bhāvanā*): 3.1) *kāyā-bhāvanā* means the development of the body, including physical discipline. 3.2) *sīla-bhāvanā* means the cultivation of virtue and ethical behavior. 3.3) *cittā-bhāvanā* means the development of the mind through meditation. 3.4) *paññā-bhāvanā* means the cultivation of wisdom and insight into the nature of reality. These Buddhist teachings help the elderly individuals understand the processes of physical and mental change, as well as the social environment around them. They also encourage the elderly to understand the nature of life and society.

3. An application of Buddhist principles to Improve the life of the elderly in Nongdon sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province found that the elderly is able to understand the Threefold meritorious principles (*dāna*, *sīla*, and *bhāvanā*) as core teachings of Buddhism. These principles guide them towards a deeper understanding of Buddhist teachings. However, practicing these principles is challenging, as many elderly individuals are preoccupied with family responsibilities and face various difficulties in their daily lives. Apply the principle of the three characteristics of change, hardship, and non-self to life appropriately in terms of physical, mental, and social aspects. The Four Bases of Practice; *kaya-bhāvanā*, *sīla-bhāvanā*, *citta-bhāvanā*, and *paññā-bhāvanā* are practiced to some extent, with some being more consistent than others. Moral practices such as keeping the precepts are done regularly, but mental and wisdom development require continuous practice and a detailed application of wisdom. The elderly believes that if they follow these teachings correctly, they can lead a happy life, and society can coexist harmoniously.

Keywords: The Application, Buddhist Principle, The Elderly, Nongdon Subdistrict People

1. บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ เห็นได้จากในปี 2564 ประเทศไทยมีประชากรรวม 66.7 ล้านคน ประชากรสูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เมื่อ 50 ปีก่อน ประเทศไทยมีผู้สูงอายุไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ในปี 2564 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มเป็น 12.50 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” ภายในปี 2565 นี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563 หน้า 24) ปัจจุบันผู้สูงอายุโดยทั่วไปในประเทศไทย ต้องเผชิญกับปัญหาหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อผู้สูงอายุต้องเกษียณจากการงาน ไม่มีรายได้ต้องอาศัยรายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพ เป็นภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลสวัสดิการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ 2) ปัญหาทางด้านสังคม โดยบทบาทและความสำคัญของผู้สูงอายุในสังคมมักถูกจำกัดให้ลดลง ทั้งนี้ เนื่องจากถูกมองว่าสุขภาพไม่แข็งแรง การสื่อสารกับคนทั่วไปทำได้ลำบาก มีผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ในบ้าน และมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์หมดคุณค่า เป็นภาระให้ลูกหลาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เคยพึ่งตนเองได้หรือเป็นที่พึ่งให้สมาชิกในครอบครัว ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้รับการช่วยเหลือ และถ้าผู้ใกล้ชิดไม่ให้ความสนใจจะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดอาการซึมเศร้าอย่างรุนแรงถึงขั้นทำร้ายตนเองได้ และ 3) ปัญหาด้านสุขภาพซึ่งผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียนทั้งโรคทางกายและทางสมอง ผู้ที่มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมอง คือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม โรคซึมเศร้า (ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย, 2565) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวนั้น ปัญหาด้านสุขภาพเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด โดยปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกิดจากการมีพฤติกรรมที่ไม่ส่งเสริมสุขภาพหรือมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับต่ำ หากมีการดูแลสุขภาพและมีพฤติกรรมสุขภาพไม่เหมาะสมจะส่งผลต่อภาวะสุขภาพและอาจนำไปสู่การเกิดโรคหรือความผิดปกติต่าง ๆ ได้ง่าย อีกทั้งอาจทำให้มีภาวะเครียด ซึมเศร้า และนำไปสู่ปัญหาสุขภาพทางจิตตามมา ดังนั้น การมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่ดีในผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพกายและใจที่ดี ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ (มินตรา สารรักษ์ และคณะ, 2563 หน้า 305)

หลักพุทธธรรม เป็นหลักธรรมที่สอนให้คนรู้จักความจริงของชีวิต และช่วยพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) บุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นที่ตั้งหรือเครื่องสำหรับทำบุญ คำว่า บุญ แปลว่า บุญ ความดี, ความสุข, ความสะอาด, ความผ่องแผ้วแห่งจิต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อง.อ.ฐก. (ไทย) 23/36/294-295, ที.ปา. (ไทย) 11/305/269) และเป็นหมวดธรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุขัดเกลาจิตใจในตนเอง เช่น การทำบุญใส่บาตรพระสงฆ์เวลาเช้าเป็นการฝึกไม่ยึดถือ ละวาง สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุมักจะมีกิจวัตรในการทำบุญตักบาตรเป็นประจำ เป็นการฝึกจิตใจเพื่อการสละ ไม่ยึดมั่นถือมั่น และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจ 2) กาวนา 4 เป็นหมวดธรรมที่ควรกระทำให้เจริญขึ้น ถือเป็นหลักสำคัญอีกชุดหนึ่ง

แสดงถึงหนทางในการพัฒนาคน เมื่อปฏิบัติแล้วแสดงถึงผลดีที่มีต่อสุขภาพกายและจิตใจ และ 3) ไตรลักษณ์ คือลักษณะโดยธรรมชาติของสิ่งทั้งปวง เมื่อผู้สูงวัยก้าวเข้าสู่วัยชราหรือวัยที่จะต้องฝึกหัดตนเองให้รู้จักกฎของธรรมชาติในทุกสรรพสิ่ง ว่าสังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา เพื่อให้รู้จักปล่อยวางจิตใจ ทำให้ตระหนักรู้ และเกิดความเข้าใจว่าชีวิตเป็นอย่างไร เกิดความรู้เท่าทัน และรับรู้ต่อทุกอาการของการปฏิบัติตน รู้จักตนเองพิจารณาแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วยหลักการและเหตุผล

ปัจจุบันผู้สูงอายุในตำบลหนองโดน มีสภาพปัญหาด้านสุขภาพกาย จิตใจ และสุขภาพด้านสังคม เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จนรัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตามส่วนสัดส่วน คือ อสม. 1 คน ต่อ 8-15 หลังคาเรือน เพื่อจะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง และมีผู้สูงอายุบางคนนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตประสบความสำเร็จต่อตนเองและลูกหลาน

จากปัญหาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญในการพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายในเขตตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุในตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนทั้งสิ้น 33 คน ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บ้านโนนเจริญ หมู่ที่ 4 จำนวน 4 คน บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 5 จำนวน 4 คน บ้านหนองขวาง หมู่ที่ 7 จำนวน 4 คน บ้านหนองโดน หมู่ที่ 2 จำนวน 4 คน บ้านหนองโดน หมู่ที่ 1 จำนวน 4 คน บ้านบ่อใหญ่ หมู่ที่ 8 จำนวน 3 คน บ้านหนองโดนฝายน้ำ หมู่ที่ 6 จำนวน 3 คน บ้านหนองโดนน้อย หมู่ที่ 3 จำนวน 4 คน และ พระภิกษุในตำบลหนองโดน จำนวน 3 รูป

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาของผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 4 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. ขั้นตอนวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับทำวิจัยและใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. ออกแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและขอบเขตการศึกษา

3. เสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ แก่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อตรวจสอบ

เนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษา เพื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

4. นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับเนื้อหา ตามผู้ทรงคุณวุฒิ แนะนำจนมีความเชื่อมั่นและนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการในการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ด้วยกระบวนการและวิธีวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก หรือแบบแผนหลักที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ในระหว่างการดำเนินการกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการสะท้อนควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินการกระบวนการสะท้อนในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนควบคู่กับการดำเนินการวิจัย เพื่อเสริมสร้างให้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก รวมทั้งผู้วิจัยจะได้ดำเนินการกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกตามกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญของการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

หลังจากได้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ในรูปแบบรายงานการวิจัยเป็นรูปเล่มหนังสือวิทยานิพนธ์ตามที่บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดรูปแบบไว้

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัญหาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดนอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

1. สภาพปัญหาสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีโรคประจำตัว ดังนี้ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน เดินไม่คล่อง ตามัว และหน้ามืด บ่อยครั้งและหลายครั้งรู้สึกท้อแท้เหนื่อยแรงในการทรงตัวเองการมองเห็นไม่ชัดเจน เส้นเลือดหัวใจตีบ ปัสสาวะติดขัด ปัสสาวะไม่สุด มีความเครียดและกังวล เวียนศีรษะหน้ามืดมาตลอด ขับถ่ายยาก กล้ามเนื้ออ่อนแรง มีอาการเตือนกล้ามเนื้อเกร็ง พุดลำบาก กลืนลำบาก หายใจติดขัดและหอบเหนื่อยจากการหายใจปวดข้อสายตารั่วมัว และเป็นต่อกระดูก

2. สภาพปัญหาสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะวิตกกังวล จะรู้สึกเครียดง่าย เนื่องจากปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ยาก ความสามารถและประสิทธิภาพลดลง มักแสดงออกเป็นความกลัวขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ย้ำคิดย้ำทำ ความวิตกกังวลอาจแสดงออกทางร่างกาย โดยการเจ็บป่วยไม่สบายที่เกิดจากการสูญเสียคนรอบตัว เกิดจากการเป็นห่วงลูกหลาน เรื่องทรัพย์สินของตน การกลัวตาย รู้สึกตนเองไม่มีคุณค่ากลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวไม่มีใครเคารพ เกิดจากความมั่นใจในตนเอง ความภูมิใจในตนเองลดลง เกิดความรู้สึกน้อยใจ คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่าแม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลจะมีระบบการดูแลสุขภาพต่อเนื่องที่บ้าน แต่ยังคงขาดระบบการถ่ายทอดกระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในระยะยาวที่ชัดเจน

3. สภาพปัญหาสภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบเห็นในสภาพความยากจนที่สืบเนื่องมาจากแหล่งรายได้ที่ได้รับ คือเงินสวัสดิการจากหน่วยงานภาครัฐจ่ายให้ในเดือนไม่สอดคล้องกับรายจ่ายที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละวัน จนจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อหาแนวทางการดำรงชีพให้ตนเองและต้องพบเจอกับปัญหาการถูกทอดทิ้งจากลูกหลาน จนทำให้กลายเป็นคนไม่กล้าเข้าพบกับชุมชนและเพื่อนบ้าน

4.2 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย

1. บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ 1) ทาน การให้ทาน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) อามิสทาน การให้วัตถุ ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้ (2) ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทาน การให้คำแนะนำสั่งสอนผู้อื่นให้ตั้งอยู่ในธรรม และ (3) การให้อภัยทานที่จะนำไปสู่การสร้างความสุขของผู้สูงอายุ 2) การรักษาศีล (ศีลัมมย) เป็นคุณธรรมที่ควบคุมความประพฤติให้เรียบร้อย เป็นที่ตั้งแห่งคุณธรรมทั้งหลาย และ 3) การเจริญภาวนา (ภาวนามมย) เป็นการ

พัฒนาปัญญาผู้สูงอายุ รู้จักประพจน์ปฏิบัติตนให้เป็นปกติ ประครองสติด้วย สมาธิ อันจะนำไปสู่ปัญญา รู้เท่าทันสังขาร ความจริงของชีวิต

2. หลักไตรลักษณ์ ได้แก่ 1) อนิจจัง เป็นสภาวะที่เกิดมาของทุกคน ในการดำรงชีวิตในแต่ละวันทุกคนมีชีวิตอยู่เพียงชั่วขณะจิตเดียว ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพไม่คงที่ และไม่แน่นอนของสรรพสิ่งทั้งปวง 2) ทุกขัง หรือความไม่สบายกายไม่สบายใจทุกขังทำให้เกิด มี 2 ทาง คือ ทุกข์ทางกาย และ ทุกข์ทางใจ 3) อนัตตา หรือความไม่ใช่ตัวตนหรือความไม่มี

3. หลักภาวนา 4 ได้แก่ 1) กายภาวนา หรือการฝึกกายให้มีความสัมพันธ์สภาพแวดล้อมกับร่างกายให้มีความเกื้อกูลกันระหว่างชีวิตให้ตั้งอยู่ในความดีงามในด้านต่าง ๆ ที่แสดงออกทางกาย 2) สติภาวนา หรือการตั้งอยู่ในระเบียบวินัยส่งผลไปสู่การสร้างความคิดที่ดีมีกรอบของการประพจน์ 3) จิตภาวนา หรือการอบรมจิตใจเป็นการอบรมจิตใจให้เป็นบุคคลที่บริสุทธิ์และปราศจากการอิจฉาริษยาในสิ่งต่าง ๆ 4) ปัญญาภาวนา หรือการเจริญปัญญา การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเข้าใจโลก และชีวิตตามสภาวะ

4.3 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโตน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1. หลักบุญกิริยาวัตถุ 3

1) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือทาน พบว่า 1.1) ทางกาย เป็นการประยุกต์หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตทางกายมีการช่วยขวนขวายในกิจที่ชอบ คือ การช่วยในสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อส่วนรวมจัดเป็นบุญประการหนึ่ง 1.2) ทางจิตใจ เป็นการดูแลสุขภาพใจให้ดี ประการแรกด้านอารมณ์และความรู้สึก ให้ดูแลหรือมองที่จิตของตนเอง ว่าตนเองมีความรู้สึกเป็นอย่างไร ดีหรือไม่ดี คือให้มีสติเท่าทันว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ โกรธก็ให้รู้สึกตัวเองโกรธแล้วหาวิธีการปรับตัวปรับอารมณ์ในเวลาขณะนั้น ๆ ปลอบโยนทุกเรื่องที่ผ่านมา ทำใจให้สบาย ๆ ทำงานในสิ่งที่ตนเองพอใจ ยึดหลักอิทธิบาทสี่ในการครองตนเอง และ 1.3) ทางสังคม เป็นการใช้เวลาว่างเข้าร่วมกิจกรรมภายในวัดและสังคมกระทำตนให้เป็นประโยชน์ เช่น วันสำคัญตามประเพณีไทยและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา บางส่วนก็จะเป็นผู้นำทางด้านศาสนพิธี บางส่วนก็เป็นวิทยากรและสร้างผลประโยชน์ให้เกิดเป็นรูปธรรม

2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือศีล พบว่า 2.1) ทางกาย เป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศีล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมีศีลธรรมเป็นพื้นฐาน ได้แก่ การรักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าเว้นจากการลักขโมยของคนอื่น การผิดศีลธรรม การพูดปด การกินเหล้าเมายา ไม่มีความสงบสุขในชีวิต การรักษาศีล จะช่วยให้โรคที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นหาย มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีจิตใจเป็นสุขผ่องใสอันเนื่องมาจากการรักษาศีล สังคมอยู่เย็นเป็นสุข 2.2) ทางจิตใจ เป็นการรักษาศีล ประพจน์ธรรม เป็นการปฏิบัติด้วยกายและใจ

ซึ่งการประพฤติปฏิบัติธรรมจะส่งผลให้เป็นคนมีความประพฤติที่สุจริต อย่างเช่น ไม่คิดคดโกงใคร วาจาสุจริต ทำในสิ่งที่ดีงาม สุจริตกาย วาจา ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่จะนำไปสู่การทำให้จิตใจไม่เป็นผู้ที่คิดมาก และมองโลกในมุมบวก พร้อมอยู่กับตนเองอย่างมีความสุข และ 2.3) ทางสังคม เป็นการพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมในสังคมคือ มีการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง การมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลรอบข้างโดยการสร้างสิ่งที่ดีงาม พร้อมมีวินัยในการดำเนินชีวิตให้เข้ากับสภาพของสังคมในที่ตนเองอาศัยอยู่

3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคืออภินาหนาท พบว่า 3.1) ทางกาย เป็นการพัฒนากาย ฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อสัมพันธ์กับโลก ภายนอกทั้งด้านกายภาพ และชีวภาพด้วยดี มิให้เกิดโทษ มีประโยชน์แก่ตนเองและสังคม บำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ มิให้อกุศลเกิด การกินอาหารให้ได้คุณค่า กินพอดี ด้วยความรู้จักประมาณ ให้ร่างกายอยู่ผาสุก มีสุขภาพดีเป็นฐานให้การพัฒนาด้านอื่น ๆ 3.2) ทางจิตใจ เป็นการมีจิตที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ความดีงามสมบูรณ์พิจารณาความนึกคิดของตน พิจารณาอารมณ์ที่เข้ามาทางอายตนะ และพิจารณาทั้งความนึกคิดและอารมณ์ที่เข้ามาทางอายตนะ ประโยชน์ของการพัฒนาจิตตามหลักจิตตาวิปัสสนา เป็นการฝึกสติให้รู้เท่าทันจิตแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อปฏิบัติดีแล้วทำให้เกิดดี และ 3.3 ทางสังคม เป็นการประยุกต์การให้ทานส่งผลทำให้เกิดการมองเห็นในด้านการบริหารจัดการที่มีคุณประโยชน์ในวิชาการได้นำแนวคิดและหลักการต่าง ๆ ที่เป็นผลต่อสังคมมาใช้ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการจัดการทางความเป็นอยู่ก็อาศัยหลักการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันมาประกอบกับชีวิตทำให้สังคมมีความสุขและลดอบายมุขรวมถึงปัญหาอาชญากรรม

2. หลักไตรลักษณ์

1) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรลักษณ์คือความเปลี่ยนแปลง (อนิจจัง) 1.1) ทางกาย เป็นการศึกษาเรื่องไตรลักษณ์ทางกายทำให้เกิดความรู้และเข้าใจความเป็นไปของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเหนืออำนาจการควบคุมขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัย ดังนั้นคุณค่าของการศึกษารู้แจ้งชัดในหลักไตรลักษณ์ จึงสามารถนำมาปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท 1.2) ทางจิตใจ เป็นการนำหลักอนิจจังทุกขัง อนัตตา ไปพิจารณา เพื่อให้เกิดการเข้าใจความจริงของชีวิต เพื่อให้เกิดการคิดและเห็นตรงต่อการเกิดสภาวะของจิตที่เห็นตรงและไม่เกิดการวิตกกังวลในยามวิกาล และ 1.3) ทางสังคม เป็นการใช้ไตรลักษณ์แก้ปัญหาตามแนวพระพุทธศาสนาตามความเป็นจริง ซึ่งผู้สูงอายุจะต้องเรียนรู้ตามความเป็นจริงในแง่ของปริยัติและปฏิบัติและปฏิเวธคือรู้ ปฏิบัติและแก้ไขตนเอง สังคมทุกวันนี้มีปัญหามากมายหลายเรื่อง ดังนั้น การเอาหลักไตรลักษณ์มาแก้ปัญหาทำให้สังคมในกลุ่มผู้สูงอายุสามารถปล่อยวางในการเกิดปัญหานั้น ๆ โดยวิธีการนำหลักธรรมไตรลักษณ์มาเรียนรู้เรื่องอนิจจัง

2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรลักษณ์คือความทนได้ยาก (ทุกขัง) พบว่า 2.1) ทางกาย เป็นการปรับตนโดยการรู้สึกรับรู้ถึงสภาพของการเปลี่ยนแปลงในร่างกาย โดยมองให้เห็นถึงความไม่คงที่และการไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะยั่งยืนของสังขารตนเอง คือ

ร่างกายที่รอรับการผันแปรตลอดเวลา 2.2) ทางจิตใจ เป็นการพัฒนาจิต เข้าถึงวิธีปฏิบัติต่อทุกข์และสุข โดยได้นำวิธีการปฏิบัติกรรมฐานคือกำหนดสติให้มีการตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาทและฝึกสมาธิให้จิตใจเป็นคนที่ไม่วอกแวกต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และ 2.3) ทางสังคม เมื่อเกิดปัญหาทางสังคมขึ้นมา นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ ทุกข์ ปัญหาหรือสิ่งที่ทำให้ทุกข์ใจ สมุทัย สาเหตุของปัญหา จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ภาวะที่ไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องอยู่ในตัวนำมาใช้ให้สังคมเกิดความสุขและเจริญต่อไป

3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรลักษณ์ คือ ความไม่มีตัวตน (อนัตตา) พบว่า 3.1) ทางกาย พบว่า ผู้สูงอายุควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมที่ใช้ดำรงชีวิตสอนให้คนใช้ชีวิตอย่าไปยึดมั่นถือมั่นทั้งสิ่งในตัวร่างกายและสิ่งของทรัพย์สินภายนอกกายทั้งหลาย ทำให้ลดการแก่งแย่ง ลดการเศร้าโศกและเข้าใจในสังขารที่เกิดขึ้นกับทุกชีวิตได้ 3.2) ทางจิตใจ พบว่า การประยุกต์หลักไตรลักษณ์ในการแก้ปัญหาชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน คือคนจะต้องรู้หน้าที่โดยสมมุติของไตรลักษณ์ เพื่อขจัดความโง่งของมนุษย์ต่อลักษณะของธรรมชาติทั้งที่เป็นสังขตะ เมื่อคนเห็นไตรลักษณ์โดยเฉพาะที่มีอยู่ในนามรูปของตนแล้ว เพื่อป้องกันความยึดมั่นถือมั่น อันเป็นเหตุของความทุกข์ที่จะมามีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตได้ และ 3.3) ทางสังคม ขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเองการได้เรียนรู้คุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ เข้าใจความจริงว่าทุกชีวิตล้วนดำเนินไปตามเหตุปัจจัยหนทางแห่งการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นอยู่กับการพัฒนาตนสู่วิถีที่ดีงาม ลดความยึดมั่นถือมั่นเพราะเป็นเหตุแห่งทุกข์การไม่ยึดติดเมื่อถูกโลกธรรมกระทบ

3. หลักภavana 4

1) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือกายภาวนา พบว่า การอยู่ด้วยความไม่ประมาท รู้จักสำรวจระมัดระวังในการประพฤติปฏิบัติทางกาย โดยไม่ไปเบียดเบียนใคร ไม่ทำร้ายใคร รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีเมตตาต่อกัน ช่วยในสิ่งที่ควรช่วยทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่นิ่งเฉย โดยให้ความสำคัญกับทุกคนที่ทำงานร่วมกัน และผู้ได้บังคับบัญชาทุกคน โดยให้ความสำคัญกับทุกคนที่มาติดต่อประสานงานไม่นิ่งเฉย

2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือศีลภาวนา การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ตัวบุคคลย่อมสามารถ ป้องกันหรือแก้ปัญหาส่วนบุคคลและสังคมได้ บุคคลจะเห็นความสำคัญของการรักษาศีลและการล่วงละเมิดศีลก็จะลดลงด้วยอย่างแน่นอนและที่ขาดเสียมิได้ คือศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาในเรื่องการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในการเอาชนะต่อสิ่งเย้ายวนให้ทำชั่วได้ ควรเริ่มจากการสร้างศรัทธาให้เข้มแข็งเสียก่อน เพราะศรัทธาเป็นปัจจัยหนึ่งให้เกิดสมาธิภาวนาเป็นหลักการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน

3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ จิตภาวนา ต้องทำเริ่มจากการฝึกฝนให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน อบรมใช้ร่างกายทำกุศล ฝึกฝนด้วยการทำ ตั้งมั่นในศีลธรรมมีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อน จะช่วยให้ จิตใจ มีความสุข เมื่อจิตใจมีความสุขก็จะทำให้เรามีพลังสูงกับโรคที่เป็นอยู่นอกจากนั้น กายภาวนา เป็นการเจริญกายพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี

4) การประยุกต์หลักธรรมเพื่อพัฒนาปัญญาภาวนา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุ นำหลักธรรมที่ส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสังคมสำหรับผู้สูงอายุเป็นธรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ทั้งหน้าที่การงานและการดำเนินชีวิตที่มุ่งไปข้างหน้าอย่างมีจุดหมาย ด้วยการประกอบกุศลกรรม อาณิสสสังจะทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวต่อไป ละเว้นจากอบายมุข ทางแห่งความเสื่อมจึงควรละเพราะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเกิดความเสื่อมในโทษทุกข์ทุกอย่างในที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายผล แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดังนี้

5.1 ปัญหาสุขภาพทางกาย ปัญหาสุขภาพทางจิตใจ และปัญหาสภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ทั้ง 3 ด้าน ของชาวตำบลหนองโดน พบว่าสิ่งที่น่าเป็นห่วงมากคือ สภาพปัญหาทางสังคม ในเรื่องของการกลั่นแกล้งทอดทิ้งจากครอบครัว จากลูกหลาน จากญาติ พี่น้อง และขาดกิจกรรมนันทนาการ จึงทำให้ผู้สูงอายุขาดความมั่นใจและไม่เห็นคุณค่าในตนเอง เนื่องจากปัญหาการถูกทอดทิ้งและปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว จึงทำให้เข้าไปสู่การเป็นโรคซึมเศร้า ไม่มีความปลอดภัยในการอาศัยอยู่ในเพียงลำพัง ฉะนั้นผู้สูงอายุชาวตำบลหนองโดนจึงต้องการความมั่นคงทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิวิมล กองทรัพย์เจริญ (2563 หน้า 102-103) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตตำบลตาสิทธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดระยอง” พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคม ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ด้านที่พักอาศัย ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาลและด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน, ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ได้แก่สถานที่สำหรับผู้สูงอายุพูดคุยกัน และออกกำลังกาย, สวัสดิการสังคมด้านรายได้ ได้แก่ การจัดหางานพิเศษ เช่น การเป็นอาสาสมัครโครงการต่าง ๆ, สวัสดิการสังคมด้านที่พักอาศัย ได้แก่ การอบรมความปลอดภัยในบ้าน บริการจัดที่พักอาศัย ใกล้โรงพยาบาล, สวัสดิการสังคมด้านนันทนาการ ได้แก่ การจัดทัศนศึกษา เพิ่มงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมชมผู้สูงอายุและกิจกรรมนันทนาการงานรื่นเริงในวันสำคัญ, สวัสดิการสังคมด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ได้แก่ ให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพ บริการด้านกฎหมายและการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และสวัสดิการสังคมด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ได้แก่ จัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ภายในตำบล การสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีเครือข่ายและบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ

5.2 หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ได้แก่ 1) ภาวนา หรือการฝึกกายให้มีความสัมพันธ์สภาพแวดล้อมกับร่างกายให้มีความเกื้อกูลกันระหว่างชีวิตให้ตั้งอยู่ในความดีงามในด้านต่าง ๆ ที่แสดงออกทางกาย 2) สีสภาวนา หรือการตั้งอยู่ในระเบียบวินัยส่งผลไปสู่การสร้างความคิดที่มีกรอบของการประพฤติ 3) จิตภาวนา หรือการอบรมจิตใจ

เป็นการอบรมจิตใจให้เป็นบุคคลที่บริสุทธิ์และปราศจากการอิจฉาริษยาในสิ่งต่าง ๆ

4) ปัญญาภาวนา หรือการเจริญปัญญาการพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเข้าใจโลก และชีวิตตามสภาวะ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) (2561 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” พบว่า หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการพัฒนาบุคคลโดยมีกรอบแห่งการพัฒนา 4 ประการ คือ การพัฒนาตนเองให้มีสติตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การทำตนให้ตั้งอยู่ในกรอบระเบียบข้อประพฤติที่พึงงามของสังคม การอบรมจิตของตนให้มีความผ่องใส การพัฒนาปัญญา ให้เป็นผู้มีเหตุมีผล หลักภาวนา 4 นี้เป็นหลักการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข บริบทวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย พบว่า ผู้สูงอายุชาวบ้านห้วยห้อยส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เข้าวัดทำบุญ รักษาศีล 5 ศีลอุโบสถในเทศกาลเข้าพรรษาและขอรับการปฏิบัติธรรม การฝึกอบรมตนเองในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม การรู้จักประมาณตน การใช้ชีวิตให้มีความสุข มีสุขภาวะที่ดี ผู้สูงอายุปฏิบัติตามหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.3 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือทาน ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเกิดความเป็นปิติยินดีในสิ่งที่เกิดขึ้นและมีความสุขในการดำเนินชีวิตที่อยู่ในระบบของการปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องพร้อมทั้งยังช่วยเหลือสังคมให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและสงเคราะห์ในสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับ สุพากรณ์ กันยะดับ (2560 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง” ผลการวิจัยพบว่า หลักการใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมใช้รูปแบบการจัดตั้งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาประชาชนและผู้สูงอายุให้มีสัมมาทิฐิ และมุ่งดำเนินชีวิตตามแนวทางแห่งอริยชนด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 หรือเรียกโดยย่อว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และสามารถนำมาพัฒนาเพื่อให้ครอบครัวแห่งการสร้างเสริมสุขภาพวิถีพุทธด้วยหลักภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา 2) สีลภาวนา 3) จิตภาวนา และ 4) ปัญญาภาวนา ส่วนในด้านการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ที่สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านศีลหรือสังคม 3) ด้านจิตใจ และ 4) ด้านปัญญา ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและมีเป้าหมายสูงสุดในการดำรงชีวิตตามหลักพุทธธรรม คือ การมุ่งกำจัดโรคทางใจ อันหมายถึงการละกิเลสในใจตนให้เบาบางตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้สูงอายุที่นำหลักภาวนา 4

ไปปฏิบัติตลอดชีวิต ย่อมส่งผลให้มีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมวิถีพุทธที่ยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัญหาด้านร่างกายผู้สูงอายุต้องช่วยเหลือตนเอง นอกจากจะช่วยเหลือตนเองไม่ได้จริง ๆ ควรหมั่นออกกำลังกายสัปดาห์ละ 4 ครั้ง อย่าหักโหมต่อการออกกำลังกาย เลือกออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์พักผ่อนให้เพียงพอ ควรออกมานั่งรับแสงอาทิตย์ในยามเช้าประมาณ 20 นาที

2. ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์จะเป็นกิจกรรมพึงธรรมรักษาศีล ปลอ่ยวาง พยายามระงับสติอารมณ์ให้สงบสติอยู่กับตัวเองตลอดเวลา ควบคุมกาย วาจาและใจ อย่าไปคิดถึงอนาคตที่ยังมาไม่ถึง เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ อิริยาบถ สภาวะแวดล้อมนึกเสมอว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนหนีไม่พ้น เป็นต้น รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีผู้สูงอายุร่วมกันอยู่เป็นประจำเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

3. ปัญหาด้านสังคมและครอบครัว ผู้สูงอายุต้องมองโลกในแง่ดีให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น ปลอ่ยวางลดความขัดแย้งกับบุคคลรอบข้าง ช่วยงานสาธารณะเท่าที่ตนเองพอจะช่วยเหลือได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เพื่อที่จะเป็นแบบแผนแบบอย่างในเรื่องของควมมีจิตอาสา จิตสาธารณะ ให้กลับกลุ่มเยาวชน

4. ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงใช้จ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นทำตนให้เป็นคนเลี้ยงง่าย พยายามพึ่งพาตนเองให้มากโดยพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยที่สุด

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิธีการจัดการศึกษาวิถีพุทธสำหรับผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน
2. ศึกษาวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาสำหรับมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ
3. ศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องชาตินี้และชาติหน้าของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิต
4. แนวทางการเตรียมตัวสู่วัยสูงอายุอย่างมีความสุขด้วยหลักพุทธธรรม
5. ศึกษาสภาวะที่ดีของผู้สูงอายุในสภาวะสังคมปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวตำบลหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้องค์ความรู้ดังนี้

ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ ทาน ศีล และภาวนาว่าเป็นคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งชักจูงชาวพุทธให้เข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง แต่การลงมือทำเป็นเรื่องยาก เพราะต้องวนวนายอยู่กับครอบครัวและความเป็นอยู่มีปัญหา

หลายอย่าง หลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง หรือความเปลี่ยนแปลง ทุกสิ่ง ความทนได้ยาก และ อนัตตา หรือความไม่มีตัวตน ผู้สูงอายุสามารถนำเอาหลักไตรลักษณ์นี้มาแก้ปัญหาในด้านการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม เนื่องจากมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมามากแล้ว ส่วนหลักภาวนา 4 คือ กายภาวนา สิลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา บางส่วนเป็นเรื่องทำอยู่เป็นประจำ แต่บางอย่างต้องทำต่อเนื่อง และต้องใช้ปัญญาพิจารณาอย่างละเอียด และเชื่อว่าหากดำเนินตามหลักธรรมคำสอนเหล่านี้ อย่างถูกต้อง ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และสังคมก็สามารถอยู่ร่วมกัน อย่างผาสุก

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563*. กรุงเทพมหานคร: พงษ์พานิชย์เจริญผล จำกัด.
- พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2561). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ*. (ดุชนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มินตรา สารระรักษ, จูติรัช งานฉมัง และนันทยา กระสวยทอง. (2563). *ภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลคำขวาง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 35(3), 305.
- ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย. (2565). *ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเกือบเต็มตัวแล้ว*. เข้าถึงได้จาก <http://www.royalthaident.org/dentist/tal/>
- ศศิวิมล กองทรัพย์เจริญ. (2563). *ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตตำบลตาสีห์ อำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพาภรณ์ กันยะดีบ. (2560). *หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสร้างเสริมสุขภาพ). คณะสาธารณสุขศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

**แนวทางในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาล
ตำบลลำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์**
**Guideline for Curing of Mental Condition of Bedridden Patients
in Samrong Mai Sub-District Municipality, Lahan Sai District,
Buriram Province**

พระมหาโกรต์ จันทวนโณ, พระมหาพจน์ สุวโจ และพระครูศรีปัญญาวิกรม
Phramaha Krot Candavanho, Phramaha Phocana Suvaco and PhrakruSripanyavikrom
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: Phramahakrot15@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลลำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาหลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 ในการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง และ 3) เสนอแนวทางการปรับใช้หลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 กับผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลลำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 44 รูป/คน พร้อมนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง พบว่า เกิดจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการพึ่งพาตนเอง ร่างกายอ่อนแรง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เบื่ออาหารง่าย ไม่สามารถลุกขึ้นทำธุระเองได้ มีโรคเรื้อรังหลายอย่าง มีภาวะแทรกซ้อนเป็นผลกดทับ ร่างกายมีสภาพผิดปกติ ส่วนปัญหาด้านจิตใจ เป็นผลกระทบจากปัญหาด้านร่างกาย ทำให้จิตใจห่อเหี่ยว ไม่มีกำลังใจ ท้อแท้สิ้นหวัง และมีภาวะซึมเศร้า
2. หลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 ในการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง พบว่า หลักไตรลักษณ์ช่วยให้ผู้ป่วยติดเตียงรู้เท่าทันความจริงว่าสิ่งทั้งหลายล้วนไม่ยั่งยืน และไม่สามารถกำหนดให้เป็นไปตามที่ใจปรารถนาได้ ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พุทฺธวาจาไพเราะ ช่วยให้เกิดความเบิกบานใจ รวมถึงการประพาดิตนเป็นประโยชน์ ทั้งตัวผู้ป่วยเองและผู้ดูแล
3. แนวทางการปรับใช้หลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 กับผู้ป่วยติดเตียง พบว่า หลักไตรลักษณ์เน้นการพิจารณาร่างกายของตนเองว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ควรเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ไม่ยึดติดกับความทุกข์

ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 3 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 6 เมษายน 2568

Received: February 14, 2025; Revised: April 3, 2025; Accepted: April 6, 2025

ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 เน้นการยอมรับและสละทิ้งบางอย่าง สร้างขวัญกำลังใจแก่ตนเอง ปลอ่ยวางในสิ่งที่ไม่สามารถยึดครองได้ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันสร้างสัมพันธไมตรี และการปฏิบัติตนสม่ำเสมอต่อสังคม

คำสำคัญ: การเยียวยาสภาพจิตใจ, ผู้ป่วยติดเตียง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the problem conditions of bedridden patients in Samrong Mai Sub-District Municipality, Lahan Sai District, Buriram Province, 2) to study the principles of the Three Characteristics and the Four Bases of Sympathy in healing the minds of bedridden patients, and 3) to propose guidelines for applying the principles of the Three Characteristics and the Four Bases of sympathy to bedridden patients in Samrong Mai Sub-District Municipality, Lahan Sai District, Buriram Province. This is a documentary research and in-depth interviews. Interviews were conducted with 44 participants and the findings were presented in the form of descriptive and analytical writing.

The research result found that:

1. Physical and mental problems of bedridden patients are found to be caused by physical conditions that are not conducive to self-reliance, The body is weak, unable to rely on oneself, Easily lose appetite, Unable to get up and do errands by yourself, There are many chronic diseases, complications, pressure sores, and abnormal physical conditions. Mental problems are the result of physical problems, causing the mind to be depressed, lacking motivation, feeling hopeless and depressed.

2. The principle of Trilaksana and the four social objects in healing the minds of bedridden patients. It was found that the principle of Trilaksana helps bedridden patients realize the truth that all things are impermanent and cannot be determined to be as desired. The four main social virtues refer to being kind, speaking politely, and creating joy, as well as behaving in a way that is beneficial to both the patient and the caregiver.

3. Guidelines for applying the principles of Trilaksana and the Four Sanghavatthu to bedridden patients. It was found that the principle of the three

characteristics emphasizes the consideration of one's own body as impermanent, arising, existing and changing according to time. One should understand the nature of life and not cling to suffering. The four main principles of social welfare emphasize acceptance and giving up certain things, building self-confidence, letting go of things that cannot be held onto, knowing how to help, share, build good relationships, and behaving consistently towards society.

Keywords: Curing of Mental Condition, Bedridden Patients

1. บทนำ

ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้เป็นสังคมผู้ป่วยติดเตียงมากกว่าร้อยละ 10 ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติและจากการฉายภาพประชากรของประเทศไทย ระหว่างปี 2553-2583 พบว่า จำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน (ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556 หน้า 27) อาจเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วย และโรคร้ายไข้เจ็บของผู้ป่วยติดเตียง การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้ป่วยติดเตียง การแบกรับภาระของบุตรหลานซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้ป่วยติดเตียงในสัดส่วนที่ไม่สมดุลขึ้นได้ กลุ่มผู้ป่วยติดเตียงซึ่งส่วนใหญ่มีพยาธิสภาพของโรคที่ทำให้เกิดความพิการ การจำกัดความสามารถในการทำกิจกรรมของตนเอง หรือมีอุปกรณ์ เครื่องมือทางการแพทย์เพื่อช่วยในการดำรงชีวิต มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ดูแลช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันให้ (ชลกร ทรงศรี, 2557 หน้า 155-162) ทั้งนี้ ผู้ป่วยติดเตียงควรมีผู้ดูแล (Caregiver) ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยในการทำกิจกรรมทุกอย่างให้และดูแลต่อเนื่องตลอดเวลา โดยผู้ดูแลหลักได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ในทีมหมอครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ทั้งการดูแลรักษา การเยี่ยมเยียน การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและการฟื้นฟูสมรรถภาพให้มีสุขภาพแข็งแรงตามสมควร และยังช่วยประสานในการแก้ปัญหาสุขภาพหรือเสริมพลังให้คนในครอบครัวดูแลสุขภาพตนเอง การดูแลผู้ป่วยติดเตียงส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลอย่างมาก เพราะผู้ป่วยไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลต่อเนื่อง ซึ่งจัดเป็นภาระหนักของผู้ดูแลหลักในครอบครัว ผู้ดูแลต้องปรับบทบาทหน้าที่ของตนเองใหม่เพื่อให้เวลากับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุติดเตียง ทั้งนี้อาจทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินชีวิตเกิดขึ้น (อรุณี ชุนหบดี และคณะ, 2560 หน้า 205-216)

ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ปัญหาของผู้ป่วยติดเตียงที่สำคัญ คือ ปัญหาสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญเพราะผู้ป่วยติดเตียงเหล่านี้

มักจะมีโรคประจำตัวเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง อัมพาตครึ่งซีก สมองเลื้อม ข้อเข่าเสื่อม โรคซึมเศร้าและยังพบว่าโรคเรื้อรังร่วมด้วย เมื่อเจ็บป่วยเรื้อรังทำให้กล้ามเนื้ออ่อนแรง การเคลื่อนไหวลดลงต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือผู้ดูแล ซึ่งก็คือ ดูแลโดยครอบครัว อาสาสมัคร เพื่อนหรือเพื่อนบ้านมากขึ้น โดยผู้ดูแลควรจะได้รับทราบการอบรมด้านสาธารณสุข หรือมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยติดเตียงมาก่อน จนสุดท้ายการทำกิจกรรมต้องอยู่บนเตียง เกิดภาวะแทรกซ้อนตามมา เช่น แผลกดทับ ข้อต่อเคลื่อนไหวได้ไม่เต็มที่ ภาวะติดเชื้อทางเดินหายใจ เป็นต้น เป็นสาเหตุสำคัญของการทำให้เกิดภาวะพึ่งพิงในผู้ป่วยติดเตียงขึ้น เมื่อมีอาการป่วยเรื้อรังประกอบกับอายุมากขึ้นต้องอยู่ในสภาพติดเตียงที่จำเป็นต้องมีผู้ดูแลอย่างสมบูรณ์ทำให้เกิดภาระและผลกระทบระยะยาว (ข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านโคกใหม่ ตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์, ข้อมูล ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565)

ในทางพระพุทธศาสนา สอนให้คนรู้จักความจริงของธรรมชาติของชีวิต ให้รู้จักตนเองพิจารณาแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยหลักการและเหตุผล หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่าหลักพุทธธรรม ผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางหลักพุทธธรรมจะเกิดภาวะทางความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ ประกอบแต่กุศลกรรมปราศจากอวิชชา ตัณหา และอุปาทานครอบงำ เป็นการกระทำด้วยใจที่เป็นอิสระ ส่วนในวัยสุดท้ายของชีวิตหรือวัยสูงอายุ (ปัจฉิมวัย) พึงดำรงตนอยู่ในหลักธรรมที่เหมาะสมแก่ตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขและรู้จักการปล่อยวางอารมณ์ต่าง ๆ ที่ตนเคยผ่านประสบการณ์มาเป็นเวลานาน หากไม่รู้จักแสวงหาทรัพย์ภายในตนหรืออริยทรัพย์ไว้ให้แก่ตนแล้ว เมื่อถึงคราวเจ็บป่วยหรือใกล้ถึงแก่ความตายก็จะเกิดความไม่พร้อมในการเตรียมตัวก่อนตาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2560 หน้า 120) ในช่วงวัยดังกล่าว มีแนวทางประยุกต์หลักไตรลักษณ์กับผู้ป่วยติดเตียงเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ได้รับประโยชน์สุข ตั้งแต่ขั้นต้น คือการรู้เท่าทันสังขารว่ามีความไม่เที่ยง ผ่านหลักไตรลักษณ์ การรู้เท่าทันในไตรลักษณ์ จะเป็นตัวเร่งให้ผู้ป่วยติดเตียง ไม่อยู่ในความประมาท รวมทั้งเข้าใจ การประชุมรวมเข้าด้วยกันของ ขันธ์ 5 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ม. (ไทย) 10/221/168, ส.ช. (ไทย) 17/48/66) ที่ว่า ตัวตนแท้ ๆ ของสิ่งทั้งหลายไม่มี และการน้อมนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา มาเป็นหลักในการประยุกต์ใช้กับทั้งผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียง และผู้ป่วยเอง

จากปัญหาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง ในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาหลักไตรลักษณ์ และสังคหวัตถุ 4 ในการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้หลักไตรลักษณ์ และสังคหวัตถุ 4 กับผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Study) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร ดังนี้ 1) ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ ค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้ป่วยติดเตียง 3) นำข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิและเอกสารชั้นทุติยภูมิมาตรวจสอบให้ถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ในเชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง ตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการความเป็นมา รูปแบบ กระบวนการการดูแลผู้ป่วยในชุมชน ในพื้นที่เป้าหมายโดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) โดยมีวัตถุประสงค์ซึ่งผู้วิจัยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Question) มีทั้งอุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปและสมุดบันทึกประกอบการเก็บข้อมูล

2) การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างสภาพปัญหาของผู้ป่วยติดเตียง ผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและสภาพปัญหาผู้ป่วยติดเตียง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดและนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลสรุปการวิจัยและนำเสนอกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

1. พื้นที่ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เขตเทศบาลอำเภอละหานทราย เขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทำการคัดเลือกผู้ป่วยติดเตียงที่อนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์ได้และเป็นครอบครัวที่มีวิถีชีวิตอิงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง จำนวน 23 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียง จำนวน 18 รูป/คน และ 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนสำโรงใหม่ จำนวน 9 คน รวม 50 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่เกี่ยวข้องทั้ง แบบสอบถาม (Questionnaires) และแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ 2) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา 4) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ โดยการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวิธีการสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) สภาพปัญหาผู้ป่วยติดเตียง 3) หลักธรรมสำหรับผู้ป่วยติดเตียงและผู้เกี่ยวข้อง 4) แนวทางปฏิบัติในการดูแลสุขภาพกายและจิตของผู้ป่วยติดเตียงในตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย ตามหลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 และ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2) นำร่างแบบสัมภาษณ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาทั้งด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อให้สอดคล้องระหว่างข้อความคำถาม และวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ท่าน

3) นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับเนื้อหา ตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ จนมีความเชื่อมั่นและนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ตำรา เอกสาร งานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ

2) นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียบเรียงให้เป็นหมวดหมู่ และตรวจสอบให้ถูกต้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงตามโครงสร้างเนื้อหาและนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิเคราะห์ รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ และข้อมูลจากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลทราบ และนัดหมายวันที่จะสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าชุมชน เจ้าคณะพระสังฆาธิการ และประชาชนตามจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ช่วยให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์

3) หลังจากได้ข้อมูลครบแล้ว ผู้วิจัยทำการแปลผลข้อมูล นำมาถอดความในรูปแบบบทสนทนา ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมด รวมทั้งนำข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ จากการบันทึกเสียง และการจดบันทึกภาคสนาม มาจัดทำข้อสรุปเบื้องต้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยแยกประเด็นสภาพปัญหาของผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่เทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จากการสังเกต การสัมภาษณ์รูปแบบการดำเนินชีวิต การมีโรคประจำตัว และการบริหารจัดการโรคภัยไข้

2) วิเคราะห์และสังเคราะห์จัดหมวดหมู่แนวคิดที่เชื่อมโยงกับผู้ป่วยติดเตียง กับหลักไตรลักษณ์และหลักสังคหวัตถุ 4 จากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์เป็นสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

3) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์ปัจจัยมูลฐานในการปรับใช้หลักไตรลักษณ์และหลักสังคหวัตถุ 4 กับปัญหาผู้ป่วยติดเตียง โดยวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์จากการลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อนำเสนอหลักไตรลักษณ์และหลักสังคหวัตถุ 4 กับสภาพปัญหาผู้ป่วยติดเตียงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัญหาของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลลำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สภาพปัญหาด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงเกิดจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการพึ่งพาตนเอง อยู่ในสภาพของการไม่มีสติ ร่างกายอ่อนแรง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ มีปัญหากับระบบขับถ่ายภายใน ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ขยับร่างกายได้ลำบาก ร่างกายซีดผอม ทานอาหารได้น้อย เบื่ออาหารง่าย ไม่สามารถลุกขึ้นทำธุระเองได้ มีโรคเรื้อรังหลายอย่าง มีภาวะแทรกซ้อน เป็นแผลกดทับ ร่างกายมีสภาพผิดปกติ ส่วนปัญหาด้านจิตใจ เป็นผลกระทบจากปัญหาด้านร่างกาย ทำให้จิตใจห่อเหี่ยว ไม่มีกำลังใจ อารมณ์ฉุนเฉียว จิตใจแปรปรวน เอาใจยาก เครียดกับอาการที่เจ็บป่วย มักจะโกรธตัวเอง ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ค่อยได้ คิดว่าตนเองเป็นภาระ ท้อแท้สิ้นหวัง และมีภาวะซึมเศร้า

4.2 หลักไตรลักษณ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: องค์กก. (ไทย) 20/137/385) และสังคหวัตถุ 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: องค์ตุกก (ไทย) 21/32/50) ในการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง พบว่า หลักไตรลักษณ์ช่วยให้ผู้ป่วยติดเตียงรู้เท่าทันความจริงว่าสิ่งทั้งหลายล้วนไม่ยั่งยืน และไม่สามารถกำหนดให้เป็นไปตามที่ใจปรารถนาได้ ผู้ที่ไม่รู้เท่าทันมักหลงยึดมั่นถือมั่นอย่างจริงจัง มักปล่อยให้ความคิดผิบบังการชีวิตและพฤติกรรมของตน ทำให้ความทุกข์ครอบงำตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนผู้ที่รู้เท่าทันย่อมสามารถครองชีวิตอยู่ด้วยปัญญา แม้จะพบเห็นหรือเกี่ยวข้องกับความแปรปรวนเสื่อมสลายพลัดพรากสูญเสีย จิตใจก็ไม่ถูกครอบงำบีบคั้น ยังคงดำรงสติอยู่ได้ ไม่เกิดความทุกข์เกินสมควร ไม่ประมาทหลงมัวเมา ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพูดด้วยวาจาไพเราะเสนาะหู ช่วยให้เกิดความสบายใจ เบิกบานใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นประโยชน์ ทั้งตัวผู้ป่วยเองและผู้ดูแล ตลอดจนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

เกิดเป็นบรรยายภาศการอนุเคราะห์กันและกัน มีความเป็นมิตรต่อกัน และไม่เอาัดเอาเปรียบกัน

4.3 แนวทางการปรับใช้หลักไตรลักษณ์และสังคหัตถ 4 กับผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า หลักไตรลักษณ์เน้นการพิจารณาร่างกายของตนเองว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้นตั้งอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ควรพิจารณาอยู่เสมอว่าอย่ายอมเป็นทาสของอดีต ทำให้สับสนด้วยสมาธิ มีเหตุมีผลในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น มีความปรารถนาดีต่อกันด้วยความจริงใจ ตลอดถึงยอมรับสิ่งที่หนีไม่พ้นอย่างสงบ เมื่อสภาวะทางกายได้รับการเยียวยา บรรเทาความเจ็บปวด สุขภาพจิตก็ดีขึ้นด้วย เข้าใจธรรมชาติของชีวิตเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตที่ดี มีความเบิกบานผ่องใส ไม่ยึดติดกับความทุกข์ ส่วนหลักสังคหัตถ 4 เน้นการยอมรับและสละทิ้งบางอย่างเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ลำบากกว่าตน สร้างขวัญกำลังใจและความสุขใจแก่ตนเอง ทำให้จิตใจปลอดวางในสิ่งที่ไม่สามารถยึดครองได้ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันสร้างสัมพันธไมตรี และการปฏิบัติตนสม่ำเสมอต่อสังคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล แนวทางในการเยียวยาสุขภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดังนี้

5.1 สภาพปัญหาของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สภาพปัญหาด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงเกิดจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการพึ่งพาตนเอง อยู่ในสภาพของการไม่มีสติ ร่างกายอ่อนแรง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ มีปัญหากับระบบขับถ่ายภายใน ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ขยับร่างกายได้ลำบาก ร่างกายซิดผอม ทานอาหารได้น้อย เบื่ออาหารง่าย ไม่สามารถลุกขึ้นทำธุระเองได้ มีโรคเรื้อรังหลายอย่าง มีภาวะแทรกซ้อนเป็นผลกดทับ ร่างกายมีสภาพผิดปกติ ส่วนปัญหาด้านจิตใจ เป็นผลกระทบจากปัญหาด้านร่างกาย ทำให้จิตใจห่อเหี่ยว ไม่มีกำลังใจ อารมณ์ฉุนเฉียว จิตใจแปรปรวน เอาใจยาก เครียดกับอาการที่เจ็บป่วย มักจะโกรธตัวเอง ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ค่อยได้ คิดว่าตนเองเป็นภาระ ท้อแท้สิ้นหวัง และมีภาวะซึมเศร้า สอดคล้องกับ พระมหาสุพรรณ สุขโท (สติภา) (2564 บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งพบว่า ปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ คือ มีอาการเครียด เพราะไม่มีเงินใช้ อยู่บ้านคนเดียว เป็นห่วงลูกหลานที่ไปทำงานต่างจังหวัด กลัวติดเชื้อไวรัสโคโรนา สุขภาพไม่ดี ท้อแท้ใจ ไปไหนมาไหนไม่สะดวกเหมือนก่อน กังวลเพราะอายุมาก ไม่สบายใจเรื่องสุขภาพร่างกาย เพาะเป็นภาระลูกหลาน นอนไม่ค่อยหลับ เพราะ

ไม่ได้ทำงานเหมือนแต่ก่อน กินไม่ได้ หงุดหงิด เนื่องจากมีโรคประจำตัว ทั้งโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเส้นเลือด ไม่ได้ยิน ความจำเสื่อม เป็นต้น

5.2 หลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 ในการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง

พบว่า หลักไตรลักษณ์ช่วยให้ผู้ป่วยติดเตียงรู้เท่าทันความจริงว่าสิ่งทั้งหลายล้วนไม่ยั่งยืน และไม่สามารถกำหนดให้เป็นไปตามที่ใจปรารถนาได้ ผู้ที่ไม่รู้เท่าทันมักหลงยึดมั่นถือมั่นอย่างจริงจัง มักปล่อยให้ความคิดผิบบังการชีวิตและพฤติกรรมของตน ทำให้ความทุกข์ครอบงำตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนผู้ที่รู้เท่าทันย่อมสามารถครองชีวิตอยู่ด้วยปัญญา แม้จะพบเห็นหรือเกี่ยวข้องกับความแปรปรวนเสื่อมสลายพลัดพรากสูญเสีย จิตใจก็ไม่ถูกครอบงำบีบคั้น ยังคงดำรงสติอยู่ได้ ไม่เกิดความทุกข์เกินสมควร ไม่ประมาทหลงมัวเมา ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพูดด้วยวาจาไพเราะเสนาะหุ ช่วยให้เกิดความสบายใจ เบิกบานใจ รวมถึงการประพุดิตนเป็นประโยชน์ ทั้งตัวผู้ป่วยเองและผู้ดูแล ตลอดจนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เกิดเป็นบรรยากาศการอนุเคราะห์กันและกัน ความเป็นมิตรต่อกัน และไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน สอดคล้องกับ พรเทพ สารหงส์ (2540 หน้า ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนชรา วาสนะเวศมีในพระสังฆราชูปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นเพศหญิงทั้งหมด ให้การดูแลผู้สูงอายุด้วยหลักการด้านสังคมสงเคราะห์ประกอบกับใช้พุทธจริยธรรม ส่วนใหญ่ใช้หลักเมตตากรุณา รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมทางศาสนาโดยจัดให้มีการสนทนาธรรมมากที่สุด ปัญหาที่พบในการดูแลผู้สูงอายุ คือ ความขัดแย้งในระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันและผู้สูงอายุมีความเป็นกันเองกับผู้ดูแลน้อย ดังนั้น การนำพุทธจริยธรรมมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ จึงน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด เพราะจะทำให้เกิดความสุขแก่ทั้งผู้สูงอายุและผู้ดูแลด้วย

5.3 แนวทางการปรับใช้หลักไตรลักษณ์และสังคหวัตถุ 4 กับผู้ป่วยติดเตียงใน

เขตเทศบาลตำบลลำไโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า หลักไตรลักษณ์เน้นการพิจารณาร่างกายของตนเองว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้นตั้งอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ควรพิจารณาอยู่เสมอว่าอย่ายอมเป็นทาสของอดีต ทำให้ใจให้สงบด้วยสมาธิ มีเหตุมีผลในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น มีความปรารถนาดีต่อกันด้วยความจริงใจ ตลอดถึงยอมรับสิ่งที่หนีไม่พ้นอย่างสงบ เมื่อสภาวะทางกายได้รับการเยียวยา บรรเทาความเจ็บปวด สุขภาพจิตก็ดีขึ้นไปด้วย เข้าใจธรรมชาติของชีวิตเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตที่ดี มีความเบิกบานผ่องใส ไม่ยึดติดกับความทุกข์ สอดคล้องกับ พระพิบูลสิน ฌวฑฒโน (เฉลิมรัตน์) (2561 บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม” พบว่า ผู้สูงอายุหมายถึงผู้ที่มียายุ 60 ปีขึ้นไป หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ได้รับ

ประโยชน์สุข ตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติได้แก่หลักไตรลักษณ์เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุคือให้ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ ยอมรับกับทุกข์ที่เกิดขึ้น โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกาย สุขภาพจิตดีหลักความไม่ประมาท ทำให้ไม่ประมาทในทรัพย์สินใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ทำให้ไม่ดูหมิ่นผู้อื่นและหลักบุญกิริยาวัตถุเป็นหลักธรรมดำสอนที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพและปัญหาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 เน้นการยอมรับและสละทิ้งบางอย่าง เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ลำบากกว่าตน สร้างขวัญกำลังใจและความสุขใจแก่ตนเอง ทำให้จิตใจปล่อยวางในสิ่งที่ไม่สามารถยึดครองได้ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันสร้างสัมพันธ์ไมตรี และการปฏิบัติตนสม่ำเสมอต่อสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทางและปลูกฝังให้คนในครอบครัว ดูแล หรือปฏิบัติกับผู้ป่วยติดเตียง ด้วยการพูดจาสุภาพ อ่อนโยน ทักทาย ยิ้มแย้มแจ่มใส เต็มใจดูแลและเอาใจใส่ที่ดี
2. องค์กรส่วนท้องถิ่น ควรรณรงค์ให้มีการเปิดธรรมะเสียงตามสายในช่วงเช้า เพื่อแบ่งปันสิ่งดี ๆ ให้กับผู้ป่วยทุพพลภาพ หรือผู้ป่วยติดเตียง
3. ควรมีการส่งเสริมบทบาทของผู้ป่วยทุพพลภาพหรือผู้ป่วยติดเตียงที่มี ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของกฎหมายท้องถิ่น ในการแนะแนวหรือเผยแพร่ความรู้ที่มี ต่อไปสู่ชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ประยุกต์หลักไตรลักษณ์ เพื่อใช้กับผู้ป่วยติดเตียงในวาระสุดท้ายของชีวิต
2. ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยติดเตียงโดยยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และตำบลอื่น ๆ
3. ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหผู้ป่วยติดเตียงที่สูงอายุในเขตตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และตำบลอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาแนวทางในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้องค์ความรู้ดังนี้

1. หลักไตรลักษณ์ ในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง โดยเน้นการพิจารณาร่างกายของตนเองว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้นตั้งอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ควรพิจารณาอยู่เสมอว่าอย่ายอมเป็นทาสของอดีต ทำให้ใจสงบด้วยสมาธิ มีเหตุมีผลในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น มีความปรารถนาดีต่อกันด้วยความจริงใจ ตลอดถึงยอมรับสิ่งที่หนีไม่พ้นอย่างสงบ เมื่อสภาวะทางกายได้รับการเยียวยา บรรเทาความเจ็บปวด สุขภาพจิตก็ดีขึ้นได้ ด้วย เข้าใจธรรมชาติของชีวิตเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตที่ดี มีความเบิกบานผ่องใส ไม่ยึดติดกับความสุขทุกข์

2. หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียง โดยเน้นการยอมรับและสละทิ้งบางอย่าง เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ลำบากกว่าตน สร้างขวัญกำลังใจและความสุขใจแก่ตนเอง ทำให้จิตใจปล่อยวางในสิ่งที่ไม่สามารถยึดครองได้ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันสร้างสัมพันธไมตรี และการปฏิบัติตนสม่ำเสมอต่อสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ข้อมูลจาก “โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านโคกใหม่ ตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์”, ข้อมูล ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565.
- ชลการ ทรงศรี. (2557). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพที่บ้าน: กรณีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่ฉันท อุดรธานี. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 32(3), 155-162.
- ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). 1 ทศวรรษ ดัชนีสุขภาพคนไทย. นครปฐม: บริษัท แปลนพรีนติ้ง จำกัด.
- พรเทพ สารหงษ์. (2540). พุทธจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ: ศึกษากรณี สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศน์ในพระสังฆราชูปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระพิบูลสิน ฌวทณโน (เฉลิมรัตน์). (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพรรณ สุภโท (สติภา). (2564). การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). กายหายไข้ ใจหายทุกข์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.
- อรุณี ชุนหบดี และคณะ. (2560). ความเครียดและความต้องการของผู้ดูแลผู้พิการติดเตียง. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(1), 205-216.

การศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของ

พระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนทสีโล)

A Study of the Role of Propagating Vipassanā Meditation of Phrakhru Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo)

พระอธิการสง กุณฺสโก (วารินกุด), พระมหาพจน์ สุวโจ และพระมหาถนอม อานนุโ

Phra Athikan Song Guṇesako (Waringut), Phramaha Phocana Suvaco

and Phramaha Thanom Amando

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: udomsamak.p@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนทสีโล) และ 3) ศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนทสีโล) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 รูป/คน แล้วสรุปด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. กรรมฐานเป็นการเน้นในอุบายของการดูจิต โดยอาศัยการกำหนดในสภาวะต่าง ๆ มีวิธีการของสมถกรรมฐาน 4 ประการ คือ 1) การกำหนดตามรู้อาการที่ปรากฏทางกาย 2) การกำหนดตามรู้อาการเวทนาที่ปรากฏ 3) การกำหนดตามรู้อาการที่ปรากฏทางจิต และ 4) การกำหนดตามรู้สภาวะธรรมที่เข้ามาทางทวารทั้ง 6 ได้แก่ จักขุทวาร โสทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร และมนทวาร

2. พระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนทสีโล) สอนตามหลักการปฏิบัติในสติปัฏฐาน 4 และคัมภีร์วิสุทธิมรรค โดยแนะนำให้เจริญสติกำหนดรู้รูปนามปัจจุบัน เน้นการกำหนดรู้การเคลื่อนไหวในอริยาบถทั้งหลายให้เห็นรูปนาม ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีตัวตนส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติในห้องกรรมฐานมากกว่าการปฏิบัติรวมเป็นหมู่คณะ มีการสอบอารมณ์เพื่อแก้ไขสภาวะอารมณ์เป็นระยะตามความเหมาะสมและตามอินทรีย์ของผู้ปฏิบัติ เพื่อชี้แนะผู้ปฏิบัติได้รู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมของรูปนาม และทำให้ผู้ปฏิบัติคลายความยึดมั่นถือมั่น

ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 3 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 6 เมษายน 2568

Received: February 14, 2025; Revised: April 3, 2025; Accepted: April 6, 2025

3. บทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทสิโล) ประกอบด้วย 1) คุณสมบัติ คือ ความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางปฏิบัติ 2) เทคนิคการสอน เน้นการสอนแบบบรรยาย เพราะเป็นการเข้าใจง่ายและเหมาะสมต่อการปฏิบัติ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย 3) สื่อการสอน สอนตามสถานการณ์และบูรณาการเข้ากับปัจจุบัน และ 4) เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ปฏิบัติเอง ประโยชน์ต่อหน้าที่ยังทำงาน ประโยชน์ต่อสังคม และประโยชน์ของความสามัคคีจะนำไปสู่สันติสุข

คำสำคัญ: บทบาทการเผยแผ่, วิปัสสนากรรมฐาน, พระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทสิโล)

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the principles and methods of Vipassanā meditation in Buddhism, 2) to study the principles and methods of Vipassanā meditation of Phrakhrū Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo); and 3) to study the role of Phrakhrū Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo). It is qualitative research. By researching documents and collecting field data There is a population and sample of 25 people/person and summarized with analytical description.

The research results found that:

1. Principles and methods of Vipassanā meditation in Buddhism found that Vipassanā meditation focuses on the contemplation of the mind, relying on awareness of different phenomena. The principles and methods of Samatha meditation are divided into four parts: 1) kāyānupassanā satipaṭṭhāna: being aware of bodily sensations and actions. 2) vedanupassanā satipaṭṭhāna: being aware of the feelings that arise. 3) cittānupassanā satipaṭṭhāna: being aware of mental states or thoughts. and 4) Dhammānupassanā satipaṭṭhāna: contemplation of the mental objects that arise through the six sense faculties: eye, ear, nose, tongue, body, and mind.

2. Principles and methods of Vipassanā meditation taught by Phrakhrū Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo) found that he teaches following to the four foundations of mindfulness (satipaṭṭhāna) and Visuddhimagga (Path of Purification). He advises students to cultivate mindfulness by observing the present moment and focuses on watching the impermanence and suffering in all phenomena, particularly in bodily

movements. His teachings emphasize the recognition that form and mind are impermanent, not-self, and leads to the release of attachment. Most of the meditation practice occurs in solitary retreat settings, rather than in group settings. The teachings also include periodic emotional check-ins to address mental states, allowing practitioners to gain deeper insight into the nature of form and mind and to reduce attachment.

3. The role of Phrakhru Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo) in the propagation of Vipassanā Meditation found that 1) Qualities: he is a kind and skilled mentor, which directly contributes to the spiritual progress of his students. He is also a capable Dharma teacher, able to explain the teachings in great detail to alleviate doubts and guide his students effectively. His personal example serves as a model for his followers. 2) Teaching Methods: his teaching style emphasizes lectures, which make the material easier to understand and more suitable for meditation practice. He uses simple, clear language that is accessible to people of all ages and backgrounds, and he encourages an open atmosphere where practitioners can ask questions freely. 3) Teaching Media: he adapts his teachings to contemporary circumstances, using digital platforms such as YouTube, Line, Facebook, and the temple's website to disseminate teachings and reach a wider audience. and 4) Benefits of the Teachings: the teachings have had a significant positive impact on practitioners. Many report greater self-awareness, which helps them adjust better to family life. Professionally, they find improved focus and work efficiency. In society, they develop a stronger sense of duty and unity, contributing to greater peace and harmony.

Keywords: The Role of Propagating, Vipassanā Meditation, Phrakhru Bhāwanāvihāradham Vi. (Leak Chandasilo)

1. บทนำ

การศึกษาสงฆ์ในสมัยพระพุทธเจ้า เรียกว่า “ธรรมา” มี 2 อย่าง คือ คณธรรมา เรียนคัมภีร์ และวิปัสสนาธรรมา เรียนหลักการปฏิบัติแล้วลงมือปฏิบัติกรรมฐาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/1/6) แต่หลังจากมีการเขียนคัมภีร์พระพุทธศาสนาแล้ว คำว่า “การศึกษาสงฆ์” มีนัยหมายถึงการศึกษาพระปริยัติธรรม (ปริยัติศาสตร์) หรือปริยัติศึกษาเป็นหลัก ซึ่งก็คือคณธรรมานั่นเอง ในขณะที่ “วิปัสสนาธรรมา” หมายถึง พระปฏิบัติศาสตร์

(ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นการศึกษาอบรมกล่อมเกลாதนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้มีความเรียบร้อยดีงาม พระพุทธเจ้าทรงกำหนดฐานะ (การศึกษา) สำหรับพระสงฆ์ไว้ 2 อย่าง เพื่อให้เหมาะกับวัยวุฒิและคุณวุฒิของพระสงฆ์ซึ่งมีความหลากหลายด้านวัยและพื้นฐานความรู้เดิม ท่านที่บวชในขณะที่เป็นหนุ่มมีพื้นฐานความรู้ดีก็ควรทำทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ชุ.ธ.อ. (ไทย) 1/1/1-19) การศึกษาเล่าเรียนจากพระพุทธวจนะคือพระไตรปิฎก โดยการท่องจำไว้ เรียกว่า คันถธุระ ตามสมควรแก่ปัญญาของตนแล้วจำไว้ได้ กล่าวบอกพุทธวจนะนั้น ชื่อว่า คันถธุระ ส่วนการที่ฝึกหัดบำเพ็ญธรรมจนคล่องแคล่ว ยินดีอย่างยิ่งในที่เงียบสงบ เริ่มตั้งความสิ้นและความเสื่อมไว้ในอรรถภาพ ยังวิปัสสนาให้เจริญต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งบรรลุอรหัตผล ชื่อว่า วิปัสสนาธุระ คันถธุระ คือ วิชาการ วิปัสสนาธุระ คือ วิชาชีวิต เหตุที่คนบวชตอนแก่ไม่นิยมบำเพ็ญคันถธุระก็เพราะบางคนเรียนมากแล้วมีประสบการณ์มากแล้วจากการทำงานตอนอยู่ครองเรือน บางคนอาจจบศิลปศาสตร์ 18 ประการมาแล้ว วิชาการทางโลกบางเรื่องก็เหมือนวิชาการทางพระพุทธศาสนาคงไม่จำเป็นต้องเรียนอีก เพราะไม่ได้เอาไปใช้ประโยชน์มากนัก คันถธุระหรือวิชาการทางพระพุทธศาสนาซึ่งละเอียดซับซ้อน โดยเฉพาะปรมัตถธรรมคือเรื่องจิต เจตสิก รูป นิพพาน ยากที่จะเรียนจบ วิปัสสนาธุระก็คือกรรมฐานในพระพุทธศาสนา คำว่า “กรรมฐาน” แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงานมีนัยตรงกับคำว่า “ภาวนา” เป็นคำที่หมายถึงการปฏิบัติธรรม หรือ การฝึกอบรมจิตใจและอบรมปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา

พระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) เจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เจ้าอาวาสวัดสุขสำราญ พระวิปัสสนาจารย์ (พระอาจารย์ใหญ่) นามเดิม เหล็ก สุขศร เกิดเมื่อวันอังคารที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2492 อุปสมบท เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2512 ณ วัดนิคมเขต ต.ถาวร อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ พระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) สำเร็จการศึกษา น.ธ.เอก, ป.ธ.3 ในการศึกษาหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาความเป็นมาของการปฏิบัติแบบ ยุบหนอ พองหนอ ของท่านพระมหาชาดก ญาณสิทธิ ในช่วงนั้นเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อ.จ. อาสโภ) ขณะดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรมได้เลือก พระมหาชาดก ญาณสิทธิ ให้เข้าฝึกกรรมฐานในปี พ.ศ. 2495 จากสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงโด่งดังของพม่า โดยมีอาจารย์มหาสีสยาตเป็นผู้สอน เมื่อได้ศึกษาวิธีและวิธีปฏิบัติกรรมฐานของสำนักนี้โดยละเอียดถี่ถ้วนและวิธีสอนกรรมฐานของสำนักนี้ถูกต้องตรงกับที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์วิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งได้รจนเอาไว้ และได้เดินทางกลับมาประเทศไทย ทำหน้าที่สอนวิปัสสนากรรมฐานที่วัดมหาธาตุ (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ), 2546 หน้า คำนำ) ท่านอินทวส กัมมัญฐานจริยะ ได้กลับสู่ถิ่นประเทศพม่า พระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) ได้เข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน มาเริ่มฝึกสาย พองหนอ-ยุบหนอ ที่สำนักวิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี เป็นเวลา 4 ปี โดยมีพระ

อาจารย์ภัททันตะ อาสภมหาเถระ เป็นพระอาจารย์ใหญ่ที่ให้การอบรมสั่งสอนวิปัสสนากรรมฐาน

ปัจจุบันพระครูภาวนาวิหารธรรม เป็นพระวิปัสสนาจารย์ประจำที่วัดสุขสำราญ อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์, ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย จังหวัดปทุมธานี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, โพธิปักขิยธรรมสถาน ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี, สวณธรรมหาดเสลา ตำบลเขาดิน อำเภอเก่าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ และบ้านสบาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. มีสำนักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่บรรดาศิษย์ของท่านได้ร่วมกันสร้างถาวร 2 แห่ง คือ โพธิปักขิยธรรมสถาน ตั้งอยู่ที่ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และสวณธรรมโคกระกา ตั้งอยู่ข้างวัดสุขสำราญ ตำบลยายแรมวัฒนา อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ท่านทุ่มเทแรงกาย แรงใจ ในการสอนและอบรมพุทธบริษัทตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาวิปัสสนาจารย์ (วิชาครู) จากพระอาจารย์ ดร.ภัททันตะ อาสภมหาเถระ อัมมาจริยะ อัคคมหากัมมัฏฐานนาจริยะ (พระอาจารย์ใหญ่) ตามแบบฉบับดั้งเดิม โดยมีได้มีการปรับแต่งเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นการยังพระสัทธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ดำรงสืบทอดต่อไป

การสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) มีความรู้ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างถูกต้อง และมีความฉลาดรอบรู้ในวิธีการสอน เพราะว่าวิธีการสอนที่ดีย่อมเป็นเหตุปัจจัยเกื้อกูลในการปฏิบัติ ทำให้สามารถบรรลุผลนิพพาน สามารถตัดกระแสแห่งวิภวสงสาร คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง จนสามารถมองเห็นสรรพสิ่ง ว่าล้วนอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จนสามารถเพิกถอน อวิชชา ตัณหา อุปาทาน และกรรมอันเป็นสมุฏฐานของทุกข์ทั้งปวงได้ ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมต้องมีความเพียรเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จผล ผู้ปฏิบัติจะต้องมีศรัทธา แล้วพยายามสร้างผลสำเร็จให้เกิดขึ้น ด้วยกำลังความพากเพียรของตนเอง ดังพุทธดำรัสว่า “เธอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเกิดตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้บอกเท่านั้น ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินตามทางนี้แล้ว เพ่งพินิจอยู่ ย่อมสามารถก้าวพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ชุ.ธ. (ไทย) 25/276/117)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล)” เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติของผู้ที่สนใจ ไม่ใช่สิ่งที่จะพึงยึดมั่นถือมั่นเอาไว้ และยังเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน พัฒนาปัญญาญาณให้สูงขึ้น จนบรรลุผลนิพพาน ได้ในที่สุด และเป็นองค์ความรู้ต่อการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทสีโล)
3. เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทสีโล)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ และศิษยานุศิษย์ที่เกี่ยวข้องกับพระครูภาวนาวิহারธรรมในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 25 รูป/คน ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยสัมภาษณ์พระวิปัสสนาจารย์ (พระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทสีโล) พระสงฆ์ผู้เข้าปฏิบัติธรรม พระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอุบาสกและอุบาสิกาผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยคำแนะนำของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทสีโล)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับเนื้อหา เรื่อง “การศึกษามหาวิทยาลัยการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จันทสีโล)” ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองโดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย 2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ และ 4) นำข้อมูลปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์

บุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลไปยังเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

2. แบบสัมภาษณ์การศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จนทสีโล) ไปขอความอนุเคราะห์เพื่อให้ข้อมูล พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ให้เข้าใจอย่างชัดเจน

3. นิตหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ศึกษารวบรวมเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียบเรียงนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่าง ๆ คือ วิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท การเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และวิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จนทสีโล)

2) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) นำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรม หนังสือประเภทสิ่งตีพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัยสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 หลักการและวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนา

กรรมฐาน เป็นการเน้นในอุบายของการดูจิตแต่ละรูปแบบโดยอาศัยการกำหนดในสภาวะต่าง ๆ โดยหลักและวิธีการสมถกรรมฐาน ได้ยึดหลักการปฏิบัติ สติปัฏฐาน 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ปา. (ไทย) 11/80/59, 11/109/79-80, 10/196/158, 11/306/276) 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการตามกำหนดรู้อาการของกาย ได้แก่การตามรู้อิริยาบถใหญ่ทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน การตามรู้อิริยาบถย่อยต่าง ๆ เช่น การเหยียด การคู้ การเหลียว การแล การเคลื่อนไหว การก้ม การหัน การเอี้ยว การย่น การตะแคงการถูก การละ เป็นต้นตลอดจนการตามรู้ลมหายใจที่ปรากฏขึ้น 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานโดยการตามกำหนดตามรู้อาการเวทนาที่ปรากฏขึ้น มีวิธีปฏิบัติคือกำหนดเห็นอาการของเวทนาอย่าง

หนึ่งในบรรดาอาการเวทนาทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ทั้งที่เป็นทุกข์สุข หรือ อุเบกขา ทั้งทางกาย และทางใจทุกขเวทนา เช่น ความเจ็บ ความปวด ความเมื่อย ความชา ความคัน ความร้อน ความหนาว ความอับอ้าว ความแสบ ความเหนียว อาการวิงเวียน คลื่นไส้อยากจะอาเจียน อาการแน่นอาการจุกเสียด เสียใจ อยากจะร้องไห้น้อยใจ กลุ้มใจ อึดอัดใจ ไม่สบายใจ 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยการตามกำหนดรู้อาการที่ปรากฏทางจิต มีวิธีปฏิบัติดังนี้คือ ตามกำหนดเห็นอาการของจิตอย่างหนึ่งในบรรดาอาการของจิตที่ปรากฏอยู่ จิต มโน หรือวิญญาณนี้เป็นนามซึ่งเป็นอารมณ์ที่ประณีตละเอียดอ่อนมากที่สุดรู้เห็นได้ยากขอบตกไปในอารมณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา มีความรวดเร็วมาก ไม่มีตัวตนเหมือนรูป เห็นได้ยากกว่าอาการ ของรูป เพียงสามารถบอกได้ว่า นามย่อมมีสภาพนุ่มไปหรือสามารถรับรู้อารมณ์ได้ เท่านั้น และ 4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการกำหนดธรรม โดยกำหนดตามสภาวะธรรมที่เข้ามาทางทวาร ทั้ง 6 ได้แก่ จักขุ ทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร และมนทวาร (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) กล่าวคือ การเห็น การได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องสัมผัส การรู้อาการของธรรมอย่างหนึ่งในบรรดาอาการของธรรมทั้งหลายที่ปรากฏอยู่

4.2 หลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล)

1. พระครูภาวนาวิหารธรรม วิ (เหล็ก จันทลีโล) สอนวิปัสสนากรรมฐานตามระดับสติปัญญาผู้ที่เข้ามารับการอบรม ซึ่งมองถึงวิปัสสนากรรมฐานเป็นวิธีการปฏิบัติที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งอย่างยิ่งยากที่จะเข้าใจเอง ดังนั้น พระครูภาวนาท่านมองเห็นความสำคัญของการปฏิบัติโดยมุ่งเน้น สมณะกรรมฐาน ซึ่งเป็นการปฏิบัติมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดสมาธิ ฌานสมาบัติ โลกียอภิญา เป็นโลกียวิชาที่สามารถนำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ แต่นำมาซึ่งความสุขแบบโลกียะและวิปัสสนากรรมฐานเน้นในเรื่องของอารมณ์ ระบบ วิธีการรับรู้อารมณ์ การกำหนด วัตถุประสงค์และวิปัสสนา เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ

2. วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) มีดังนี้ 1) การสอนอริยาบถนั่งยึดหลักการปฏิบัติตามหลักพองหนอ – ยุบหนอ ของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) หลักของอารมณ์กรรมฐานถ้าอยู่ที่อาการพอง อาการยุบ เป็นกายนุปัสสนาสติปัฏฐาน อาการเจ็บ ปวด สุข ทุกข์ เฉย ๆ เป็นเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การกำหนดอาการคิด อาการนึก ฟุ้งซ่าน กำหนดจิตออกไปนอกอารมณ์กัมมัฏฐานเป็นจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน 2) การเดินจงกรม 6 ระยะเป็นการกำหนดอาการเคลื่อนไหวของเท้าเป็นอารมณ์ปรমัตถ์แท้ ซึ่งเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา เรียกว่านามปรมัตถ์หรือนามรับอารมณ์รู้อาการขวย่าง ซ้ายย่าง การก้มดูเท้า เห็นเท้าเป็นการก้มลงดูสันฐานบัญญัติ เป็นอารมณ์กิเลส ถ้ารู้วิธีถูกต้องก็ทำได้ อารมณ์บัญญัติเป็นอารมณ์สมณะ 3) การกำหนดอริยาบถย่อยเป็นการพิจารณา ซึ่งเป็นอริยาบถที่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจะต้องกำหนดด้วย เพราะการ

กำหนดอิริยาบถย่อย ย่อมมีค่าเท่ากับการกำหนดอิริยาบถใหญ่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน เมื่อผู้ปฏิบัติกำหนดอิริยาบถใหญ่แล้วย่อมได้ศีล สมาธิ ปัญญา เท่ากัน 4) การกำหนดต้นจิต การกำหนดต้นจิตมีรูปกับนามเป็นหัวใจหลักของการกำหนด นามเป็นเบื้องต้น เป็นเจ้านาย เป็นผู้สั่ง รูปก็เป็นคนรับใช้ นามสั่งเพราะตัวเองทำไม่ได้ เลยให้รูปทำ และ 5) การแต่งอินทรีย์ ให้เสมอกัน อินทรีย์ 5 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ข.ป. (ไทย) 31/185/290) ในการปฏิบัติบำเพ็ญภาวนาพัฒนาจิตมีศรัทธาคือความดำรงจิตที่มั่นคงแน่วแน่ในสภาวะธรรมที่ดำเนินอยู่ความเชื่อมั่นสัจธรรมเช่นนี้ทำให้เอาชนะวิกิจจฉานวิภวณ-ความลังเลใจในสภาวะธรรมต่าง ๆ ได้วิริยะ การรักษาภาวะต่อเนื่องดำรงความจดจ่อ ไม่หวั่นไหวไปตามกับธรรมใด ๆ ที่เกิดในจิต สติเมื่อจิตเข้าไปแนบชิดสังขารธรรมใด ๆ ภาวะระลึกจะคอยตามไปอย่างใกล้ชิด และเฝ้าตามดูจิตในจิต ธรรมในธรรม เฝ้าตามระลึกฐานารูปที่เกิดขึ้นและดับไปเป็นปัจจุบัน

4.3 บทบาทการเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล)

1. บทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีดังนี้ 1) คุณสมบัติของครู 7 ประการความเป็นกัลยาณมิตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อ.ท.ก. (ไทย) 20/94/108) ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความงอกงาม เป็นไปเพื่อความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมต่อการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนาจะแนะนำให้สร้างคุณธรรมที่เป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นในตนและคบหาแต่กัลยาณมิตรที่ดี เพราะจะยังประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน มีการพัฒนาไปในทางที่ดีมีความสุขทั้งตนเองและสังคม คุณสมบัติของกัลยาณมิตร และ 2) องค์แห่งธรรมกลั๊ก แสดงธรรมหรือสอนการปฏิบัติจะคำนึงถึงว่าจะแสดงธรรมเพื่ออะไร แสดงแล้วมีผลอย่างไรต่อผู้ฟังธรรมด้วย ผู้ทำหน้าที่แสดงธรรมเพื่อให้ผู้อื่นนำไปประพฤติปฏิบัติตามได้นั้น เป็นเรื่องที่ควรพิจารณาให้ละเอียดไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนในหลักธรรมนั้น ๆ ที่จะนำไปแสดง หากว่าเราไม่รู้จริงแล้วย่อมเกิดความผิดพลาดใหญ่หลวงได้อย่างแน่นอนโดยเฉพาะผู้แสดงธรรมที่ยังไม่มีประสบการณ์ ยังไม่มีโอกาสได้รับรสแห่งปฏิเวธธรรมแล้ว เป็นเรื่องที่ต้องระวังให้มาก การจดจำแต่ในตำรา อรรถกถา พระไตรปิฎก เพียงอย่างเดียวเชี่ยวชาญในทางปริยัติ แต่ในทางกลับกันไม่เคยลงมือปฏิบัติ ย่อมเกิดความผิดพลาด คลาดเคลื่อนความเป็นจริง กลายเป็นธรรมเทียมไม่ใช่ธรรมแท้ตั้งปณิธานอันตั้งมั่นในการที่จะถ่ายทอดวิปัสสนากรรมฐาน

2. บทบาทในฐานะผู้สอนกรรมฐาน มีดังนี้ 1) การสอนแบบบรรยายการบรรยายธรรมจะสอนในเรื่องที่เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้ผู้ฟังมีส่วนร่วมและเปลี่ยนกิริยาบทตามเวลาที่กำหนดไว้ ผู้เข้าปฏิบัติธรรมส่วนมากเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ กับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกัน พอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้ 2) การใช้ภาษาการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระครู ท่านจะสอนภาษากายและทางใจซึ่งภาษาทาง

กายจะกอบด้วย ลักษณะของการปฏิบัติที่จะต้องออกภาคสนามโดยจะแสดงเป็นแบบอย่างให้ดูก่อนจากนั้นให้ผู้เข้าปฏิบัติได้ปฏิบัติตามทีละขั้นตอน และ 3) การสอนแบบธรรมสาธกจำวิธีสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการปฏิบัติศีล หรือการขาดหลักธรรมให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรมโดยมีลักษณะการสนทนาของการอภิปรายตามหัวข้อธรรม จนสรุปหลักธรรมได้ซักถามกันระหว่างผู้ปฏิบัติ

3. ด้านบทบาทในฐานะเป็นผู้นำฝึกปฏิบัติ ดังนี้ 1) การถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ สื่อที่มาในรูปแบบของออนไลน์ในการสอนวิปัสสนากรรมฐานผ่านช่องทางยูทูบ เฟสบุ๊กของวัดและสำนักปฏิบัติที่สาตาในที่ต่าง ๆ และจะประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวของสำนักปฏิบัติเป็นประจำ และ 2) การถ่ายทอดผ่านหนังสือหรือตำราคู่มือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อประยุกต์ใช้เพื่อนำไปใช้ในหลักสูตรวิปัสสนาและประกอบการสอนกับการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ท่านได้แนะนำข้อมูลในการศึกษาคือหนังสือวิชาครู ซึ่งได้เขียนถึงหลักและวิธีการปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา

4. บทบาทในฐานะผู้ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้ 1) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองคุณค่าที่เกิดขึ้นกับตนเองในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ. ทำให้เข้าใจตนเองและมองธรรมชาติให้เป็นปัจจุบันในที่สุดเพราะคุณค่าของมนุษย์อยู่ที่การกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดกุศลที่นำไปสู่ความสุขอันแท้จริงในทางพระพุทธศาสนา 2) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวการปรับตัวเองให้เข้ากับครอบครัวได้ดีขึ้น, ไม่สร้างปัญหาเรื่องเดือดร้อน, ช่วยเหลืองานครอบครัวมากขึ้น, ลดความขัดแย้ง, มีความรับผิดชอบมากขึ้น และเป็นผู้เผยแพร่สร้างความดีงามแก่ครอบครัว ด้วยความเมตตากรุณา 3) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับหน้าที่การงาน มีความจดจ่อในการงาน และทำงานเสร็จเร็วขึ้น เพราะไม่ไปเสียเวลากับความคิดเหม่อลอยฟุ้งซ่านหรือเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงาน อีกทั้งยังมีสติตามรู้จิตตนเองได้ทันควบคุมความคิด คำพูดและการกระทำได้ตลอดคติดกับเพื่อนร่วมงานมีสติเข้าใจประเด็นเนื้อหาของการทำงานได้เร็วมีความซื่อสัตย์สุจริตมีความอดทนยึดเหตุผลเป็นหลักและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคนรอบข้าง และ 4) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสังคมช่วยให้บุคคลมีหิริโอตตปะฐูรหน้าที่ของพลเมืองที่ดี ทำให้สังคมอยู่อย่างปกติสุข ปราศจากการลักขโมยและสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนพร้อมทั้งนำไปสู่การพัฒนาด้านจิตใจให้คนในสังคมเกิดความสามัคคีและสร้างความปรองดองในชุมชนอย่างสันติสุข

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 หลักการและวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนา

หลักการของกรรมฐานในพระพุทธศาสนาการ พบว่า กรรมฐานเป็นการกำหนดรู้ความจริงของสภาวธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของสังขารทั้งหลายหลักการของกรรมฐานที่

เข้ากับทางพระพุทธศาสนาเบื้องต้น ต้องมีการกำหนดรู้ หมายถึงการรู้ถึงความไม่จริง ยั่งยืนของสัตว์โลกที่อยู่ในพื้นแผ่นดิน นำไปสู่การปฏิบัติที่เรียกว่า การศึกษาปริยัติ ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของการปฏิบัติเป็นทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งจะมีหลากหลายสำนักในการนำพาปฏิบัติกรรมฐานที่มีความแตกต่างกันออกไปเช่น ความรู้สึกสุขสบายหรือทุกข์ที่ปรากฏขึ้นในทางร่างกาย โดยกำหนดตามสภาวะธรรมที่เข้ามาทางทวาร ทั้ง 6 ได้แก่จักขุ ทวาร โสททวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร และมโนทวาร (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) กล่าวคือ การเห็น การได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องสัมผัส สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุนทร สุนทโร (แช่เตียว) (2554 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแบบพอง-ยุบ ตามแนวการปฏิบัติของพระโสภณมหาเถระ” ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งการฝึกสติที่เข้าไปตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ของสติปัฏฐาน 4 อารมณ์ คือ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนาจิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา สติปัฏฐาน อารมณ์ทั้ง 4 นี้สามารถสังเคราะห์ในรูปและนาม คือ กายานุปัสสนา จัดเป็นรูปเวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนาจัดเป็นนาม ธัมมานุปัสสนาจัดเป็นทั้งรูปและนาม โดยอาศัยองค์ธรรมที่สำคัญ คือ อาตปปี ได้แก่ ความเพียร สติมา มีสติระลึกรู้ สัมปชาโน ประกอบด้วยสัมปชัญญะ การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแบบพอง – ยุบ เป็นวิธีการปฏิบัติที่คิดค้นแนวทางการเจริญโดยพระโสภณมหาเถระ หรือ (มหาสีสยาตอ) โดยท่านค้นพบวิธีเจริญวิปัสสนาแบบพอง-ยุบ ตามหลักฐานที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร กายานุปัสสนา หมวดธาตุมนสิการปัพพะ ว่าด้วย วาโย ธาตุปัพพะ คือการพิจารณาธาตุลมเป็นลมในท้องที่ดันลมให้พองออกและยุบลง โดยความเป็นรูปและนามพิจารณารูปนามโดยความเป็นพระไตรลักษณ์

5.2 หลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิหารธรรม วิ.

(เหล็ก จนทสีโล) พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการกระทำอันเป็นที่ตั้งแห่งการงานแห่งการเห็นแจ้งในรูปนามโดยความเป็นไตรลักษณ์ คืออนิจจัง ทุกขัง และอนัตตาที่เกิดขึ้นทางทวารทั้ง 6 อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้ให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันโลกทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและรอดพ้นจากความทุกข์แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา สารสำคัญของ การปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุนทร สุนทโร (แช่เตียว) (2554 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแบบพอง-ยุบ ตามแนวการปฏิบัติของพระโสภณมหาเถระ” ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งการฝึกสติที่เข้าไปตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ของสติปัฏฐาน 4 อารมณ์ คือ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา สติปัฏฐาน อารมณ์ทั้ง 4 นี้สามารถสังเคราะห์ในรูปและนาม คือ กายานุปัสสนา จัดเป็นรูปเวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนาจัดเป็นนาม ธัมมานุปัสสนาจัดเป็นทั้งรูปและนาม โดยอาศัยองค์ธรรมที่สำคัญ คือ อาตปปี ได้แก่ ความเพียร สติมา มีสติระลึกรู้ สัมปชาโน ประกอบด้วยสัมปชัญญะ การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแบบพอง-ยุบ

เป็นวิธีการปฏิบัติที่คิดค้นแนวทางการเจริญโดยพระโสภณมหาเถระ หรือ (มหาสีสยาตอ) โดยท่านค้นพบวิธีเจริญวิปัสสนาแบบพอง-ยุบตามหลักฐานที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร กายานุปัสสนา หมวดธาตุมนสิการปัพพะ ว่าด้วย วาโย ธาตุปัพพะ คือการพิจารณาธาตุลมเป็น ลมในท้องที่ดันลมให้พองออกและยุบลง โดยความเป็นรูปและนาม พิจารณารูปนามโดยความเป็นพระไตรลักษณ์

5.3 บทบาทการเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ของพระครูภาวนาวิหาร

ธรรม วิ. (เหล็ก จันทลีโล) พบว่า บทบาทการเผยแผ่ 1) คุณสมบัติของครู 7 ประการความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความงอกงาม เป็นไปเพื่อความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมต่อการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนาจะแนะนำให้สร้างคุณธรรมที่เป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นในตนและคบหาแต่กัลยาณมิตรที่ดี เพราะจะยังประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน มีการพัฒนาไปในทางที่ดีมีความสุขทั้งตนเองและสังคม คุณสมบัติของกัลยาณมิตร องค์แห่งธรรมกถึก แสดงธรรมหรือสอนการปฏิบัติจะคำนึงถึงว่าจะแสดงธรรมเพื่ออะไร แสดงแล้วมีผลอย่างไรต่อผู้ฟังธรรมด้วย ผู้ทำหน้าที่แสดงธรรมเพื่อให้ผู้อื่นนำไปประพฤติปฏิบัติตามได้นั้น เป็นเรื่องที่ควรพิจารณาให้ละเอียดไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนในหลักธรรมนั้น ๆ ที่จะนำไปแสดง หากว่าเราไม่รู้จริงแล้วย่อมเกิดความผิดพลาดใหญ่หลวงได้อย่างแน่นอนโดยเฉพาะผู้แสดงธรรมที่ยังไม่มีประสบการณ์ ยังไม่มีโอกาสได้รับรสแห่งปฏิเวธธรรมแล้ว เป็นเรื่องที่ต้องระวังให้มาก การจดจำแต่ในตำรา อรรถกถา พระไตรปิฎก เพียงอย่างเดียวเชี่ยวชาญในทางปริยัติ แต่ในทางกลับกันไม่เคยลงมือปฏิบัติ ย่อมเกิดความผิดพลาด คลาดเคลื่อนความเป็นจริงกลายเป็นธรรมเทียมไม่ใช่ธรรมแท้ตั้งปณิธานอันตั้งมั่นในการที่จะถ่ายทอดวิปัสสนากรรมฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการจำปา กิตติปัญญา (ค่านอก) (2555 บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูคงนครพิทักษ์ (หลวงพ่อดง จิตติปัญญา)” ผลการวิจัยพบว่า ท่านเน้นการสอนในเรื่องการเจริญสติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักของพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสติปัฏฐาน 4 คือ การพิจารณากาย การพิจารณาเวทนา การพิจารณาจิต และการพิจารณาธรรม เน้นสอนหลักการทำสติภาวนาตามรู้ความคิดให้ สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน คือ ให้สามารถทำสติภาวนาตามหลักพุทธคุณ อัมมคุณ และสังฆคุณ เป็นต้น โดยเน้นการปฏิบัติหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ให้มีความเมตตา กรุณา มีศีลธรรม มีจริยธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการอบรมพระสงฆ์ในเขตปกครองในภาคต่าง ๆ ระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น นอกจากนั้นควรมีโครงการ 1 ตำบล 1 สำนัก

ปฏิบัติธรรม โดยยึดมติของมหาเถรสมาคม กำหนดจัดอบรมที่วัดที่เห็นว่าเห็นสมควร มีพระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้ให้การอบรมวิปัสสนากรรมฐาน อาจจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นตามระยะเวลาที่กำหนด และมีเกียรติบัตรแก่ผู้ผ่านการอบรม เพื่อนำไปเสนอขอเลื่อนตำแหน่ง การปกครองคณะสงฆ์ต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางการบริหารสำนักเรียนบาลีควบคู่กับสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนสืโล) เพื่อให้นักเรียนและเยาวชนเกิดการรับรู้เรื่องอารมณ์ที่สอดคล้องกับสภาวะปัญหาทางสังคมที่เข้ามากระทบจิตใจของนักเรียนในปัจจุบัน
2. ศึกษาวิธีการสอนกรรมฐาน : เฉพาะกรณีศึกษากัมมัฏฐานตามแนวพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนสืโล) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระวิปัสสนาจารย์แต่ละรูปในภาคอีสานตอนล่าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาบทบาทการเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐานของพระครูภาวนาวิহারธรรม วิ. (เหล็ก จนสืโล) ดังนี้

1. การมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ ส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าทางปฏิบัติ และมีความเป็นพระธรรมกถึก คือ สามารถแสดงธรรมหรือสอนการปฏิบัติด้วยการอธิบายเนื้อหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อลดละความสงสัยของผู้ปฏิบัติ และประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของลูกศิษย์
2. วิธีเน้นการสอนกรรมฐานแบบบรรยาย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายต่อทุกเพศทุกวัย พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติถามอย่างเป็นกันเอง ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจง่ายและเหมาะสมต่อการปฏิบัติ
3. การสอนตามสถานการณ์และบูรณาการเข้ากับปัจจุบัน โดยการใช้สื่อโซเชียล ประกอบ เช่น ยูทูบ ไลน์ เฟซบุ๊ก และเว็บเพจของวัด เป็นวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติที่ไม่ค่อยมีเวลาว่าง และไม่สามารถมาปฏิบัติที่สถานที่ปฏิบัติธรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- พระครูปลัดสุนทร สุนทโร (แช่เตียว). (2554). *ศึกษาหลักปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแบบพองยุบตามแนวการปฏิบัติของพระโสภณมหาเถระ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ). (2546). *วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 1 เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

- พระอธิการจำปา กิตติปัญญา (คำนอก). (2555). *การศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูคงนครพิทักษ์ (หลวงพ่อกง ฐิติปัญญา)*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษารูปแบบความเชื่อที่มีต่อหลวงพ่อชำนาญ อำเภอนา จังหวัดบุรีรัมย์
A Study of Belief Form towards Luangpho Chamnit,
Chamni District, Buriram Province

พระอธิการสุขุม อรุโณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม และพระมหาพจน์ สุวโจ
Phra Athikam Sukhum Aruno, Phrakru Sripanyavikrom and Phramaha Phocana Suvaco
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: sukhum.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบความเชื่อในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อชำนาญ อำเภอนา จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) ศึกษาอิทธิพลความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อชำนาญ อำเภอนา จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน พร้อมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบความเชื่อในพระพุทธศาสนา พบว่า ชาวพุทธยึดถือตามหลักกาลามสูตร กล่าวคือ เน้นใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อนแล้วจึงเชื่อในสิ่งที่ได้เห็นและได้ฟังมา นอกจากนี้ยังเชื่อตามหลัก 4 ประการ คือ 1) เชื่อกฎแห่งกรรม 2) เชื่อผลแห่งกรรม 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตัว และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และปฏิบัติตามประเพณีอันดีงาม และการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ

2. รูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อชำนาญ วัดชนะตาราม อำเภอนา จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปได้ 4 ประการ คือ 1) เชื่อในการกระทำ คือบูชาหลวงพ่อชำนาญด้วยเครื่องสักการบูชา 2) เชื่อผลของการกระทำ คือเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน คือกระทำด้วยการเจริญภาวนา และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อชำนาญ

3. อิทธิพลความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อชำนาญ วัดชนะตาราม อำเภอนา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า หากศรัทธาต่อหลวงพ่อชำนาญจะก่อให้เกิดผลดี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล ทำให้เกิดความสุขใจตลอดเวลา 2) ด้านครอบครัว ทำให้เกิดความอบอุ่นภายในครอบครัว 3) ด้านสังคม ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้าน และ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี มีประเพณีนมัสการหลวงพ่อชำนาญประจำปีเทศกาลสงกรานต์

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความเชื่อ, หลวงพ่อชำนาญ

ได้รับบทความ: 5 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 31 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 3 เมษายน 2568

Received: March 5, 2025; Revised: March 31, 2025; Accepted: April 3, 2025

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the belief form regarding to Buddhist images in Buddhism, 2) to study the belief form of the people towards Luangpho Chamnit of Wat Janataram, Chamni District, Buriram Province, and 3) to study the influence of the people's belief in Luangpho Chamnit, Wat Janataram, Chamni District, Buriram Province. This is a qualitative research study involving documentary research and field interviews with 25 monks/peoples. The data is analyzed using descriptive analysis.

The results of research found that:

1. Forms of belief in Buddhism, It was found that Buddhists adhere to the principles of Kalama Sutta, which means emphasizing the use of wisdom to carefully consider and ponder before believing what they have seen and heard. It also believes in four principles: 1) Believe in the law of karma. 2) Believe in the results of karma. 3) Believe that all beings have their own karma. 4) Believe in the wisdom of the Buddha's enlightenment and practice good traditions and show gratitude to benefactors.

2. The belief pattern of the people towards Luang Pho Chamnit, Chanataram Temple, Chamni District, Buriram Province. In summary, there are four points: 1) Believe in actions, that is, worship Luang Pho Chamnit with offerings. 2) Believe in the results of actions, that is, believe that good deeds bring good results, and bad deeds bring bad results. 3) Believe that all beings have their own karma, that is, act through meditation. 4) Believe in the wisdom of the Buddha's enlightenment, that is, believe in the sacredness of Luang Por Chamnit.

3. The influence of people's beliefs towards Luang Pho Chamnit, Chanataram Temple, Chamni District, Buriram Province, It was found that having faith in Luang Pho Chamni will result in 4 good results: 1) Personal aspect: it will result in happiness all the time. 2) Family aspect: creates warmth within the family. 3) Social aspect: creates good relationships among neighbors. 4) Cultural aspect: has an annual tradition of paying homage to the sacred Luang Por Chamnit.

Keywords: Form, Belief, Luangpho Chamnit

1. บทนำ

ประชาชนชาวไทยมีความศรัทธายอมรับนับถือพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ ติดต่อกันมาไม่เคยขาดช่วงนับเป็นเวลากว่า 700 ปี พระพุทธศาสนานับได้ว่าเป็นศาสนาที่มีความจำเป็นต่อสังคมไทยเป็นอย่างมากชีวิตประจำวันของชาวไทยตั้งแต่เกิดจนตายล้วนเป็นพฤติกรรม (อภิชัย พันธเสน, 2554 หน้า 32) อิทธิพลของพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบเข้ากับสังคมไทยทั้งทางวัตถุและจิตใจ จะเห็นได้จากศาสนวัตถุ ปุชนิยสถาน และวิถีชีวิตของคนไทยได้น้อมนำเอาพุทธสัญลักษณ์และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นที่พึ่งทางใจในการดำเนินชีวิต (พระภวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), 2551 หน้า 56-57) ศาสนวัตถุได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน เช่น พระพุทธรูป สลูป พระปรารค์ เป็นต้น พุทธสัญลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นความศรัทธาในพุทธศาสนาของศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พระพุทธรูป” หรือ “พระพุทธรูปปฏิมากร” ที่ถือเป็นสิ่งที่เคารพสักการบูชาเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนสร้างขึ้นด้วยจิตใจ มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงและเตือนจิตใจที่เป็นรูปธรรมในการสักการบูชา (วรรณพันธ์ ชัชวาลทิพากร, 2544 หน้า 43-44)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐาน ของปัญญา มีหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศรัทธา 4 ประกอบด้วย กัมมัสสัทธา วิปากัสสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา ตถาคตโพนัสสัทธา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2554 หน้า 140) ดังนั้น ความเชื่อ ความศรัทธาเป็นสิ่งที่ดีงาม เพียงแต่ภายใต้ความศรัทธาเหล่านั้นต้องประกอบด้วยปัญญาและสติ พระพุทธองค์สอนไว้ว่า “อย่าศรัทธาในพระพุทธรูปมากกว่าคำสอนของพระพุทธเจ้า” ความเชื่อหรือศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญานี้ ทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่า “สัทธาญาณสัมปยุตต์” ศรัทธาที่ประกอบด้วยความรู้การถือเอาสิ่งที่ตนเองรู้ตนเห็นโดยปราศจากการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ถึงเหตุและผลเป็นความเชื่อที่ขาดปัญญาพิจารณาถึงเหตุผลความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า “สัทธาญาณวิยุตต์” (แก้ว ชิตตะขบ, 2553 หน้า 15-16) อนึ่งถ้าเชื่อตามเขาว่าเรียกว่า “อโหสิกรรม ศรัทธา” การเชื่อโดยปราศจากสติปัญญาก็ดีเชื่อตามคนอื่นว่าก็ดีไม่จัดเป็นศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องศรัทธาไว้ในที่ใดสอนไว้ในธรรมบทไหนก็ตามที่พระองค์จะทรงสอนเรื่องของปัญญาไว้ในที่นั้น ๆ ด้วยเสมอทั้งนี้ก็เพื่อป้องกัน “ความเชื่อแบบงมงาย” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2549 หน้า 76-78)

“หลวงพ่อบ้านจัน” เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองศูนย์รวมจิตใจของชาวอำเภอบ้านจัน จังหวัดบุรีรัมย์และชาวจังหวัดใกล้เคียง เล่ากันมาว่า ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2310 คุณพระบ้านจัน ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนบริเวณที่มีแม่น้ำลำมาศ ลำนางรอง และลำปะเทียไหลผ่าน ปัจจุบัน คือ บ้านบ้านจัน หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านจัน จากนั้น

ได้สร้างพระพุทธรูปองค์หนึ่งเรียกว่า “หลวงพ่อบ้านจัน” เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ ให้ราษฎรในพื้นที่สักการบูชาเพื่อเป็นสิริมงคล และมีการปิดทอง สรงน้ำหลวงพ่อบ้านจันเป็นประจำทุกปี ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ในปี 2539 กระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะพื้นที่ตำบลขาม ตำบลหนองปล่อง ตำบลหนองยาง ตำบลช่องผกาดำบลละหาดและตำบลโคกสนวนให้เป็นอำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์ และมีคำขวัญของอำเภอว่า “เมืองสามลำห้วย มากด้วยปลาเค้า ข้าวชาวมะลิ หลวงพ่อบ้านจันศักดิ์สิทธิ์” ด้วยความศรัทธาในหลวงพ่อบ้านจัน ประชาชนในพื้นที่จึงได้ร่วมกันสร้างหลวงพ่อบ้านจันจำลองมอบให้ทุกตำบลไว้สักการบูชาต่อมาภายหลังจึงได้กำหนดจัดงาน “นมัสการหลวงพ่อบ้านจัน” เป็นวันที่ 25 มีนาคม ของทุกปี โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การปิดทองและสรงน้ำ รวมทั้งมีขบวนแห่องค์หลวงพ่อบ้านจันจำลองของตำบลต่าง ๆ

การมีความศรัทธาต่อองค์หลวงพ่อบ้านจัน นั้น จะเป็นเรื่องฟังง่ายหรือไม่นั้น ต้องขึ้นอยู่กับความเชื่อส่วนบุคคล แต่ต้องอาศัยปัญญาประกอบด้วย ไม่ใช่เชื่ออย่างปลงใจ อนึ่งไม่พึงแปลความเลยเถิดไปว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงสอนไม่ให้เชื่อสิ่งเหล่านี้และให้เชื่อสิ่งอื่นนอกจากนี้ แต่พึงเข้าใจว่าแม้แต่สิ่งเหล่านี้ซึ่งบางอย่างก็เลือกเอามาแล้วว่าเป็นสิ่งที่น่าเชื่อที่สุด ไม่ให้ปลงใจเชื่อ ไม่ให้ด่วนเชื่อ ไม่ให้ถือเป็นเครื่องตัดสินเด็ดขาด ยังอาจผิดพลาดได้ ต้องใช้ปัญญาพิจารณาก่อน สิ่งที่น่าเชื่อที่สุดยังไม่คิดเชื่อ ให้พิจารณาให้ดีก่อน เราจะต้องคิดพิจารณาระมัดระวังให้มากสักเพียงไหน ด้วยความปรารถนาดี เพื่อประโยชน์แก่ตัวเอง โดยไม่ต้องคำนึงว่าหลักธรรมนั้นเป็นของผู้ใด โดยให้ตัวเอง ไม่มีการชักจูงให้เขาเชื่อเลื่อมใสต่อพระพุทธรูปหรือเข้ามาสู่อะไรสักอย่าง พึงสังเกตด้วยว่าพระพุทธรูปหรืออำนาจเหนือธรรมชาติพิเศษอันใดเป็นเครื่องยืนยันคำสอนของพระองค์นอกจากเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ให้เราพิจารณาเห็นด้วยปัญญาเอง จึงจะเกิดประโยชน์และเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและผู้อื่นสืบไป

ด้วยเหตุดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ศึกษารูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจัน อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์” โดยจะศึกษาความเชื่อในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจัน วัดชนะดาราม อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์และวิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจัน วัดชนะดาราม อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปฏิบัติของผู้ที่สนใจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ทราบถึงความเชื่อหรือศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจันต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบความเชื่อในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจัน อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจัน อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ทบพวนแนวความคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ และข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการออกแบบโครงสร้างของคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview) คือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยมีการร่างคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดพร้อมกับลักษณะของคำถามที่มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของคำถาม ให้ความสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ในแต่ละสถานการณ์ที่ ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ได้ข้อมูลกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อต่อหลวงพ่อบ้านจิก

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก คัดเลือกจาก กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มปราชญ์/ผู้นำชาวบ้าน กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีความรู้ในประวัติความเป็นมา ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบ้านจิก อำเภอบ้านจิก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 25 รูป/คน

1. กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป
2. กลุ่มปราชญ์/ผู้นำชาวบ้าน จำนวน 10 คน
3. กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาอิทธิพลความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจิก ในอำเภอบ้านจิก จังหวัดบุรีรัมย์

2) กำหนดกรอบแนวคิดอิทธิพลความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจิก ในอำเภอบ้านจิก จังหวัดบุรีรัมย์

3) กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

4) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ กำหนดแบบวิธีการสัมภาษณ์ขึ้นนำโดยการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวิธีการสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความเชื่อในพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์รูปแบบความเชื่อของประชาชนต่อหลวงพ่อบ้านจิ่ง อำเภอบ้านจิ่ง จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 4 สัมภาษณ์อิทธิพลความเชื่อของประชาชนต่อหลวงพ่อบ้านจิ่ง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งด้านเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับคำถาม และวัตถุประสงค์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) กับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจิ่ง อำเภอบ้านจิ่ง จังหวัดบุรีรัมย์ กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สรรวจรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบความเชื่อที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจิ่ง อำเภอบ้านจิ่ง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยศึกษาจากคัมภีร์และแหล่งข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2550

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการ และข้อมูลจากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งได้กำหนดหัวข้อไว้กว้าง ๆ ตามประเด็นการวิจัย เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล
2. เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการเก็บเสียงสนทนา นำมาถอดข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้งานวิจัยมีเนื้อหาสมบูรณ์
3. กล้องถ่ายรูป เพื่อเก็บภาพให้เห็นเป็นรูปธรรมของการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการวิจัย

1. สัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 รูป/คน และกำหนดเกณฑ์คัดเลือก กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้
 - 1) กลุ่มพระสงฆ์ ที่มีความรู้ในประวัติความเป็นมา ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบุญมา อำเภอบ้านนา จังหวัดบุรีรัมย์
 - 2) กลุ่มปราชญ์/ผู้นำชาวบ้าน ที่มีความรู้ในประวัติความเป็นมา ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบุญมา อำเภอบ้านนา จังหวัดบุรีรัมย์
 - 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป ที่มีความรู้ในประวัติความเป็นมา ความศักดิ์สิทธิ์ ของหลวงพ่อบุญมา อำเภอบ้านนา จังหวัดบุรีรัมย์
2. รวบรวมข้อมูลภาคสนาม
 - 1) ดำเนินการนำกระบวนการจากกรอบความคิดวิเคราะห์ทำแผนการวิจัย
 - 2) ดำเนินการวิจัย และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง
 - 3) สัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะลึกตามกรอบที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาและตรวจสอบความถูกต้อง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกแยกประเด็นข้อมูลตามความเหมาะสม แล้วพิจารณา ความสัมพันธ์ของข้อมูล แล้วรวบรวมข้อมูลแบบสังเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 เขียนรายงาน

เขียนรายงานข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และได้เสนอผลการวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์ ตามแบบบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับการ

รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาจากประเด็นหลัก จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย โดยการเริ่มจากการวิเคราะห์ภาพรวมก่อนแล้วเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นย่อย นอกจากนี้ ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการศึกษารูปแบบความเชื่อที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ อ่างอาน้ำ จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 รูปแบบความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา

รูปแบบความเชื่อในพระพุทธศาสนา พบว่า ชาวพุทธยึดถือตามหลักกาลามสูตร กล่าวคือ เน้นใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อนแล้วจึงเชื่อในสิ่งที่ได้เห็นและได้ฟังมา นอกจากนี้ ยังเชื่อกฎแห่งกรรมตามหลักความเชื่อ 4 ประการ คือ 1) เชื่อกฎแห่งกรรม (กัมมสัทธา) 2) เชื่อผลแห่งกรรม (วิปากสัทธา) 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตัว (กัมมัสสกตาสัทธา) และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า (ตถาคตโพธิสัทธา) และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพราะเชื่อว่าสามารถส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่ผู้มีพระคุณ

4.2 รูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ อ่างอาน้ำ จังหวัดบุรีรัมย์

รูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ วัดชนะตาราม อ่างอาน้ำ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ 4 ประการ คือ 1) เชื่อในการกระทำ วิธีการคือบูชาหลวงพ่อบ้านจด้วยเครื่องสักการบูชา ด้วยการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ด้วยการยกย่องสรรเสริญ ด้วยการไม่แสดงอาการล่วงเกินทั้งทางกายและทางวาจา ด้วยการบวงสรวง และด้วยการบริจาค 2) เชื่อผลของการกระทำ คือเชื่อผลของกรรมว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ทำกรรมใดไว้จะต้องได้รับผลของกรรมนั้นไม่เร็วก็ช้า และกาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ผลของกรรม 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน คือกระทำแต่ความดีประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการกราบไหว้พระ ด้วยการรักษาศีล และด้วยการเจริญภาวนา และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบ้านจ โดยเชื่อว่าหลวงพ่อบ้านจจะปกป้องคุ้มครองและครอบครั้ว และบันดาลความปรารถนาสำเร็จได้ทุกประการ

4.3 อิทธิพลความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ อ่างอาน้ำ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า การมีความเชื่อความศรัทธาต่อหลวงพ่อบ้านจอย่างมั่นคงสามารถก่อให้เกิดผลดี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล ทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น และทำให้เกิดความสุขใจตลอดเวลา เพราะเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยึดเหนี่ยวจิตใจและคุ้มครองรักษา

2) ด้านครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเข้าวัดทำบุญพร้อมหน้ากัน และทำให้เกิดความอบอุ่นภายในครอบครัว 3) ด้านสังคม ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้าน และทำให้มีโอกาสทำงานร่วมกับสังคมมากขึ้น และ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี เกิดประเพณีจัดงานนมัสการหลวงพ่อบ้านประจำปี กลายเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวอำเภอลำทะเมนชัยและใกล้เคียง รวมทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจภายในชุมชนด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผล เรื่อง การศึกษารูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้าน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

5.1 รูปแบบความเชื่อในพระพุทธศาสนา

รูปแบบความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา พบว่า ชาวพุทธยึดถือตามหลักกาลามสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อ.ต.ก. (ไทย) 20/66/257) กล่าวคือ เน้นใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อนแล้วจึงเชื่อในสิ่งที่ได้เห็นและได้ฟังมา นอกจากนี้ ยังเชื่อกฎแห่งกรรมตามหลักความเชื่อ 4 ประการ คือ 1) เชื่อกฎแห่งกรรม (กัมมสัทธา) 2) เชื่อผลแห่งกรรม (วิปากสัทธา) 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน (กัมมัสสกตาสัทธา) และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า (ตถาคตโพธิสัทธา) และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพราะเชื่อว่าจะสามารถส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ สอดคล้องกับพระอริการทองใบ ทีปธมโม (โพธิจักร) (2560 หน้า ก-ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านใหญ่ วัดโพธาราม อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจหมายถึงความเชื่อในพระรัตนตรัย มูลเหตุให้เกิดศรัทธามี 4 คือ รูป ความเศร้าหมอง เสียดธรรม เป็นเหตุเกิด ความเชื่อ 4 ประการ คือ 1) เชื่อกฎแห่งกรรม 2) เชื่อผลของกรรม 3) เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน 4) เชื่อความตรัสของพระพุทธเจ้า ความเชื่อมีคุณค่าและประโยชน์ ในการพัฒนามนุษย์เป็นประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ในภายหน้า หลวงพ่อบ้านใหญ่ วัดโพธาราม เป็นพระพุทธรูปประจำอำเภอบึงกาฬ ความเชื่อของประชาชนชาวอำเภอบึงกาฬ ที่มีต่อหลวงพ่อบ้านใหญ่นั้น ถือได้ว่าเป็นความเชื่อศรัทธาที่เกิดขึ้นด้วยความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอันประกอบด้วยเหตุผล พิจารณาเห็นด้วยปัญญา อันแยบคาย ไม่ใช่ความเชื่อแบบงมงายต่อสิ่งที่มองไม่เห็น เมื่อประชาชนมีความเชื่อต่อหลวงพ่อบ้านใหญ่ แล้วได้ทำกรณียกิจด้วยอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาแล้ว ความเชื่อศรัทธานี้ ย่อมส่งผลต่อความเป็นสิริมงคลต่อชีวิตตนเอง ต่อครอบครัว และสังคม จนเกิดเป็นประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นสืบมา

5.2 รูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ อำเภอขาม อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์

รูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ วัดชนะตาราม อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ 4 ประการ คือ 1) เชื่อในการกระทำ วิธีการคือบูชาหลวงพ่อบ้านจด้วยเครื่องสักการบูชา ด้วยการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ด้วยการยกย่องสรรเสริญ ด้วยการไม่แสดงอาการล่วงเกินทั้งทางกายและทางวาจา ด้วยการบวงสรวง และด้วยการบริจาค 2) เชื่อผลของการกระทำ คือเชื่อผลของกรรมว่าทำได้ดีทำให้ชั่วได้ชั่ว ทำกรรมใดไว้จะต้องได้รับผลของกรรมนั้นไม่เร็วก็ช้า และกาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ผลของกรรม 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน คือกระทำแต่ความดีประพฤติดำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการกราบไหว้พระ ด้วยการรักษาศีล และด้วยการเจริญภาวนา และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบ้านจ โดยเชื่อว่าหลวงพ่อบ้านจจะปกป้องคุ้มครองและครอบครัว และบันดาลความปรารถนาสำเร็จได้ทุกประการ ซึ่งสอดคล้องกับพระสร้างชาติสิริ จารุณโณ (สุวรรณพุทธ) (2555 หน้า ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบหลักการเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาท กับศาสนาคริสต์ตามคตินักบุญออกัสติน” ผลการวิจัยพบว่า “การเชื่อ” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การเชื่อมั่นในความดีเป็นการเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน เป็นศรัทธาคือการเชื่อที่มีปัญญากำกับ ชักนำไปอยู่ในลักษณะที่เชื่อตามความเป็นจริง โดยมองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลของสิ่งต่าง ๆ พระพุทธศาสนาเถรวาท เน้นไม่ให้เกิดลึนหรือหลงความเห็นในเรื่องใด จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ด้วยการลงมือปฏิบัติจนเห็นผลที่ได้รับจากประสบการณ์ตรง เพื่อให้ได้ศรัทธาคือการเชื่อที่มีเหตุผล การเชื่อหรือศรัทธาที่มีเหตุผล ในพระไตรปิฎกหมายถึงตถาคตโพธิสัทธาอย่างเดียว แต่ในยุคหลังศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทถูกกำหนดกรอบไว้ 4 อย่าง คือ (1) กัมมสัทธา (2) วิปากสัทธา (3) กัมมัสสกตาสัทธา (4) ตถาคตโพธิสัทธา โดยสรุปแล้วก็มุ่งเน้นให้เชื่อกฎแห่งธรรมชาติ (law of nature) กฎแห่งการกระทำของปัจเจกบุคคล (law of karma) หรือกฎแห่งเหตุผล (subject and object) และการเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย ในฐานะเป็นแบบอย่าง และเป็นกฎที่เราจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตามเพื่อความพ้นทุกข์

5.3 อิทธิพลความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบ้านจ อำเภอขาม อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์

การมีความเชื่อความศรัทธาต่อหลวงพ่อบ้านจอย่างมั่นคงสามารถก่อให้เกิดผลดี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล ทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น และทำให้เกิดความสุขใจตลอดเวลา เพราะเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยึดเหนี่ยวจิตใจและคุ้มครองรักษา 2) ด้านครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเข้าวัดทำบุญพร้อมหน้ากัน และทำให้เกิดความอบอุ่นภายในครอบครัว 3) ด้านสังคม ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้าน และทำให้มีโอกาสทำงานร่วมกับสังคมมากขึ้น และ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี เกิดประเพณีจัดงานนมัสการหลวงพ่อบ้านจประจำปี กลายเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาว

อำเภอขามและใกล้เคียง รวมทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจภายในชุมชนด้วย สอดคล้องกับ อภิศร มีผล (2555 หน้า ก-ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธา หมายถึงความเชื่อซึ่งประกอบด้วยปัญญาและกลั่นกรองในการตัดสินใจ ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ในพระรัตนตรัยซึ่งการเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนา ศรัทธามีลักษณะ ทำให้ใจผ่องใส ทำให้แล่นไปด้วยดีในการบรรลุธรรม มูลเหตุให้เกิดศรัทธา ได้แก่ รูป ความเศร้าหมอง เสี่ยงธรรมศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ คือ เป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา เป็นพื้นฐานในกระบวนการปฏิบัติกัมมัฏฐาน เป็นส่วนประกอบพื้นฐานในหมวดธรรม ศรัทธา 4 ประเภท ได้แก่ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา ตถาคตโพธิสัทธา คุณค่าและประโยชน์ของศรัทธาในการพัฒนามนุษย์ คือ 1) ศรัทธาทำให้คนได้อริยทรัพย์ 2) ศรัทธาทำให้คนข้ามโอฆะ 3) ศรัทธาทำให้คนบรรลุธรรมของพระอรหันต์ และ 4) ศรัทธาทำให้คนผู้อยู่ครองเรือนได้รับทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้า

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประชาชนชาวอำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ นั้น ยังมีพุทธศาสนิกชนจำนวนไม่น้อยที่มีความเชื่อในทางผิด หรือเชื่อแบบมกมาย คือมีความเชื่อแบบศาสนาเทวนิยม ฉะนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรหาแนวทางป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนหลงเชื่อและปฏิบัติตามในแนวทางความเชื่อแบบผิด ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อพระเกจิ เช่น พระครูวิบูลย์ปัญญาวัฒน์ (หลวงปู่ผาด วัดบ้านกรวด) ในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น
2. ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เกี่ยวกับความคลาดเคลื่อนของความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทย เพื่อสร้างความชัดเจนต่อสภาวะการณ์ของศรัทธาที่คลาดเคลื่อนในสังคมไทยปัจจุบันว่าอยู่ในระดับใด เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการวางแผนทางแก้ไขต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการศึกษารูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อดำ อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์ ได้องค์ความรู้ดังนี้

1. รูปแบบความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อดำ วัดชนะดาราม อำเภอขาม จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ 4 ประการ คือ 1) เชื่อในการกระทำ วิธีการคือบูชาหลวง

พ่อขำนิจด้วยเครื่องสักการบูชา ด้วยการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ด้วยการยกย่องสรรเสริญ และด้วยการบริจาค 2) เชื่อมผลของการกระทำ คือเชื่อผลของกรรมว่าทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ทำกรรมใดไว้จะต้องได้รับผลของกรรมนั้นไม่เร็วก็ช้า 3) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน คือกระทำแต่ความดีประพฤติดำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการกราบไหว้พระ ด้วยการรักษาศีล และด้วยการเจริญภาวนา และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบุญมา แล้วท่านจะปกป้องคุ้มครองและครอบครัวยุติและบันดาลความปรารถนาสำเร็จได้ทุกประการ

2. อิทธิพลความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบุญมา วัดชนะตาราม อำเภอขำนิ จังหวัดบุรีรัมย์ คือหากเชื่อหลวงพ่อบุญมาอย่างมั่นคงสามารถก่อให้เกิดผลดี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล ทำให้เกิดความสุขใจตลอดเวลา เพราะเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยึดเหนี่ยวจิตใจและคุ้มครองรักษา 2) ด้านครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเข้าวัดทำบุญพร้อมหน้ากัน และทำให้เกิดความอบอุ่นภายในครอบครัว 3) ด้านสังคม ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้าน และมีโอกาสทำงานร่วมกับสังคมมากขึ้น และ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี เกิดประเพณีเทศกาลนมัสการหลวงพ่อบุญมาประจำปี เป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวอำเภอขำนิและใกล้เคียง รวมทั้งเกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจภายในชุมชนด้วย

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว ชิตตะชบ. (2553). *หลักการถือศีลปฏิบัติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2549). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิกจำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). นนทบุรี: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระภิกษุวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). (2551). *ศรัทธารุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- พระสงฆ์ชาตีสิริ จารุณโณ (สุวรรณพุทธ). (2555). *การศึกษาเปรียบเทียบหลักการเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาท กับศาสนาคริสต์ตามคติของนักบุญออกัสติน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการทองใบ ทีปธมโม (โพธิจักร). (2560). *ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อบุญมาใหญ่ วัดโพธาราม อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณันท์ ชัชวาลทิพากร. (2544). *พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ทิพากรการพิมพ์.
- อภิชัย พันธเสน. (2554). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อภิศร มีผล. (2555). *การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
Participation in Crime Prevention according to Buddhist
Principles of Local Administrative Organizations
in Chaibadan District, Lopburi Province

พระธวัชชัย ทรัพย์สมบัติ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ดี และสุรพล พรหมกุล
Phra Thawatchai Sapsombati, Sutipong Sawatta and Suraphon Promgun
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
Corresponding Author, Email: 6205504001@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประยุกต์ตามหลักสัมมปธาน 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 398 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.18 รองลงมาได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ และ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 4.11 และ 4.08 ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และหลักสัมมปธาน 4 ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอ

ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรม ไม่แตกต่างกัน

3. การประยุกต์หลักสัมมปปธาน 4 เพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูจิตใจสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยการให้คำแนะนำและสร้างความตระหนักรู้ในการป้องกันอาชญากรรม การอบรมทางศีลธรรมและสติปัญญา การลงมือปฏิบัติจริง การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

คำสำคัญ: หลักสัมมปปธาน 4, การมีส่วนร่วม, การป้องกันอาชญากรรม

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of participation in crime prevention by local administrative organizations in Chaibadan District, Lopburi Province, 2) to compare the differences in crime prevention participation based on personal factors of the local population, and 3) to propose a participatory crime prevention model using the Four Right Efforts (Sammappadhāna). The study adopted a mixed-methods approach, integrating quantitative and qualitative research methods. The quantitative research collected data through questionnaires from a sample of 398 respondents, and the data was analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (t-test and F-test). The qualitative research involved in-depth interviews with 12 key informants, and the data was analyzed using descriptive content analysis.

The research results found that:

1. Level of Participation: The overall level of participation in crime prevention by local administrative organizations in Chaibadan District was found to be high. When examined by category, the operational participation dimension had the highest mean score of 4.18, followed by benefits utilization (4.18), decision-making (4.11), and evaluation (4.08).

2. Comparison of Participation by Personal Factors: Statistical analysis revealed that individuals with differences in age, education level, occupation, income, and application of the Four Right Efforts had significantly different levels of participation in crime prevention ($p < 0.01$). However, gender did not significantly influence participation levels.

3. The application of the Four Right Exertions (Sammappadhāna) for mental development and rehabilitation can lead to behavioral change through guidance and awareness in crime prevention, moral and intellectual training, practical implementation, and the effective and just enforcement of laws, in accordance with research principles.

Keywords: Sammappadhāna, Participation, Crime Prevention

1. บทนำ

ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของทุกสังคม อิมาย์ เดอคาร์ม นักสังคมศาสตร์ชาวฝรั่งเศสกล่าวว่า อาชญากรรมไม่ใช่สิ่งผิดปกติ หากแต่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกสังคม เราจะรับทราบหรือได้ยินข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมอยู่เสมอในชีวิตรประจำวันผ่านทางสื่อมวลชนเกือบทุกแขนง ตั้งแต่วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือวารสารตลอดจนเว็บไซต์ต่าง ๆ นอกจากนี้อาชญากรรมยังเกี่ยวข้องหรือพัวพันกับคนทุกระดับชั้นและทุกอาชีพไม่ว่ากรณีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นอาชญากรผู้กระทำความผิด หรือเป็นเพื่อนญาติพี่น้องของอาชญากร ตลอดจนมีหน้าที่การงานเกี่ยวกับอาชญากรรม ดังนั้น อาชญากรรมจึงเป็นปัญหาที่ควรศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้เหมาะสมทันสมัย และสามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อควบคุมปัญหาอาชญากรรมให้อยู่ในขอบเขตที่สังคมได้รับผลกระทบน้อยที่สุด อาชญากรรม เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุก ๆ สังคม และมีมาเป็นเวลานานกล่าวกันว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับโลกมนุษย์ ทั้งอดีตปัจจุบันและอนาคต อาชญากรรมเป็นเรื่องที่หลายคน กังวล หวาดกลัว เอาใจใส่ และให้ความสนใจเพื่อแก้ไขปัญหาคือบรรเทาให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคมน้อยที่สุด อาชญากรรมเป็นเรื่องของ โศกนาฏกรรมร่วมกันของคนในสังคมหลาย ๆ คนเดือดร้อน ตื่นเต้น หรือแม้แต่สนุกสนานกับนิยายอาชญากรรม ซึ่งดูเหมือนจะมีการนำเสนอต่อสังคมมากกว่าเรื่องราวนั้น ๆ ดังนั้น ปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นปัญหาใกล้ตัวของมนุษย์อย่างยิ่ง ซึ่งประเทศชาติพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงแม้จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้ามากมายก็ตาม แต่ก็มีความเสี่ยงทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาเช่นกัน อาทิเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งปัญหาอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่ง ปัญหาอาชญากรรมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยตรง เป็นปัญหาที่ร้ายแรงและเป็นอันตรายต่อสังคม มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีมากควบคู่กับความเจริญก้าวหน้าของสังคมและ

เทคโนโลยี สังคมที่มีความเจริญเติบโตขึ้นเท่าใด อาชญากรรมก็เจริญเติบโตเป็นเงาตามตัว ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมหรือเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของสังคม (ปกรณ มณีปกรณ, 2555 หน้า 416)

ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล พบว่าปัญหายาเสพติดระบาดในพื้นที่เป็นจำนวนมาก มีทั้งคนขายและคนเสพ จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เช่น ข่มขืน วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการลักลอบการเล่นการพนันเกิดขึ้นมาก และทุกปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น มีการพัฒนาวิธีการในการก่อปัญหาอาชญากรรมที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้ยากต่อการจับกุมผู้กระทำความผิด มีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากที่พักอาศัยเป็นแหล่งชุมชนที่พักอาศัยกันอย่างหนาแน่น มีแหล่งหรือชุมชนที่ทรุดโทรม ซึ่งเป็นเป้าหมายของอาชญากรในการลงมือกระทำความผิด การเกิดอาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้ง่าย สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอชัยบาดาล ประชาชนส่วนใหญ่กลัวที่จะแจ้งเบาะแสต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพราะกลัวอันตรายที่จะมาถึงตนเอง การดำเนินชีวิตประจำวันก็ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำงาน ทำให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลง ปัจจุบันพฤติกรรมของมนุษย์มีอุปนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายเรื่อง เช่น เรื่องการก่อการร้ายหรือการก่อความไม่สงบเกิดขึ้นในสังคมเป็นจำนวนมาก เรื่องการลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น การก่อเหตุอาชญากรรม และเรื่องสิ่งเสพติดต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความเสื่อมถอยทางคุณธรรมและจริยธรรมเกิดขึ้น เป็นภาวะวิกฤตศรัทธาในศาสนาที่ไม่สามารถดำรงความสุขของชีวิตได้ เพราะบุคคลที่มีความเห็นผิดด้านการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเอง ไม่มีเหตุผล ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับศีลธรรมและความดีงาม นับเป็นปัญหาของชีวิต ซึ่งเป็นอุปสรรคขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่ตนเองต้องรู้จักปรับปรุงแก้ไข จึงใช้หลักสัมมปปธาน 4 เข้ามาแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นต้องใช้หลักธรรมเข้ามาเป็นตัวช่วยในการขัดเกลาชีวิตโดยใช้หลักสัมมปปธาน 4 หรือ ปธาน 4 (ความเพียรชอบ) ความเพียรใหญ่ ได้แก่ 1) สังวรปธาน คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภวนาปธาน คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดมี และ 4) อนุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งเพราะสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาจากเหตุ และส่งผลให้เกิด เป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเป็นวัฏจักรและเพียงสร้างหลักศรัทธาให้เกิดขึ้นในจิตใจจะเป็นพื้นฐานในหลักแห่งการสร้างชีวิตให้มีความดีงามหรือสร้างฐานะในชีวิตครอบครัว ในทางพุทธศาสนาก็มีหลักธรรมที่ควรประพฤติ คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศล เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำกุศลธรรม และเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งนำไปสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาพัฒนาจิตใจและเกิดปัญญาที่ลุ่มลึกแล้วตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมอันดี ถือเป็นการพัฒนาตนเองในขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2551 หน้า 121)

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี โดยประยุกต์ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 เป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสัมมัตตปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 59,619 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เท่ากับ 398 คน กลุ่มเป้าหมาย ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยการเลือกตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามคุณสมบัติ จำนวน 4 กลุ่ม รวม ทั้งสิ้นจำนวน 12 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านรัฐศาสตร์ 3 คน
2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านศาสนา 3 รูป
3. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านการป้องกันอาชญากรรม 3 คน
4. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการผู้นำชุมชน 3 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเสนอผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 12 รูปหรือคน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.18 รองลงมาได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ และ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 4.11 และ 4.08 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม

(n=398)

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	ระดับปฏิบัติการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการตัดสินใจ	4.11	0.77	มาก
2	ด้านการปฏิบัติการ	4.18	0.79	มาก
3	ด้านการรับผลประโยชน์	4.18	0.77	มาก
4	ด้านการประเมินผล	4.08	0.87	มาก
ภาพรวม		4.14	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านในการตัดสินใจ 2) ด้านในการปฏิบัติการ 3) ด้านในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.79) รองลงมาได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.77) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.87) ตามลำดับ

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และหลักสัมปทาน 4 แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยภาพรวมการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี

การมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในเขตอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี					
ปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
เพศ	-1.21	-	0.01**	✓	
อายุ	-	0.147	0.96		✓
ระดับการศึกษา	-	0.790	0.55		✓
อาชีพ	-	2.815	0.02**	✓	-
รายได้ต่อเดือน	-	0.386	0.81		✓
หลักสัมปทาน 4	-	9.412	0.00**	✓	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 สรุปผลความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอย้ายบาศาล จังหวัดลพบุรี ดังนี้

ประชาชนที่มี เพศ อาชีพ และหลักสัมปธาน 4 แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน

4.3 การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม โดยการใช้หลักสัมปธาน 4 การใช้หลักธรรมในการพัฒนาและฟื้นฟูจิตใจสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ การให้คำแนะนำและสร้างความตระหนักรู้ในการป้องกันอาชญากรรม โดยการส่งเสริมให้ผู้คนในชุมชนมีบทบาทในการป้องกันการปฏิบัติที่สำคัญคือการมี สัมปชัญญะ การรู้ตัว ว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งผิดและจะต้องหลีกเลี่ยงการอบรมทางศีลธรรมและสติปัญญาจึงสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำให้ผู้คนได้มีจิตใจที่มั่นคงและห่างไกลจากสิ่งชั่วร้าย เมื่อรู้ว่าอะไรถูกหรือผิด การลงมือปฏิบัติจริงจึงเป็นสิ่งที่ต้องมีความตั้งใจ โดยการ หลอมจิตใจ ให้มีทริ ความละเอียด และอดทนต่อปะ ความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

1) **ด้านการตัดสินใจ** การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนมีความสนใจเรื่องเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีการจัดกิจกรรมศึกษาสภาพและสาเหตุของปัญหาอาชญากรรมในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำมีโดยมีการประชุม วางแผน หรือปรึกษาหารือ ในการจัดระเบียบชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมภายในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากรณ์ หงส์อิม (2559 หน้า 89) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจภูธรเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาดาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการร่วมกิจกรรมรณรงค์การป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและมีการประสานงานขอร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อดำเนินการป้องกันอาชญากรรมภายในชุมชนโดยมีเจ้าหน้าที่เข้ามาพบปะ พูดคุยเยี่ยมเยียนชุมชน ไม่สอดคล้องกับ นารินทร์ ลายวงษ์ (2564 หน้า 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง

3) ด้านการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาดาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชน ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมได้อย่างพอเพียงช่วยลดโอกาสในการกระทำความผิดของคนร้ายภายในชุมชนร่วมกัน สอดคล้องกับ วัฒนชัย ศิรินิล (2559 หน้า 39) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอย้ายบาดาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการเข้าร่วมประชุม และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการป้องกันอาชญากรรมและพูดคุยกับคนภายในชุมชนเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมภายในชุมชนและได้มีการติดตามความก้าวหน้าในโครงการหรือกิจกรรมด้านการป้องกันอาชญากรรม ไม่สอดคล้องกับ จิระศักดิ์ เหล่าอินทร์ (2557 หน้า 90) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

5.2 การมีส่วนร่วมตามหลักสัมพันธภาพของประชาชนในอำเภอย้ายบาดาล จังหวัดลพบุรี ตามหลักสัมพันธภาพ 4

1) การมีส่วนร่วมตามหลักสัมพันธภาพ 4 ของประชาชนในอำเภอย้ายบาดาล จังหวัดลพบุรี ทั้ง 4 ด้าน คือ 1.สังวรปธาน 2.ปหานปธาน 3.ภavanaปธาน 4.อนรรักขนาปธาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีการเข้าร่วมอบรม

หรือเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนมีการแนะนำบุตรหลานอย่าให้หลงเชื่อหรือไปกับคนแปลกหน้าโดยไม่ได้รับอนุญาต ก่อนออกจากบ้านหรือที่พักอาศัย ท่านได้ปิดประตูหน้าต่างทุกครั้งและไม่ใส่เครื่องประดับที่มีมูลค่าสูงไว้กับตัวในเวลาเดินทาง เพื่อจะไม่ให้เกิดเหตุอาชญากรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรศักดิ์ สุขนวล, สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา และสุปรียา ชำนาญพุดิพร (2566 หน้า 83-93) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้หลักปธานธรรมต่อการดำรงระเบียบวินัยผู้ต้องขัง เรือนจำกลางสงขลา พบว่า การใช้หลักปธานธรรมต่อการดำรงระเบียบวินัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลาโดยรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรเดช ชวะเดช และทองงาม สุดสน (2566 หน้า 184) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้หลักปธาน 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์หลักปธาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานด้านการป้องกันอาชญากรรมและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานด้านการป้องกันอาชญากรรม โดยอาจทำการประชุมสม่ำเสมอหรือจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีการตัดสินใจร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจในการจัดทำแผนการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการสนับสนุนและสร้างทักษะให้กับประชาชนและมีการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังในแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านที่สามารถประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันระงับการก่อเหตุอาชญากรรม
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายการจัดฝึกอบรมให้กับประชาชนในชุมชน มีการรายงานเหตุการณ์สงสัยหรือช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน และมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับประชาชนในการร้องเรียนหรือแจ้งเหตุการกระทำความผิด

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการอบรมแบบปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ฝึกทักษะในการป้องกันอาชญากรรม มีการเฝ้าระวัง มีการตั้งกลุ่มรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน และการประสานงานกับตำรวจในการตรวจพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุอาชญากรรม

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
2. ควรมีการศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและลดอาชญากรรม โดยการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม การส่งเสริมให้ชุมชนมีความร่วมมือในการเฝ้าระวังอาชญากรรมในพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม เช่น การใช้กล้องวงจรปิด ระบบการแจ้งเตือน หรือการใช้แอปพลิเคชันช่วยให้ประชาชนสามารถรายงานเหตุการณ์หรืออาชญากรรมได้โดยตรง

การป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

1 ด้านการป้องกัน

เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ประชุม วางแผน เพื่อป้องกัน
อาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2 ด้านการปฏิบัติการ

รณรงค์การป้องกันอาชญากรรมในชุมชน ขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกัน
อาชญากรรม แจ้งเบาะแส ข้อมูลช่วยจับกุมคนร้าย

3 ด้านการรับผลประโยชน์

การป้องกันอาชญากรรมช่วยลดโอกาสการกระทำผิด ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนลดลงเมื่อผู้อาศัยมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน ชุมชนจะน่าอยู่ขึ้นเมื่อร่วมกันป้องกันอาชญากรรม

4 ด้านการประเมินผล

ประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมป้องกันอาชญากรรม สื่อสารกับชุมชนเกี่ยวกับผลกลับของกิจกรรม
ป้องกันอาชญากรรม เข้าร่วมประชุม และให้ข้อเสนอแนะด้านการป้องกันอาชญากรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

เอกสารอ้างอิง

- จิระศักดิ์ เหล่าอินทร์. (2557). *การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- นาริรัตน์ ลายวงศ์. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. *วารสารรัฐประศาสน
ศาสตร์และการจัดการสังคม*, 3(1), 1-11.
- ปกรณ มณีปกรณ. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนเอ็มทีเพลส.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- วัฒนชัย คีรีนิล. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สรศักดิ์ สุขนวล, สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา และสุปรีชา ขำนาญพุดมพร (2566). *การใช้หลักปธานธรรมต่อการดำรงระเบียบวินัยผู้ต้องขัง เรือนจำกลางสงขลา*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุรเดช ชวะเดช. ทองงาม สุดสน. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักปธาน 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด*. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2), 184.
- อาภากรณ์ หงส์ยี่ม. (2559). *การป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมในเขตความรับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมือง จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
Application of Sārāniyadhamma Principles to Promote Democratic
Citizenship Among People in Chaiwan District, Udon Thani Province

พระกิตติพล กิตติโก (ช่างพิมพ์), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และสุรพล พรหมกุล
Phra Kittiphol Kittiko (Changphim), Sutipong Sawatta and Suraphon Promgun
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
Corresponding Author, E-mail: 6205504014@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.964 จากประชาชนในอำเภอไชยวาน จำนวน 395 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.42

3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี 1) เมตตากรรม ควรมีความสุภาพเรียบร้อย ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน 2) เมตตาวจีกรรม ควรมีความสุภาพ บอกล่าวสิ่งที่เป็นประโยชน์ 3) เมตตาโมหกรรม มีใจปรารถนาดี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น 4) สาธารณโภคี รู้จักแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม กระจ่ายรายได้ที่เป็นธรรม 5) สีลสามัญญตา รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

คำสำคัญ: หลักสาราณียธรรม, ความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of democratic citizenship among the people in Chaiwan District, Udon Thani Province, 2) analyze the relationship between the principles of *Sārāṇīyadhamma* and democratic citizenship, and 3) propose the application of *Sārāṇīyadhamma* to enhance democratic citizenship in the local community. This study employs a mixed-methods research approach. The quantitative research component utilizes a five-point Likert scale questionnaire as the data collection instrument, with a reliability coefficient of 0.964. The sample consists of 395 residents of Chaiwan District, selected through accidental sampling. Statistical analyses include frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient analysis, and qualitative research. The qualitative research component involves in-depth interviews with 12 key informants, selected through purposive sampling, and data analysis is conducted using descriptive content analysis techniques.

The research results were as follows:

1. The overall level of democratic citizenship in Chaiwan District was high, with a mean score of 3.78.

2. Relationship between *Sārāṇīyadhamma* and democratic citizenship: The findings indicate a statistically significant positive correlation between *Sārāṇīyadhamma* and democratic citizenship ($r = 0.42, p < 0.01$).

3. Application of Sārāṇīyadhamma to promote democratic citizenship:

The study proposes the following applications of Sārāṇīyadhamma to foster democratic values: (1) Metta-kāyakamma (Loving-kindness in physical actions): Encouraging politeness, mutual assistance, goodwill, and respect for civil liberties; (2) Metta-vācīkamma (Loving-kindness in speech): Promoting polite communication, conveying beneficial information, using reasoned discourse, and acting as a bridge for social understanding; (3) Metta-manokamma (Loving-kindness in thoughts): Cultivating good intentions, thinking constructively, expressing kindness, and accepting diverse opinions; (4) Sādhāraṇabhogī (Sharing of rightful resources): Encouraging fair distribution of wealth, reducing inequality, and fostering community sharing; (5) Sīlasāmaññatā (Common morality and ethical conduct): Upholding laws and ethical standards to ensure justice and social order; (6) Dīṭṭhisāmaññatā (Harmonious views and shared understanding): Promoting consensus through reason, mutual understanding, and acceptance of differing perspectives.

Keywords: Sārāṇīyadhamma, Citizenship, Democracy

1. บทนำ

ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน โดยใช้อำนาจอี้ผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ตกลงกันด้วยความสมัครใจทำสัญญากันเพื่อก่อตั้งรัฐ ให้ทำหน้าที่รักษาสีทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ (กฤตพล เปรมปรี: 1, อ้างถึงใน บุญอริ ยีหมะ, 2559) โดยยึดหลักในการปกครองด้วยความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน โดยการที่คนจะมีเสรีภาพได้อย่างแท้จริง คือจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น เพราะประชาธิปไตยเป็นรูปแบบของการปกครองที่ยึดถือว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และประชาชนเป็นผู้ปกครองตนเองดังวาทะของอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ที่กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (Sukree Boontep and Madpouzee Rubama, 2564 p. 498)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะไร้เสถียรภาพ หากบุคคลหรือสมาชิกที่เป็นพลเมืองของสังคมขาดแบบแผนของความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับบทความเรื่องการวัดความเป็นพลเมือง (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, (2555 หน้า 55) ที่นำเสนอไว้ว่าความเป็นพลเมือง (citizenship) เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ในนานาประเทศอาทิประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมา และประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่าง ๆ และปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ), 2561 หน้า 57 อ้างถึงใน วรากรณ์ สามโกเศศ, 2554)

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยของไทยจำเป็นต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหารและตระหนักถึงปัญหามันถึงที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส), 2566 หน้า 4 อ้างถึงใน เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2556) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พาวร ดันติสุนทร, 2554 หน้า 16-19) ทั้งนี้ หากมองโดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความเห็นต่างทางการเมืองอย่างสุดขั้ว ทำให้การพัฒนาทางการเมืองนั้นก็จะด้อยพัฒนาและจะส่งผลกระทบในด้านลบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและความไร้เสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว (อภิญา ฉัตรข้อฟ้า, 2564 หน้า 123, อ้างถึงใน Mehran, K., 1996)

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554 หน้า 8-9) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจากภาระ หรือ ปัญหากลายเป็นพลเมือง หรือ กำลัง

ของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็จะประสบความสำเร็จ (อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, 2564 หน้า 123, อ้างถึงใน ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยการประยุกต์หลักสราณียธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม อีกทั้งเป็นหลักการที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตย ช่วยให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เคารพความแตกต่าง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลหรือสารสนเทศและเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานรัฐ สถานศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 4 ตำบล จำนวน 31,245 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 395 คน ได้จากสูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 หน้า 726) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ตามหลักสาราณียธรรม จำนวน 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.964

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 395 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

5. การเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เป็นวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2-3 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระศาสนา จำนวน 3 รูป นักวิชาการทางหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)

3. การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยบูรณาการ

กับแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี สรุปผลได้ดังนี้

4.1 ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมรายด้าน

ข้อ	ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้	3.95	0.87	มาก
2	ด้านเคารพกติกา	3.77	0.90	มาก
3	ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น	3.61	0.93	มาก
4	ด้านเคารพหลักความเสมอภาค	3.85	0.88	มาก
5	ด้านเคารพความแตกต่าง	3.88	0.94	มาก
6	ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม	3.63	1.08	มาก
ภาพรวม		3.78	0.93	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ ด้านเคารพความแตกต่าง ด้านเคารพหลักความเสมอภาค ด้านเคารพกติกา ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม และด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 3.77 3.63 และ 3.66 ตามลำดับ

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
หลักสาราณียธรรม	395	0.42	0.00**
เมตตากายกรรม	395	0.38	0.00**
เมตตาวจีกรรม	395	0.32	0.00**
เมตตามโนกรรม	395	0.30	0.00**
สาธารณโภคี	395	0.41	0.00**
ศีลสามัญญตา	395	0.33	0.00**
ทิวฐิสามัญญตา	395	0.38	0.00**

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.42

4.3 การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี 1) เมตตากายกรรม ประกอบด้วย สุภาพเรียบร้อย ให้การช่วยเหลือ ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เคารพในสิทธิ เสรีภาพ 2) เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย วาจาสุภาพ บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ เจรจาใช้เหตุผล เป็นกระบอกสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจ 3) เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย ตั้งจิตปรารถนาดี นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ แสดงความรักและไมตรี ยอมรับความคิดเห็น 4) สาธารณโภคี ประกอบด้วย แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรมกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ขจัดความเลื่อมล้ำ 5) ศีลสามัญญตา ประกอบด้วย รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ ผดุงความยุติธรรม 6) ทิวฐิสามัญญตา ประกอบด้วย มีความเห็นชอบร่วมกัน ปรับความเข้าใจด้วยเหตุผล และหลักการ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ส่วนมากประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับด้านการเคารพกติกาและเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค และเคารพความแตกต่าง และช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมต วรรณบวร (2560 หน้า 85-100) ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า มีลักษณะสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาคเมืองค่านึงถึง ประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดถือกติกาของสังคมเป็นหลัก ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีน้ำใจเลือกรับ ชาวที่เหมาะสมและมีประโยชน์พึ่งตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศกรณ์ พิลาบุตร (2565 หน้า 735-744) ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัย พบว่า ความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนด้านปรัชญาความเป็นพลเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการปฏิบัติตามหลักสราณียธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี พุดจาติ มีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเป็นกันเองต่อผู้อื่นอยู่เสมอ โดยการมีความเสียสละ แบ่งปันสิ่งของ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับกัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก (2562 หน้า 270-271) หลักสราณียธรรม คือ ความสามัคคีปรองดองกัน มีน้ำใจช่วยเหลืองานซึ่งกันและกันแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน สื่อสารกันด้วยวาจาที่ไพเราะ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณธรรมาภิณธ์ (สมชาย เจริญผา) (2564 หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม ๖ เพื่อการส่งเสริมความสามัคคีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก ประกอบด้วย เมตตากายกรรม มีความสุภาพเรียบร้อย อ่อนโยนและแสดงมิตรไมตรีกับผู้อื่นอยู่เสมอ เมตตาวจีกรรม พุดจาสุภาพ กล่าวแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี เมตตาโมกรรม มีการตั้งใจปรารถนาดีต่อกันและกัน สาธารณโกศิ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง สีสสามัญญตา ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ เชื้อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันในสังคม และทิวฐีสามัญญตา เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณธรรมาภิรมย์ (สมหมาย เจริญผา) (2564 หน้า บทคัดย่อ) กล่าวว่า สาราณียธรรมหากผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามจะสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกซึ่งความรักความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกายวาจาด้วยความจริงใจขณะเดียวกันก็มีความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข้ออย่างถูกต้องเสมอ กัน ได้แก่ เมตตากายกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพ เมตตาวจีกรรม การสั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี เมตตาโมกรรม มองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สาธารณโกศิ ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ทิวฐีสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุบัณฑิต จันทร์สว่าง (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ปัจจัยด้านหลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม โดยให้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับความยุติธรรมและความเสมอภาค
2. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนให้พลเมืองมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพสิทธิผู้อื่น หรือการเสียสละเวลาและทรัพยากรเพื่อประโยชน์ของสังคม

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ โดยเน้นการฟังกันอย่างเคารพ และใช้วิธีการอภิปรายที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมุมมองที่แตกต่าง และลดความขัดแย้งในสังคม

2. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรมีการส่งเสริมเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในระดับท้องถิ่น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรมีสับสนุนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬา การทำบุญร่วมกัน หรือกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงชาวบ้านและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีความร่วมมือและการแบ่งปันทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์หลักสราณีธรรมกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์โดยทั่วไปทุกคน หรือเก็บข้อมูลประชาชนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ภาค หรือประเทศ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาพัฒนาธรรมของความเป็นพลเมือง โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย เช่น หลักสังคหวัตถุ 4, หลักฆราวาสธรรม 4, หลักพรหมวิหาร 4, หลักอิทธิบาท 4, หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นต้น

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสสารณียธรรมกับการส่งเสริมความเป็นพลเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ได้องค์ความรู้ ดังนี้

การประยุกต์หลักสสารณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ของประชาชน โดยมีด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพ
สิทธิผู้อื่น ด้านเคารพหลักความเสมอภาค ด้านเคารพความแตกต่าง ด้านรับผิดชอบต่อสังคม
และส่วนรวม

ความเป็นพลเมือง เป็นปัจจัยที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยประชาชนมีความรับผิดชอบ
ต่อสังคมควบคู่ไปกับการเคารพกติกา เคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งความรับผิดชอบต่อ
ตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค และเคารพความแตกต่าง และช่วยเหลือ
ผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข

ส่งเสริมให้ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และประยุกต์ตามหลักสสารณียธรรม
เพื่อเป็นองค์ประกอบของความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการเมือง
การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป

การประยุกต์หลักสสารณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
ประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

กัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุขสิข. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสสารณียธรรมในการ
ปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 270-271.
คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้าง
ความเป็นพลเมืองดี. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน
การศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- ณฐาน แยมสรวล. (2559). การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 1(1), 49-58.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงมทะหมัด. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. รายงานการประชุมทางวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพย์พาพร ดันติสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- บุญอริ ยีหมะ. (2559). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรมต วรรณบวร. (2560). ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 85-100.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พงศกรณ พิลานบุตร. (2565). ความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 735-744.
- พระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา). (2564). *การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี*. (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. มติชน. (กรอบข่าย). เข้าถึงได้จาก http://www.amoe.go.th/moe/th/news/detail.php2NewsID=22721&key=news_research
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *สถิติจำนวนประชากร พื้นที่อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี*. เข้าถึงได้จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/Statnew/statMONTH/statmonth/#/Mainpage>
- สุบัณฑิต จันทรสว่าง. (2560). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์*. (ดุขนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *การเมืองภาคพลเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. อ้างใน ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2554). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Sukree Boontep and Madpouzee Rubama. (2564). *ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประจำปีการศึกษา 2563*. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 12*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Mehran, K. (1996). *Understanding Comparative Politics: a framework for analysis*. London and New York: Routledge.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd Edition). Tokyo: Aoyama Gakuin University.

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD)

Learning Management of Good Citizens in a Democratic System,
Social Studies, Religion and Culture, the Secondary Student Level 2,
Using Student Team Achievement Division (Stad)

ธีรดา นุราช, พีรวัต อินทวิ, ชาตรี เกษโพหนอง และประทวน วันนิจ

Teerada Nurat, Peerawat Inthawee, Chatri Kasephonhong and Prathon Wannit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Teerada.tangwan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนเรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสุรวิทยาคาร จำนวน 40 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนทั้งหมด 8 แผน ใช้ระยะเวลาจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์ จัด 3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) ประสบความสำเร็จ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผลัดกันเป็นผู้นำ ได้ฝึกทักษะทางสังคม รู้จักรับผิดชอบในงานของตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ได้รับบทความ: 25 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 3 เมษายน 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 18 เมษายน 2568

Received: March 25, 2025; Revised: April 3, 2025; Accepted: April 18, 2025

2. ผลการวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนของคะแนนทั้งหมด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) พบว่า อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย, การเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD)

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the learning management status of Good Citizen in Democratic Ways in Social Studies Group of Mathayom 2 students, 2) to study the achievement before and after learning the subject of Good Citizen in Democratic Ways, Social Studies, Religion and Culture Group of Mathayom 2 students, and 3) to evaluate students' satisfaction toward the subject of Social Studies, Religion and Culture, Mathayom 2 students. This research was an experimental research with 40 Mathayom 2 students in the 2023 academic year at Surawitthayakhan School by purposive sampling. The instruments used included an achievement test, a student performance skill assessment form, a student satisfaction assessment form, a total of 8 lesson plans, and a learning period of 8 hours per week. The data were analyzed in terms of content and presented in a descriptive form.

The research results found that:

1. The learning management on the topic of Good Citizens in Democratic Ways, Social Studies, Religion and Culture, Mathayom 2 students, using the collaborative teaching technique (STAD) was successful. The learning activities emphasized that students learn by doing group activities together, exchanging opinions, taking turns to be leaders, practicing social skills, knowing how to take responsibility for their work, and helping each other in the group, making students enthusiastic about learning, resulting in higher academic achievement.

2. The results of the analysis of academic achievement scores found that the mean score before learning of all scores, the average academic achievement after learning was significantly higher than before learning at the .01

3. The results of the analysis of student satisfaction with the learning activities Using the collaborative teaching technique (STAD), it was found that the level of satisfaction was at the highest.

Keywords: Learning Management, Good Citizens in a Democratic Way, Collaborative Learning (STAD)

1. บทนำ

สังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมที่สมาชิกทุกคนในสังคมรู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเอง เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้จักการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน บทบาท สิทธิหน้าที่ เสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมถึงเคารพกติกาของสังคมประชาธิปไตยด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเกี่ยวกับทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศด้วยความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกที่ดี การที่จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสถานการณ์ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเอง เพื่อปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีและให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียน ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของสมาชิกในกลุ่ม แนวคิดหลักของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือการร่วมมือกันเรียนรู้เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรม ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 หน้า 124)

ปัจจุบันการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มศักยภาพ ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เริ่มตั้งแต่การวางรากฐานการพัฒนาขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันมนุษย์มีการแข่งขันสูง มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่หลากหลาย และผ่านกระบวนการวิเคราะห์ที่เหมาะสม เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแสวงหาความรู้อย่างมีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการ

ทำงานที่ดี นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามข้อ 4 ว่า มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 หน้า 56)

การสอนแบบร่วมมือเป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้อื่น เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ ได้ข้อมูลได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการกับความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม จัดว่าเป็นวิธีเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพได้อีกวิธีหนึ่ง จึงนับว่าเป็นวิธีเรียนที่ควรนำมาใช้กับการเรียนการสอนปัจจุบัน ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกันสูง คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย นอร์เวย์ อิสราเอล, (ณัฐชน สรสิทธิ์, 2563 หน้า 87)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม นักเรียนที่เรียนดีจะได้รับการปลูกฝังในการดูแลสมาชิกในกลุ่ม ส่วนนักเรียนที่เรียนอ่อน จะได้รับการดูแลจากสมาชิกในกลุ่ม จนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวหรือถูกทอดทิ้ง ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคม (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2543 หน้า 97) นอกจากนี้ยังมีได้มีงานวิจัยที่ศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกันสูงขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกันสูงขึ้นสามารถส่งเสริมให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ คือ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD: Student Teams-Achievement Divisions) ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงทั้งในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการนี้ ผู้ที่มีความสามารถมากกว่าจะช่วยเหลือผู้ที่ต้องการพัฒนา โดยสมาชิกในกลุ่มไม่ได้รับผิดชอบเพียงแค่การเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น

แต่ยังต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนในกลุ่มด้วย ความสำเร็จของแต่ละบุคคล จึงเป็นความสำเร็จของกลุ่มโดยรวม

การจัดการเรียนการสอนในวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังประสบ ปัญหา อยู่หลายประการที่ทำให้วิชานี้ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการ เรียนรู้ได้เท่าที่ควร หนึ่งในปัญหาดังกล่าวก็คือลักษณะการสอนหรือวิธีการสอน ปัจจุบันมัก เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เช่น การสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ทำให้นักเรียนไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดการ ท่องจำ ไม่มีโอกาสมมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ขาดโอกาสในการลงมือกระทำ ขาดทักษะ ทางสังคมและการทำงานเป็นกลุ่ม รวมถึงขาดความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาการสอน ความรู้ ที่นักเรียนได้รับ จึงไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเทคโนโลยี

จากปัญหาที่พบ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ในหัวข้อ “พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย” ซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในกิจกรรม และเกิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเทคนิคนี้ช่วยให้ นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือและพึ่งพากัน ตลอดจนรับผิดชอบทั้งในส่วน ของตนเองและส่วนรวม ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันหรือไม่ รวมถึงประเมินระดับทักษะการทำงาน เป็นทีมของนักเรียนภายหลังการเรียนรู้ด้วยเทคนิคนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค การสอนแบบร่วมมือ (STAD)
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD)
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจทางการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนสุรวิทยาคาร ประชากรเป็นนักเรียนโรงเรียนสุรวิทยาคารจำนวน 3,453 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนสุรวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 นักเรียนจำนวน 40 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิด ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) จำนวน 8 แผน เวลา 8 ชั่วโมง

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย, แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย, สถาบันทางสังคม, ความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม, กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว, กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ

ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบปรนัย (เลือกตอบ) 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว เกณฑ์การให้คะแนน โดยข้อที่ถูกต้องให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด, ไม่ตอบ หรือเลือกเกิน 1 ตัวเลือก ให้ 0 คะแนน มีการแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

ร้อยละ	90 – 100	ดีเยี่ยม
ร้อยละ	80 – 89	ดี
ร้อยละ	70 – 79	พอใช้
ร้อยละ	60 – 69	ปรับปรุง
ต่ำกว่าร้อยละ	60	ควรปรับปรุง

3) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ ดี พอใช้ ปรับปรุง

4) แบบประเมินคุณค่าและกิจกรรมการจัดการเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง

นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) ประสบความสำเร็จ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ผลิตภัณฑ์เป็นผู้นำ ได้ฝึกทักษะทางสังคม รู้จักรับผิดชอบในงานของตัวเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค การสอนแบบร่วมมือ (STAD)

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ผลต่าง	
	20	ร้อยละ	20	ร้อยละ	D	D^2
1	11	55.00	13	65.00	2	4
2	13	65.00	15	75.00	2	4
3	9	45.00	12	60.00	3	9
4	10	50.00	14	70.00	4	16
5	11	55.00	13	65.00	2	4
6	12	60.00	15	75.00	3	9
7	8	40.00	11	55.00	3	9
8	9	45.00	13	65.00	4	9
9	10	50.00	13	65.00	3	9
10	7	35.00	15	75.00	8	64
11	12	60.00	18	90.00	6	36
12	14	70.00	17	85.00	3	9
13	15	75.00	19	95.00	4	16
14	7	35.00	12	60.00	5	25
15	12	60.00	15	75.00	3	9
16	10	50.00	17	85.00	7	49
17	9	45.00	16	80.00	7	49
18	7	35.00	12	60.00	5	25
19	12	60.00	17	85.00	5	25
20	11	55.00	16	80.00	5	25
21	13	65.00	15	75.00	2	4
22	14	70.00	17	85.00	3	9
23	11	55.00	15	75.00	4	16
24	8	40.00	14	70.00	6	36
25	13	65.00	18	90.00	5	25

26	11	55.00	13	65.00	2	4
27	9	45.00	12	60.00	3	9
28	12	60.00	16	80.00	4	16
29	10	50.00	18	90.00	8	64
30	14	70.00	17	85.00	3	9
31	10	50.00	13	65.00	3	9
32	9	45.00	11	55.00	2	4
33	7	35.00	13	65.00	6	36
34	11	55.00	17	85.00	6	36
35	10	50.00	15	75.00	5	25
36	9	45.00	17	85.00	8	64
37	11	55.00	18	90.00	7	49
38	13	65.00	17	85.00	4	16
39	14	70.00	19	95.00	5	25
40	10	50.00	16	80.00	6	36
รวม	428	2140	604	3020	176	904
$\bar{X}$	10.70	53.50	15.10	75.50	4.40	22.60
S.D.	2.16	10.81	2.28	11.47	1.82	17.90
ร้อยละ	53.50	-	75.50	-	22.00	

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.70 คิดเป็น ร้อยละ 53.50 ของคะแนนทั้งหมด และเมื่อทดสอบหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ได้คะแนนเฉลี่ย 15.10 คิดเป็นร้อยละ 75.50 ของคะแนนทั้งหมดและเพราะว่าผลต่างจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 คิดเป็นร้อยละ 22 ของคะแนนทั้งหมด

4.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โรงเรียนสุรวิทยาคาร โดยใช้ค่าสถิติ t-test dependent

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD)

ทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	$\bar{X}$	S.D.	t	p
คะแนนก่อนเรียน	40	10.70	2.16	15.72**	.000
คะแนนหลังเรียน	40	15.10	2.28		

** $P < .01$, $t(16, .01) = 2.812$

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) ในการจัดการเรียนรู้เรื่อง “พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การแปลความหมายของผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเนื้อหามากขึ้นนักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตและแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นระบบระบายนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .01$ หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD อย่างแท้จริง

4.3 การประเมินความพึงพอใจทางการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) ในระดับมาก (เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีค่าความพึงพอใจ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ในระดับมาก 4.38 รองลงคือ ด้านครูผู้สอน ในระดับมาก = 4.33 ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ในระดับมาก = 4.27 ด้านเนื้อหา ในระดับมาก = 4.26 และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับมาก = 4.02 ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD)

จากการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน นักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ โดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องมีความสามารถที่แตกต่างกัน นักเรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบตนเองและกลุ่มร่วมกับเพื่อนสมาชิก ส่งเสริมให้นักเรียนผลัดกันเป็นผู้นำ และเรียนรู้ทักษะทางสังคม ทำให้นักเรียนมีความตื่นตัวและสนุกกับการเรียนรู้ การทำเช่นนี้ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจและจดจำสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น จนสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน ซึ่งประกอบด้วย นักเรียนที่เรียนดี 1 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง 2-3 คน และนักเรียนที่เรียนอ่อน 1 คน สมาชิกในแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียน เพื่อให้แต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) มีขั้นตอนทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมเนื้อหา ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาการสอนเรื่อง สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย แง้วัดอุปประสงค์การเรียนรู้ ขอบเขตเนื้อหาการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ราชินี เลิศหว่าทอง (2567 หน้า 6) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่นำไปใช้ในการทดสอบได้เป็นอย่างดีและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งเสริมการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบตัวเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ได้เรียนร่วมกันส่งเสริมให้ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรงและผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2552 หน้า 96) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD ทำให้นักเรียนได้ร่วมมือกันในการเรียนรู้ ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและทำให้ครูผู้สอนทราบได้ว่านักเรียนขาดหรือบกพร่องในเนื้อหาส่วนใด เพื่อที่จะเพิ่มความรู้ในเนื้อหาส่วนนั้นได้มากยิ่งขึ้น

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อน โดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น เหตุผลซึ่งกันและกันได้เรียนรู้สภาพอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของคนใน เพื่อจะเรียนรู้และรับผิดชอบต่องานของผู้อื่นเสมือนงานของตน โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์และความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แคทรียา แสงใส (2567 หน้า 12) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD พบว่านักเรียนทำได้ค่อนข้างต่ำ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 10.70 คิดเป็นร้อยละ 53.50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ และคะแนนมีความใกล้เคียงกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นมากและคะแนนของนักเรียนมีการกระจายมากขึ้น เป็นผลมาจากการรวมกลุ่มกันด้วยการจัดการในรูปแบบร่วมมือเทคนิค STAD จะเกิดขึ้นตามความสามารถของ

5.3 ระดับความพอใจของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การประเมินความพึงพอใจทางการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) ในระดับมาก (เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ในระดับมาก 4.38 รองลงคือ ด้านครูผู้สอน ในระดับมาก = 4.33 ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ในระดับมาก = 4.27 ด้านเนื้อหา ในระดับมาก = 4.26 และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับมาก = 4.02 ตามลำดับตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ นักเรียน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แคทรียา แสงใส (2567 หน้า 12) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจ ด้วยเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) เป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนในกลุ่มต้องกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทำงานให้ดีที่สุด เพื่อความสำเร็จและเป้าหมายของกลุ่มนักเรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้ และวิธีแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน แต่ละคน ซึ่งจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้สูงขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) ในขณะที่นักเรียนเริ่มทำงาน กลุ่มครูผู้สอนควรเข้าไปกระตุ้นให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน

2. มีระเบียบในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) ครูควรแจ้งผลการทำกิจกรรม หรือการทดสอบให้นักเรียนทราบทันที เพื่อให้นักเรียนทราบคะแนนของตนเอง และคะแนนกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นและเป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ เช่น เทคนิคกลุ่มแข่งขัน, เทคนิคจิ๊กซอร์

2. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD น่าจะเปรียบเทียบกับรูปแบบการสอนแบบอื่น ๆ ในด้านส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษา "การจัดการเรียนรู้เรื่อง "พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย" โดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (STAD) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม" ผลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตร แห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- แคทรียา แสงใส. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ณัฐชน สรสิทธิ์. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ STAD ร่วมกับบทเรียนการ์ตูน. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี เลิศหัวทอง. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. (2543). ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
Digital Competency Development of School Administrators Under
Buriram Primary Educational Service Area office 2

เกศราภรณ์ บัวศรี, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ และศุภรณภุช ยอดสละ
Ketsaraporn Buasi, Thanyatep Sitthisua and Suphatanakris Yordsala
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: somjeed1739@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 2) แบบสนทนากลุ่ม และ 3) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 143 แห่ง กำหนดผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 143 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล 2) จริยธรรม และการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล 3) ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล 5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 6) การรู้และเข้าใจดิจิทัล ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทั้ง 6 องค์กรประกอบได้แก่ การรู้และเข้าใจดิจิทัล การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล ได้จำนวนทั้งสิ้น 12 แนวทาง ซึ่งผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.35) และมีความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.54)

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the current level, desired level, and necessity of digital competency among school administrators in Buriram Primary Educational Service Area Office 2, 2) to explore strategies for developing digital competency among school administrators in Buriram Primary Educational Service Area Office 2, and 3) to evaluate the proposed strategies for digital competency development. The research instruments included: (1) a questionnaire assessing the current and desired levels of digital competency among school administrators, (2) a focus group discussion form, and (3) an evaluation form assessing the appropriateness and feasibility of the proposed development strategies. The sample consisted of 143 schools under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, with data collected from 143 school administrators and 10 qualified experts participating in the focus group discussions. Data analysis utilized percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and the necessity index.

The results findings were as follows:

1. The overall current level of digital competency among school administrators was moderate ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.79) which each section shown the result was also at a moderate level. The overall desired level of digital competency was high ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.57), with all sections rated at a high level.

2. The order of the needs for developing digital competence of school administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, ranked from most to least important as follows: 1) Creation of digital innovative media (0.472), 2) Ethics and problem solving with digital tools (0.442), 3) Digital technology safety (0.431), 4) Communication and creation of digital collaboration networks (0.405), 5) Use of digital technology (0.393), and 6) Digital literacy and understanding (0.355), respectively.

3. The focus group discussion identified 12 strategies for enhancing digital competency across 6 key factors: digital literacy and comprehension, digital media innovation creation, digital technology utilization, digital communication and collaboration, digital ethics and problem-solving and technology digital security. The results indicated that the overall applicability of the proposed development strategies was at the highest level ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.35), and their feasibility was also rated at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54).

Keywords: Digital Competency Development, School Administrators, Buriram Primary Educational Service Area Office 2

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเรียกว่า "Digital Disruption" หรือการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่มีผลกระทบอย่างฉับพลัน ต่อทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา และวิถีชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงนี้ ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อวิธีการทำงานและการดำเนินชีวิตเท่านั้น แต่ยังท้าทาย ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลและองค์กรในสังคม เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ ในด้านการจัดการเรียนการสอนและการใช้ข้อมูลข่าวสารในการบริหารจัดการ รวมถึงการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลอมรวมเทคโนโลยี เข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเปลี่ยนแปลงไปโดย ลื่นเชิง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 หน้า 3) การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นในการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญในการรับมือกับ Digital Disruption และขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการศึกษานี้เน้นการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาภายใต้นโยบายการส่งเสริมวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ครูและบุคลากรมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567 หน้า 5)

สมรรถนะดิจิทัล หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย เป็นอิสระและมีจรรยาบรรณได้ โดยสามารถเลือก วิเคราะห์ ประเมินข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานได้อย่างสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณและความรับผิดชอบในการใช้ดิจิทัล สามารถจัดการข้อมูลต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการสร้างเนื้อหาและพัฒนาความรู้ใหม่ขึ้น

องค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรู้และเข้าใจดิจิทัล 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล 4) จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล 5) การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล 6) ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล

การนํานโยบายจุดเน้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้โดยได้ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับความรู้และผ่านการอบรม มีทักษะ Digital Literacy ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567 – 2568 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2567 หน้า 22-23)

จากสภาพบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่บุคลากรมีความหลากหลายในเรื่องประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัล จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Design) แบบสองระยะต่อเนื่อง (Two-phase Mixed Methods Design) (ริตนะ บัวสนธิ์, 2556 หน้า 6)

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 143 คน จากสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่/ขนาดใหญ่พิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 จำนวน 143 คน จากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 67 คน ขนาดกลาง จำนวน 74 คน และขนาดใหญ่/ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 2 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (1970 หน้า 607-610) ได้มาโดยการสุ่ม แบบหลายแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินแนวทาง หาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ซึ่งในการหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. นำส่งหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ส่งถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยส่งผ่านระบบช่องทางรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียน และ QR CODE แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา ในการเก็บข้อมูลของแบบสอบถาม

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อยื่นหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในรูปแบบออนไซต์ (Onsite) ณ ห้องประชุมกระสัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

4. ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกเป็นรายด้านและโดยภาพรวม แล้วนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด. 2560: 121) แล้วแปลความหมาย

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) (ผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล 2543 หน้า 117)

3. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นช่วงตามค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 121)

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวม

การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
1. การรู้และเข้าใจดิจิทัล	3.32	ปานกลาง	4.50	มาก	0.355	6
2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.21	ปานกลาง	4.47	มาก	0.393	5

4. จริยธรรม และการ แก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	3.10	ปานกลาง	4.47	มาก	0.442	2
5. การสร้างสรรค์สื่อ นวัตกรรมดิจิทัล	3.01	ปานกลาง	4.43	มาก	0.472	1
6. ความปลอดภัยทาง เทคโนโลยีดิจิทัล	3.13	ปานกลาง	4.48	มาก	0.431	3
รวม	3.16	ปานกลาง	4.46	มาก	0.411	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มากที่สุดได้แก่ การรู้และเข้าใจดิจิทัล ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.67) รองลงมาได้แก่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.79) การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.81) ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.80) จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.83) และน้อยที่สุดได้แก่ การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ การรู้และเข้าใจดิจิทัล ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.55) รองลงมา ได้แก่ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.56) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.58) จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.56) การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.57) และน้อยที่สุดได้แก่ การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล (0.472) 2) จริยธรรม และการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (0.442) 3) ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล (0.431) 4) การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล (0.405) 5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (0.393) และ 6) การรู้และเข้าใจดิจิทัล (0.355) ตามลำดับ

4.2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบไปด้วย 12 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ผู้บริหาร

สถานศึกษาเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ 2) หน่วยงานต้นสังกัดมีการกำหนดนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการพัฒนาตนเองและสร้างความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ 3) หน่วยงานต้นสังกัดจัดทำโครงการ เพื่อเป็นเวทีให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำเสนอผลงานนวัตกรรมการบริหาร โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักในการประยุกต์ใช้ AI และดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหาร 5) หน่วยงานต้นสังกัดมีการส่งเสริมให้ผู้บริหาร โดยการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณ 6) ผู้บริหารต้องสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) หน่วยงานต้นสังกัดสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนิเทศ ติดตามการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้และนำเสนอผลงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี 8) ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มมาใช้ในการสื่อสารในองค์กรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 9) หน่วยงานต้นสังกัดควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เครื่องมือในการจัดการข้อมูลด้านทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษา 10) ผู้บริหารต้องตระหนักในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมเพื่อรับมือการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ และสามารถเป็นผู้นำในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ 11) หน่วยงานต้นสังกัดจัดโครงการอบรม สัมมนาตามกฎหมายดิจิทัล พรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 (PDPA) และกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการใช้งานข้อมูลและทรัพย์สินทางปัญญาขององค์กร โดยดำเนินการในลักษณะสถานศึกษาเครือข่าย และ 12) หน่วยงานต้นสังกัดมีช่องทางในการให้ความรู้ไปยังสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสมและปลอดภัย มีการนิเทศติดตามการนำเทคโนโลยีไปใช้จากหน่วยงานต้นสังกัดสม่ำเสมอ การประเมินแนวทางพบว่า โดยภาพรวมอยู่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการรู้และเข้าใจดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการรู้และเข้าใจดิจิทัล ความปลอดภัยทาง

เทคโนโลยีดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จริยธรรม และการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล และการสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล ตามลำดับ ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล 2) จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล 3) ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล 5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 6) การรู้และเข้าใจดิจิทัล ตามลำดับ ซึ่งสืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายกำหนดให้สถานศึกษาได้นำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอย่างเป็นระบบ มุ่งไปสู่การนำเทคโนโลยี Big Data มาใช้เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่าง ๆ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีนโยบายส่งเสริมปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อพัฒนาไปสู่ Thailand 4.0 ตระหนักถึงความสำคัญโดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับความรู้ และผ่านการอบรมมีทักษะ Digital Literacy ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้และเข้าถึงเทคโนโลยี มีความชำนาญ หรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา

5.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่ได้จากการกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แนวทางจำนวน 12 แนวทาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสมรรถนะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อทุกภาคส่วนของสังคม การศึกษาเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางและนโยบายของโรงเรียน การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวทันยุคดิจิทัล สอดคล้องกับกับ ธัญเทพ สิทธิเชื้อ (2567 หน้า 129) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้งานดิจิทัลสำหรับบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับดิจิทัลไทยแลนด์ พบว่าหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ดิจิทัล กำหนดให้ผู้บริหารได้พัฒนาตัวเองในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะการใช้งานแอปพลิเคชันสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการศึกษา

5.3 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การรู้และเข้าใจดิจิทัล

การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมดิจิทัล การสื่อสารและสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล จริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีการยกย่องแนวทางโดยการ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ และคุณวุฒิที่เหมาะสม ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบภายใต้ คำแนะนำและผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในการดำเนินการได้จริง ซึ่งสอดคล้องและมีความคล้ายคลึงกับ พิศเจริญ ต้นจำปา (2566 หน้า 132) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการศึกษาซึ่งพบว่า ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ รองลงมาคือด้านความเหมาะสม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 สามารถนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล 12 แนวทาง ไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ตนเองเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ และมีความตระหนักในการนำ เทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงานและบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดนำแนวทางการพัฒนาไปใช้ เพื่อพัฒนา สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร และนักเรียนภายในสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความ ต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในตำแหน่งอื่น เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการการพัฒนาในระดับปฏิบัติการของ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ อันจะเป็นข้อมูลสำคัญต่อการกำหนด แนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ต่อไป
2. ควรนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ไป ทดลองใช้เพื่อศึกษารูปแบบ และวิธีการในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 สรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- ธัญเทพ สิทธิเสื่อ. (2567). การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้งานดิจิทัลสำหรับบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับดิจิทัลไทยแลนด์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 18(3), 114-131.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล. (2543). *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิศเจริญ ต้นจำปา. (2566). แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 17(3), 132-145.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). การออกแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน. *วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี*, 2(1), 1-8.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษา แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/116w6VSwScdKIX08sn4UzC_MJwbNEvsNi/view
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *คู่มือการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

แนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
แพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
Guidelines for Enhancing the Administration of Learning
Management Through Digital Technology Platforms in Schools
Under Surin Primary Educational Service Area Office 3

มาลินี ดียิ่ง, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ และทรงเดช สอนใจ
Malinee Deeying, Thanyatep Sitthisua and Songdej Sonjai
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Faculty of Education, Surindra Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: boomalimali@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 292 คน ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 146 คน และครู จำนวน 146 คน รวมทั้งสิ้น 292 คน เครื่องมือที่ได้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 ผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง ในกระบวนการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน และในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 7 คน การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะและความสามารถ

ได้รับบทความ: 16 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 2 เมษายน 2568

Received: March 16, 2025; Revised: March 30, 2025; Accepted: April 2, 2025

ของบุคลากร 2) สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 3) การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน 4) การวางแผนและกำหนดนโยบาย และ 5) การประเมินผลและการพัฒนาคุณภาพ ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ได้จำนวนทั้งสิ้น 10 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบาย ที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม พร้อมวางแผน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนระดม ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ บุคลากรเข้าร่วมการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยผ่านกระบวนการ PLC และสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 4. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการ พัฒนาทักษะด้านการวิจัย ให้มีความสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ใน ชุมชนวิชาการ 5) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มในการจัดการ เรียนการสอนและพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา 6) ผู้บริหารต้องจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 7) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลออนไลน์ โดยให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ดิจิทัล 8) ผู้บริหารควรจัดอบรมด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลให้กับครู โดยการจัดทำ บันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 9) ผู้บริหารดำเนินการตรวจสอบระบบประกันคุณภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มโดย ใช้บัญชีผู้ใช้ของตนเอง และ 10) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีระบบการประเมินผลเพื่อพัฒนา คุณภาพด้านการบริหารจัดการโดยผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม การประเมินแนวทางมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้, เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current status, desired status, and necessity of the development guidelines for learning management administration using digital platform technology of educational institutions and 2) to study the guidelines and evaluate the development guidelines for learning management administration using digital platform technology of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Surin. The research was conducted according to the mixed-method research design. The population consisted of 292 school administrators and teachers in the academic year 2024. The sample group in

this research consisted of 146 school administrators and 146 teachers, totaling 292 people. The research instruments were questionnaires with a reliability of 0.88 for the entire questionnaire. There were 9 purposive experts in the focus group discussion process and 7 experts in the evaluation of the appropriateness and feasibility of the guidelines. Data analysis included mean, standard deviation, need index, and content analysis.

The research results found that:

1. The current level of development of administration in learning management using digital platform technology of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Surin, is at a moderate level. The desired condition of development of administration in learning management using digital platform technology of educational institutions is at the highest level overall in all aspects. The necessity of development of administration in learning management using digital platform technology of educational institutions, ranked from most to least important, is as follows: 1) Development of personnel skills and abilities 2) Digital learning media 3) Teaching and learning management and learner development 4) Planning and policy determination and 5) Evaluation and quality development, respectively.

2. Guidelines for development of administration in learning management using digital platform technology of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area 3, obtained from group discussions, totaled 10 guidelines, as follows: 1) Administrators must determine policies that promote the development of systematic learning management via digital platforms. with a plan to develop information technology infrastructure 2) Executives must have a plan to mobilize resources to support the development of digital platform technology. 3) Executives should encourage personnel to continuously participate in training and development through the PLC process and create a learning network through the digital technology learning center. 4. Executives should encourage teachers to develop research skills, to be able to apply research results and disseminate them to the academic community. 5) Executives should encourage teachers to use digital platform technology in teaching and learning and to develop students to be able to learn anywhere, anytime. 6) Executives must create an environment conducive to teaching and learning through digital platform technology. 7)

Executives must promote the establishment of an online database system for teachers to develop digital learning media. 8) Executives should organize training on digital learning media development for teachers by creating a memorandum of understanding (MOU) with an agency with expertise in digital learning media development. 9) Executives conduct a quality assurance system audit through digital platform technology using their own user accounts. 10) Executives should promote an evaluation system to develop quality in management through digital platform technology. The evaluation approach is most appropriate and highly feasible.

Keywords: Management Development in Learning Administration, Digital Technology Platforms

1. บทนำ

ตั้งแต่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากการปฏิวัติเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption) ซึ่งส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยรัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ที่เน้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เข้าถึงได้ และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561 หน้า 9) ได้กำหนดเป้าหมายพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพ และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม รวมถึงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัลและระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 หน้า 10) เป็นแผนแม่บทระยะยาวที่มุ่งพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีทักษะและคุณลักษณะสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ตลอดเวลา

การบริหารในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการวางแผน ควบคุม ติดตาม และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ การบริหารนี้ครอบคลุมทั้งด้านการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรและบุคลากรทางการศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบาย 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการประเมินผลและ

การพัฒนาคุณภาพ 4) ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร และ 5) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม หมายถึง ระบบหรือซอฟต์แวร์ที่ให้บริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งออกแบบมาเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน การสื่อสาร การเก็บข้อมูล และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีบทบาทในการกำกับดูแลสถานศึกษา 234 แห่ง ใน 6 อำเภอ ซึ่งมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2567 หน้า 16) และในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้และทักษะในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นทักษะความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อพัฒนารอบแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2. เพื่อศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Design) แบบสองระยะต่อเนื่อง (Two-phase Mixed Methods Design) (รัตนะ บัวสนธิ์, 2556 หน้า 6)

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 292 คน จากสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่/ขนาดใหญ่พิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2567

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 146 คน และครู จำนวน 146 คน รวมทั้งสิ้น 292 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 84 คน ขนาดกลาง จำนวน 204 คน และขนาดใหญ่/ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 4 คน ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาด ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (1970 หน้า 607-610) ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ แบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินแนวทาง หาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ผลปรากฏว่า ได้ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 จำนวน 45 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการ จำเป็นของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากฝ่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปยังสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พร้อมด้วยแบบสอบถาม ผ่านระบบทะเบียนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ My Office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อประสานงานกับงานบัณฑิตศึกษา ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง นำส่งหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ส่งถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยส่งผ่านระบบช่องทางรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียน My office และ QR CODE แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา ในการเก็บข้อมูลของแบบสอบถาม เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับมา

ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามตามที่ได้รับส่งกลับคืนทางระบบออนไลน์ Google Forms

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มในการยกร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อยื่นหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสนทนากลุ่ม เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มในรูปแบบออนไลน์ ณ ห้องประชุมสัตตบรรณ โรงเรียนอนุบาลปราสาทศึกษาคาร ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ เกณฑ์คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล 1) เป็นผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท/ปริญญาเอก จำนวน 6 ท่าน 2) เป็นผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 1 ท่าน 3) เป็นศึกษานิเทศก์ มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท/ปริญญาเอก จำนวน 1 ท่าน 4) เป็นครู มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท/ปริญญาเอก จำนวน 1 ท่าน

4. ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกเป็นรายด้านและโดยภาพรวมแล้วนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 121) แล้วแปลความหมาย

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, 2543 หน้า 117)

2. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นช่วงตามค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 121)

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ศึกษาาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ระดับสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการประเมินผลและพัฒนาคุณภาพ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.90) รองลงมาคือ การวางแผนและกำหนดนโยบาย ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.08) การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.70) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.76) และด้านที่ต่ำที่สุดคือ การพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.76)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ การประเมินผลและการพัฒนาคุณภาพ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.48) สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.57) การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การวางแผนและกำหนดนโยบาย ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.58)

ลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่าด้านที่มีค่าสูงสุดได้แก่ ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร ($PNI_{modified} = 0.443$) รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.392$) ด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.371$) ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบาย ($PNI_{modified} = 0.333$) และต่ำที่สุด ได้แก่ ด้าน การประเมินผลและการพัฒนาคุณภาพ ($PNI_{modified} = 0.392$) ตามลำดับ

4.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แนวทางจำนวน 10 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม พร้อมวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยผ่านกระบวนการ PLC และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาทักษะด้านการวิจัย ให้มีความสามารถนำ

ผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ในชุมชนวิชาการ 5) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทันที ทุกเวลา 6) ผู้บริหารต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 7) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลออนไลน์ โดยให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 8) ผู้บริหารควรจัดอบรมด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลให้กับครู โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 9) ผู้บริหารดำเนินการตรวจสอบระบบประกันคุณภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยใช้บัญชีผู้ใช้ของตนเอง และ 10) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีระบบการประเมินผลเพื่อพัฒนา ผลการประเมินความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.32) และมีความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.76)

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษสุรินทร์ เขต 3 มีการกำหนดมาตรการและแนวดำเนินงานการนำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ มีระบบการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เป็นการสนองนโยบายตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษา จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มได้มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ อีระรัตน์ คันทิวงศ์ (2560 หน้า 5) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ความคิดเห็นของครูวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่าระดับสภาพปัจจุบันมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้นำนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ ญัฐพัชร บุญเกตุ (2565 หน้า 88) ได้ศึกษาเรื่อง

การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความต้องการจำเป็นของการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยเรียงตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน การวางแผนและกำหนดนโยบาย และการประเมินผลและการพัฒนาคุณภาพ ตามลำดับ

5.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่ได้จากการกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 10 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม พร้อมวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยผ่านกระบวนการ PLC และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาทักษะด้านการวิจัย ให้มีความสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ในชุมชนวิชาการ 5) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา 6) ผู้บริหารต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 7) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลออนไลน์ โดยให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 8) ผู้บริหารควรจัดอบรมด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลให้กับครู โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 9) ผู้บริหารดำเนินการตรวจสอบระบบประกันคุณภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยใช้บัญชีผู้ใช้งานของตนเอง และ 10) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีระบบการประเมินผลเพื่อพัฒนา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการในการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องและมีความคล้ายคลึงกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564 หน้า 24) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ National Digital Learning Platform สำหรับประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากนโยบายที่ดีจะเป็นแนวทางสำหรับให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

5.3 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีการยกย่องแนวทางโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษามีบทบาทหน้าที่และคุณวุฒิที่เหมาะสม ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบภายใต้คำแนะนำและผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการได้จริง ซึ่งสอดคล้องและมีความคล้ายคลึงกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564 หน้า 35) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ National Digital Learning Platform สำหรับประเทศไทย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สามารถนำแนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม 10 แนวทาง เพื่อไปพัฒนากระบวนการบริหารและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถของครู โดยให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการ PLC และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

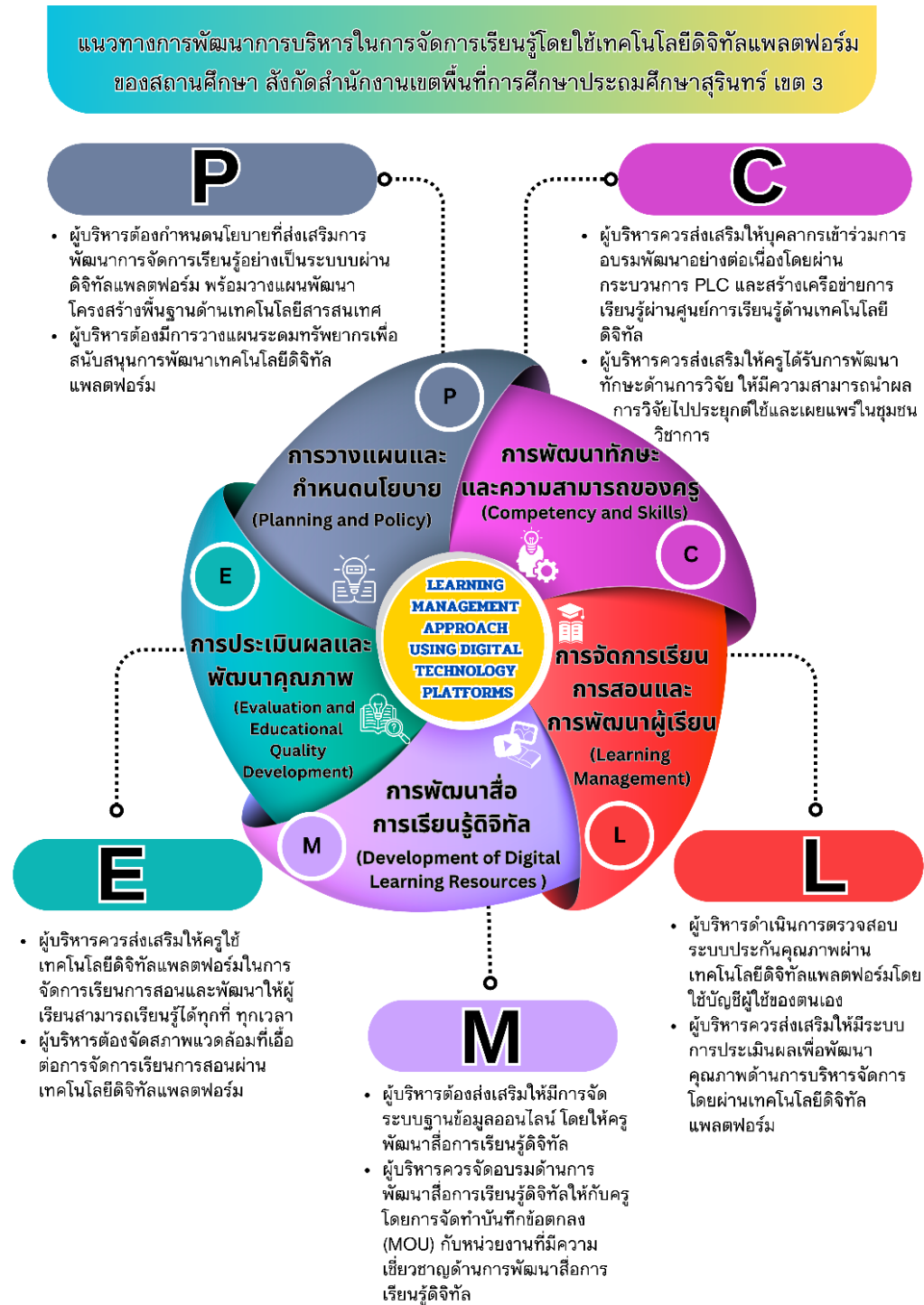
1. ศึกษาเปรียบเทียบแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ในแต่ละโรงเรียน เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence – AI), การเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized Learning), หรือเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality – VR) ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางการพัฒนาการบริหารในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล. (2543). *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2556). การออกแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน. *วารสารวิจัยและประเมินผล อุบลราชธานี*, 2(1), 1-8.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570)*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580*. ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา. เข้าถึงได้จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ National Digital Learning Platform สำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน
ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
Creative Leadership of School Administrators Affecting the Quality
of Teachers' Performance under the Kamphaeng Phet
Primary Educational Service Area Office 1

พิเชษฐ์ พึ่งอาสา และนิคม นาคอ้าย

Pichet Phuengarsa and Nikom Nakai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Pichet.ph@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 136 แห่ง ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 136 คน และครูผู้สอนจำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 36 ข้อ แบ่งเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้ร้อยละ 78.6

ได้สมการในรูปคะแนนดิบ $\text{Mean\_Vtotal} = .702 + 0.097X_{a\_total} + 0.993X_{b\_total} + 0.001X_{c\_total} - 0.244X_{d\_total}$

ได้สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_{\text{Mean\_Vtotal}} = 0.120Z_{Xa\_total} + 1.031Z_{Xb\_total} + 0.001Z_{Xc\_total} - 0.270Z_{Xd\_total}$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, คุณภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study level of the creative leadership of school administrators, 2) to study level of the quality of teachers' performance, 3) to study the relationship between creative leadership of school administrators and the quality of teachers' performance, and 4) to examine the creative leadership of school administrators that affected the quality of teachers' performance under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1. The samples of this study were 136 schools under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1, Determined the sample size from the opening of the ready-made tables of Krejcie & Morgan. The data providers were 136 school administrators and 136 teachers. The instruments was a questionnaire of 36 topics with separated 3 parts. The statistics used were mean, standard deviation, Pearson Correlation, Coefficient and Enter Multiple Regression Analysis.

The research results found that:

1) the overall creative leadership of school administrators were at a high level 2) the quality of teachers' performance were at a high level 3) the relationship between creative leadership of school administrators and the quality of teachers' performance in overall was positive and was in quite high level with the statistical significance at the .01 level and 4) creative leaderships of 4 school administrators were able to predict the quality of teachers' performance under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1 at 78.6 percent. The prediction equation in the form of raw score indicated the $\text{Mean\_Vtotal} = .702 + 0.097X_{a\_total} + 0.993X_{b\_total} + 0.001X_{c\_total} - 0.244X_{d\_total}$, and the prediction equation in the form of standard score showed $Z_{\text{Mean\_Vtotal}} = 0.120Z_{Xa\_total} + 1.031Z_{Xb\_total} + 0.001Z_{Xc\_total} - 0.270Z_{Xd\_total}$

Keywords: Creative Leadership, Quality of Performance

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 จากความเจริญก้าวหน้าหลากหลายด้าน กลายเป็นสังคมระบบเศรษฐกิจสากลที่หลายประเทศจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเตรียมคุณภาพประชากรจึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนของประเทศ ประชากรที่มีความรู้มีการศึกษาย่อมส่งผลต่อการพัฒนา (วิจารณ์ พานิช, 2558) ให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาจึงต้องเชื่อมโยงกับสภาพสังคมที่มีความเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ดังนั้น การศึกษาจึงมีความจำเป็นและสำคัญโดยใช้เป็นนโยบายหลักสำหรับพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย

จากผลกระทบของสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในระบบเดิมของประเทศไทยอาจไม่ตอบสนองต่อการผลิตคนที่มีคุณภาพออกสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 จึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ประเทศใดมีผู้นำที่มีศักยภาพย่อมส่งผลให้ประเทศนั้นพัฒนาเจริญก้าวหน้า ความสำเร็จของผู้นำอาจขึ้นอยู่กับทักษะความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง (สมศักดิ์ กิจฉนวนวัฒน์, 2545) ปัจจุบันหลายองค์กรต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำยุคนี้ต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน (ณัฐपालิน นิลเป็ง, 2560) ดังนั้นในทุกวันนี้จะเห็นได้ว่าการฝึกอบรมในหลายองค์กรให้ความสำคัญเรื่องภาวะผู้นำ (Leadership) มากขึ้น ถือเป็นการพยายามแสวงหาวิธีการใหม่ในการพัฒนานักบริหารให้เป็นผู้นำที่ดี (บารมี จรัสสิงห์, 2559) เพราะผู้นำที่ดีจะพัฒนาคนในหน่วยงานนั้นได้ดีและช่วยกันสร้างผลผลิต สินค้า หรือบริการที่ต้องการให้แก่องค์กรได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองเพื่อให้สามารถจูงใจโน้มน้าวให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ คุณลักษณะที่แสดงออกด้านความรู้ ความสามารถทางเขาวนปัญญา และมีบุคลิกภาพที่ดี มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นนักคิด กล้าในการตัดสินใจที่จะดำเนินการตามความคิดใหม่ ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อองค์กร มีความคิดกว้างไกล มีจินตนาการและความยืดหยุ่น มีทักษะการสื่อสาร ทักษะการวางแผนและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2564) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การศึกษาประสบผลสำเร็จเหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

ครูผู้สอนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญเพราะคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนจะดีมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ของครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน และเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาเพราะเป็นผู้จัดระบบการเรียนการสอนโดยตรงให้กับเด็ก

จากการศึกษาบริบทและข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า มีจุดแข็งด้านนโยบายที่ชัดเจน โดยมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงานที่รับผิดชอบ มีระบบการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษาอย่างเข้มแข็ง แต่ในขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อน คือ ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดภาวะผู้นำในการนำพาสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการมีความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายที่เป็นแรงบันดาลใจแก่ครูผู้สอนยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูผู้สอนไม่เต็มประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1, 2567)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐาน สนับสนุนผลการวิจัยของนักการศึกษา และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ณ หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาแบบภาวะผู้นำของ ผู้บริหารให้เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 203 แห่ง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,756 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 136 แห่ง ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1986 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2560) กำหนดผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 136 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอนจำนวน 136 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตัวเลขที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 272 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำราแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับขอบข่ายคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน
2. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างข้อคำถาม
3. สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นที่จะสอบถาม ตามกรอบการวิจัย หรือนิยามศัพท์เฉพาะ และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Index of objective congruence: IOC) ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ต้องมากกว่า 0.50 จึงจะใช้ได้ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 หลังจากนั้นได้ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะพรา เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ตามเกณฑ์ของ นันเนลลี และเบียร์เดน ต้องไม่ต่ำกว่า .70 (Nunnally & Bearden, 1994 อ้างถึงใน ญัฐธรณ์ หลาวทอง, 2559) พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.983 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เท่ากับ 0.990 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.70 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำแบบสอบถามนี้ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว ไปพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะพรา เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน แล้วนัดวันเก็บข้อมูล

2. นำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะพรา เขต 1 เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ แล้วนำหนังสือที่ผ่านการพิจารณาเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองและส่งผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะพรา เขต 1 ทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Forms และสร้าง QR Code

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามด้วยตนเองและออนไลน์ (Google Forms) และนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์สำหรับคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดการแปลผล โดยใช้ค่าเฉลี่ยของช่วงคะแนน ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2556)

2. วิเคราะห์ระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดการแปลผล โดยใช้ค่าเฉลี่ยของช่วงคะแนน ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

3. วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำค่าที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

4. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และอำนาจการพยากรณ์

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (%)
2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)
4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r_{xy})
5. การวิเคราะห์การถดถอยแบบนำตัวแปรร่วมทำนายทั้งหมดด้วยวิธี (Enter Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ (%) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ร้อยละและความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งงาน

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล (คน)	การตอบกลับ แบบสอบถาม (คน)	ร้อยละ (%)
1. กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม			
ผู้บริหารสถานศึกษา	136	136	50
ครู	136	136	50
รวม	272	272	100

(Standard Deviation : S.D.)

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา (Mean_Xtotal)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	การมีความคิดสร้างสรรค์ (Xa_total)	4.08	0.82	มาก	4
2	การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (Xb_total)	4.18	0.69	มาก	2
3	การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Xc_total)	4.23	0.70	มาก	1
4	การมีจินตนาการ (Xd_total)	4.16	0.73	มาก	3
รวม		4.16	0.68	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.69) และการมี จินตนาการ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมี ความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.82)

ตารางที่ 3 ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในภาพรวม

ข้อ	คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน (Mean_Vtotal)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	การร่วมมือกับชุมชน (Va_total)	4.23	0.70	มาก	3
2	การบริหารจัดการในชั้นเรียน (Vb_total)	4.23	0.69	มาก	2
3	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Vc_total)	4.25	0.66	มาก	1
รวม		4.24	0.66	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.66)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และอำนาจการพยากรณ์

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ การปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษากับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .793$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และอำนาจการพยากรณ์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และที่ระดับ .05 ตามลำดับ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด ได้ร้อยละ 78.6 ($R^2 = .786$) ค่าอำนาจการพยากรณ์ที่ปรับแก้ ($R^2_{adjusted} = .783$) ค่า Sig.F เท่ากับ .000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ (Residual Mean = .00000) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (กัลยา วานิชย์บัญชา และ จิตา วานิชย์บัญชา, 2559)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ได้ดังนี้

1.1 ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ณ หน่วยงานต้นสังกัด ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดูแลเอาใจใส่บุคลากรในสถานศึกษาเป็นรายบุคคล ทำให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่ามีความสำคัญ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะความสามารถในการทำงานที่สูงขึ้น สนับสนุนส่งเสริม และสร้างบรรยากาศเชิงบวกที่เอื้อให้บุคลากรเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ มีวิธีการบริหารจัดการทางความคิดและวิธีรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาและการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีความก้าวหน้ากว่าเดิม และสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะ ดวงแข ขำนอก (2559) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถพิเศษของผู้นำที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถ การแก้ปัญหา และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จุฑามาส ชื่นห้วน (2566) เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรศักดิ์ ปักกระโท (2560) พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่าในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ตอบแบบสอบถามคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา ณ หน่วยงาน

ต้นสังกัด การแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการคิดแปลกใหม่ไปจากแนวคิดการบริหารจัดการแบบเดิมที่ใช้กันมาและการคิดสร้างนวัตกรรมการบริหารโดยการผสมผสานแนวคิดเดิมกับแนวคิดใหม่ยังขาดความชัดเจนไม่เป็นระบบ และยังไม่สามารถลดความขัดแย้งในวิธีคิดระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับ อดิสุตา แก้วหาญ และทองนงค์ดี คุ่มไข่น้ำ (2564) พบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตตินันท์ พลเสน (2562) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสร้างสรรค์

1.2 ระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมตนเอง ปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดกระบวนการจัดการกิจกรรมที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้เรียน ดังที่ สุนันธิณี ม่วงเนียม (2560) กล่าวว่า ครูมีหน้าที่หลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงาม เป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะมีบทบาทต่อการสร้างคนเองไปพัฒนาสังคมประเทศชาติต่อไป นั่นคือบทบาทของความเป็นครูที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ในด้านวิชาการและการใช้ชีวิต ประเทศชาติจะพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุธิกานต์ บริเอก (2564) เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิฑิตกาญจน์ คงชัย (2560) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาด้านการร่วมมือกับชุมชน พบว่าในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ตอบแบบสอบถามคิดเห็นว่า ครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด แสดงออกให้เห็นถึง การขาดการติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จริยาพร กลิ่นขจร (2564) เรื่องปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาทางชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1-2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และอำนาจการพยากรณ์

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด พบว่า ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่ดีต้องมีความคิดที่แปลก ใหม่ไปจากแนวคิดการบริหารจัดการแบบเดิมที่ใช้กันมา และมีความคิดในการสร้างนวัตกรรม การบริหารโดยการผสมผสานระหว่างแนวคิดเดิมกับแนวคิดใหม่ และคิดแก้ปัญหาโดย พิจารณาทางออกที่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จินตนา แสนภูวา (2566) ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์กันใน ระดับสูง ($r_{xy}=.769$) และสอดคล้องกับ ชนัชฎาภรณ์ ใจแน่น (2560) พบว่า ภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน ทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ณัฐพล ทองมูล (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = 0.88$)

2.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และอำนาจการพยากรณ์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของ ครูผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการมี จินตนาการ ที่ระดับ .05 การมีความคิดสร้างสรรค์ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การคำนึง ความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ และสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้ร้อยละ 78.6 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 เป็นคุณลักษณะ ด้านการบริหารที่สำคัญ อันส่งผลให้ครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด ปฏิบัติงานได้อย่างมี คุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธิติสุตา แก้วหาญ และทณงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อสมรรถนะครู โดยมีค่า สัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 66.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาริรัตน์ เฟื่องสีแสง (2558) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพ ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.527 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่า สัมประสิทธิ์การทำนายหรือการพยากรณ์ ร้อยละ 27.80 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จันทนา จอดนาถ (2565) ได้วิเคราะห์ด้วยสมการพยากรณ์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหาและด้านการมีวิสัยทัศน์ ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยมีประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 68.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมากที่สุด สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคลากรและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงบริหารจัดการทางความคิดและรับมือกับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว เพื่อให้สถานศึกษามีครูผู้สอนที่มีคุณภาพในการปฏิบัติงานนำพาสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีความคิดสร้างสรรค์ให้มาก คิดสร้างนวัตกรรมการบริหารโดยการผสมผสานระหว่างแนวคิดเดิมกับแนวคิดใหม่ คิดค้นวิธีการบริหารสถานศึกษาที่สะท้อนปัญหาที่แท้จริงภายในโรงเรียน มองเชิงบวกต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาว่าสามารถพัฒนาได้ และคิดแก้ปัญหาโดยพิจารณาทางออกที่เหมาะสมและลดความขัดแย้งในวิธีคิดระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคลในบริบทที่เหมาะสม เพราะการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอนค่อนข้างน้อยมาก อาจจะส่งเสริม พัฒนาศักยภาพแก่บุคลากรให้มีทักษะความสามารถ สมรรถนะในการทำงานที่สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาทุกคน เพื่อให้การทำงานของครูมีคุณภาพมากขึ้น

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงขอบเขตที่ชัดเจนและเหมาะสมในการมีจินตนาการซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม และยังส่งผลทางลบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ควรตระหนักในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริงและประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง รับฟังและร่วมกันกับทุกฝ่ายในการคิดเชิงรุกเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนา เพื่อให้การทำงานของครูมีคุณภาพมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับโมเดลสมการโครงสร้างเชิงผลการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการมีจินตนาการของผู้บริหารสถานศึกษา

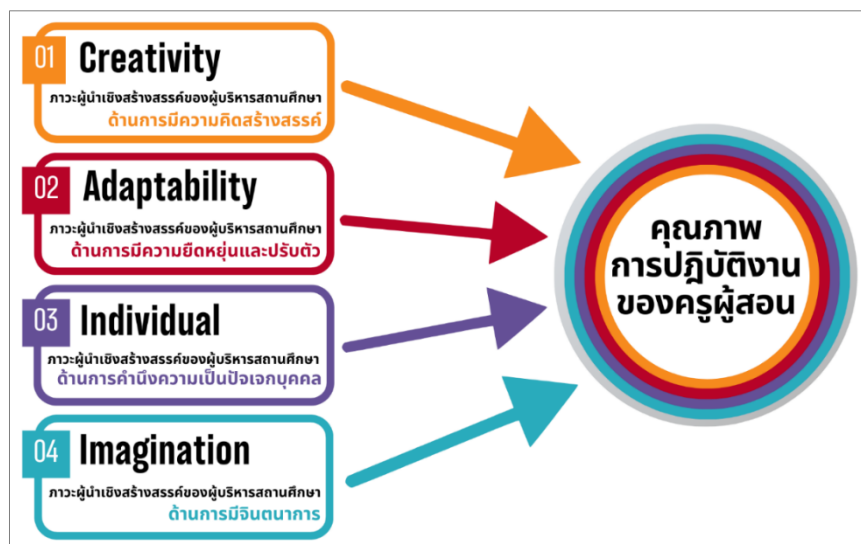
3. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงบริหาร ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

4. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับโมเดลสมการโครงสร้างที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลเพื่อเป็นองค์ความรู้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด เพิ่มขึ้น .120 หน่วย

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด เพิ่มขึ้น 1.131 หน่วย

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด เพิ่มขึ้น .001 หน่วย

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีจินตนาการ ส่งผลทางลบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีจินตนาการ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้คุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ณ หน่วยงานต้นสังกัด ลดลง -.270 หน่วย

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). *ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: อีรสาสน์ พับลิชเชอร์.
- จริยาพร กลิ่นขจร. (2564). ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาทางงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1-2. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(1), 30-40.
- จันทนา จอดนาถ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 5(4), 132-147.
- จิตตินันท์ พลเสน. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการส่งเสริมสถานศึกษาดีเด่นด้านพลังงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินตนา แสนภูวา. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จุฑามาส ชื่นห้วน. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ชนัญญาภรณ์ ใจแน่น. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบริษัทไทยกลีกรสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐपालิน นิลเป้ง. (2560). *ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21*. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 35(1), 16-19.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). *การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล ทองมูล. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(40), 154-164.

- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). *ภาวะผู้นำ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อการประยุกต์ใช้ทางการศึกษา*. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- ดวงแข ข่านอก. (2559). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ฐิติกาญจน์ คงชัย. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 351-364.
- ธิติสุดา แก้วหาญ และทนงศักดิ์ คุ่มไ่่น้ำ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. *Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 164-175.
- บารมี จรัสสิงห์. (2559). *ภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership)*. เข้าถึงได้จาก <https://plan.dmh.go.th/forums/index.php?topic=1001.0>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 3-4.
- สมศักดิ์ กิจธนวัฒน์. (2545). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมตามแนวมนุษยนิยม และการเพิ่มพลังศักยภาพตนเองของแอนโทนี ร็อบบินส์*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน). คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 67*. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/1ykQ6MCfa49pAkSQcP-DKeuxAJFm_tK9R/view
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)*. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธิกานต์ บริเอก. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุนันธิณี ม่วงเนียม. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุรศักดิ์ ปักกระโถ. (2560). *การศึกษายุทธศาสตร์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อารีรัตน์ เพ็งสีแสง. (2558). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพ ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 38(4), 101-109.

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

Community Ecological Layout Desing in Relation to Community Environmeintal Management in Buriram Province

รุ่งสุริยา หอมวัน, พระมหาถนอม อานนโท (ชิดรัมย์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ,
และปิยวัฒน์ คงทรัพย์

Rungsuriya Homwan, Phramaha Thanom Ananto (Chidram),

Phrakhru Pariyatpanyasopon and Piyawat Kongsup

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: rus_s11@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) สร้างระบบการจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการโดยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรคือ ชุมชนวัดปราสาทสูง ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนวัดปราสาทสูง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ ที่ตั้งอยู่บนที่สูง ของบ้านเพชร หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยราชา มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ การก่อสร้างหรือวางผังภูมินิเวศ ต้องคำนึงถึงภูมินิเวศที่มีความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม สมดุล และสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ตามหลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา

2. ออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน การออกแบบพื้นที่ในชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยคำนึงถึง 1) การออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ โดยแบ่งตามลักษณะของสถานที่อย่างเหมาะสม 2) การจัดการทรัพยากรหมุนเวียนภายในวัด เช่นมีการใช้พลังงานทดแทนด้วยจักรยานสูบน้ำโดยใช้แรงคน 3) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ มีการสร้างและดูแลพื้นที่สีเขียว มีพื้นที่นันทนาการ และพื้นที่แหล่งน้ำที่เหมาะสม

ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 เมษายน 2568

Received: March 20, 2025; Revised: April 6, 2025; Accepted: April 8, 2025

3. การสร้างระบบการจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและเทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การปลูกพืช การก่อสร้าง และการจัดการขยะ 2) การพัฒนาผังภูมินิเวศด้วยการกำหนดพื้นที่สีเขียว 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการวัด พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนาแผนผังภูมินิเวศให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในระยะยาว และ 5) การพัฒนาและขยายผล มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้พลังงานทดแทน ส่งผลให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การออกแบบ, ภูมินิเวศชุมชน, การจัดการสิ่งแวดล้อม, จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study community landscape plans related to community environmental management in Buriram Province, 2) to design a community landscape plan related to community environmental management in Buriram Province, and 3) to create a landscape and environmental management system for communities in Buriram Province. Conducted using action research methods. The population is Wat Prasat Sung community, Huai Racha Subdistrict, Huai Rat District, Buriram Province. Key informants: 20 people. The instrument used was a semi-structured interview for in-depth interviews.

The research results found that:

1. Community ecological diagram related to environmental management of Wat Prasat Sung community, Huai Rat District, Buriram Province, The area is located on a high place in Ban Phet, Village No. 7, Huai Racha Subdistrict. There is an area of approximately 16 rai. Construction or planning of ecological landscapes must take into account the ecological landscapes that are related to the environment in the community. Taking into account the appropriateness, balance and convenience for the community's joint use according to the principles of 7 Sappaya in Buddhism.

2. Design a community ecological map that is related to the community's environmental management. The design of community spaces emphasizes the sustainable use of natural resources, the maintenance of

ecological balance, and the improvement of the quality of life of community members. Taking into account 1) the design of usable space, divided appropriately according to the characteristics of the location, 2) Management of renewable resources within the temple, such as using renewable energy by using a water pump bicycle that uses human power, 3) Provide opportunities for communities to participate in environmental management, and 4) Maintaining biodiversity by creating and maintaining green areas, recreational areas and appropriate water sources.

3. Creating a community ecological and environmental management system that emphasizes community participation and the use of technology for effective management. It consists of 1) assessment of the environmental status in the community by analyzing planting, construction and waste management, 2) Development of ecological plans by defining green areas, 3) Community participation in natural resource and environmental management, and 4) Planning and management by establishing a temple committee, Along with monitoring and evaluation, and improving and developing the ecological map to be suitable for the environment in the long term, and 5) Development and expansion, promoting sustainable development approaches. By using renewable energy, the community can effectively and sustainably manage its ecological landscape and environment.

Keywords: Design, Community Landscape, Environmental Management, Buriram Province

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นปัญหารวมของประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาคือ การขยายตัวของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร การใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมและพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาสภาวะแวดล้อม ได้แก่ การขาดความรู้ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และการขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเริ่มตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพราะการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงมากขึ้น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจตลอดจนการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มนุษย์มี

ความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันที่เกิดมลพิษต่าง ๆ (ธีรรัตน์ จีระมะกร และคณะ, 2561 หน้า 1)

เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกันระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งมีแนวคิดตรงกัน คือ การมุ่งเน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อสุขภาพของ ประชาชน และระบบนิเวศ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่จะเกิดจากสาธารณภัย โดยเน้นแนวทางการแก้ไขปัญหา วิกฤตสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการผลิตและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 หน้า 107) จะเห็นว่าทั้งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ฉบับที่ 13 และการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ล้วนแล้วแต่เน้นและให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม และพยายามกำหนดแนวทางแก้ไขในฉบับปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565 หน้า 12-13)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งได้ถูกเขียนขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญ 2560 โดยมีแนวคิดเพื่อเป็นแผนการพัฒนาประเทศที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องดำเนินการตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีกรอบระยะเวลาการใช้ถึง 20 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยมีการแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การจะพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้นั้น ในยุทธศาสตร์ข้อ 5. การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก 6 ด้านของรัฐบาล และการจัดการขยะนับเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งด้านสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องได้รับการจัดการและแก้ไข เพื่อจะได้บรรลุเป้าหมายชาติที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนในอนาคต แต่ชุมชนยังคงมีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากสิ่งปลูกสร้างใหม่ อีกทั้งยังขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งในมาตรฐานของชุมชนน่าอยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มี

ความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาภาพลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตทางร่างกายและจิตใจของคนในชุมชนด้วย แผนนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวสำหรับรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยใช้พลังร่วมของชุมชนในการศึกษาบริบทพื้นที่ ประกอบกับความเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม ตลอดจนการศึกษาความต้องการรูปแบบลักษณะกิจกรรม และการใช้พื้นที่ของกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ เพื่อพัฒนาไปสู่นโยบายพื้นที่สีเขียวและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วม พื้นที่สาธารณะสีเขียวชุมชน ก็คือกระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุก ที่สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการวางผังชุมชนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน (ณพงศ์ นพเกตุ, 2554 หน้า 1)

จากสภาพที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหาด้านการวางผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้วยการแก้ไขปัญหาที่จุดเริ่มต้นของต้นเหตุ โดยปลูกฝังให้แก่เยาวชนและประชาชนดำเนินการจัดการเกี่ยวกับขยะให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ พร้อมกับการจัดผังภูมิณีเวศชุมชนที่ถูกวิธี เพื่อนำเข้าสู่การออกแบบผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อออกแบบผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อสร้างระบบการจัดการผังภูมิณีเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เน้นการศึกษาวเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ ศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้กระบวนการตามวงจรเดมมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยมีขั้นตอนใหญ่ ๆ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ มีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การสร้างทีมวิจัยหลัก เป็นกระบวนการแสวงหาผู้สนใจ และผู้มีประสบการณ์ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัย

2) การเลือกประเด็นปฏิบัติการการวิจัย เป็นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกประเด็นที่เป็นคำถามวิจัยหลัก คือเป็นการร่วมกันศึกษาวิจัยภายใต้สภาพปัญหาและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายจนนำไปสู่การตั้งคำถามและพัฒนาไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการวิจัย

3) การวางแผนการวิจัย โดยเริ่มดำเนินการจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ ความต้องการในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อค้นหาทีมวิจัยหรือบุคคลที่จะเข้าร่วมเครือข่ายและทีมวิจัย หรือทีมดำเนินงานในพื้นที่

4) การดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็น เป็นการร่วมกันพิจารณาแผนการวิจัยหรือขั้นตอนของการวิจัยทั้งหมดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ชั้นลงมือทำ ประกอบด้วย การลงพื้นที่ศึกษาฝังงุมิทัศน์ชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชน ออกแบบฝังงุมิทัศน์ชุมชน วางฝังงุมิทัศน์ชุมชน การสร้างระบบการจัดการฝังงุมินิเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสร้างการรับรู้กับชุมชน การจัดเวทีชุมชน คั้นข้อมูลให้แก่ชุมชน และสรุปผลการดำเนินงาน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและคั้นข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ตัวแทนองค์กรหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มที่ 3 ตัวแทนองค์กรชุมชนต่าง ๆ กลุ่มที่ 4 ตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญเพื่อให้สมาชิกแต่ละท่านได้กล้าแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ก็ต่อเมื่อภายหลังที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว จึงได้กำหนดจัดสนทนากลุ่มขึ้น

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกิจกรรมฝึกอบรมและการนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยมีการติดตามผลและรายงานในรอบปี

4. จัดเวทีชุมชนเพื่อเผยแพร่การออกแบบฝังงุมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. การกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2. ร่างเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน

3. นำเครื่องมือมาตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

4. แกไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิจากวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผังภูมิโนเวชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

3.2.2 การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว ใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยจะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล อาจดำเนินการไปพร้อมกัน

3.2.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม จะดำเนินการโดย 5 วิธีการ คือ

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์กรภาคประชาชน ภาครัฐ และเอกชน เฉพาะหัวหน้าหรือผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และ

ตัวแทนประชาชน เพื่อให้เกิดการกระจายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในหลายมิติตอบโจทย์การวิจัยทุกประเด็น

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ จะดำเนินการในช่วงหลังจากที่สัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้วมีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน และตัวแทนประชาชน

3) แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4) การจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจสีเขียว สุวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

5) สร้างกติการ่วมกันผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

3.4.1 ดำเนินการศึกษาริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

3.4.2 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ กิจกรรมการสร้างเครือข่าย รูปแบบและวัฒนธรรมที่เน้นการนำผลการวิเคราะห์มาเผยแพร่สู่สังคมทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ

3.4.3 วิเคราะห์การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

3.4.4 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนข้างต้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นในช่วงการดำเนินการตามแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการนำเสนอผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย แก่ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นอันดับต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การออกแบบผังภูมิโนเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

4.1 ผังภูมิโนเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนวัดปราสาทสูง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ ตั้งอยู่บนที่สูง ของหมู่บ้านเพชร ตำบลห้วยราชา มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ ลักษณะสังคมประเพณีจะมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ ที่เรียกว่า “รำตรด” มาตั้งแต่โบราณ การแต่งกายนิยมให้สวยงามตามประเพณีผู้หญิงนุ่งซิ่นไหม ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือโจงกระเบนสีสันทสวยงามรวมเป็นคณะเร่ร่อนมรดก เคลื่อนขบวนร้องรำไปตามหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน มีประเพณีการทำบุญหมู่บ้าน และบุญประเพณีอื่น ๆ เหมือนกับหมู่บ้านอื่นในภาคอีสานตอนใต้ เนื่องจากผังภูมิโนเวศชุมชนของวัดปราสาทสูง ซึ่งตั้งอยู่ติดกับชุมชนถึง 4 ชุมชน และอยู่ในของเขตเทศบาลห้วยราชา การที่จะก่อสร้างหรือวางผังต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน และคำนึงถึงความสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ตามหลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา คือ 1) ที่อยู่อันเหมาะสม ปลอดภัย 2) แหล่งอาหารอันวย ที่เที่ยววิณฑาที่ที่เหมาะสม 3) การพบปะพูดคุยที่เหมาะสม เอื้อปัญญา 4) บุคคลที่ถูกต้องกันเหมาะสม ไม่มีคนร้ายมีแต่ผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญา 5) อาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ 6) ดินฟ้าอากาศธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และ 7) อิริยาบถที่เหมาะสม การเคลื่อนไหวที่พอดี อิริยาบถสมดุล

4.2 ออกแบบผังภูมิโนเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ กระบวนการในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ด้วยการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ คือ 1) การออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ของวัดปราสาทสูงจะแบ่งตามลักษณะของสถานที่ มีการแบ่งโซนได้อย่างเหมาะสม มีอาคารโดมอเนกประสงค์ที่อำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาใช้บริการโดยไม่มีค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีสนามหญ้าหรือลานวัดที่สามารถใช้จอดรถและจัดกิจกรรมกลางแจ้งได้ 2) การจัดการของเสียและทรัพยากรหมุนเวียน มีการใช้พลังงานทดแทน 2 จุด คือไฟส่องสว่างตามถนนภายในวัดที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และจุดที่ 2 คือเครื่องสูบน้ำที่ใช้พลังงานการปั่นจักรยานด้วยคนเพื่อสูบน้ำจากสระขึ้นไปกักเก็บไว้บนถังน้ำใช้สำหรับการรดต้นไม้ และมีการแปรสภาพใบไม้แห้งเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพด้วย 3) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว และ 4) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ มีการสร้างและดูแลพื้นที่สีเขียวเพื่อการใช้ประโยชน์สาธารณะทั้งในด้านเป็นพื้นที่

นันทนาการ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่แหล่งน้ำ ทำให้วัดปราสาทสูงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตมากขึ้น

4.3 การสร้างระบบการจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การปลูกพืช การก่อสร้าง และการจัดการขยะ 2) การพัฒนาผังภูมินิเวศ มีการกำหนดพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และพื้นที่สำหรับการปลูกต้นไม้เพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด มีการออกแบบโซนการใช้ที่ดิน เช่น พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรม พื้นที่พักอาศัย และพื้นที่สาธารณะ มีกำหนดพื้นที่สีเขียวเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น สวนสาธารณะ ป่าไม้ชุมชน หรือแหล่งน้ำ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่า การจัดการขยะ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการฟื้นฟูดิน 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการวัด ที่ได้มาจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม และตัวแทนชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนาแผนผังภูมินิเวศให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชนในระยะยาว และ 5) การพัฒนาและขยายผล มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การใช้พลังงานทดแทน และการทำการเกษตรที่ยั่งยืน ได้มีการแบ่งปันความรู้ด้วยการขยายผลการจัดการผังภูมินิเวศไปยังชุมชนอื่น ๆ ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จะช่วยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนวัดปราสาทสูง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ ที่ตั้งอยู่บนที่สูง ของหมู่บ้านเพชร ตำบลห้วยราช อำเภอห้วยราช มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ ลักษณะสังคมประเพณีจะมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ ที่เรียกว่า “รำตรด” มาตั้งแต่โบราณ การแต่งกายนิยมให้สวยงามตามประเพณีผู้หญิงนุ่งซิ่นไหม ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือโจงกระเบนสีสันทสวยงามรวมเป็นคณะเร่มตรด เคลื่อนขบวนร้องรำไปตามหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน มีประเพณีการทำบุญหมู่บ้าน และบุญประเพณีอื่น ๆ เหมือนกับหมู่บ้านอื่นในภาคอีสานตอนใต้ เนื่องจากผังภูมินิเวศชุมชนของวัดปราสาทสูง ซึ่งตั้งอยู่ติดกับชุมชนถึง 4 ชุมชน และอยู่ในของเขตเทศบาล

ห้วยราชฯ การที่จะก่อสร้างหรือวางผังต่างๆ จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยคำนึงถึงเหมาะสม สมดุล และสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สอดคล้องกับ พรชัย จิตติวสุรัตน์ และฐณิ รัตนถาวร (2561 หน้า ก) ได้วิจัยเรื่อง การออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่เสียเปล่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมือง ผลการศึกษาพบว่า มีพื้นที่ว่างที่สามารถนำมาเป็นพื้นที่ว่างเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของย่านเจริญกรุง บางรัก แบ่งประเภทตามเกณฑ์บริบทได้ดังนี้ คือ 1) พื้นที่ว่างเขตทาง 2) พื้นที่ว่างด้านหน้าอาคาร 3) พื้นที่ว่างรอบอาคาร และ 4) พื้นที่ว่างอิสระ ผลการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่ว่างเหล่านี้มีลักษณะของพื้นที่ว่างเสียเปล่า ได้แก่ 1) พื้นที่ว่างไม่มีการใช้ประโยชน์ 2) พื้นที่ว่างมีการใช้ประโยชน์ต่ำกว่ามาตรฐาน และ 3) พื้นที่ว่างเศษเหลือ การปรับปรุงพื้นที่พื้นที่เสียเปล่าให้เป็นพื้นที่สีเขียวอย่างเหมาะสม จึงเป็นการออกแบบองค์ประกอบภูมิทัศน์ในประเด็นดังนี้ คือ 1) รูปแบบพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ใช้สอย และการเชื่อมโยงพื้นที่ 2) องค์ประกอบของพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ผิวรองรับการใช้งาน สิ่งอำนวยความสะดวก และพืชพันธุ์ 3) ด้านสุนทรียภาพ ได้แก่ บรรยากาศของพื้นที่ เช่น ความร่มรื่นเป็นระเบียบเรียบร้อย เรียบง่าย เป็นต้น

5.2 ออกแบบผังภูมิโนเวชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยการออกแบบผังภูมิโนเวครั้งนี้คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ 2) การจัดการของเสียและทรัพยากรหมุนเวียน 3) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากวัดปราสาทสูงตั้งอยู่ในภูมิทัศน์ที่เหมาะสม และตั้งอยู่ในเขตบริการของ 4 ชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัด จึงได้มีการออกแบบผังภูมิโนเวชุมชนที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ณพพงษ์ พนเขต (2554 หน้า ก) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก) พบว่าการร่วมกันตัดสินใจอนาคตของชุมชนโดยประชาชนเองทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งสำหรับนโยบายและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนในระยะยาว ดังนั้นชาวปริกจึงสามารถจัดวางลำดับสำคัญของโครงการต่าง ๆ ลงในแผนแม่บท 3 ปี และแผนงบประมาณประกอบของเทศบาลตำบลปริกได้อย่างลงตัว ซึ่งนี่จะเป็นผู้ติดตามผลการปฏิบัติของโครงการเหล่านี้ด้วยตนเอง จึงเห็นได้ว่า ด้วย 1) การเป็นเจ้าของร่วมกัน 2) ความโปร่งใสตรงไปตรงมาและไว้วางใจได้ 3) ภาวะผู้นำ และ 4) กระบวนการวางผังเชิงรุกโดยชุมชน จะทำให้ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนสามารถทำหน้าที่ที่แท้จริง นั่นคือการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน ความสะดวกสบายและปลอดภัย ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนและมี

สุนทรียภาพของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ประเสริฐ เลหาทวีโชค (2564 หน้า 1-2) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดนิเวศบริการเพื่อพัฒนาแผนผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ประเทศไทย ญี่ปุ่น” พบว่าบริบทของการผังเมืองไทยมีทั้งส่วนที่ต่างกันและส่วนที่คล้ายคลึงกับประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นล้วนเป็นรัฐที่รัฐบาลกลางใช้กฎหมายควบคุมการผังเมืองทั้งประเทศ เพื่อควบคุมการจัดทำผังเมืองของทุกพื้นที่ในประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อแตกต่างกันของวัตถุประสงค์ และกฎหมายผังเมืองที่ใช้บังคับ ซึ่งแตกต่างกันในบริบทของแต่ละประเทศ ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ล้วนทำให้ สนองกับวัตถุประสงค์ของการผังเมืองตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดนิเวศบริการจะเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับเจ้าพนักงานการผังในการตัดสินใจวางและจัดทำผังในพื้นที่ ซึ่งมีบริบทที่มีความหลากหลาย สำหรับการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.3 การสร้างระบบการจัดการผังภูมิโนเวคและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การปลูกพืช การก่อสร้าง และการจัดการขยะ 2) การพัฒนาผังภูมิโนเวค มีการกำหนดพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม มีการออกแบบพื้นที่ใช้สอย มีการกำหนดพื้นที่สีเขียวเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชน 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการวัด ที่ได้จากภาคส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้งมีปรับปรุงและพัฒนาแผนผังภูมิโนเวคให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชนในระยะยาว และ 5) การพัฒนาและขยายผล มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีการแบ่งปันความรู้ด้วยการขยายผลการจัดการผังภูมิโนเวคไปยังชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ วสุ โปษะนันท์ (2558 หน้า ข) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของวัดไทยให้เกิดความเจริญศรัทธา : จากอดีตสู่ปัจจุบัน” พบว่า แนวทางในการอนุรักษ์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของกรมศิลปากร ซึ่งพัฒนามาจากการผสมผสานแนวทางสากลกับวัฒนธรรมประเพณีของไทย และความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ให้นำมาซึ่งหลักเกณฑ์และข้อแนะนำในการบริหารจัดการภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของวัดไทยให้ยังคงความเจริญศรัทธาในปัจจุบัน ที่เน้นในเรื่องของการตระหนักในคุณค่าของสถานที่แห่งความเจริญศรัทธา ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว มีการควบคุมถือปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการวางแผนจัดการในภาพรวมอย่างเป็นระบบด้วยความร่วมมือจากสายวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นมืออาชีพ ในหลักการ

ของธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม ให้สมกับความเป็นมรดกวัฒนธรรมที่เป็นของส่วนรวมซึ่งทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสามารถปฏิบัติได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้พัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สีเขียว ด้วยการใช้อาคารประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม จะช่วยสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงามมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน รวมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะให้มากขึ้น

2. ผลการวิจัยนี้มีส่วนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี อันเป็นสาธารณประโยชน์ต่อประชาชนและสังคม

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การออกแบบพื้นที่สีเขียวที่ได้ผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลผู้ใช้บริการมาประกอบในการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ว่างให้มีความสอดคล้อง ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น การสำรวจความพึงพอใจ การบริหารจัดการพื้นที่โล่ง เป็นต้น ควบคู่กันไป

2. ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในพื้นที่เมืองต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะสภาพองค์ประกอบที่แตกต่างกัน โดยเน้นการค้นหาลำดับปัจจัยที่มีผลต่อพื้นที่ว่างสีเขียว เพื่อขยายผลการศึกษาเป็นแบบองค์รวมและมีมิติรอบด้าน

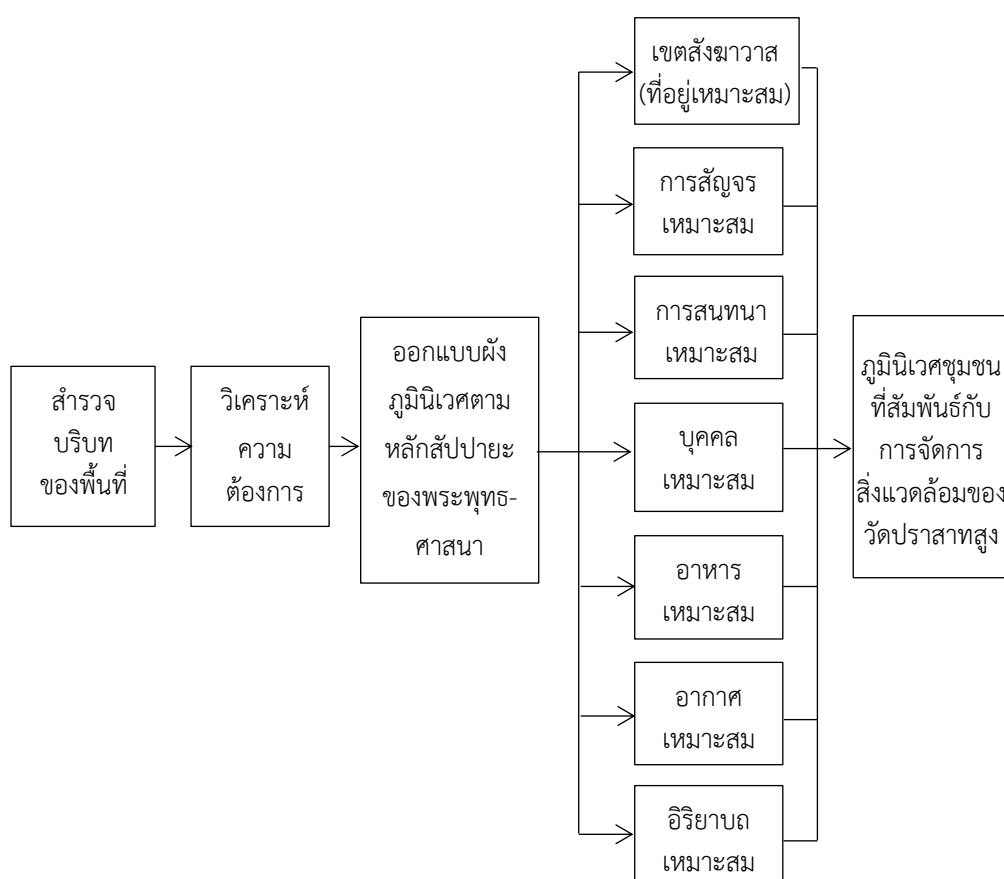
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ดังนี้

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดปราสาทสูง ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบองค์ความรู้ที่ได้รับคือเมื่อสถานที่ต่าง ๆ ได้มีการออกแบบผังภูมินิเวศก่อนที่จะมีการก่อสร้างหรือปรับปรุงจะทำให้สถานที่ก่อสร้างนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างสะดวกและสวยงาม ซึ่งการออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นกระบวนการในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยคำนึงถึงการออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับกิจกรรม

ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่สันตนาการ และพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระเบียบและเหมาะสม มีการพัฒนาระบบการจัดการขยะ การใช้พลังงานทดแทน และการส่งเสริมการรีไซเคิล เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว รวมทั้งการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนการสร้างระบบการจัดการฝังกลุมินิเวศและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ณพงค์ นพเกตุ. (2554). การพัฒนากระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก). (รายงานการวิจัย). แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ธีรารัตน์ จีระมะกร และคณะ. (2561). การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประเสริฐ เลหาทวีโชค. (2564). การศึกษาแนวคิดนิเวศบริการเพื่อพัฒนาแผนผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ประเทศไทย ญี่ปุ่น. (วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต). คณะการผังเมือง สถาปัตยกรรมศาสตร์ และการผังเมือง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย จิตติวสุรัตน์ และธัญญ์ รัตนถาวร. (2561). การออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่เสียเปล่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมือง. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วสุ โปษะนันท์. (2558) การจัดการภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของวัดไทยให้เกิดความเจริญศรีทรา : จากอดีตสู่ปัจจุบัน. (รายงานการวิจัย). ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564). สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570). สำนักนายกรัฐมนตรี.

การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการลดภาวะถดถอย
ทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
A Study of the Needs and Guidelines for Reducing Learning
Regression in Small Schools under the Office of Kamphaeng Phet
Primary Educational Service Area 1

จิตตรา เม่นคง และนิคม อาค้ายาย

Jittra Menkhong and Nikom Nakai

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Jittra.m@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 2) ศึกษาแนวทางการลดภาวะการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียนจำนวน 125 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 78 คน และครู จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ในภาพรวมมีค่า เท่ากับ .23 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญสูงสุดเป็นลำดับแรก เท่ากับ .25

2. แนวทางการลดภาวะการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันสูงสุด คือ (1) ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนจัดสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (2) ด้านการพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลและใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูออกแบบการสร้างสื่อการเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ (3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำแห่งการพัฒนา (4) ด้าน

การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้แก่ผู้เรียน

คำสำคัญ: การลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้, แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the necessity to reduce learning regression in small schools, and 2) Study the approach to reduce learning regression of small school administrators. The population consisted of school administrators and academic teachers from 125 schools, consisting of 78 school administrators and 97 teachers. The instrument used was a questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and index of the importance of necessity. The data was analyzed by content analysis.

The research results were found that:

1. The study of the needs to reduce the learning regression of small schools was found that the index of the priority of the needs to reduce the learning regression of small schools found that overall was equal to .23. When considering each aspect, it was found that the design of the learning management process and new teaching model had the highest priority index value, equal to .25.

2. The guidelines for reducing the learning regression of small school administrators were found that the experts had the highest consensus as follows: (1) In terms of creating participation in learning management, school administrators and teachers collaborated with parents and the community to create an environment that facilitates, supports and promotes student learning. (2) In terms of developing digital media repositories and using technology systematically, school administrators and teachers can design the creation of learning media without limitations of time and place. (3) In terms of promoting and developing teacher learning management, administrators must be leaders of development. (4) In terms of designing the learning management process and new teaching model, school administrators and teachers have a variety of teaching models that promote the creation of knowledge for students.

Keywords: Reduce Learning Regression, Guidelines for Reducing Learning Regression

1. บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงไปยังทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยเริ่มมีการแพร่ระบาดในช่วงต้นปี 2563 ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจไทยในระดับที่รุนแรงกว่าวิกฤตเศรษฐกิจการเงินในปี พ.ศ. 2540-2541 และในปี พ.ศ. 2551-2552 นั้นหมายถึงครัวเรือนไทยโดนผลกระทบจากเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยสูญเสียรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่มีเด็กและเยาวชนอยู่ด้วย การระบาดระลอกแรก ส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ พบว่าผู้ปกครองเด็กเล็กส่วนใหญ่ถูกลดค่าจ้างหรือลดชั่วโมงทำงาน ตามมา ด้วยการถูกเลิกจ้าง ขณะที่ผู้ประกอบการเผชิญกับยอดขายที่ลดลง และมีการปิดกิจการ ในขณะที่ผู้ปกครองเกือบหนึ่งในสี่นั้นไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ (UNICEF Thailand, 2022 หน้า 10) ครอบครัวขาดความพร้อมและรัฐก็ไม่ได้ให้การสนับสนุน จึงถือได้ว่าเรื่องนี้เป็นจุดอ่อนและเป็นปัญหาที่ใหญ่มาก และยิ่งเห็นเด่นชัดมากในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (ภูมิพัฒน์ ศรีวรชิตพัฒน์, 2565 หน้า 78) ซึ่งตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา จำนวนสถานศึกษาและผู้เรียนมีแนวโน้มลดลงทุกปี ซึ่งเป็นผลจากอัตราการเกิดและจำนวนเด็กที่ลดลง จำนวนผู้เรียนในสถานศึกษาของเอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงอัตราการเข้าเรียนต่อในทุกระดับมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยการเลือกเรียนด้านอาชีวศึกษามีสัดส่วนมากขึ้น ซึ่งเป็นทิศทางที่คาดหวังในการพัฒนากำลังคนของประเทศ แต่ยังมีผู้เรียนด้อยโอกาสของไทยเกือบทั้งหมดเป็นกลุ่มเด็กยากจน การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ข้ำเติมปัญหาความยากจนของเด็กและครอบครัวให้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น รวมทั้งภาวะอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาสังคม

เนื่องด้วยสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลา 2 ปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่มีทีท่าว่าจะพัฒนาขึ้นตามที่คาดหวัง จากการที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565ก หน้า 9) สังเคราะห์ผลการศึกษเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถานการณ์โควิด - 19 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้ปกครอง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2564 ส่วนใหญ่เห็นว่า การระบาดของโควิด - 19 ระลอกใหม่เกิดผลกระทบในด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมากที่สุด และจากผลการศึกษาล่าสุดในปี 2565 เกี่ยวกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานการณ์โควิด-19 พบว่าภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มากที่สุดตามลำดับ ขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุด ตามลำดับ ซึ่งจากการรายงานผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 (2567ก หน้า 12-13) พบว่า ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ยรวม 4 วิชา เท่ากับ 38.14 ซึ่งสูงกว่าระดับสังกัด แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา รวมทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ยรวม 4 วิชา เท่ากับ 32.25 ซึ่งต่ำกว่าระดับสังกัด และระดับประเทศทุกรายวิชา

จากความเป็นมา ความสำคัญ และปัญหาที่กล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 โดยงานวิจัยนี้ทำทราบถึงความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการลดภาวะการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 จำนวน 125 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 97 แห่ง ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1986 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 43) และกำหนดผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 97 คน และครูวิชาการ จำนวน 97 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และสังเคราะห์ข้อมูล จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย
3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อคำถาม เพื่อสร้างแบบตรวจสอบรายการ และแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า
4. สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นที่จะถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยหรือนิยามศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา
5. พิจารณาความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา
6. นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยการศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 โรงเรียน
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย และแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 ฉบับ
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามด้วยออนไลน์ (Google Forms) จำนวน 194 ฉบับ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติ โดยดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนอีกครั้งหนึ่ง
 - 2) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง
 - 3) วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- ทั้ง 2 สภาพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 121)

4) วิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : $PNI_{Modified}$)

5) การวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) แล้วนำดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : $PNI_{Modified}$) ที่มีลำดับความสำคัญสูงสุดในแต่ละด้าน มาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการลดภาวะการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี รวมทั้งสิ้น 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำรายชื่อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ลำดับแรกในแต่ละด้านมาสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดและสร้างแบบสัมภาษณ์ และให้ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางการลดภาวะการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลถึงผู้ให้ข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความเป็นอิสระในการให้ข้อมูลและรายละเอียดของแบบสอบถามรวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยได้รับการวิจัยได้ทราบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) กล่าวคือ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลจากแบบสัมภาษณ์และนำเสนอข้อมูลโดยการเขียนสรุปในรูปแบบตารางแล้วนำมาเขียนบรรยายเป็นรายข้อ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดถดถอยของการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก

การลดภาวะ ถดถอยทางการ เรียนรู้ของโรงเรียน ขนาดเล็ก	สภาพ ที่เป็นจริง (D)			สภาพ ที่ควรจะเป็น (I)			PNI Modified (I-D)/D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	3.95	.49	มาก	4.70	.49	มากที่สุด	.22	3
2. ด้านการพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลและใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ	3.78	.45	มาก	4.66	.52	มากที่สุด	.19	4
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู	3.82	.49	มาก	4.71	.44	มากที่สุด	.24	2
4. ด้านการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่	3.72	.54	มาก	4.68	.45	มากที่สุด	.25	1
รวม	3.82	.49	มาก	4.69	.48	มากที่สุด	.23	

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI) สูงสุดเป็นลำดับแรก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการลดภาวะการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

1. การเรียนรู้แบบบูรณาการเทคโนโลยีและเชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เข้ากับเนื้อสาระการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนจัดสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้ทราบถึงความเป็นอยู่ของผู้เรียน รวมทั้งตัวผู้เรียนจะต้องมีสภาพจิตใจที่พร้อมต่อการเรียน มีการพูดคุยถึงสภาพปัญหา ทั้งเรื่องการเรียนความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ อย่าให้ปล่อยให้ผู้เรียนมีเวลาว่างจนเกินไป แต่ก็ให้ช่วงเวลาอิสระบ้าง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูออกแบบการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ ตามที่ผู้เรียนเลือกหรือกำหนดส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ต่อยอดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนห้องเรียนออนไลน์

4. ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ทั้งยังเป็นผู้นำแห่งการพัฒนา คือ พัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น สำหรับการปฏิบัติงาน ทำให้ครูเป็นตัวอย่าง เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครู ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง เป็นแบบอย่างได้ และนำความรู้และทักษะเหล่านั้นมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้แก่ผู้เรียน มีการจัดเป็นกิจกรรมเข้าฐานการเรียนรู้ เวียนจนครบเนื้อหาวิชา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวม พบว่า การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบ

การสอนใหม่ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูนั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการศึกษาหลากหลายด้าน และจะต้องเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นอยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565 ก หน้า 5-12) ได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่ไว้ว่า ระบบการศึกษาไทยต้องปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลันจนปรับตัวไม่ทัน จากระบบปกติในโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ที่บ้านจากระบบชั้นเรียนเป็นการเรียนรู้ส่วนบุคคล โดยมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามาเป็นโจทย์สำคัญในการจัดการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์วิกฤติของโรคระบาดและการพัฒนาการศึกษาหลังยุคโควิด-19 ที่จะส่งผลให้เกิดการปรับรูปแบบและวิธีการเรียนรู้พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการปรับบทบาทของครูผู้สอน อีกทั้งเทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาการศึกษาของประเทศในระยะยาวเพื่อพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันได้ในอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการลดภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ ประเด็น ท่านคิดว่าการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร และมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร โดยมีรายละเอียดดังนี้ การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ของผู้บริหารนั้น จำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และประยุกต์ใช้ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการเรียนรู้แบบบูรณาการ เชื่อมโยงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น มีการวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น มีการนำแนวคิด วิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยตัวครูต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ คิดรูปแบบวิธีการสอนนักเรียนแบบใหม่ ๆ เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนเพื่อให้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563 หน้า 6-8) กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้ในยุคปกติใหม่ (New normal) มีจุดเน้นอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้ที่มีคุณภาพที่เป็นการเรียนรู้เชิง ลึก คือ รู้จริง รู้ชัด นำไปประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้

1. ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ พิจารณาจากประเด็นสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาไปทิศทางเดียวกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนจัดสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้ทราบถึงความเป็นอยู่ของผู้เรียน รวมทั้งตัวผู้เรียนจะต้องมีสภาพจิตใจที่พร้อมต่อการเรียน มีการพูดคุยถึงสภาพปัญหา ทั้งเรื่องการเรียนความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติอย่าปล่อยให้ผู้เรียนมีเวลาว่างจนเกินไป แต่ก็ให้ช่วงเวลาอิสระบ้าง สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565 หน้า 21-22) ได้กล่าวว่าการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ เทียน ทองแก้ว (2563 หน้า 7) ได้กล่าวว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ลานกิจกรรม และลานสุขภาพอนามัย เป็นต้น ครูและผู้ปกครองก็ต้องปรับบทบาทมาเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้สอน

2. ด้านการพัฒนาล้างสื่อดิจิทัลและใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ พิจารณาจากประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ผสมผสานเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ มีสื่อเทคโนโลยี ให้เลือกใช่มากมายให้ผู้เรียน ครู รวมถึงผู้ปกครอง เข้าไปเลือกใช้ ทั้งยังเป็นศูนย์รวมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564 หน้า 23) กล่าวว่า การเกิดนวัตกรรมการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และประเทศ ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูได้พัฒนาตนเอง

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู พิจารณาจากประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ทั้งยังเป็นผู้นำแห่งการพัฒนา คือ พัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น สำหรับการปฏิบัติงาน ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครู ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง เป็นแบบอย่างได้ และนำความรู้และทักษะเหล่านั้นมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565 หน้า 18-20) กล่าวไว้ดังนี้ ปรับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาเป็น Super Coach ในการจัดการเรียนรู้โดยพัฒนาระบบนวัตกรรมใหม่ เสริมสร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้เป็น

ผู้นำการปรับหลักสูตร การวางแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การนิเทศและพัฒนาครู การจัดหาและพัฒนาเทคโนโลยี สื่อ และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษารวมถึงระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และการสร้างระดม ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ พิจารณาจากประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้แก่ผู้เรียนมีการจัดเป็นกิจกรรมเข้าฐานการเรียนรู้ เวียนจนครบ เนื้อหาวิชา สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565ก หน้า 14-18) ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน พัฒนารูปแบบห้องเรียนเคลื่อนที่ โดยจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามความเหมาะสมของบริบท สถานการณ์และความต้องการจำเป็นของพื้นที่ เพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถเดินทางมาเรียนในสถานศึกษาได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานทางการศึกษาควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อพัฒนาในด้านการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป
2. หน่วยงานทางการศึกษา กำหนดแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อไปปฏิบัติ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

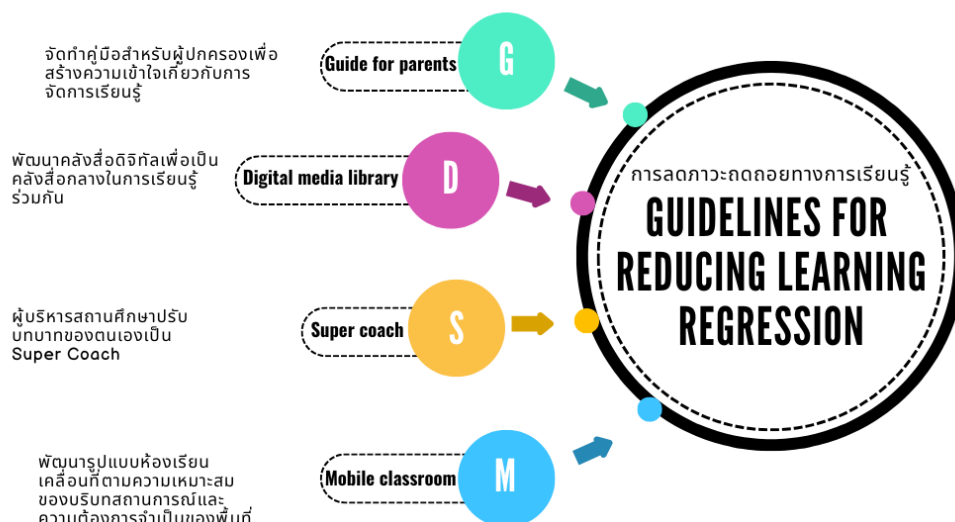
1. ควรศึกษารูปแบบพัฒนาในด้านการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพื่อการพัฒนาต่อไป
2. ควรศึกษาความเป็นไปได้ของการนำ แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กไปปฏิบัติ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 สามารถแสดงแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ในรูปแบบ “GDSM Concept” ดังนี้

GDSM CONCEPT

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ในรูปแบบของ “GDSM Concept”

เอกสารอ้างอิง

- เทียน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. *ครูสภาวิทยากรย์. Journal of Teacher Professional Development*, 1(2), 1-9.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภูมิพัฒน์ ศรีวัชรพัฒน์. (2565). กลยุทธ์เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนไทยจากการเรียนออนไลน์ ในสถานการณ์กสณแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด – 19. *วารสารสังคมศาสตร์ บุรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 9(1), 78.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New normal*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานผลการศึกษาระดับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*. เข้าถึงได้จาก <https://online.fliphtml5.com/wbpvz/jzub/?search=นวัตกรรม#p=8>

- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2567ก). *แผนปฏิบัติการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2567ข). *แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. เข้าถึงได้จาก <https://docs.google.com/spreadsheets/d/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565ก). *มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้*. เอส. บี. เค. การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565ข). *ทิศทางและแนวโน้มการจัดการศึกษาในยุคโควิด-19*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี จำกัด.
- UNICEF Thailand. (2022). *รายงานรวบรวมผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการระบาดโรคโควิด-19 ต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/8806/file/COVID19%20Impact%20on%20>

การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

A Study of Digital Leadership of School Administrators under
Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2

เบญจรัตน์ ลาคำ และจารุวรรณ นาทัน

Benjarat Lakum and Jaruan Natun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: benjarat.l@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 97 แห่ง ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน ครูผู้รับผิดชอบงานฝ่ายบุคคลของสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 194 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .65) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = .83) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = .77) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สถานศึกษา

Abstract

This research purpose to study the digital leadership of school administrators under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2, covering 97 schools. The researcher used the entire population as the data

source, consisting of one school administrator per school and one teacher responsible for personnel affairs per school, selected through purposive sampling, totaling 194 respondents. The research instrument was a questionnaire on the digital leadership of school administrators under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2, based on a five-point Likert scale. This questionnaire had an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.60 or higher and a reliability coefficient of .986. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that:

The research results revealed that the overall level of digital leadership among school administrators under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2 was high. When considering each aspect, the highest average score was found in the area of digital leadership vision, ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .65) which was at a high level. This was followed by digital communication, ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .83) also at a high level. The lowest average score was in the area of using digital technology tools, ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .77) which was still at a high level.

Keywords: Digital Leadership, School Administrators, School

1. บทนำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในองค์กร โดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายมีความก้าวหน้า เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน ทักษะของความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรควรต้องศึกษา และทำความเข้าใจ เพื่อจูงใจ ชักนำให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันจนเกิดความสำเร็จ (เจริญ สุระประเสริฐ, 2559) ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย แปรเปลี่ยนการเปลี่ยนการบริหารจากแบบเดิม ๆ เป็นการบริหารแบบออนไลน์ เน้นเทคโนโลยีดิจิทัล มีขอบเขตการบริหารที่ไม่จำกัด ครอบคลุมและพัฒนาให้สถานศึกษาหรือการศึกษาเข้าถึง เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยและเกิดประสิทธิภาพ เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริม และพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษาเข้าถึงระบบดิจิทัล แพลตฟอร์มรองรับการบริการ และการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัล ที่ทันสมัยและมีระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษา ที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การพัฒนาสถานศึกษาหรือการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีดิจิทัล ต้องพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ที่ต่างไปจากเดิม จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลจึงจะเป็นตัวแทนของแนวคิดและการปฏิบัติใหม่ ๆ ในสถานศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ดีจะมีการปรับปรุง มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมในการดำรงชีวิตชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งการบริหารสถานศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลจะมุ่งยกระดับระบบการศึกษาเน้นให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ผู้ปกครองรวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงทุกเทคโนโลยีอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว (มลฤดี เฟื่องสง่า และมัทนา วังนอมศักดิ์, 2566)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวว่าเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการจัดการศึกษาจากการจัดบริการของภาครัฐที่ไม่มีคุณภาพ และผลของการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศยังมีโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวนมาก หลังจากนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ แม้ว่าอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลของนักเรียนไทยจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้อ่านเพื่อหาความรู้ อัตราการอ่านเฉลี่ยของนักเรียนไทยอยู่ในระดับต่ำ แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ส่วนใหญ่มียูทูบไม่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ทันสมัยเป็นเพียงแหล่งให้ความรู้เท่านั้น รวมถึงใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบนโลกออนไลน์ในทางที่ผิดหรือใช้อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเองเป็นผู้มีภาวะผู้นำดิจิทัลต้องมีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหา และวางรากฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้เรียน ผู้บริหารยุคดิจิทัลต้องมีภาวะผู้นำโดยมีทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่กลัวเทคโนโลยีใหม่ ๆ กล้าที่จะทดลองอย่างเหมาะสม

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสูงก็จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายสูง มีแนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการการศึกษา ไม่ให้สถานศึกษาขาดการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ ขาดแผนการพัฒนาคู รวมถึงการขาดการจัดการระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในยุคที่ต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา ผู้บริหารต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และต้องสอดคล้องกับแนวทางบริหารของหน่วยงานต้นสังกัด โดยสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เขียนประเด็นปัญหาที่จะพบเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษารายงานการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปีการศึกษา 2566 จุดควรพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลโดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ชาติ ที่กำหนดให้มีแผนในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล ทันสมัย มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน สร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

พัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาโดยการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านเทคโนโลยีทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) และเทคโนโลยีทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2, 2567)

การมีทักษะในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการทำงาน การสร้างนวัตกรรม การสื่อสาร การสร้างเครือข่าย และการจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ที่จะทำให้เกิดความสำเร็จทางการปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล ล้วนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานโรงเรียนให้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ได้เป็นที่ยอมรับจากชุมชนและสังคมและพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยศึกษาปัญหาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 97 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 97 แห่ง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 97 คน และครูรับผิดชอบงานฝ่ายบุคคล 97 คน รวมทั้งสิ้น 194 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 1 ชุด ใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามครอบคลุมขอบข่ายการบริหารการศึกษาในดิจิทัล 4 ด้าน 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล 2) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล 3) ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ด้านการสื่อสารดิจิทัลลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1932: 140) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบเครื่องมือผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน

2.2 สร้างแบบสอบถามเป็นรายข้อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลในโรงเรียน

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อเรื่อง และภาษาที่ใช้และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 คน พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่

4. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามตามความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of objective congruence : IOC) ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบ

พบว่า มีค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม 0.80 จำนวน 1 ข้อ และมีค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามเท่ากับ 1 จำนวน 40 ข้อ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนอที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6. นำ แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability)

7. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.986

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2. ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์พร้อมแนบซองเปล่าติดแสตมป์จำหน่ายซองถึงผู้วิจัย หรือเก็บข้อมูลโดยใช้รูปแบบออนไลน์ (Google Forms) จำนวน 97 แห่ง รวม 194 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานฝ่ายบุคคลของสถานศึกษา จำนวน 194 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังตารางที่ 1 – ตารางที่ 5

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล	4.29	.65	มาก	1

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
2. ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล	4.23	.69	มาก	3
3. ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล	4.21	.77	มาก	4
4. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.26	.83	มาก	2
รวม	4.25	.69	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= .65) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .83) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .77)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล

ข้อ	ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด	4.10	.93	มาก	10
2	ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์บริบท สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	4.22	.75	มาก	2
3	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษาอย่างชัดเจน	4.50	.38	มาก	3
4	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดพันธกิจของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	4.28	.55	มาก	4
5	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้อย่างชัดเจน	4.19	.78	มาก	5
6	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	4.24	.82	มาก	6
7	ผู้บริหารสถานศึกษาแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์กับบุคคลอื่น	4.20	.66	มาก	8

ข้อ	ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
8	ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างนวัตกรรม	4.49	.35	มาก	2
9	ผู้บริหารสถานศึกษาขับเคลื่อนส่งเสริมบุคลากรให้ปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันกับเทคโนโลยี	4.19	.62	มาก	9
10	ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กร	4.42	.43	มาก	3
11	ผู้บริหารสถานศึกษามีการยกระดับสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา	4.34	.85	มาก	4
รวม		4.29	.65	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษาอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .38) รองลงมา คือ ข้อ 8 ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .35) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .93)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล

ข้อ	ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นสร้างการรวมกลุ่มของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	4.32	.58	มาก	3
2	ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้กลุ่มเครือข่ายคิดและแสดงความคิดเห็น	4.11	.91	มาก	8
3	ผู้บริหารสถานศึกษาใช้การประสานงานด้วยระบบอินเทอร์เน็ต	4.42	.51	มาก	2
4	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่าย	4.29	.69	มาก	6

ข้อ	ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
5	ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการเติบโตจากเครือข่ายเล็กสู่เครือข่ายใหญ่	4.37	.54	มาก	4
6	การมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน	4.21	.47	มาก	7
7	ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างเครือข่ายสอดคล้องกับบริบทชุมชน	3.94	.89	มาก	10
8	ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับฟังข้อมูลต่างๆทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	4.31	.73	มาก	5
9	ผู้บริหารสถานศึกษาพูดคุยให้คำปรึกษาข้อมูลต่างๆทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	4.00	.87	มาก	9
10	ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบว่าผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการของดิจิทัลได้	3.78	.95	มาก	11
11	ผู้บริหารสถานศึกษานำสื่อ ข้อความ กราฟิก ภาพ วิดีโอ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ โซเชียล ที่ทันสมัยมาบูรณาการให้เหมาะสมกับทุกช่วงวัย	4.75	.49	มากที่สุด	1
รวม		4.23	.69	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 11 ผู้บริหารสถานศึกษานำสื่อ ข้อความ กราฟิก ภาพ วิดีโอ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ โซเชียล ที่ทันสมัยมาบูรณาการให้เหมาะสมกับทุกช่วงวัย ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = .49) รองลงมา คือ ข้อ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้การประสานงานด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .51) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 10 ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบว่าผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการของดิจิทัลได้ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = .95)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล

ข้อ	ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการการศึกษาด้วยระบบอินเทอร์เน็ต	4.44	.54	มาก	1

ข้อ	ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
2	ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ช่องทางแบบออนไลน์ได้อย่างคล่องตัวผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ	4.34	.68	มาก	3
3	ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อย่างคล่องตัว	4.26	.75	มาก	5
4	ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจในการใช้อุปกรณ์การสื่อสารดิจิทัล	4.20	.86	มาก	7
5	ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารทางโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก อย่างถูกต้อง	4.36	.73	มาก	2
6	ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการสอน การเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ	4.18	.72	มาก	8
7	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	4.25	.90	มาก	6
8	ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาการเรียนรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน	4.32	.75	มาก	4
9	ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองจนเป็นที่ยอมรับนับถือ	3.92	.89	มาก	10
10	ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน	4.26	.79	มาก	5
11	ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างค่านิยม ความเข้าใจของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	4.12	.82	มาก	9
รวม		4.21	.77	มาก	

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการการศึกษาด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = .54) รองลงมา คือ ข้อ 5 ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารทางโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก อย่างถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .73) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 9 ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองจนเป็นที่ยอมรับนับถือ ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = .89)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล

ข้อ	ด้านการสื่อสารดิจิทัล	n = 194		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดบทบาททิศทางการศึกษาอย่างชัดเจน	4.23	.48	มาก	5
2	ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจสภาพบริบทการสื่อสารยุคดิจิทัลอย่างถูกต้อง	4.32	.66	มาก	2
3	ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารให้บุคลากรทราบจุดหมายปลายทางของสถานศึกษา	4.19	.96	มาก	6
4	ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารวิธีการเดินไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	4.26	.47	มาก	4
5	ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์บนโลกออนไลน์	4.15	.57	มาก	7
6	ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมบนโลกออนไลน์	4.25	.74	มาก	5
7	ผู้บริหารสถานศึกษาผสมผสานช่องทางการสื่อสารหลายหลายทาง เพื่อสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับสถานศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา	4.37	.43	มาก	1
8	ผู้บริหารการศึกษาสร้างความเชื่อมั่นให้สถานศึกษาไปในทิศทางและจุดหมายเดียวกัน	4.27	.90	มาก	3
รวม		4.26	.65	มาก	

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7 ผู้บริหารสถานศึกษาผสมผสานช่องทางการสื่อสารหลายหลายทาง เพื่อสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับสถานศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = .43) รองลงมา คือ ข้อ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจสภาพบริบทการสื่อสารยุคดิจิทัลอย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .66) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 5 ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์บนโลกออนไลน์ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .57)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีภาวะผู้นำดิจิทัล และมีความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ จิตินา วรรณศรี (2564) ที่กล่าวว่าผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการเรียนรู้ให้เท่าทัน ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ตรงกับงานวิจัยของ อัจฉรา นิยมมาก และวิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จึงนำมาอภิปราย ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างภาพในอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน มีการนำการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเข้ามาอย่างต่อเนื่อง กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การเรียนรู้ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มุ่งเน้นนโยบายที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ พนธกานต์ นฤฤทธิ์มนตรี (2565) ที่กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลผู้นำองค์กรจะสามารถสร้างภาพในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงานเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการเรียนรู้ และแผนกลยุทธ์นำมาใช้บริหารองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน ตรงกับผลวิจัยของ สุภิขฌาย์ ศิริโรจน์ และกิตติณัฐ อุสาโห (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์

ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการเชื่อมโยงกลุ่มคนหรือองค์กรที่สมัครใจร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือทำกิจกรรมร่วมกัน เผยแพร่ข้อมูลด้วยสื่อออนไลน์ทั้งช่องทางต่าง ๆ นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเครือข่ายและส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้อย่างทั่วถึง เริ่มต้นจากเครือข่ายเล็กสู่เครือข่ายใหญ่ สอดคล้องกับ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้เป็นการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินการร่วมกัน กำหนดแนวทางการทำงานร่วมกับเครือข่าย ปรับแนวทางการทำงานเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดร่วมกันสื่อสารเพื่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วมภายในหน่วยงาน สื่อสารเพื่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วมภายนอกหน่วยงานตรงกับผลวิจัยของ สุนทราภรณ์ อินอ่อน และคณะ (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึง ทำให้เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน ซึ่งผู้บริหารต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพเน้นการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ ณัฐนิชา กลัมพสุต (2566) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การจะพัฒนาการเรียนรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน เพื่อให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย และให้การยอมรับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือบริหารงาน โดยผู้บริหารสร้างกรอบความคิดเติบโตและการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับบุคลากร สอดคล้องกับผลวิจัยของ รัตนาวดี เทียงตรง และ ฉลอง ชาตรุประชีวิน (2565) ได้ศึกษา การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัยเขตสองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการสื่อสารดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารคำนึงถึงการสื่อสารสังคมผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการสื่อสารดิจิทัลในสถานศึกษาในการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ดาวรรุวรรณ ถวิลการ (2564) กล่าวว่า การสื่อสารด้วยดิจิทัล หมายถึง การปฏิบัติงานเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอุปกรณ์ดิจิทัล การผสมผสานช่องทางการสื่อสารหลาย ๆ ทางเพื่อสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับองค์กรให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษาไปในทิศทางและจุดมุ่งหมายเดียวกัน สอดคล้องกับ ฝนทิพย์ หาญชนะ และ ศักดิ์ฤทธิ์ ศิลาลาย (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยจากการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อนำมาปรับใช้และเกิดผลที่ดีที่สุดต่อการทำงานร่วมกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผู้วิจัยได้สะท้อนองค์ความรู้จากการวิจัยเสนอในรูปแบบ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาทักษะและใช้เครื่องมือดิจิทัลในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การจะพัฒนาการเรียนรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน เพื่อให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย และให้การยอมรับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือบริหารงาน ด้วยวิธีการของ SAMR MODEL

SAMR MODEL

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มา : เบญจรัตน์ ลาคำ (2567)

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรรณศรี. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- เจริญ สุระประเสริฐ. (2559). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พินต์ติ้งเฮาส์.
- ณัฐนิชา กลัมพสุต. (2566). การพัฒนาการเรียนรู้ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(6), 317-336.
- ดาวรรณ ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พนทิพย์ หาญชนะ และศีกฤทธิ ศิลาฉาย. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. วารสารร้อยแก่นสาร, 7(6), 117-113.
- พนธกานต์ นฤทธิมนตรี. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 12(2), 174-185.
- มฤดี เฟื่องสง่า และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2566). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 24(2), 162-175.
- รัตนาวดี เทียงตรง และฉลอง ชาตรุประชีวิน (2565). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. วารสารร้อยแก่นสาร, 7(8), 404-418.
- สุภิขมาย์ ศิริโรจน์ และกิจพิณัฐ อุสาโห. (2567). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 4(1), 29-44.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2567).
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/drive/mobile/folders/1GdU7C3oKSxuO575x5Exiay6U_l-HNE1g

- อัจฉรา นิยมมา และวิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี*, 34(1), 32-43
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, Rensis. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, (140), 1-55.

การพัฒนาแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี
The Development of Management Model to Improve the Student Care
and Support System Through the Quality Management Processes
of the Special Education Center in Udon Thani Province

นิภาพร ศักดิ์แสน

Niphaporn Saksaen

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุดรธานี

Special Education Center in Udon Thani Province

E-mail: Saksaen08@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี 2) สร้างรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี และ 4) ประเมินการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 168 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน พบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีปัญหา การจัดการข้อมูลไม่เป็นระบบ ขาดการพัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง ข้องจำกัดด้านความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ขาดแคลนทรัพยากรที่จำกัดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและความต้องการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ต้องการรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน มีเครื่องมือและแนวทางในการปฏิบัติงาน และการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะต้องการระบบดูแลที่มีคุณภาพโปร่งใส มีการสื่อสารสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

2. ได้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานีได้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน UD Care Model

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครองที่มีต่อความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, กระบวนการบริหารคุณภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุดรธานี

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current situation and needs for a management model of the student care and support system through the quality management processes of the Special Education Center in Udon Thani Province, 2) to develop a management model for the student support system through the quality management processes of the Special Education Center in Udon Thani Province, 3) to study the effects of implementing the management model for the student support system through the quality management processes of the Special Education Center in Udon Thani Province, and 4) to evaluate the implementation of the management model for the student support system through the quality management processes of the Special Education Center in Udon Thani Province. The sample group consist of 168 school administrators, teacher, patents, and the board of basic education. The research tools used in the data collection were structured interview questionnaire, five-level scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.95 and the evaluation form of appropriateness, feasibility, and utility. Statistics used to analyze data include frequency, percentage, average, standard deviation.

The research result found that:

1. The current situations of the student care and support system model have been found that the student care and support system face several problems. Data management is disorganized, there is a lack of specialized personnel development, and there are limitations regarding cooperation from parents and the community. There is also a shortage of resources, restricted coordination with external agencies that has not yet been effective. The needs for a student care and support system have been found that there is a need for a clear administrative model, practical tools and guidelines, as well as training to enhance skills. There is a need for a quality and transparent care system, with regular communication, in line with educational standards.

2. The results of developing the student support and support system model through the quality management process of the Special Education Center in Udon Thani Province resulted in the UD Care Model for managing the student care and support system.

3. The results of implementing the management model for the student support and assistance system through the quality management process of the Special Education Center in Udon Thani Province indicated that, overall, the average score was at a high level.

4. The evaluation results of the implementation of the management model indicated that the opinions of school administrators, school board members, teachers, and parents regarding the feasibility and usefulness of the management model through quality management processes to develop the student care and support system of the Special Education Center in Udon Thani Province were, overall, at a high level.

Keywords: Management Model, The Student Care and Support System, The Quality Management Processes to Improve, the Special Education Center in Udon Thani Province

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ระบุว่า คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป การจัดการศึกษาต้องมีความหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะต้องทำการสอนแบบซ้ำ ๆ ย้ำบ่อย ๆ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 6 ทักษะ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรก็เพื่อต้องการให้นักเรียนเหล่านี้สามารถช่วยเหลือตนเองในทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างมีความสุข

ระบบการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คือกระบวนการดูแลและสนับสนุนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือผู้ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้หรือด้อยโอกาส ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและศักดิ์ศรี (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2555) ระบบนี้เป็น การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน เครื่องมือได้มาตรฐาน ตรวจสอบได้ มีการสำรวจปัญหาและวางแผนกลยุทธ์การช่วยเหลือโดยศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก มีการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและบุคลากรทั้งในและนอก สถานศึกษา (สมพร หวานเสร็จ, 2552) การสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล และเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านการเรียนรู้และสามารถดำรงชีวิตได้ (วันชัย จันทการกุล, 2558) โดยเป้าหมายคือให้นักเรียนมีทักษะชีวิต ภาวะทางอารมณ์ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านการวางแผนงาน การสร้างกรอบกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนานักเรียน บุคคลออทิสติกอย่างชัดเจน ทำให้การนำลงสู่การปฏิบัติ การวัดประเมินผล และการสรุปผล การดำเนินงานนั้นยังไม่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมได้

ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงไปสู่การจัดทำแผนกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งในการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดทิศทางขององค์กร โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ปฏิบัติและควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรได้ (พงศ์พันธุ์ ไชยวัฒน์, 2560) กลยุทธ์การบริหารที่มีคุณภาพจะต้องดีพร้อมสมบูรณ์ทั้งการมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) ที่สามารถบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายนั้น ๆ ได้ และมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่สำเร็จในเป้าหมายโดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุด (วรางคณา ผลประเสริฐ, 2556) การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน โดยผ่านการตัดสินใจและการประเมินแล้วว่าเหมาะสมกับองค์กรและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ฉะนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นวิธีการบริหารจัดการการดำเนินงานขององค์กร มีการกำหนดจากวิสัยทัศน์ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และประเมินอย่างเป็นระบบเพื่อการวางแผนดำเนินการให้เหมาะสมกับสถานการณ์สู่ความสำเร็จ

รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบหลักดังนี้ หลักการของรูปแบบการมีส่วนร่วม, การทำงานเป็นทีม, การจัดการที่เป็นระบบ, การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล, ความต่อเนื่องในการพัฒนากระบวนการของรูปแบบ วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) Plan การวางแผนการดูแลช่วยเหลือ (การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน, การกำหนดเป้าหมาย, การเลือกกิจกรรม) Do การดำเนินงานตามแผน (การจัดกิจกรรมส่งเสริม, ป้องกัน, และแก้ไข ปัญหา) Check การติดตามและประเมินผล (การรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน) Act การปรับปรุงและพัฒนา (การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนและกระบวนการ) องค์ประกอบที่สนับสนุน คู่มือการปฏิบัติงาน, ระบบข้อมูลสารสนเทศ, การพัฒนาบุคลากร, การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ จึงสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง ลดภาวะความตึงเครียด สามารถสื่อสารสิ่งที่ตนเองต้องการ และพึ่งพาตนเองได้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีทักษะชีวิตสามารถหลีกเลี่ยงป้องกันอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นคนดีของครอบครัวชุมชนและสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี

2. พัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี
3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี
4. ประเมินการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากร การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี และ พัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการ 2 คน ครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 2 ปี และปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 126 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คน รวม 168 คน

2. ประชากร สร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี (ผชช 5 คน)

3. ประชากร ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 8 คน นักเรียน จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. ประชากร ประเมินการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน กรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 28 คน และผู้ปกครองจำนวน 30 คน ในปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 70 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) พัฒนา

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ แบบประเมินการใช้รูปแบบ 4) ประเมินการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และ แบบประเมินความพึงพอใจหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยส่งหนังสือราชการถึงศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูล พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ จากนั้นส่งแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้าให้ผู้ให้ข้อมูลเตรียมตัว และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองพร้อมจดบันทึกข้อมูล

2. ผู้วิจัยประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารและครูผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ในการการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ โดยการใช้แบบประเมิน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำความรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบเรียงแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบ การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพปัจจุบันของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี มีความหลากหลายของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแตกต่างกัน, ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก (โรงเรียนทั่วไป, ชุมชน, หน่วยงานภาครัฐ), และข้อจำกัดด้านทรัพยากรความต้องการระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน **ผู้บริหาร** ต้องการรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผล **ครูผู้สอน** ต้องการเครื่องมือและแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน, การอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่หลากหลาย **ผู้ปกครอง** ต้องการการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ, การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดูแล, และความมั่นใจในคุณภาพของการดูแล **คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ต้องการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ, มีความโปร่งใส, และสามารถตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษา

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบหลักดังนี้ หลักการของรูปแบบ การมีส่วนร่วม, การทำงานเป็นทีม, การจัดการที่เป็นระบบ, การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล, ความต่อเนื่องในการพัฒนากระบวนการของรูปแบบ วงจร PDCA Plan การวางแผนการดูแลช่วยเหลือ (การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน, การกำหนดเป้าหมาย, การเลือกกิจกรรม) Do การดำเนินงานตามแผน (การจัดกิจกรรมส่งเสริม, ป้องกัน, และแก้ไขปัญหา) Check การติดตามและประเมินผล (การรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน) Act การปรับปรุงและพัฒนา (การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนและกระบวนการ) องค์ประกอบที่สนับสนุนคู่มือการปฏิบัติงาน, ระบบข้อมูลสารสนเทศ, การพัฒนาบุคลากร, การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

4.3 ผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหาร มีความเข้าใจและสามารถนำรูปแบบไปบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูผู้สอน มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน, มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน, และสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามความต้องการมากขึ้น ผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อการดูแลของศูนย์ฯ, ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ, และมีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการดูแลมากขึ้น

4.4 ผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครองที่มีต่อความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.55, \mu = 0.62$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบ การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสรุปได้ 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลพบว่าครูไม่มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลสภาพที่พึงประสงค์คือการส่งเสริมให้ความรู้ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียนพบว่า ยังไม่มีแบบคัดกรองพฤติกรรมนักเรียนที่ชัดเจนสภาพที่พึงประสงค์คือให้มีการดำเนินการจัดทำหลักเกณฑ์การคัดกรองที่ถูกต้องและเหมาะสม 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียนพบว่ายังไม่มีแนวทางส่งเสริมแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนสภาพที่พึงประสงค์คือมีกระบวนการที่ชัดเจนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเครือข่ายส่งเสริมในการแก้ไขปัญหายุติกรรมทั้งภายในและภายนอก 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห พบว่าขาดการป้องกันและแก้ไขปัญหที่ต่อเนื่องสภาพที่พึงประสงค์คือควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนที่หลากหลาย 5) ด้านการส่งต่อนักเรียนพบว่าครูมีการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีพฤติกรรมรุนแรงที่เกินกว่าที่ครูจะแก้ไขได้ไปยังทีมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสภาพที่พึงประสงค์คือควรมีทีมงานทางการแพทย์ร่วมกันแก้ไขปัญหายุติกรรมรวมกับครูอย่างใกล้ชิด การประเมินมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก แต่การนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุดรธานี อาจต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษที่หลากหลายและซับซ้อนกว่า จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาบุคลากรเครื่องมือ ระบบข้อมูล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ (2559) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินจากผู้อำนวยการสถานศึกษาว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน UD Care Model ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) **Upgrade** พัฒนาระบบ UD CARE Model เพื่อรองรับการทำงานของครูบุคลากรผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย 2) **Design** ร่วมกันออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้ง 5 ขั้นตอน 3) **Coaching** การให้ความรู้ ให้คำแนะนำ แก่ครู บุคลากร นักเรียนผู้ปกครอง ภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) **Activity** จัดกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริม พัฒนา

ป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน 5) **Resolution** การมีส่วนร่วมของครู บุคลากรผ่านกระบวนการ PLC และ TBL 6) **Evaluation** การประเมิน การกำกับ ติดตาม สะท้อนผลการดำเนินงานทั้ง 5 ขั้นตอนและสามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ นลินี บัวอ่อน (2566) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมระดับตำบล โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมระดับตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.3 ผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี พบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่มีต่อการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.59$) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.63$) ด้านการป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือนักเรียน ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.61$) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.61$) และด้านการส่งต่อนักเรียน ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.60$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ โกมุต รุยอ่อน (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหาร จัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียน ครูผู้ปกครองและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

5.4 ผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครองที่มีต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.65$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเรียงค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนฯ เป็นนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.55$) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนฯ สนองนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดในการส่งเสริมการบริหาร งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.57$)

และ รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนฯ มีความสำคัญจำเป็นในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.59$) ตามลำดับ ทุกรายการผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับ โกมุต รุยอ่อน (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ปกครองและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ใน ระดับมาก ด้านพฤติกรรมนักเรียนมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจต่อรูปแบบ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผลที่เกิดจากการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนและการทดสอบการศึกษาระดับชาติอยู่ในระดับสูง กว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรเลือกทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้วค่อย จัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงหรือจัดหาทรัพยากรมาเพิ่มเติม
2. ครูที่ปรึกษาต้องคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด และทั่วถึง โดยสังเกตและสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียน หากพบความรุนแรงให้ดำเนินการ แก้ไขปัญหาเร่งด่วน
3. ผู้บริหารต้องแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน และควรหาโอกาสเข้าถึงผู้ปกครองของ นักเรียนให้มากขึ้น และโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนควรมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเป็นประจำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นปัจจุบัน หากพบปัญหาจะได้ปรับปรุงวิธีการจนประสบความสำเร็จ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

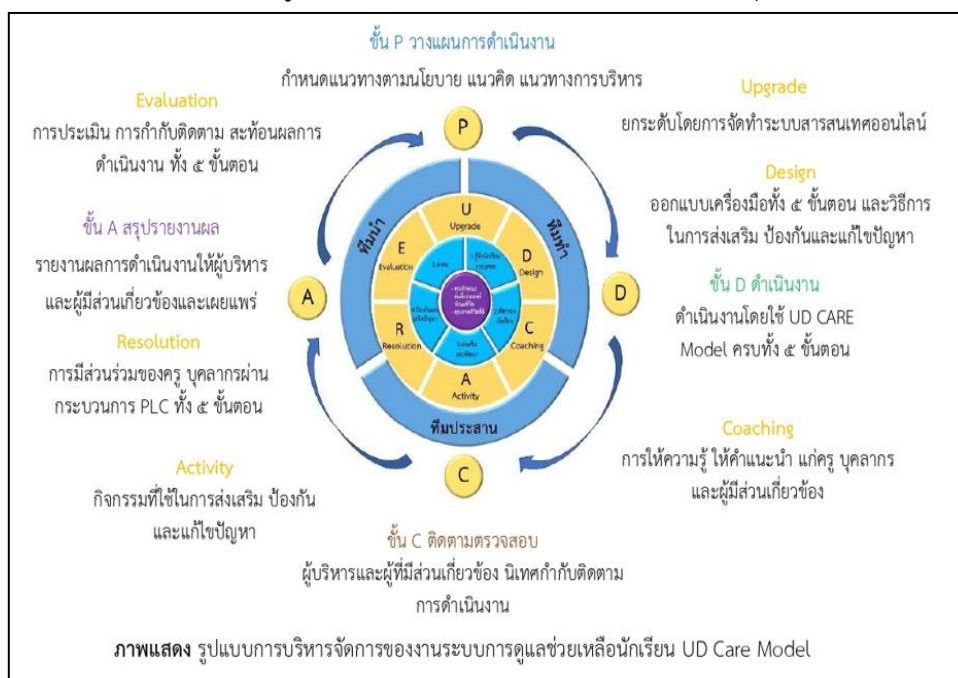
1. หน่วยงานต้นสังกัดควรนำรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ไปพัฒนาสถานศึกษาในสังกัด เพื่อสนองนโยบายการศึกษาตลอดวัยและมีคุณภาพ
2. สถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรนำรูปแบบ รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์ การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ไปพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีทักษะตามหลักสูตรและทักษะในศตวรรษที่ 21
3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรนำรูปแบบการบริหารระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

อุดรธานี ไปดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามหลักสูตรและปลอดภัย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกระบวนการบริหารคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย แนวคิดและความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวโน้มการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในอนาคต ดังนี้: รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน UD Care Model ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ดังนี้ 1. **Upgrade** พัฒนาระบบ UD CARE Model เพื่อรองรับการทำงานของครูบุคลากรผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย 2. **Design** ร่วมกันออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ทั้ง 5 ขั้นตอน 3. **Coaching** การให้ความรู้ ให้คำแนะนำ แก่ครู บุคลากร นักเรียนผู้ปกครอง ภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4. **Activity** จัดกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน 5. **Resolution** การมีส่วนร่วมของครู บุคลากรผ่านกระบวนการ PLC และ TBL 6. **Evaluation** การประเมิน การกำกับ ติดตาม สะท้อนผลการดำเนินงานทั้ง 5 ขั้นตอน และสามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แนวทางการขยายผลสู่ศูนย์การศึกษาพิเศษอื่น หลักการพัฒนาระบบการดูแลนักเรียนพิเศษ นวัตกรรมการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทไทย การบูรณาการระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- โกมุท รุยอ่อน. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 3. เข้าถึงได้จาก <http://www.utdone.net/polngarn/kom/komut.html>
- นลินี บัวอ่อน. (2566). การพัฒนารูปแบบการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ เครือข่ายการมีส่วนร่วมระดับตำบล โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พงศ์พันธุ์ ไชยวัฒน์. (2560). รายงานผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการ ให้บริการทางการศึกษาตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4. (รายงานผลการดำเนินงาน). เชียงใหม่: เขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 4.
- วันชัย จันทราการกุล. (2558). การพัฒนาทักษะด้านการเขียนสำหรับนักเรียนที่มีภาวะออทิซึม สเปกตรัม โดยใช้ชุดการเรียนรู้รักการเขียน. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา พิเศษ, 11(2), 66-75.
- วรางคณา ผลประเสริฐ. (2556). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ ในประมวลสาระ ชุมติวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการบริหารโรงพยาบาล หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมพร หวานเสร็จ. (2552). การพัฒนาศักยภาพบุคคลออกতিสตัก โดยใช้สื่อสนับสนุนการ เรียนรู้ผ่านมอมอง. ขอนแก่น: คลังนนวนวิทยา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2555). แนวทางการนิเทศการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ. (2559). รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วารสารวิจัยทางการ ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(2), 222-233.

**แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์**
**Guidelines for Administration of Graduate Programs Based on
the Principles of Aparihaniyadhamma In
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus**

ธนู ศรีทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, วิเศษ ชินวงศ์, สถาพร ภาคพรหม และชูชัย ประดับสุข
Thanoo Srithong, Taweesak Tongtip, Wiset Chinnawong, Sathaporn Pakprom
and Chuchai Pradubsook
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus
Corresponding Author, E-mail: thanoo.sri@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน หลักอปริหานิยธรรม และแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้านสภาพปัจจุบันโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย 46 รูป/คน เก็บข้อมูลด้านหลักอปริหานิยธรรมโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย 23 รูป/คน และเก็บข้อมูลด้านแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมโดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานกำกับมาตรฐาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านงานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
2. หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน ด้านที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานคุณภาพบัณฑิต รองลงมา ได้แก่ ด้านงานกำกับมาตรฐาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านงานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

3. แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พบว่า มี 9 ด้าน 18 ประเด็น 40 แนวทาง ได้แก่ งานกำกับมาตรฐาน 8 แนวทาง งานคุณภาพบัณฑิต 4 แนวทาง งานรับส่งเสริมและพัฒนานิสิต 6 แนวทาง งานบริหารและพัฒนาอาจารย์ 4 แนวทาง งานหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผู้เรียน 4 แนวทาง งานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ 2 แนวทาง งานขับเคลื่อนการดำเนินงานของนิสิต 4 แนวทาง งานกิจกรรมเสริมหลักสูตร 4 แนวทาง และงานบริหารทั่วไป 4 แนวทาง โดยสามารถนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ประยุกต์เข้ากับการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา, หลักอปริหานิยธรรม

Abstract

This research aimed to study the current conditions, the usage of Aparihaniyadhamma principles, and to propose guidelines for graduate programs administration based on the principles of Aparihaniyadhamma in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus. The research design used was the mixed-methods research i.e. quantitative and qualitative studies. The research instruments were questionnaires and focus group discussions. Quantitative data were collected from 46 target groups on the current situation and 23 target groups on the principle of non-transgression. Qualitative data were 10 key informants for focus group discussion. Data analysis was done by quantitative and descriptive methods.

The research results were found as follows:

1. Current conditions of graduate programs administration in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, were overall rated as a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The aspect with the highest average value was the aspect of standard supervision, followed by the aspect of student research promotion, and the aspect with the lowest average value was the aspect of procurement and development of learning support.

2. Principles of Aparihaniyadhamma in the graduate programs administration at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, were overall rated as a highest level. When considering each aspect, it was found that there were 5 aspects at the highest level, 4 aspects at the high level, and the aspect with the highest average value was graduate quality work, followed by standard supervision work, and the aspect with the lowest average value was learning support procurement and development work.

3. Guidelines for graduate program administration based on the principles of Aparihaniyadhamma in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, were found that there were 9 aspects, 18 issues, and 40 guidelines, namely, 8 guidelines for standards supervision, 4 guidelines for graduate quality, 6 guidelines for student promotion and development, 4 guidelines for faculty management and development, 2 guidelines for curriculum, teaching and learning, and student assessment, 4 guidelines for learning support and development, 2 guidelines for student research promotion, 4 guidelines for extra-curricular activities, and 4 guidelines for general administration. The principles of Aparihaniyadhamma could be applied to graduate program administration.

Keywords: Guidelines for Administration, Graduate Programs, The Principles of Aparihaniyadhamma

1. บทนำ

การบริหารหลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแก่นสำคัญในการวางแผนทางการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้างเจตคติ ตลอดจนการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน การบริหารหลักสูตรจึงเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นเสมือนบ้าน หลอมพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ คุณภาพของพลเมือง จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ผ่านการศึกษา มีคุณสมบัติอย่างไร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เป็นส่วนงานระดับ วิทยาเขตที่ขึ้นตรงต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) ได้จัดการศึกษาตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่ทรงสถาปนาสถาบันแห่งนี้ให้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชา

ชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ส่วนราชการ พ่อค้า ประชาชน ได้ดำเนินการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินการตามพันธกิจของ มหาวิทยาลัย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการสังคม และด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการผลิตบัณฑิต เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ได้มีแหล่งศึกษาในพื้นที่ ไม่ต้องเดินทางไป ศึกษาในต่างจังหวัด ซึ่งจะสามารถช่วยสนองงานคณะสงฆ์ในขณะที่กำลังศึกษา และ เป้าหมายในการผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ของสังคม มีศักยภาพที่จะพัฒนานตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการ วิจัยและพัฒนา ด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และด้าน ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยได้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณา การกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, 2567)

วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต สุรินทร์ ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 โดยเปิด ดำเนินการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรแรก จากนั้นในปีการศึกษา 2563 ได้เปิดดำเนินการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ สอนสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2564 ได้เปิดดำเนินการเพิ่มอีก 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรพุทธ ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต และในปีการศึกษา 2565 ได้เปิดดำเนินการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ บริหารการศึกษา รวมเป็น 5 หลักสูตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต สุรินทร์, 2567) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านการบริหารจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ พบว่า การบริหารจัดการในภาพรวมของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มีปัญหาความเสี่ยงด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเพราะยังไม่พบ แนวทางสำรองอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาด้านจำนวนนิสิตสมัคร เรียนลดลงทุกปี ปัญหาการขับเคลื่อนเพื่อให้หลักสูตรได้รับทราบในระบบ Checo ปัญหา ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหาด้านการขับเคลื่อนให้นิสิตทำวิทยานิพนธ์และดุษฎี นิพนธ์ให้จบตามระยะเวลาของการศึกษาในหลักสูตร ปัญหาด้านงบประมาณในการ ดำเนินการของหลักสูตร ปัญหาด้านความชัดเจนในภาระงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปัญหา ด้านการสื่อสารการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาด้านความเพียงพอของบุคลากรสาย ปฏิบัติการ ปัญหาด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา และปัญหาด้าน

ความเชื่อมโยงประสานงานกับส่วนงานอื่นภายในวิทยาเขตสุรินทร์ ในปีการศึกษา 2566 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้เปิดทำการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 5 หลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 2) หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 3) หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต 4) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา 5) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา โดยยึดตามหลักปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต จากข้อมูลการรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561- 2566 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรที่จัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ทั้ง 5 หลักสูตร มีผลการประเมินที่ยังไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายของมหาวิทยาลัย และเมื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึก พบว่า สภาพการดำเนินการและการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ในรายตัวบ่งชี้ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างไม่เป็นไปตามประกาศค่าเป้าหมายของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบ่งชี้ที่เป็นเชิงปริมาณในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ปัญหาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านจำนวนนิสิตสมัครเรียนลดลงทุกปี ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจจะเกิดมาจากการเปิดเรียนระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียงเพิ่มมากขึ้น และจำนวนพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนลดลงทุกปี ในส่วนนิสิตคฤหัสถ์ก็มีทางเลือกและให้ความสนใจไปศึกษาในมหาวิทยาลัยอื่นที่มีคณะสาขาวิชาตามความต้องการของผู้เรียน และมีการแข่งขันทางการตลาดทางการศึกษามากขึ้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, 2566)

หลักอปริหานิยธรรม เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงความไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง มีองค์ประกอบ 7 ประการ กล่าวคือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำข้อ นี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่าพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจการทั้งหลาย 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม 4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง 5) บรรดากุลสตรีกุลมารีทั้งหลายให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออดคร่ำครวญใจ 6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรมานไป 7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึง

บรรพชิตผู้ดำรงธรรม เป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาพึงมาสู่แคว้นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก หลักอภิธานิยธรรม 7 ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม (republic) ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะทำการเกลี้ยกล่อมหรือยุแยกให้แตกสามัคคี (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

จากข้อมูล เหตุผล และสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอภิธานิยธรรมในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการด้านการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาหลักอภิธานิยธรรมในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอภิธานิยธรรมในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการในการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับด้านสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และด้านการศึกษหลักอภิธานิยธรรมในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลด้วยการจัดทำสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อศึกษา แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอภิธานิยธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

3.3 ประชากร กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้อำนวยการหลักสูตร 2) กลุ่มอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร 3) กลุ่มผู้บริหาร 4) กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 5) กลุ่มศิษย์เก่า 6) กลุ่มนิสิต

2. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาด้านสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 6 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 46 รูป/คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้อำนวยการหลักสูตร จำนวน 5 รูป/คน 2) กลุ่มอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและหรืออาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 15 รูป/คน 3) กลุ่มผู้บริหารวิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 4 รูป/คน 4) กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 3 รูป/คน 5) กลุ่มศิษย์เก่า จำนวน 4 รูป/คน 6) กลุ่มนิสิต จำนวน 15 รูป/คน ซึ่งได้มาจากประชากรทั้งหมดเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างชัดเจน และกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาด้านการศึกษาลัทธิการบริหารนิยมในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 23 รูป/คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้อำนวยการหลักสูตร 5 รูป/คน 2) กลุ่มอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 9 รูป/คน 3) อาจารย์ประจำหลักสูตร 6 รูป/คน 4) กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 3 รูป/คน ซึ่งได้มาจากประชากรทั้งหมดเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างชัดเจน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อศึกษาทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามลัทธิการบริหารนิยม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 3 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 3) กลุ่มผู้บริหารหลักสูตรหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 4 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3.4 เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ

1. แบบสอบถาม ใช้สอบถามกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรและเพื่อศึกษาลัทธิการบริหารนิยม ในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร 9 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 งานกำกับมาตรฐาน ด้านที่ 2 งานคุณภาพบัณฑิต ด้านที่ 3 งานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต ด้านที่ 4 งานบริหารและพัฒนาอาจารย์ ด้านที่ 5 งานหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน ด้านที่ 6 งานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ด้านที่ 7 งานขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต และ ด้านที่ 8 งานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านที่ 9 งานบริหารทั่วไป ในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 9 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต ชนิด 5 ตัวเลือก

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ มุ่งเน้นเพื่อศึกษาเนื้อหาและนำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอุปทานิยธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร เป็น 9 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 งานกำกับมาตรฐาน ด้านที่ 2 งานคุณภาพบัณฑิต ด้านที่ 3 งานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต ด้านที่ 4 งานบริหารและพัฒนาอาจารย์ ด้านที่ 5 งานหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน ด้านที่ 6 งานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ด้านที่ 7 งานขับเคลื่อนการทําริยของ นิสิต และ ด้านที่ 8 งานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านที่ 9 งานบริหารทั่วไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ มี 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน การบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 46 รูป/คน

ระยะที่ 2 ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลัก อุปทานิยธรรมในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 23 รูป/คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบบันทึกการสนทนา กลุ่มเฉพาะที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหาร หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โดยดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่การวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม รวม ทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารหลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษา จำนวน 3 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 3) กลุ่มผู้บริหารหลักสูตรหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 5 รูป/คน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคำนวณ ทางสถิติเพื่อคำนวณค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์ตาม เนื้อหา (Content analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ดังได้แสดงในตาราง 1.1
โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ที่	ภาพรวมและรายด้าน	N = 46		แปลผล
		ระดับสภาพ		
		μ	σ	
1	ด้านงานกำกับมาตรฐาน	4.43	0.47	มาก
2	ด้านงานคุณภาพบัณฑิต	4.05	0.68	มาก
3	ด้านงานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต	4.10	0.64	มาก
4	ด้านงานบริหารและพัฒนาอาจารย์	4.20	0.60	มาก
5	ด้านงานหลักสูตรการเรียนการสอนการประเมินผู้เรียน	4.35	0.55	มาก
6	ด้านงานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.84	0.72	มาก
7	ด้านงานการขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต	4.39	0.64	มาก
8	ด้านงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร	4.10	0.61	มาก
9	ด้านงานบริหารทั่วไป	3.93	0.73	มาก
รวมเฉลี่ย		4.15	0.62	มาก

จากตาราง 1.1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ใน
ระดับมาก ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก
โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานกำกับมาตรฐาน ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.47$) รองลงมา
ได้แก่ ด้านการขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.6$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด ได้แก่ ด้านงานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($\mu = 3.84$, $\sigma = 0.72$)

4.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม ในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผลการวิจัยหลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ดังได้แสดงในตาราง 1.2 โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ที่	ภาพรวมและรายด้าน	N = 23		แปลผล	ลำดับ
		ระดับการปฏิบัติ			
		μ	σ		
1	ด้านงานกำกับมาตรฐาน	4.63	0.43	มากที่สุด	2
2	ด้านงานคุณภาพบัณฑิต	4.78	0.51	มากที่สุด	1
3	ด้านงานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต	4.62	0.47	มากที่สุด	3
4	ด้านงานบริหารและพัฒนาอาจารย์	4.47	0.68	มาก	6
5	ด้านงานหลักสูตรการเรียนการสอน	4.53	0.39	มากที่สุด	4
	การประเมินผู้เรียน				
6	ด้านงานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.14	0.63	มาก	9
7	ด้านงานการขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต	4.33	0.62	มาก	7
8	ด้านงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร	4.53	0.32	มากที่สุด	5
9	ด้านงานบริหารทั่วไป	4.25	.57	มาก	8
รวมเฉลี่ย		4.47	0.51	มากที่สุด	

จากตาราง 1.2 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน ด้านที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านงานคุณภาพบัณฑิต ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.51$) รองลงมา ได้แก่ งานกำกับมาตรฐาน ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.43$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านงานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.63$)

4.3 แนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปรินายธรรม

ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พบว่า หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตสุรินทร์ ควรบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาโดยนำหลักอปรินายธรรมทั้ง 7 ข้อ ได้แก่ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ตามปฏิทินการประชุมที่กำหนดไว้ 2) พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ถือปฏิบัติตามหลักการ 4) เคารพรับฟังถ้อยคำของผู้มีประสบการณ์และสมาชิกทุกคน 5) เคารพความหลากหลายทางเพศและยึดถือวัฒนธรรมองค์กร 6) เคารพนับถือสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป้าหมายขององค์กร และ 7) รักษา ค้ำครอง ป้องกันคนดี โดยมีหลักอปรินายธรรม 2 ข้อแรกเป็นข้อธรรมหลัก และ 5 ข้อหลังเป็นข้อธรรมเสริมตามจุดเน้นของลักษณะงานในการประยุกต์ใช้กับการบริหารหลักสูตร จำนวน 9 ด้าน ๆ ละ 2 ประเด็น รวม 40 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านที่ 1 งานกำกับมาตรฐาน 8 แนวทาง ด้านที่ 2 งานคุณภาพบัณฑิต จำนวน 4 แนวทาง ด้านที่ 3 งานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต จำนวน 6 แนวทาง ด้านที่ 4 งานบริหารและพัฒนาอาจารย์ จำนวน 4 แนวทาง ด้านที่ 5 งานหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผู้เรียน จำนวน 4 แนวทาง ด้านที่ 6 งานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 2 แนวทาง ด้านที่ 7 งานขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต จำนวน 4 แนวทาง ด้านที่ 8 งานกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 4 แนวทาง และ ด้านที่ 9 งานบริหารทั่วไป จำนวน 4 แนวทาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปรินายธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ สามารถนำเสนอข้อค้นพบจากผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

5.1 ผลศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ แบ่งประเด็นการบริหารหลักสูตรเป็น 9 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 งานกำกับมาตรฐาน ด้านที่ 2 งานคุณภาพบัณฑิต ด้านที่ 3 งานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต ด้านที่ 4 งานบริหารและพัฒนาอาจารย์ ด้านที่ 5 งานหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผู้เรียน ด้านที่ 6 งานจัดหาและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านที่ 7 การขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต ด้านที่ 8 งานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านที่ 9 งานบริหารทั่วไป ซึ่งมีผลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ $\mu = 4.15$, $\sigma = 0.62$ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2567 (2567: 3-4.) กล่าวคือ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรที่ใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นิสิต องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ญัตติพัชร์ กลิ่นใจ และนางลักษณ์ ใจฉลาด (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและ แนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวม ด้านมีปัญหการบริหารการศึกษาที่สูงสุดคือด้านการจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ นวมินทร์ ประชานันท์ (2552) ในประเด็นสภาพปัจจุบันของหลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยได้ทำวิจัยเรื่อง ทิศทางการพัฒนาหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของ หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ใน ระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านคุณภาพอาจารย์ รองลงมา ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในหลักสูตร และด้านมูลค่าเพิ่มด้าน จิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ด้านงบประมาณ รองลงมา ได้แก่ด้านความพร้อมของทรัพยากรและสื่อการศึกษา และด้านการดำเนินงานทำ ตามลำดับ

5.2 ผลการศึกษาหลักอำนวยการบริหารนิยธรรม ในการบริหารหลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

จากผลการศึกษาหลักอำนวยการบริหารนิยธรรม ในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พบว่า หลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ แบ่งการบริหาร หลักสูตรเป็น 9 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 งานกำกับมาตรฐาน ด้านที่ 2 งานคุณภาพ บัณฑิต ด้านที่ 3 งานรับ ส่งเสริม และพัฒนานิสิต ด้านที่ 4 งานบริหารและพัฒนาอาจารย์ ด้านที่ 5 งานหลักสูตรการเรียนการสอนการประเมินผู้เรียน ด้านที่ 6 งานจัดหาและพัฒนาสิ่ง สนับสนุนการเรียนรู้ ด้านที่ 7 การขับเคลื่อนการทำวิจัยของนิสิต ด้านที่ 8 งานกิจกรรมเสริม หลักสูตร ด้านที่ 9 งานบริหารทั่วไป ซึ่งมีผลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับหลัก อำนวยการบริหารนิยธรรม ในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.51$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน ด้านที่อยู่ในระดับ

มาก จำนวน 4 ด้าน สอดคล้องกับ สมบัติ เจนสระคู และคณะ (2561: 92-94) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โรงเรียนการกุศลของวัดทางพระพุทธศาสนา ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โรงเรียนการกุศลของวัดทางพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ รัชฎา โชตะชะมา และคณะ (2567) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้หลักอปริหานิยธรรมต่อการบริหารงานของเทศบาลเมืองม่วงงาม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า การใช้หลักอปริหานิยธรรมต่อการบริหารงานของเทศบาลเมืองม่วงงาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.76$)

5.3 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ พบว่า ควรนำหลักอปริหานิยธรรม ทั้ง 7 ข้อ เพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 40 แนวทาง จากลักษณะการบริหารงาน 9 ด้าน 18 ประเด็น สอดคล้องกับ เขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุ อำเภอบัวลาย จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สภาพทั่วไป พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุมียุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน โดยนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร ได้แก่ (1) หมั่นประชุมกันเป็นประจำ (2) พร้อมเพรียงกันประชุม (3) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ (4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ (5) ไม่ลุแก่อำนาจ (6) ให้ความเคารพนับถือบูชาและบำรุงรักษาพุทธสถาน (7) การจัดการอารักขา บำรุง คัมภีร์ โดยธรรมแก่พระสงฆ์องค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุมีการนำหลักอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ซึ่งเป็นส่วนงานที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาโดยตรง ควรพิจารณานำผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารตามหลักอปริหานิยธรรมไปศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาทั้งปริญญาโทและปริญญาเอกให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 5 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 2) หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 3) หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต 4) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา 5) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ควรนำผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันและแนวโน้มแนวทางการบริหารตามหลักการบริหารนิยธรรมไปศึกษาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขการบริหารจัดการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาทั้งปริญญาโทและปริญญาเอกให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร

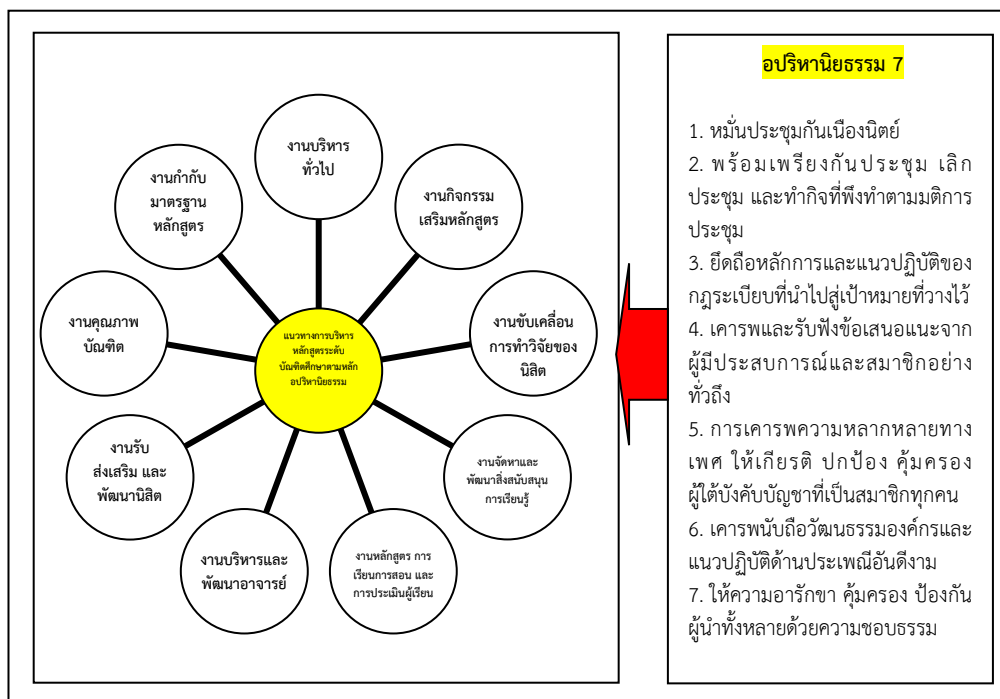
6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายเขตพื้นที่การวิจัยเกี่ยวกับทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้กว้างในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ควรมีการวิจัยด้านยุทธศาสตร์การขยายการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปรินายกรรม ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักอปรินายกรรม ดังแสดงเป็นแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1.1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปรินายกรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 12(1), 133-134.
- ณัฐณพัชร กลิ่นใจ และนางลักษณ์ ใจฉลาด. (2565). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 11(2), 6-7.

- นวมินทร์ ประชานันท์. (2552). *ทิศทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. (รายงานการวิจัย). โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพระพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. (2566). *รายงานการประเมินตนเองระดับวิทยาเขต ปีการศึกษา 2566*. สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. (2567). *คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2567*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. (2567). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- รัชฎา โชตะชะมา และคณะ. (2567). การใช้หลักการบริหารนิยมต่อการบริหารงานของเทศบาลเมืองม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(1), 133-134.
- สมบัติ เจนสระคู และคณะ. (2561). *การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารตามหลักการบริหารนิยม 7 โรงเรียนการกุศลของวัดทางพระพุทธศาสนา ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

Situation-Based Security Learning Packages Design

การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านความปลอดภัยโดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน

Xingwei He, Sirinat Jongkonklang and Nataya Pilanthananond

ชิงเหว่ย เหอ, สิรินาถ จงกลกลาง และนาตยา ปิณฑนานนท์

Faculty of Education Nakhon Ratchasima Rajabhat University

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Corresponding Author, E-mail: 410560737@qq.com

Abstract

This study focuses on the design of “Situation-Based Security Learning Packages” aimed at enhancing security education effectiveness through situational learning theory. Current challenges in security education for college students include varying levels of interest in security knowledge and a gap between theoretical understanding and practical application. The study aims to develop and implement situational security education packages to enhance students' knowledge, coping skills, and engagement in learning. The research commenced with a needs assessment and objective identification for security education among college students. Learning packages were designed based on situational learning theory, covering topics such as national, public, personal, property, fire, traffic, psychological, and laboratory security. Each topic includes sections on introduction, objectives, activities, resources, and evaluation modules. These are designed to simulate real security scenarios for experiential learning. The effectiveness of these learning packages was evaluated by seven experts who assessed the relevance of teaching topics, richness of resources, and practicality of activities. A preliminary experiment involving five college students demonstrated a significant increase in both enthusiasm for learning and awareness of security issues. The results indicate that these packages effectively enhance students' awareness of security issues, their ability to cope with security challenges, and their overall interest in learning. Future developments could expand the scope of content covered and integrate modern technologies such as virtual and augmented reality to further improve learning outcomes.

Keywords: Situational Learning, Security Education, Learning Packages

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นที่การออกแบบ "ชุดการเรียนรู้ ด้านความปลอดภัย โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาด้านความปลอดภัยผ่านทฤษฎีการเรียนรู้ตามสถานการณ์ความท้าทายในปัจจุบันของการศึกษา ด้านความปลอดภัยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย รวมถึงระดับความสนใจที่แตกต่างกันในความรู้ด้านความปลอดภัยและช่องว่างระหว่างความเข้าใจทางทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาและนำชุดการเรียนรู้ความปลอดภัยโดยใช้สถานการณ์เป็นฐานไปใช้เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะการรับมือ และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักศึกษา งานวิจัยเริ่มต้นด้วยการประเมินความต้องการและการระบุวัตถุประสงค์สำหรับการศึกษาด้านความปลอดภัยในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยชุดการเรียนรู้ออกแบบขึ้นตามทฤษฎีการเรียนรู้ตามสถานการณ์ ได้แก่ ความปลอดภัยด้านชาติ สาธารณะ ส่วนบุคคล ทรัพย์สิน อคติภัย การจราจร จิตวิทยา และห้องปฏิบัติการ แต่ละชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อทรัพยากรและการวัดและการประเมินผล ที่ออกแบบมาเพื่อจำลองสถานการณ์ความปลอดภัยจริงสำหรับการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เหล่านี้ได้รับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประเมินความสอดคล้อง เหมาะสม และความเป็นไปได้ของชุดการเรียนรู้และทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัย 5 คน ผลการใช้แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และการตระหนักถึงปัญหาด้านความปลอดภัย ผลลัพธ์บ่งชี้ว่าชุดการเรียนรู้เพิ่มการตระหนักรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านความปลอดภัยความสามารถในการรับมือกับความท้าทายด้านความปลอดภัยและความสนใจโดยรวมในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาในอนาคตอาจขยายขอบเขตของเนื้อหาที่ครอบคลุมและบูรณาการเทคโนโลยีทันสมัย เช่น ความเป็นจริงเสมือนและความเป็นจริง เสริมเพื่อปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตามสถานการณ์, การศึกษาด้านความปลอดภัย, ชุดการเรียนรู้

1. Introduction

Security is a fundamental human need, as highlighted in Maslow's Hierarchy, reflecting its importance for individuals, families, and society (Maslow, 2023 pp. 72 - 79). It underpins personal development and national progress. In China, security education is prioritized within the university system, serving as a core element of the national educational framework and forming a vital part of students' holistic development and institutional safety practices.

The significance of security education is particularly pronounced in the developmental trajectory of university students. Concurrent with China's

progressive reform and opening policies, universities have undergone substantial transformation from enclosed educational environments to open institutions, evolving from conventional teaching and research establishments to multifaceted social organizations encompassing pedagogical functions, scientific inquiry, production, and commercial activities. For most students, university matriculation represents their initial experience of navigating an unfamiliar social context with relative autonomy. The interpersonal networks, socialization protocols, and interactive spatial dimensions they encounter exhibit marked differentiation from those experienced during secondary education, generating novelty while simultaneously presenting more complex situational challenges. Under these circumstances, insufficient familiarity with social dynamics, particularly regarding security considerations, inevitably precipitates various security-related incidents. Consequently, enhancing security education for university students and strengthening their security awareness and self-protective capabilities has become an educational imperative requiring immediate attention.

Integrating security education into students' learning experiences requires advanced instructional strategies that balance educational effectiveness with student engagement. The curriculum must not only raise security awareness but also maintain intellectual curiosity and enthusiasm to ensure deep understanding. Effective implementation requires collaboration across disciplines to develop relevant curricula, design contextual learning activities, and align content with students' cognitive and psychological development. Activity-based learning and contextual frameworks should be used to facilitate deeper engagement with security topics, encouraging students to internalize security consciousness. This responsibility extends beyond security instructors to the entire faculty, as students need guidance to connect classroom knowledge with real-life experiences for comprehensive understanding and practical application (Hemmeter, 2006 pp. 2-12).

Situation-based teaching is an innovative approach that drives educational technology forward, especially in security education. By integrating tools like virtual and augmented reality, it offers students immersive, realistic learning experiences that improve understanding and retention of key security

concepts. This method also empowers educators to strengthen students' decision-making and problem-solving skills. In simulated scenarios, learners critically assess various actions, engaging in analysis, judgment, and selection - processes that build resilience and real-world emergency management capabilities. Ultimately, this approach cultivates transferable skills vital for responding effectively to security-related situations, making it a valuable strategy for enhancing both instructional quality and learner preparedness. (Almeida, & Simoes, 2020 p. 27).

As a researcher in a western Chinese university engaged in security education, I recognize its vital role in national interests, family welfare, and individual well-being. Security education is essential in developing students' safety awareness, self-protection skills, and fostering a culture of campus safety. It also supports accident prevention and contributes to students' personal growth. Beyond individual benefits, it enhances societal security, resilience, and stability, making it a critical component of contemporary university education.

Although security education is essential, its implementation in universities still presents certain shortcomings. This research aims to develop a situation-based instructional approach to enhance students' knowledge, skills, and safety awareness through real-life scenarios. It also seeks to improve the effectiveness of teaching practices for educators in contemporary university settings.

2. Objectives of the Research

1. To develop situation-based learning packages on security education.
2. To evaluate situation-based learning packages created.

3. Research Methodology

3.1 Population and Sample

The researcher invites educational management professionals, academic experts, and teachers with experience in curriculum development, security education, assessment, and evaluation as members of the project evaluation team. The team consists of seven people by purposive sampling. Evaluate learning packages created. The researcher revised and improved it according to the guidance of the evaluation expert group.

3.2 Research Instruments. The research tools used a questionnaire.

3.3 Data Collection: Filter out valid data from 7 tables from experts. And conduct an in-depth analysis of experts' opinions and suggestions on learning packages to extract key views and attitudes.

3.4 Data Analysis (1) Focuses on the basic information of the respondents and adopts a checklist format. (2) The constructed learning packages assessment tool adopts a Likert scale with approximately 5 levels to inquire about the appropriateness and feasibility of the training components. (3) Open-ended closing questions.

3.5 Statistical Methods Used for Analysis. Analyze data from the questionnaire using frequency, mean, and standard deviation, and conduct a content analysis.

4. Research Results

The process of researching "situation-based security learning packages design" typically involves the following steps:

Part 1: Learning Packages Development Results Based on China's laws, regulations, policies, current social security conditions, student needs, and educational realities, we structured the foundational elements of college student security education to develop these learning packages.

1. Information Collection: In 2022, to enhance the security and stability of colleges and universities, the Education Department of Sichuan Province issued the Implementation Plan for Safe Campus Construction. This plan emphasizes the enhancement of security education curricula, the development of specialized curricula through discussions, quality exhibitions, and evaluations, and the integration of security education across disciplines and educational levels. Furthermore, it underscores the importance of researching security initiatives, disseminating outcomes, encouraging participation of security educators in research projects, actively publishing educational and scientific research papers, and exploring mechanisms for professional development and technology accreditation among security educators. The eight themes of security education identified include: 1) National security, 2) Public security, 3) Personal security, 4) Property security, 5) Fire security, 6) Traffic security,

7) Psychological security, and 8) Laboratory security (Sichuan Provincial Department of Education, 2022 pp. 19-35).

2. Development of Learning Packages: The design outcomes of the eight teaching themes are structured into components essential for the Situation-based Security Learning Packages Design. Each theme comprises six components: 1) Introduction, 2) Learning Objectives, 3) Teaching Themes, 4) Learning Activities, 5) Learning Resources, and 6) Learning Evaluation.

Part 2: Results of Evaluation and Improvement of Situation-Based Security Learning Packages

This section presents the evaluation outcomes of the created situation-based security learning packages. The primary objective was to assess the relevance, appropriateness, and feasibility of each program component. To achieve this, feedback was solicited from a panel of seven experts, including five professionals from Thailand and two from China, specializing in education and safety education. The panel, consisting of four women and three men, holds advanced degrees (Masters and Ph.D.) and senior professional roles as professors or associate professors in their respective fields.

The evaluation employed a structured assessment tool addressing eight core teaching and learning themes, each encompassing nine dimensions, totaling 72 evaluation items. Experts rated each item independently, and the collected data underwent statistical analysis to derive mean scores and standard deviations for each item and dimension. These metrics provided insights into strengths and areas for improvement across instructional topics, ensuring a comprehensive evaluation process. Each expert evaluated the eight teaching topics autonomously, with scores for each topic considered independently of others.

Table 1 Evaluate a summary of the mean and standard deviation for each teaching theme.

Teaching Theme	Relevance			Appropriateness		
	$\bar{X}$	S.D.	Meaning	$\bar{X}$	S.D.	Meaning
Teaching Theme 1	4.73	0.39	Highest	4.68	0.52	Highest

Teaching Theme 2	4.66	0.42	Highest	4.65	0.43	Highest
Teaching Theme 3	4.71	0.43	Highest	4.62	0.45	Highest
Teaching Theme 4	4.65	0.49	Highest	4.48	0.58	High
Teaching Theme 5	4.65	0.41	Highest	4.62	0.48	Highest
Teaching Theme 6	4.71	0.43	Highest	4.64	0.46	Highest
Teaching Theme 7	4.57	0.49	Highest	4.54	0.54	Highest
Teaching Theme 8	4.66	0.47	Highest	4.57	0.58	Highest
Total	4.67	0.44	Highest	4.60	0.51	Highest

Table 1 presents expert evaluation results across seven reviewers. The thematic evaluation indicators show high overall scores. 'Relevance' averaged 4.67 (S.D.=0.44) and 'Appropriateness' averaged 4.60 (S.D.=0.51). Teaching Theme 4 scored slightly lower on 'Appropriateness' at 4.48 (S.D.=0.51), while all other topics achieved maximum scores on these indicators.

Table 2 Evaluation summary of the mean and standard deviation of all teaching theme evaluation items.

NO.	Evaluation Item	Teaching Theme 1-Teaching Theme 8					
		Relevance			Appropriateness		
		$\bar{x}$	S.D.	Meaning	$\bar{x}$	S.D.	Meaning
1	Elements of the training program To determine the elements of the training program	4.71	0.45	Highest	4.71	0.44	Highest
2	Relevance and Appropriateness of teaching theme to learning objectives	4.86	0.29	Highest	4.88	0.24	Highest
3	Relevance and Appropriateness of	4.71	0.44	Highest	4.55	0.58	Highest

NO.	Evaluation Item	Teaching Theme 1-Teaching Theme 8					
		Relevance			Appropriateness		
		$\bar{x}$	S.D.	Meaning	$\bar{x}$	S.D.	Meaning
	teaching theme and activities						
4	Relevance and Appropriateness of teaching theme and resources	4.48	0.50	High	4.39	0.55	High
5	Relevance and Appropriateness of teaching theme and evaluations	4.66	0.47	Highest	4.55	0.6	Highest
6	Relevance and Appropriateness of the learning objectives and activities of the teaching theme	4.77	0.38	Highest	4.54	0.60	Highest
7	Relevance and Appropriateness of the learning objectives and resources of the teaching theme	4.52	0.51	Highest	4.36	0.62	High
8	Relevance and Appropriateness of the learning objectives and evaluations of the teaching theme	4.71	0.44	Highest	4.79	0.40	Highest

NO.	Evaluation Item	Teaching Theme 1-Teaching Theme 8					
		Relevance			Appropriateness		
		$\bar{x}$	S.D.	Meaning	$\bar{x}$	S.D.	Meaning
9	Relevance and Appropriateness of the activities and evaluations of the teaching theme	4.61	0.52	Highest	4.62	0.52	Highest
Total		4.67	0.44	Highest	4.60	0.51	Highest

Table 2 presents evaluation results from seven experts across eight scenario-based safety education topics. Mean values ranged from 4.48-4.86 for 'Relevance' and 4.36-4.88 for 'Appropriateness,' indicating high expert consensus. This suggests the themes and their components (instructional topics, objectives, activities, resources, and assessment) were deemed highly relevant and appropriate.

Conclusion

1 Comprehensive Analysis of Safety Education Needs Based on Sichuan Province's safe campus construction guidelines, we identified eight core teaching themes: (1) National Security - national security laws; (2) Public Security - earthquake survival strategies; (3) Personal Security - campus violence prevention; (4) Property Security - online fraud prevention; (5) Fire Control Security - emergency fire responses; (6) Traffic Security - handling traffic incidents; (7) Psychological Security - stress management and interpersonal relationships; and (8) Laboratory Security - managing chemical accidents. These themes form the foundation for university student safety education programs.

2. Development of Safety Education Learning Packages. We developed comprehensive safety education learning packages to enhance student engagement, awareness, and prevention skills. Each package contains six components: 1) Introduction 2) Learning objectives 3) Teaching theme 4) Learning activities 5) Learning resources and 6) Learning evaluations.

3. These elements are consistent across all eight teaching topics, ensuring systematic instructional design. Seven experts from Thailand and China

with advanced credentials in education and safety evaluated the learning packages. Statistical analysis showed high average scores for 'relevance' (4.48-4.86) and 'appropriateness' (4.36-4.88), indicating strong expert consensus on the packages' validity. A pilot test with five students demonstrated that the context-based approach effectively stimulated interest and improved learning outcomes, confirming both theoretical soundness and practical impact.

5. Discussion of Research Results

Context-based safety education learning packages are essential for enhancing safety education effectiveness. They stimulate student interest by simulating real-life situations, integrating theory with practice, addressing diverse learning needs, and promoting innovation in safety education. This approach builds a foundation for developing safety awareness and emergency response capabilities.

1. Context-based learning packages differ from traditional teaching methods. As Wilson and Karen Madsen Myers argue, situated cognition represents a distinct learning theory compared to information processing theory (David & Susan, 2000: 65). These packages offer strong practicality through real safety incident scenarios, good interactivity via role-playing and group discussions, easy promotion through modular design, and comprehensive evaluation systems.

2. Richness of Teaching Resources: While teaching topics covering national, public, personal, property, fire, traffic, psychological, and laboratory safety were recognized for their practicality, experts noted the need for enhancement in depth and breadth. As Loukomies Anni et al. assert, incorporating teaching practice into educational plans is vital, with educators supporting students' reflective processes to merge theoretical and practical viewpoints (Loukomies et al., 2022 pp. 255-279).

3. Teaching Resources Coordination: Despite good coordination between topics, objectives, and evaluations, deficiencies exist in resource richness and real-time updates. Future development should prioritize digitization and real-time updates, like the PARCEL program's chemistry resource packages that relate to students' lives and promote inquiry-based learning (Fiford, 2014 pp. 7-14).

4. Teaching Tools Diversity: While the variety and practicality of teaching tools have been recognized, further enhancement is needed, particularly through simulation tools and multimedia resources, including VR and AR technologies. As Wen Yun noted, AR technology significantly enhances students' critical thinking and knowledge cultivation efficiency (Wen et al., 2023 pp. 21).

5. Scenario Simulation Effectiveness: Scenario simulation and role-playing have proven effective, but current scenarios lack diversity and complexity. It is recommended to enhance these activities to strengthen students' resilience and decision-making skills, aligning with Collins' view that situated cognition effectively fosters learners' advanced thinking skills (Collins, 2006 pp. 47-60).

6. Evaluation Methods: Current evaluation methods primarily rely on tests and discussions, lacking situational judgment tests and practical assessments. It is recommended to incorporate scenario-based tests and practical drills to thoroughly evaluate students' safety skills, reflecting Jean Lave and Etienne Wenger's finding that learning involves complex engagement with social interaction and situational participation.

7. External Collaboration: There is insufficient collaboration with external safety organizations and professionals. Involving professionals such as firefighters and doctors would improve students' practical understanding, like the cognitive apprenticeship model proposed by Collins and Brown that encourages learners to participate in expert practice communities (Collins, 2006: 47-60).

8. Teaching Methods Innovation: While existing methods have received positive feedback, they can be further enhanced. As John D. Bransford believes, technology-supported learning environments provide rich resources that enhance both effectiveness and enjoyment of learning

In summary, while the context-based safety education learning packages effectively enhance students' safety awareness and interest, further optimization is needed to address variations in knowledge mastery and skill application. Implementing these strategies will improve the validity and practicality of the learning packages.

6. Suggestions

Based on our analysis, we propose the following recommendations to optimize the safety education learning packages:

1. Enhance Teaching Resources: Incorporate current events and real incidents into targeted case studies. Prioritize digital resources with timely updates to ensure access to current safety knowledge.
2. Align Teaching Themes with Resources: Strengthen coherence among themes, objectives, and evaluation criteria. Ensure continuous development of digital educational resources that accommodate various learning preferences.
3. Diversify Instructional Tools: Introduce VR/AR technologies and specialized simulation kits for immersive, practical learning experiences, particularly for laboratory safety training.
4. Improve Scenario Simulations: Expand scenario-based learning and role-playing exercises focusing on disaster response and emergency preparedness to foster adaptability and decision-making skills.
5. Enrich Assessment Methods: Integrate scenario-based evaluations and practical drills alongside situational judgment tests to ensure comprehensive skills assessment.
6. Strengthen External Collaboration: Involve professionals such as firefighters and healthcare experts to share firsthand experiences that enhance understanding of real-world safety challenges.
7. Implement Personalized Instruction: Utilize pre-assessments to determine baseline knowledge and provide tiered content ensuring appropriate progression for students with different learning needs.
8. Reinforce Skill Practice: Increase practical training opportunities in areas of lower proficiency. Establish robust feedback channels between instructors and students for continuous improvement.

9. Knowledge Gained

Figure 2 Knowledge gained

References

- Almeida, F., & Simoes, J. (2020). Assessing competencies Using Scenario-Based Learning in Cybersecurity Education. *Education Sciences*, 1(4), 27.
- Collins, A. (2006). Cognitive apprenticeship. In R. K. Sawyer (Ed.). *Cambridge handbook of the learning sciences*. Cambridge UK: Cambridge University Press.
- David H. j, & Susan M. L. (2000). *Learning Environment*. Laurence Erlbaum Associate.
- Fiford James. (2014). Revealing Coranderrk - framing curriculum resources for the minutes of evidence Coranderrk curriculum and teacher resource packages. *Ethos*, 22 (4): 7-14.
- Hemmeter, M. L. (2006). Teaching Young Children With Disabilities in Natural Environments. *The Journal of Special Education*, 40(1), 2-12.
- Loukomies, A., Petersen, N., Ramsaroop, S., Henning, E., & Lavonen, J. (2022). Student teachers' situational engagement during teaching practice in Finland and South Africa. *The Teacher Educator*, 3, 255-279.
- Maslow, A. H. (1987). *Motivation and personality* (P. Liu, Trans.). Democracy and Construction Press. (Original work published 1954)

- Sichuan Provincial Department of Education. (2022). *Implementation Plan for Safe Construction*. Retrieved from <http://www.yanyuan.gov.cn/zfxgkzfxgknr/zdlyxxgk/ywjy/202206/>
- Wen, Y., Wu, L., He, S., Ng, N.H., Teo, B.C., Looi, C.K., & Cai, Y. (2023). Integrating augmented reality into inquiry-based learning approach in primary science classrooms. *Educational Technology Research and Development*, 4, 21.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
How Local Peoples Participating in Village Development Planning
Process Case Study Wangkapi Sub-district, Mueang Uttaradit
District, Uttaradit Province

มงคล จันทร์รุ่งเรือง, โชติ บดีรัฐ และยุวดี พ่วงรอด

Mongkol Chanrungrueang, Chot Bodeerat and Yuvadee Phongrod

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: kaimongkhon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 2) ศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และ 3) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของ “Taro Yamane” ที่จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ T-test, F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจงจำนวน 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านในตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการน้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านใน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ที่ความแตกต่าง ส่วนเพศและ

ระยะเวลาการอยู่อาศัย มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพือ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การศึกษาและการอบรม การสร้างเครือข่ายระหว่างประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น การร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนา การติดตามและประเมินผล โดยแนวทางที่สำคัญดังกล่าวถือเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสามารถสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลในระยะยาว

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of public participation in the formulation of village development plans, 2) to compare personal factors that affect public participation in the formulation of village development plans, and 3) Explore guidelines for promoting public participation in the formulation of village development plans in Wang Kaphi Subdistrict, Mueang Uttaradit District, Uttaradit Province. This is a mixed-method research, combining both quantitative and qualitative approaches. The quantitative part uses a sample size of 400 people, determined by Taro Yamane's formula. The research tool is a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, including frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and T-test and F-test statistics. For the qualitative research, data were collected from 10 key informants selected through purposive sampling using in-depth interviews. The information was then analyzed using content analysis and summarized in narrative form.

The research results found that:

1. The overall level of public participation in the formulation of village development plans in Wang Kaphi Subdistrict is at a moderate level. When analyzed by aspect, the highest average score was in the aspect of benefit-receiving participation, while the lowest was in operational participation. This reflects the importance of engaging the public in all stages of the planning process, aligning with their real problems and needs.

2. In comparing levels of public participation based on personal factors, it was found that age, education level, occupation, and income showed statistically significant differences in opinions across four aspects of participation. However, gender and duration of residence did not show significant differences, at a 0.05 significance level.

3. Suggestions and guidelines for enhancing public participation include providing opportunities for people to participate in meetings and public hearings, promoting education and training, building networks between citizens and local agencies, encouraging collaboration in plan formulation, and establishing systems for monitoring and evaluation. These strategies are crucial for empowering citizens to play a key role in community development, thereby promoting sustainable village and subdistrict development in the long term.

Keywords: Public Participation, Village Development Planning

1. บทนำ

แผนพัฒนาหมู่บ้าน คือ เครื่องมือที่หมู่บ้านใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล แผนงานโครงการกิจกรรมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ภายใต้การบูรณาการข้อมูล ความคิด การวิเคราะห์ การตัดสินใจ โดยผ่านการประชุมหมู่บ้าน ดังนั้น แผนพัฒนาหมู่บ้านจึงเป็นแผนที่เกิดจากความจำเป็น และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและเป็นบันไดขั้นแรกของการเชื่อมโยงไปยังแผนพัฒนาทุกระดับ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้บูรณาการ จัดทำร่วมกับประชาชนและทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้แผนพัฒนาหมู่บ้านที่มีความสมบูรณ์ และครอบคลุมทุกมิติ และเพื่อให้หมู่บ้านซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศมีความเข้มแข็งทุกหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย จึงได้เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2551 เป็นต้นมา และในมาตรา 28 ตรี แห่งกฎหมายดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของ กม. ให้มีโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้มีผู้แทนจากทุกกลุ่มทุกองค์กรในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม และกำหนดให้มีหน้าที่ ดังนี้ 1. ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ 2. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่นายอำเภอหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ 3. เป็นองค์กรหลักรับผิดชอบบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2550)

คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2486 แต่เนื่องจากอาจจะยังมีโครงสร้างไม่หลากหลายและหน้าที่ไม่ค่อยชัดเจนและปัจจัยอื่น ๆ

ที่เกี่ยวข้องอีกหลายประการจึงทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ใช่ กม. กลับแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานอื่น ๆ ขึ้นมารับผิดชอบงานในหมู่บ้าน ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อน บางหมู่บ้านเกิดปัญหาความขัดแย้งของประชาชนซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของประชาชน (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2550)

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จของหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพของกรมการปกครองพบว่า ผู้ใหญ่บ้านจะสร้างทีมงานโดยรวมคนเก่งคนดีมีความสามารถในหมู่บ้านทุกกลุ่มทุกองค์กรให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหมู่บ้าน มีการมอบหมายภารกิจให้รับผิดชอบตามความรู้ความชำนาญ มีการจัดเก็บข้อมูลของหมู่บ้านเพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำเป็นแผนของหมู่บ้าน มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านต้นแบบที่คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย มิให้เกิดเหตุและเป็นผู้ช่วยเหลือภาครัฐในการแก้ไขปัญหาอีกมากมาย ซึ่งหากสามารถทำให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) มีความเข้มแข็งและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพครบทุกหมู่บ้านแล้ว จะเป็นการสร้างโครงสร้างของประเทศให้มีความแข็งแกร่ง เป็นเกราะป้องกันปัญหาและเป็นพลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งสามารถแบ่งเบาภาระของภาครัฐ ลดปัญหาความซ้ำซ้อนทั้งเรื่องบุคลากร งบประมาณ ทำให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณได้เป็นอย่างมาก (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2550)

ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหาพร้อมตัดสินใจ รวมทั้งการตรวจสอบติดตามและประเมินผลนั้น ต่างมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านย่อมทราบถึงปัญหาความต้องการในพื้นที่มากที่สุด ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะทำให้ คณะกรรมการหมู่บ้าน นำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการดำเนินการได้ตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และทำให้ทราบถึงทิศทางการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดความชัดเจน และจะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง รวมถึงการอำนวยความสะดวก และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อการพัฒนา ภายใต้ความต้องการของประชาชน อย่างแท้จริง

ในการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืนนั้น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการกำหนดทิศทาง แนวทางการดำเนินกิจกรรม และการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่พบว่า แผนพัฒนาหมู่บ้านยังไม่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนยังมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนในระดับที่จำกัด ปัญหาที่พบได้บ่อย คือ

การจัดทำแผนพัฒนาเป็นเพียงภารกิจของผู้นำหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ส่งผลให้โครงการหรือกิจกรรมบางอย่างที่บรรจุในแผนไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ขาดความต่อเนื่อง และไม่เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประชาชนจึงขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนพัฒนาและไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากต้องการวิเคราะห์และประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลไกหรือวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายให้แผนพัฒนาหมู่บ้านสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้จริง และส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเองอย่างแท้จริง

โดยที่ผ่านมามีตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้ดำเนินการจัดทำแผนหมู่บ้าน ตามอำนาจหน้าที่ โดยมีการจัดประชุมในระดับหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาหรือความต้องการและรวบรวมปัญหาดังกล่าวไปเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านตลอดจนการตอบสนองความต้องการของประชาชน ในหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ และนำแผนดังกล่าว เสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และเสนอต่อ อำเภอมืองและจังหวัดตามลำดับต่อไป

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำแผนพัฒนาหมู่บ้านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในกิจการสาธารณะมากที่สุด เนื่องจากมาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง รวมถึงข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นต่อไป (สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2550)

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านแผนในตำแหน่ง ปลัดอำเภอมืองประจำตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ จึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ของหมู่บ้านในตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้นำไปพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถามในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

1. ประชากร ได้แก่ ประชากรในเขตพื้นที่การปกครองของตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้ง 9 หมู่บ้าน จำนวน 9,448 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ “Taro Yamane” ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5 \%$ โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 400 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กำนันตำบลวังกะพี้ 1 คน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 8 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (หมู่กำนัน) จำนวน 1 คน ในตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยวิธีการสัมภาษณ์ รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (Questionnaire) (2) แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้มีการดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กรณีศึกษาตำบลวังกะพี้ อำเภอมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

1. ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

2. จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

3. ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบด้วยการซักถามพูดคุยถึงเรื่องราวต่างๆ รวมทั้ง ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน และเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง

2. การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูล และมีการบันทึกเทปถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้ทุกวันที่ได้สังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม และเพื่อได้บทวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

3. ได้ทำการค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นหาข้อมูลจากระบบสารสนเทศ (IT) เช่น ข้อมูลด้านบริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง(Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว จึงนำข้อมูลมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกที่ลงในคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำความรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมา

พรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพือ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งหมด 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพือ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งหมด 4 ด้าน

การมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.48	0.76	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.46	0.74	ปานกลาง
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.49	0.75	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.48	0.74	ปานกลาง
ผลรวม	3.48	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ คือ การที่ทุกคนทุกภาคส่วนต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเกิดความพึงพอใจร่วมกัน พร้อมทั้งจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับร่วมกัน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพือ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

ตารางที่ 2 แสดงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพือ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งหมด 4 ด้าน

ปัจจัยส่วนบุคคล	F	Sig
เพศ	.272	.602
อายุ	2.577	.043*
ระดับการศึกษา	3.803	.002*

อาชีพ	4.726	.013*
รายได้	4.750	.007*
ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน	.675	.568

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่ความแตกต่างส่วนเพศและระยะเวลาการอยู่อาศัย มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ประชาชนในชุมชน" ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้แผนงานต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันดับแรก การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง หน่วยงานท้องถิ่นควรจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้เสนอปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขร่วมกัน การเปิดเวทีพูดคุยอย่างเป็นทางการจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความหลากหลายและครอบคลุมทุกกลุ่มในชุมชน ประการต่อมา การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและจัดลำดับความสำคัญ เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยให้แผนพัฒนาเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การใช้เครื่องมือวิเคราะห์แบบ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) หรือการจัดเวิร์กช็อปร่วมกัน จะทำให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นแผนที่ออกมาคือแผนของทุกคน ไม่ใช่เพียงของผู้นำชุมชนเท่านั้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ควรจำกัดอยู่เพียงช่วงของการวางแผน แต่ควรขยายไปถึงขั้นตอนการดำเนินงาน ติดตามผล และประเมินผลด้วย เมื่อประชาชนมีส่วนในการลงมือทำ จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลสำเร็จของแผนพัฒนาสุดท้าย การสนับสนุนความรู้และทักษะที่จำเป็นให้กับประชาชน ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนา การบริหารจัดการชุมชน หรือการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารข้อมูล จะทำให้ประชาชนมีศักยภาพมากขึ้นในการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนา กล่าวโดยสรุป แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านนั้นควรครอบคลุมตั้งแต่การรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์ร่วมกัน การลงมือทำ ตลอดจนการติดตามประเมินผล ทั้งนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการส่งเสริมศักยภาพประชาชนก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เพราะแผนพัฒนาที่ดีที่สุดคือแผนที่เกิดจากความร่วมมือของทุกคนในชุมชนนั่นเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่นำเสนอตามประเด็น วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอในการอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งหมด 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ คือ การที่ทุกคนทุกภาคส่วนต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเกิดความพึงพอใจร่วมกัน พร้อมทั้งจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับร่วมกัน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติวิธ ศิริพันธ์ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินการ และด้านการตัดสินใจ

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่ความแตกต่างส่วนเพศและระยะเวลาการอยู่อาศัย มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ เทียมเกาะ และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลต้นคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศและระดับการศึกษา โดยพบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ มีผลต่อความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสนธยา

ปานแก้ว (2567) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง

5.3 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การศึกษาและการอบรม การสร้างเครือข่ายระหว่างประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น การร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนา การติดตามและประเมินผล โดยแนวทางที่สำคัญดังกล่าวถือเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสามารถสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรสร วันละ และยุภาพร ยุภาศ (2565) ที่พบว่าการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ติดตามประเมินผล และรับผลประโยชน์ โดยเน้นการพึ่งตนเอง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความหวงแหนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของพื้นที่ ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันดี ชื่นแก้ว และคณะ (2567) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชน คือหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน เพราะประชาชนจะมีความเข้าใจ เข้าถึง และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งหมด 4 ด้าน

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการมีส่วนร่วมในการลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม โดยพิจารณาจากความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการมี

ส่วนร่วมในการเป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านตามแผนพัฒนาหมู่บ้านให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเรื่อง การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมให้เป็นไปตามระยะเวลาและงบประมาณ

6.2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีกระบวนการทั้งการวิจัยการผสมผสานวิธีการศึกษา (Mixing methods) ทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research ; PAR) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษาและสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่เป็นการประเมินสถานการณ์ภายในและภายนอกชุมชนให้เห็นทั้งจุด Strengths (จุดแข็ง) Weaknesses (จุดอ่อน) Opportunities (โอกาส) และ Threats (อุปสรรค) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงร่วมกัน อันจะเป็นแนวทางของการพัฒนาชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กรณีศึกษา : ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
กรณีศึกษา : ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร วันละ และยุภาพร ยูภาศ. (2565). การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8 (2), 391-404.
- ผ่องพรรณ เทียมเกาะ และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(1), 146 – 159.
- วันดี ชันแก้ว, สายัณห์ อินันใจ และสมจิต ขอนวงศ์. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลพลองตาเอี่ยม อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย*, 5(2), 66–80.
- สนธยา ปานแก้ว. (2567). บทบาทสตรีกับการพัฒนากลุ่มอาชีพแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและเพิ่มโอกาสกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อการสร้างรายได้ที่มั่นคง ในพื้นที่ตำบลนาเตย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา. *วารสารภูมิโนวัตรพัฒนาอย่างยั่งยืน*, 5(2), 12–27.
- สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง. (2550). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน*. เข้าถึงได้จาก <https://district.cdd.go.th/banmuang/wp-content/uploads/sites/672/2021/03/คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน.pdf>
- อติวิธ ศิริพันธ์. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง
กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
Self-Reliant Quality of Life Development for the Elderly
A Case Study of Taphanhin Municipality
Taphanhin District, Phichit Province

ปริญฤตธิ์ ภูคำมี, โชติ บดีรัฐ และภาสกร ดอกจันทร์

Parinrit Phukhammee, Chot Bodeerat and Phatsakorn Donkjan

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development

Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: gun.parinrit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง และศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .928 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t-test, F-test และเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง โดยทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการรับรู้ ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านความสำเร็จและความคาดหวัง ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการเผชิญความตาย และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลในด้านเพศ และด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตที่ ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมได้แก้ปัญหาเรื่องการเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น ซึ่งหากมีการแก้ไขในเรื่องเพิ่มเติมการจัดอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เรียกว่า Caregiver หรือ CG ให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น เพื่อดูแลสุขภาพส่วนบุคคลรวมไปถึงการทำกายภาพ และอาหารโภชนาการต่าง ๆ รวมไปถึงการเดินทางรับส่งผู้สูงอายุเพื่อไปเข้าร่วมกิจกรรมโครงการต่าง ๆ หรือมีการจัดโครงการพัฒนาเฉพาะกลุ่มเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความต้องการเข้าร่วมโครงการมากยิ่งขึ้นก็จะเป็นการส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง มากกว่านี้

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, การพึ่งพาตนเอง

Abstract

The objective of this research is to study the quality of life of self-reliant elderly individuals, compare their quality of life, and explore approaches for improving their well-being. A mixed-methods research approach, combining quantitative and qualitative methods, was employed. For the quantitative aspect, the study population consisted of 359 individuals aged 60 and above residing in the municipal area of Taphanhin, Taphanhin District, Phichit Province. The research instrument used was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.928 and statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using T-test and F-test. For the qualitative aspect, 6 key informants were interviewed to gather their opinions on ways to enhance the quality of life for self-reliant elderly individuals. The qualitative data were analyzed using content analysis, supported by relevant concepts and theories.

The research results found that:

1. The overall quality of life of self-reliant elderly individuals in Taphanhin Municipality across six aspects : Sensory Abilities, Autonomy, Past Present and Future Abilities, Social Participation, Death and Dying, Intimacy was at a moderate level.

2. Personal factors such as age, marital status, education level, average monthly income, occupation, and household size influenced differences in the quality of life. However, gender and length of residence in the area did not significantly affect the quality of life.

3. The key challenge in improving the quality of life for self-reliant elderly individuals was their ability to travel and participate in various life-enhancement activities organized by relevant agencies. To address this, increasing

the number of trained caregivers (Caregivers or CGs) to support personal healthcare, physical therapy, and nutrition, as well as facilitating transportation for elderly individuals to attend development programs, would be beneficial. Additionally, organizing specialized programs tailored to the needs of the elderly could encourage greater participation, ultimately leading to an improved quality of life.

Keywords: Quality of Life Development, Elderly, Self-reliance

1. บทนำ

การสูงวัยของประชากรถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประชากร มีอายุสูงขึ้น เนื่องจากอัตราเกิดที่ลดลงและผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ประชากรโลกกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2020 โลกเรามีประชากรรวม ทั้งหมด 7,795 ล้านคน โดยมี “ผู้สูงอายุ” ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 1,050 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด “ผู้สูงอายุวัยปลาย” ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากถึง 146 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 2 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งในประเทศไทยในปี 2563 มีประชากรรวม 66.5 ล้านคน ประชากร สูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วมาก กล่าวคือ เมื่อ 50 ปีก่อน ผู้สูงอายุ มีจำนวนไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ในปี 2563 ผู้สูงอายุได้เพิ่มจำนวนเป็น 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” ภายในปี 2565 ประชากรที่เกิดระหว่างปี 2506-2526 ประชากรของประเทศไทยกำลังจะกลายเป็นกลุ่ม ประชากรสูงอายุกลุ่มใหญ่มาก และในอีก 20 ปีข้างหน้าประชากรรวมของประเทศไทยจะเพิ่ม ขึ้นมาก และอัตราเพิ่มจะลดลงจนอาจถึงขั้นติดลบซึ่งคาดการณ์สาเหตุที่ประชากรผู้สูงอายุมี จำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีมาจากนโยบายการวางแผนประชากรและครอบครัว ที่ประสบผลสำเร็จ ของประเทศไทย รวมถึงความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี อายุยืนยาว ประกอบกับอัตราการเกิดลดลงอย่างมาก (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2564)

นอกจากนี้เหตุผลข้างต้นที่ทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นแล้วยังพบงานวิจัยเรื่อง สาเหตุของปัญหาครอบครัวเปราะบาง พบว่า พ่อแม่ในปัจจุบันที่เริ่มมีบุตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อ ชีวิตการทำงาน และเพื่อให้หน้าที่การงานของพ่อแม่ยังอยู่ หรือออกไปทำงานในต่างพื้นที่ ประกอบกับภาระในการดูแลบุตรในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยง หรือปู่ย่าตายายที่ต้องรับ หน้าที่ดูแลบุตร ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ ทั้งผู้สูงอายุให้เลี้ยงดูบุตรอยู่ตามลำพัง หรือ ผู้สูงอายุอยู่ลำพังคนเดียวร้อยละ 23.2 ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความเปราะบาง และทำให้บริบทของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงความคาดหวังของผู้สูงอายุที่มีต่อลูกหลานจากการ พึ่งพาให้ลูกหลานเลี้ยงดูยามแก่เฒ่า กลายเป็นต้องมีภาระดูแลครอบครัวต่อไป จะพึงพาบุตร หลานได้เมื่อยามจำเป็นเท่านั้น (ภูเบศร์ สมุทรจักร และคณะ, 2561)

ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนในการร่วมกันพัฒนาและสร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย แนวโน้มของประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากการพัฒนาการแพทย์ การดูแลสุขภาพที่ดีขึ้น และอัตราการเกิดที่ลดลง ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุกลายเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญในหลายประเทศโดยในประเทศไทย มีจำนวนผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงไม่ใช่เพียงแต่เป็นเรื่องของการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างจิตใจและร่างกาย การให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและเต็มทีในช่วงวัยที่เหลือ

โดยสถานการณ์ผู้สูงอายุในเทศบาลตะพานหินนั้น ตามที่ได้ดำเนินการสำรวจจำนวนประชากรทั้งหมด พบว่ามีประชากรทั้งหมด 14,759 คน และมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ถึง 3,309 คน ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 22.42 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งจากเกณฑ์ของกรมกิจการผู้สูงอายุที่ได้กล่าวถึงสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ว่า คือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงวัยในพื้นที่เดียวกัน และมีอัตราเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ซึ่งในเขตเทศบาลเมืองตะพานหินมีถึงร้อยละ 22.42 จึงกล่าวได้ว่าเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหินนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ตามเกณฑ์ของกรมกิจการผู้สูงอายุ (เทศบาลเมืองตะพานหิน, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเองในพื้นที่ เนื่องจากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นของเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ถึง 3,309 คนซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 22.42 ของจำนวนประชากรในพื้นที่ ซึ่งเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนทางในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งจะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 3,309 คน โดยกำหนดกลุ่ม ตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับ ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 359 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ T-test, F-test และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน ถึงความคิดเห็นต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเองในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

3.2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัย อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 3,309 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 359 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจาก บุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน โดยแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลเมืองตะพานหิน 2 คน เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน พัฒนาชุมชนอำเภอตะพานหิน 2 คน และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอตะพานหิน 2 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถาม 359 ชุด สำหรับประชาชนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 359 คน และ 2) แบบสัมภาษณ์ 6 ชุด สำหรับบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน โดยมีคุณภาพเครื่องมือความตรงตามเนื้อหา (IOC) โดยหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้ที่ 0.928

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วย ตนเองทั้งหมด จำนวน 359 ชุด โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและ ความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม เพื่อนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การซักถาม พูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งด้านบริบทของหน่วยงาน ต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง โดยผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูลและมีการบันทึกเทปจากการสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งหมด 6 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลโดยการตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความสามารถในการรับรู้	3.03	0.71	ปานกลาง
2. ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	3.54	0.70	ปานกลาง
3. ด้านความสำเร็จและความคาดหวัง ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	3.56	0.69	ปานกลาง
4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	3.58	0.60	ปานกลาง
5. ด้านการเผชิญความตาย	3.24	0.94	ปานกลาง
6. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด	4.00	0.61	สูง
รวม	3.50	0.50	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุได้ให้ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.61) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.69) ด้านความสำเร็จและความคาดหวัง ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.69) ด้านความเป็นตัวของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.70) ด้านการเผชิญความตายมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.94) และด้านความสามารถในการรับรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.71)

4.2 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเองในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

4.2.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อร์ดับคุณภาพชีวิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยค่าสถิติ t-test

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง ทั้งหมด 6 ด้าน จำแนกตาม เพศ ด้วยค่าสถิติ t-test

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
1. ด้านความสามารถในการรับรู้	ชาย	165	3.13	0.65	2.373	.005
	หญิง	194	2.94	0.76	2.404	
2. ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	ชาย	165	3.60	0.69	1.444	.440
	หญิง	194	3.50	0.72	1.449	
3. ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	ชาย	165	3.61	0.75	1.281	.074
	หญิง	194	3.51	0.64	1.266	
4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	ชาย	165	3.59	0.60	0.045	.241
	หญิง	194	5.59	0.59	0.045	
5. ด้านการเผชิญความตาย	ชาย	165	3.33	0.81	0.763	.007
	หญิง	194	3.20	1.04	0.778	
6. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด	ชาย	165	3.95	0.65	-	.110
					1.540	
	หญิง	194	4.05	0.57	-	
					1.524	
รวม	ชาย	165	3.52	0.52	1.141	.129
	หญิง	194	3.47	0.47	1.132	

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศต่างกัน เพศชาย จำนวน 165 คน และเพศหญิง จำนวน 194 คน มีความเห็นต่อระดับคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน (sig. = 0.129) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง ตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อด้านคุณภาพชีวิต จำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคล ด้วยแบบสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าเอฟ (F-test)

ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
แบบพึ่งพาตนเอง ในเขตพื้นที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามอายุ สถานภาพ
ระดับการศึกษารายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาที่
อาศัยในพื้นที่ ด้วยแบบสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าเอฟ (F-test)

ปัจจัยส่วน บุคคล		df	Mean Square	f	sig
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.769	16.665	0.000
	ภายในกลุ่ม	356	0.115		
	รวม	358			
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2	5.340	24.571	0.000
	ภายในกลุ่ม	356	0.217		
	รวม	358			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	6	2.322	11.026	0.000
	ภายในกลุ่ม	352	0.211		
	รวม	358			
รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	4	6.776	39.508	0.000
	ภายในกลุ่ม	354	0.172		
	รวม	358			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	6	2.066	9.613	0.000
	ภายในกลุ่ม	352	0.215		
	รวม	358			
จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.441	6.109	0.000
	ภายในกลุ่ม	355	0.236		
	รวม	358			
ระยะเวลาที่ อาศัยในพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	6	0.563	2.314	0.76
	ภายในกลุ่ม	352	0.243		
	รวม	358			

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้วยแบบสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่า f-test
จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเองใน
เขตพื้นที่ เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร คือด้านอายุ ที่ระดับ
นัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีค่า Sig. = 0.00 และค่า F = 16.665 สถานภาพที่ระดับนัยสำคัญ

0.00 พบว่า มีค่า Sig. = 0.03 และค่า F = 24.571 ระดับการศึกษา ที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 พบว่า มีค่า Sig. = 0.03 และค่า F = 11.026 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 พบว่า มีค่า Sig. = 0.00 และค่า F = 39.508 อาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 พบว่า มีค่า Sig. = 0.00 และค่า F = 9.613 และด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 พบว่า มีค่า Sig. = 0.00 และค่า F = 6.109 ในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ พบว่ามีความเห็นต่อคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง
กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการผ่านคณะทำงาน เรียกว่า คณะทำงานดูแลสุขภาพในกลุ่มวัย และดำเนินการตามแผนที่กำหนดในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งเริ่มจากการคัดกรองด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโดยแยกเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับในแต่ละกลุ่ม และมีการสรุปผลการดำเนินงานและประเมินผล โดยการคัดกรองจะแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มติดสังคม กลุ่มนี้จะเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี สามารถดำเนินกิจวัตรประจำวันได้ โดยในกลุ่มติดสังคมนี้ จะต้องเน้นการส่งเสริมในเรื่องของสุขภาพ เช่นการจัดให้มีกิจกรรมที่รวมกลุ่มกันทางสังคม เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิต เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สุขภาพดีอยู่แล้ว แต่ต้องเน้นการส่งเสริมให้คงที่หรือดียิ่งขึ้น ให้ผู้สูงอายุรักษาสถานภาพนั้นไว้ ซึ่งรวมถึงปัญหาทางด้านจิตใจด้วย ซึ่งกลุ่มติดสังคมจะมีกิจกรรมหลากหลายเนื่องจากสามารถออกมาเข้าร่วมด้วยตนเองได้

2) กลุ่มติดบ้าน กลุ่มนี้มักเป็นผู้สูงอายุที่เริ่มมีปัญหาด้านสุขภาพ แต่ไม่ได้มากจนขัดต่อการดำเนินกิจวัตรประจำวัน โดยในกลุ่มติดบ้าน มักจะพบปัญหาในด้านไม่มีคนดูแล หรือไม่มีคนพาไปเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น หรืออาจเป็นปัญหาสุขภาพเล็กน้อย เช่น ข้อเข่าเสื่อมที่ขัดต่อการเดิน ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าไปร่วมกิจกรรม หน่วยงานจึงต้องมีกิจกรรมการดูแลที่ต่างจากกลุ่มแรก ต้องเน้นไปที่การดูแลเรื่องสุขภาพไปควบคู่กับกิจกรรมที่เป็นการฟื้นฟูร่างกาย เช่นเชิญผู้ที่มีปัญหาเรื่องข้อเข่า มาทำกิจกรรมในเรื่องของการใช้สมุนไพรที่ช่วยพอกเขาในผู้สูงอายุ หรืออาจจะมีกิจกรรมการรวมกลุ่มในการส่งเสริมอาชีพ เช่นทำขนม หรือฝึกอาชีพการสานตะกร้า

3) กลุ่มติดเตียง กลุ่มนี้มักเป็นผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวซึ่งขัดต่อการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยตัวคนเดียวต้องมีผู้ดูแล โดยในกลุ่มติดเตียง จะเป็นกิจกรรมที่เน้นการดูแล ซึ่งต้องมีผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรม ที่เรียกว่า Caregiver หรือ CG มาดูแลกลุ่มนี้โดยเฉพาะ เพื่อดูแลสุขภาพส่วนบุคคลรวมถึงการทำกายภาพ และอาหาร โภชนาการต่าง ๆ รวมไปถึง การเดินทาง การรับส่งไปโรงพยาบาล เพื่อให้ฟื้นฟู หรือทำให้การบาดเจ็บไม่แยแส

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่าโดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด รองลงมาคือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านความสำเร็จและความคาดหวัง ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านการเผชิญความตาย และด้านความสามารถในการรับรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ เนตรนา กาบมณี, สิริลักษณ์ อู่เจริญ และปานเพชร สกฤต (2564) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด รองลงมาคือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านความสำเร็จและความคาดหวัง ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านการเผชิญความตาย และด้านความสามารถในการรับรู้ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิรสุตา คำสีเขียว, นุตติยา วีระวัชรชัย และสุวรรณา ภัทรเบญจพล (2565) ที่ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมทุกด้านของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตปานกลาง ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการรับรู้ 2) ความเป็นตัวของตัวเอง 3) กิจกรรมในอดีต ปัจจุบันและอนาคต 4) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ 5) การตายและความตาย เว้นแต่คุณภาพชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดเพียงด้านเดียว ที่จัดอยู่ในระดับดี

5.2 เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า ผลการวิจัยเชิงปริมาณด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งมีทั้งหมด 8 ด้าน คือ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่นั้น พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bowling (2005) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า สุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นตัวแปรสำคัญมากกว่าเพศ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยด้านเพศ กล่าวคือ หากชายหรือหญิงมีสุขภาพแข็งแรง มีความสัมพันธ์ที่ดี และมีรายได้เพียงพอ พวกเขาจะมีคุณภาพชีวิตในระดับใกล้เคียงกันโดยไม่ขึ้นกับเพศ

5.3 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง
กรณีศึกษาเทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองตะพานหิน มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานได้ดำเนินโครงการผ่านคณะทำงาน และดำเนินการตามแผนงานในแต่ละปีงบประมาณ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ การส่งเสริมเฉพาะกลุ่มที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางสังคมหรือการดูแลสุขภาพ กิจกรรมที่เน้นการดูแลสุขภาพควบคู่ไปกับการฟื้นฟูร่างกาย เช่น การส่งเสริมการใช้สมุนไพร งานหัตถกรรม กิจกรรมช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย การทำกายภาพบำบัด การจัดการด้านโภชนาการ และการเดินทางไปโรงพยาบาล ทั้งนี้ การดูแลผู้สูงอายุจะคัดกรองสุขภาพ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มติดเตียงหรือผู้สูงอายุที่มีปัญหาภาวะสุขภาพที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การดูแลในกลุ่มนี้ต้องอาศัยผู้ดูแลที่มีความเชี่ยวชาญ (Caregiver หรือ CG) เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย การทำกายภาพบำบัด การจัดการด้านโภชนาการ และการเดินทางไปโรงพยาบาล โดยเน้นไปที่การช่วยฟื้นฟูสุขภาพ ลดภาวะแทรกซ้อน ซึ่งในกลุ่มนี้อาจมีบางท่านที่ต้องดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดูแลผู้สูงอายุแบบประคับประคอง ลดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อาจจัดให้มีพระนักเทศน์มาให้คำสอนเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจธรรมชาติของชีวิต และเตรียมความพร้อมด้านจิตใจให้สามารถยอมรับความเป็นจริงได้อย่างสงบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธวัช คิดอ่าน (2565) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมือง เขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่ามี 5 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ 2) กิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา 3) กิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) กิจกรรมการดูแลรักษา สุขภาพผู้สูงอายุ 5) กิจกรรมการส่งเสริมด้านอาชีพและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) กิจกรรมด้านนันทนาการ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการรณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมหรือจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครหรือหน่วยงานช่วยเหลือผู้สูงอายุในการเดินทาง การปรับปรุงทางเดิน และสถานที่จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ

2. ควรมีการแก้ไขปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุซึ่งอาจขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้อย่างมั่นใจ

3. ควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบพึ่งพาตนเอง และเพื่อให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ และจัดกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไข

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โรคประจำตัว รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ แก่ตัวผู้สูงอายุโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลคุณภาพชีวิตที่ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องมีการบริหารจัดการดูแลผู้สูงอายุแบบเป็นระบบมีการจัดตั้งคณะทำงานดูแลสุขภาพ ซึ่งมีคณะทำงานอยู่ในทุกช่วงวัย โดยในช่วงวัยที่เป็นผู้สูงอายุนั้นจะมีการคัดกรองซึ่งจะแบ่งกลุ่มตามสุขภาพร่างกาย เพื่อให้เกิดการดูแลที่เหมาะสม โดยจำแนกผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มติดสังคม ผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพดี สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

กลุ่มติดบ้าน ผู้สูงอายุที่เริ่มมีปัญหาสุขภาพเล็กน้อย หรือมีข้อจำกัดในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มติดเตียง ผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลตลอดเวลา จำเป็นต้องมีผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมหรือ Caregiver (CG) ดูแลเป็นพิเศษ

ซึ่งการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตก็จะมีจุดที่ต้องเน้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม โดยในกลุ่มติดสังคมต้องเน้นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถยังคงไว้ซึ่งความแข็งแรงทั้งด้านสุขภาพและจิตใจนั้นไว้ได้ ในกลุ่มติดบ้านกิจกรรมก็ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย หรืออาจเป็นกิจกรรมที่เจาะเป็นกลุ่ม ๆ นั้นไปเลย เช่น มีผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากอาจมีปัญหาทางด้านข้อเท้า ก็อาจจะจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาข้อเท้าด้วยสมุนไพร ในกลุ่มกลุ่มติดเตียงจะเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาช่วยเหลือซึ่งอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญหลายด้านเช่นด้านสุขภาพ กายภาพบำบัด อาหารโภชนาการ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้นควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพด้านการรับรู้ผ่านการอบรมและโรงเรียนผู้สูงอายุ การส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการยกย่องต้นแบบ การสร้างแรงบันดาลใจผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์ การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยจัดกิจกรรมตามระดับความสามารถ และการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจโดยใช้วิธีการทางธรรมะเข้ามาช่วยนอกจากนี้ การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด โดยเฉพาะครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการดูแลและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสมในช่วงบั้นปลายชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- จิรัฐดา คำสีเขียว, นุตติยา วีระวัณชัย และสุวรรณา ภัทรเบญจพล. (2565). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มอว. วิจัย ครั้งที่ 16 “Research and Innovation for Sustainable Development Goals in the Next Normal (R&I for SDGs in the Next Normal)”*. สำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่ายมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ธวัช คิดอ่าน. (2565). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมือง เขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เนตรนภา กาบมณี, สิริลักษณ์ อยู่เจริญ และปานเพชร สกุลคุ. (2564). การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *ราชวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์*, 11(1), 27-39.

- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2564). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563*. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เทศบาลเมืองตะพานหิน. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 – 2570)*. เทศบาลเมืองตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร.
- ภูเบศร์ สมุทรจักร, กมลชนก ขำสุวรรณ และพิมลพรรณ นิตยัณรา. (2561). *การดูแลครอบครัวเปราะบาง ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมไทย*. (รายงานวิจัยฉบับ สมบูรณ์). ม.ป.ท.: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Bowling, A. (2005). *Aging well: Quality of life in old age*. Maidenhead, England: Open University Press.

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21
ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Development of Enhancing Teacher Competency Model in the 21st
Century for Small-sized Schools under the Foundation of the
Church of Christ in Thailand

สุภาพร ธงทัตวรธนะ, พัชรารพณ์ ดวงชื่น และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์
Supaporn Tongtuswattana, Patcharaporn Duagchuen and Choomsak Intarak
คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Multidisciplinary College Christian University of Thailand
Corresponding Author, E-mail: tongtus@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 2) ออกแบบและสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 3) ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 4) เปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการทดลองใช้ และ 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า สถิติที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นของครู ด้านการพัฒนาทีม ด้านการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการวางแผนปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะ 2) รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย คือ “NTPLS Model” ประกอบด้วย การประเมินความต้องการจำเป็นของครู การพัฒนาทีม การวางแผน การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.80-1.00 ผลการทดลองพบว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการใช้รูปแบบในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และด้านคุณค่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครู, ศตวรรษที่ 21, โรงเรียนขนาดเล็ก, สภาคริสตจักรในประเทศไทย, ความต้องการจำเป็น

Abstract

This research aimed to: 1) study the needs of teachers in enhancing 21st-century competencies in small-sized schools under the Foundation of the Church of Christ in Thailand; 2) design and develop a competency enhancement model; 3) evaluate the developed model; 4) compare the results of model implementation before and after the trial; and 5) study the model's efficiency, effectiveness, and value. The statistics used in this study included mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research findings revealed the following:

1) The overall need for enhancing teacher competencies in 21st-century education in small-sized schools under the Foundation was at the highest level. Four specific areas of high necessity were identified: needs assessment, team development, technology and innovation, and action planning for competency enhancement, 2) The developed model, referred to as the "NTPLS Model," consists of five components: Needs Assessment, Team Development, Planning, Learning through Technology and Innovation, and Sharing Knowledge. The content validity index ranged from 0.80 to 1.00, indicating high alignment and relevance, 3) The experimental results showed that the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at the .01 level of statistical significance, and 4) The results of implementing the model in terms of efficiency, effectiveness, and value were rated at the highest level.

Keywords: Model for Enhancing Teacher Competency, 21st Century, Small-sized Schools, Foundation of the Church of Christ in Thailand, Essential Needs

1. บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก สังคมยุคความรู้ ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นสังคมพลวัต เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน การพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะทั้งด้านการมีความรอบรู้ (Mastery) ในวิชาแกน มีความรู้ในขอบข่ายของศตวรรษที่ 21 (Themes of 21st century) มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation) มีทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information media and technology skills) และมีทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and career skill) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills, 2011) จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูต้องสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ปรับตัวได้อย่างเท่าทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2562) ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน คุณลักษณะหนึ่งของครูในศตวรรษที่ 21 คือ การมีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการและเตรียมความพร้อมให้แก่ นักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีเจตคติที่ดีเหมาะสมที่จะเป็นครูอย่างแท้จริง ดังนั้นการเสริมสร้างสมรรถนะครูเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญเพื่อให้ครูสามารถพึ่งพาและพัฒนาความสามารถของตนเองได้ โดยการพัฒนาตนเองตามสมรรถนะคือ 1) มีแผนสำหรับพัฒนาตนเอง 2) ทำให้รู้สมรรถนะเด่นและสมรรถนะที่ต้องเสริมสร้างเพิ่มขึ้น 3) การพัฒนาตนเองที่เกิดจากความต้องการและความพร้อม 4) การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ 5) มีการพัฒนาตนเองอย่างมีเป้าหมาย 6) พัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเร่งดำเนินการระบบการผลิต การเสริมสร้างครูให้มีสมรรถนะครูวิชาชีพ เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เป็นโรงเรียนเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีการบริหารจัดการศึกษาภายใต้การบริหารของสำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จากแผนยุทธศาสตร์ของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยปี 2564 - 2567 ได้มีนโยบายในการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่เร่ง

พัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในการพัฒนางานและสร้างสรรค์นวัตกรรมในงานที่รับผิดชอบ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานพันธกิจการศึกษา, 2566) จากการศึกษาเอกสารบันทึกการอบรมพัฒนาครูของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ยังไม่ปรากฏถึงการประเมินความต้องการจำเป็นของครู เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาครูให้มีสมรรถนะตามความต้องการจำเป็นที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

จากความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยศึกษาถึงความต้องการจำเป็นของครู รวมถึงการออกแบบและสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
2. เพื่อออกแบบและสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21
4. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการทดลองใช้
5. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 2) ออกแบบและสร้างรูปแบบ 3) การทดลองใช้รูปแบบตามแผนปฏิบัติการทดลอง ตามกับกิจกรรมและเวลาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 4) การประเมินผลก่อนและหลังการ

ทดลองใช้รูปแบบ 5) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 13 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลโดยการเลือกแบบเจาะจง คือ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ แห่งละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 65 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติการทดลอง คือ ครูโรงเรียนสว่างวิทยา จำนวน 12 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

2. ออกแบบและสร้างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และการสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ “NTPLS Model”

3. สร้างแบบประเมินรูปแบบเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ก่อนนำไปใช้ในการปฏิบัติการทดลอง โดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. กำหนดแผนการปฏิบัติการทดลองตามรูปแบบ “NTPLS Model” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียน

5. สร้างแบบประเมินก่อนและหลังปฏิบัติการทดลองและแบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า โดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบ จากนั้นจึงประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อทดลองใช้รูปแบบ

2. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของครูในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 13 แห่ง ในรูปแบบ Google form

3. ผู้วิจัยประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบตามแผนปฏิบัติการโดยใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน โดยให้มีการประเมินก่อนการใช้รูปแบบและมีการประเมินหลังใช้รูปแบบ

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของครู โดยใช้แบบสอบถามหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์เปรียบเทียบ 2) การออกแบบและสร้างรูปแบบ NTPLS Model จากการสังเคราะห์ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การประเมินรูปแบบโดยการหาค่าความสอดคล้องวัตถุประสงค์กับเนื้อหา (ค่า IOC) 4) การเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบตามแผนปฏิบัติการทดลอง หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test Dependent) 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยแบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลด้านคุณค่า หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพันธกิจการศึกษาเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย สถานศึกษาอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน และตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการ

4. สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การประเมินความต้องการจำเป็นของครู 2) การพัฒนาทีม 3) การเรียนรู้ด้วยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม 4) การวางแผนปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะ และ 5) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย “NTPLS Model” ประกอบด้วย 1) การประเมินความต้องการจำเป็นของครู (N : Need assessment) 2) การพัฒนาทีม (T : Team development) 3) การวางแผนปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะ

(P : Planning) 4) การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (L : Learning by technology and innovation) 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (S : Share knowledge)

3. ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย รูปแบบมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และเป้าหมายของรูปแบบ

4. ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลอยู่ในระดับมากที่สุดมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.1 ความต้องการจำเป็นของครูในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ด้านประเมินความต้องการจำเป็นของครู มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งเนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ยังไม่เคยมีการประเมินความต้องการจำเป็นของครู เมื่อมีการประเมินความต้องการจำเป็นจึงทำให้ทราบว่า ความต้องการจำเป็นของครู คือการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน การนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากรในการทำงานเป็นทีม การนำความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือเพื่อการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุชา สมศรี (2566) พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของครู ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้และวิจัยในชั้นเรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่นและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การผลิตสื่อเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

5.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบ “NTPLS Model” ประกอบด้วย การประเมินความต้องการจำเป็นของครู (N : Need assessment) การพัฒนาทีม (T : Team development) การวางแผนปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะ (P : Planning) การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (L : Learning by technology and innovation) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (S : Share knowledge) ที่ได้มีการพัฒนาจากผลการสอบถามจากโรงเรียนขนาดเล็ก

สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย สอดคล้องงานวิจัยของ เย็นฤทัย จงนอม (2561) พบว่า การเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครู ประกอบด้วย ความต้องการจำเป็นของครู การพัฒนาทีมงาน การวางแผนปฏิบัติงาน การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อ นำผลกลับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นซึ่งการส่งเสริมและให้ความสำคัญกับองค์ประกอบดังกล่าว เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น

5.3 ผลการประเมินรูปแบบ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยใช้ค่าความสอดคล้อง ของรูปแบบกับวัตถุประสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และเป้าหมายของรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนา พรหมณี (2560) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีว่าเป็นรูปแบบที่สร้างและพัฒนาขึ้นแล้วมีการตรวจสอบรูปแบบโดยอาจตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคทางสถิติ หรือการตรวจสอบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ว่ารูปแบบมีคุณภาพที่ดีเหมาะสมในการนำไปใช้ในการดำเนินงานได้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนะ บัวสนธ์ (2564) ที่ระบุว่า การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อ

5.4 ผลการนำรูปแบบไปปฏิบัติการทดลอง พบว่า ผลหลังการทดลองใช้รูปแบบ สูงกว่าผลก่อนทดลอง ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบที่ใช้เป็นประโยชน์และสามารถทำให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ การปฏิบัติการทดลองมีคุณค่าต่อการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหาร และเมื่อนำรูปแบบมาทดลองใช้ ช่วยให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรภายในโรงเรียน มีความเข้าใจในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจน สอดคล้อง ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุชา สมศรี (2566) ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการพัฒนาครู เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของครูมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ และวิจัยในชั้นเรียน 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่นและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 3) การพัฒนาและประเมินหลักสูตร 4) จิตวิทยาการ เรียนรู้ และ 5) การผลิตสื่อเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นการนำรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาตามหลักการที่ถูกต้อง เหมาะสมไปทดลองใช้ จึงสามารถทำให้กลุ่มทดลองเกิดกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมที่นำไปปฏิบัติการทดลอง ทำให้ การเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองได้จริง สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

5.5 ผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพ พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในภาพรวมผลปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบที่นำมาทดลองมีความเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ มีการจัดสรรทรัพยากรงบประมาณ อย่างเหมาะสม การเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สื่อและอุปกรณ์ที่นำมาเสริมสร้าง ระยะเวลาในการเสริมสร้าง สถานที่จัดกิจกรรม ในการเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีการจัดการพัฒนา วางแผนงาน การอบรม การเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประเมินผลอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ครูผู้สอน มีความพร้อมที่จะร่วมกันเสริมสร้างสมรรถนะครูโดยผ่านกระบวนการประเมินสภาพความต้องการจำเป็นของครู เพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะของครูที่ต้องการเรียนรู้ และปฏิบัติงานสร้างความรู้ความเข้าใจของทีม โดยการสนทนากลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับผิดชอบงานที่กำหนดไว้สรุปผลการเรียนรู้ หาข้อสรุปร่วมกัน ครูนำความรู้และทักษะที่จำเป็นไปใช้ในการปฏิบัติงานของครู ประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ทักษะที่ได้เรียนรู้ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธเนศรตรี รัตนเรืองยศ (2564) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพว่าเป็นความสามารถในการทำงานให้เกิดผล หรือบรรลุเป้าหมายได้แบบประหยัดต้นทุน เสร็จทันเวลามีคุณภาพตามที่กำหนดประสิทธิภาพได้

2. ด้านประสิทธิผล พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเกิดประโยชน์ต่อครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง เกิดการมีส่วนร่วมที่สร้างคุณค่าต่อส่วนรวมของโรงเรียนจากทุกฝ่าย โดยที่สามารถปรับปรุงพัฒนารูปแบบได้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งครูกลุ่มทดลองมีความเห็นว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน ต่างมีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนาการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในลักษณะการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ครูผู้สอนมีทักษะในการปฏิบัติงานการทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ร่วมกันปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดของ นิราภัย จันทรสวัสดิ์ (2562) ที่กล่าวว่า ประสิทธิผลเป็นการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนา หรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ กล่าวคือ ประสิทธิผลนั้นจะพิจารณา

จากการนำผลของงาน โครงการ หรือกิจกรรม ที่ได้รับแล้วเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมาย ประสิทธิภาพ ผลงานออกมาน่าพึงพอใจเพียงใด สามารถใช้งานได้ตามความต้องการหรือไม่

3. ด้านคุณค่า พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ที่นำไปทดลองปฏิบัติกับ กลุ่มทดลองโดยผลการทดลองใช้ภาพรวมผลปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบที่นำมาทดลองมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษา ทำให้เกิดผลดีต่อผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างครู ผู้บริหาร สามารถแก้ปัญหาสมรรถนะครู ทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสมรรถนะครู นำไปใช้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้ร่วมปฏิบัติการทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบ การเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัย อรัญญา เชาวลิธ (2563) ได้กล่าวถึงคุณค่าว่า เป็นสิ่งที่บุคคล กลุ่ม สังคม ให้คุณค่า มีความหมาย มีความสำคัญ และการ ดำเนินชีวิตจะสอดคล้องกับสิ่งที่ให้คุณค่าแต่ต้องมั่นใจว่าสิ่งนั้นคือคุณค่า ไม่ใช่เพียงเจตคติ เนื่องจากโรงเรียนให้ความสำคัญสำหรับการพัฒนาครูผู้สอน เพิ่มทักษะในการทำงาน การวางแผนงาน การเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จริยธรรมและจรรยาบรรณของครู รวมถึงการสนับสนุนครูในการจัดการเรียนรู้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการเสริมสร้างความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้แบบร่วมมือ และทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูที่เน้นการฝึกฝนทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเพื่อกำหนดกรอบการพัฒนาและการอบรมที่เหมาะสม

3. ควรมีการพัฒนาแหล่งข้อมูลและทรัพยากรการเรียนรู้ และควรมีระบบการ ประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จและผลกระทบของ การฝึกอบรมและการพัฒนา

4. ควรสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนระหว่างครูในโรงเรียนหรือในเครือข่ายการศึกษา

5. ควรสนับสนุนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาครู เช่น การจัดสรรเวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยการสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบของการพัฒนาสมรรถนะครูในระยะยาว เพื่อดูว่าเมื่อเวลาผ่านไป ครูที่ได้รับการพัฒนาจะยังคงสามารถใช้ทักษะที่เรียนรู้และปรับปรุงการสอนของตนเองได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ และนำผลมาปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาเครื่องมือหรือมาตรฐานในการประเมินผลของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

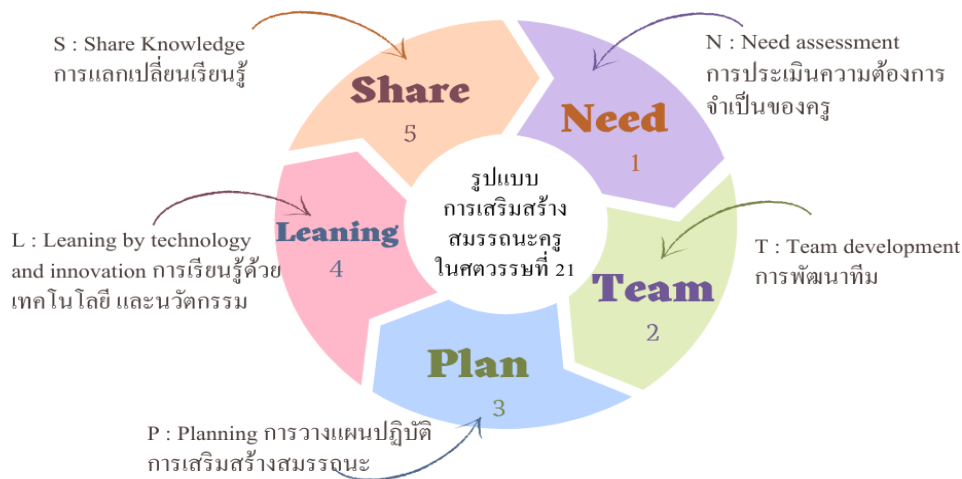
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย “NTPLS Model” ประกอบด้วย การประเมินความต้องการจำเป็นของครู ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในระบบการศึกษา เนื่องจากช่วยให้สามารถเข้าใจถึงความต้องการและปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาอาชีพ การฝึกอบรม หรือทรัพยากรที่จำเป็นในการสอน โดยเหตุผลที่ต้องมีการประเมินความต้องการจำเป็นของครูเพราะช่วยให้เห็นถึงจุดที่ครูต้องการพัฒนา ช่วยให้นโยบายการศึกษาและการพัฒนาอาชีพสามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการสอนให้ดีขึ้นสามารถจัดหาทรัพยากรและการสนับสนุนที่เหมาะสมทำให้ครูมีความพึงพอใจในอาชีพและสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการประเมินความต้องการช่วยให้สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาทีม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ในทีม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างสำหรับความคิดเห็นและนวัตกรรม การวางแผนปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะต่าง ๆ ให้กับบุคลากรหรือทีมงาน การเสริมสร้างสมรรถนะจะช่วยให้ครู นักเรียน หรือบุคลากรในองค์กรสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการในแต่ละด้านได้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน และเสริมสร้าง

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการในยุคดิจิทัล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการที่ช่วยให้ครูแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือแนวคิดระหว่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน พัฒนาทักษะ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน ดังแสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

NTPLS MODEL

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21” NTPLS Model”

เอกสารอ้างอิง

- จารุชา สมศรี. (2566). รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธนตรตรี รัตนเรืองยศ. (2564). ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่างกันอย่างไร – มี KPI อะไรบ้าง. เข้าถึงได้จาก <https://thaiwinner.com/efficiency-effectiveness/>
- นิราภัย จันทร์สวัสดิ์. (2562). ประสิทธิภาพ (Efficiency) VS ประสิทธิผล (Effectiveness). เข้าถึงได้จาก <https://th.linkedin.com/pulse/ประสิทธิภาพ-efficiency-vs-ประสิทธิผล-effectiveness-niraphai-jansawat>

- พัฒนา พรหมณี, ศรีสุวรรณค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 6(2), 134.
- เย็นฤทัย จงถนอม. (2561). *การเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครูกรณีโรงเรียนเอกชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการการศึกษา). วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.*
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (2564). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (2).* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2562). *ทิศทางและโจทย์วิจัยของการศึกษาไทยเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. (2566). *พัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ปี ค.ศ. 2023-2026. สภาคริสตจักรในประเทศไทย.*
- อรัญญา เชาวลิต และทีมงาน. (2563). *ค้นหาคุณค่าของตนเองและคุณค่าของคนอื่น.* เข้าถึงได้จาก http://wachira.ppho.go.th/web_wachira/knowledge_file/20200908101129_16.pdf
- Partnership for 21st Century Skills. (2011). *Framework for 21st century learning.* Washington, DC: Suite 700.

**Assessment of Art Criticism Competency Needs of Students in
the Art and Design Department of Guangxi University
of Foreign Languages**

**การประเมินความต้องการจำเป็นด้านสมรรถนะการวิจารณ์งานศิลปะ
ในภาควิชาศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ กวางสี**

Zhao Ming^{1,3} and Qin Jian^{2,3}

Ph.D. Student Program in Educational Administration (International Program)¹,

Interdisciplinary Studies College, Payap University, Chiangmai, Thailand

Interdisciplinary Studies College, Payap University, Chiangmai, Thailand²

Guangxi University of Foreign Languages, Nanning, China³

Corresponding Author, E-mail: qinjian611@yahoo.com

Abstract

The purpose of this article was to explore the views of students from the Art Design Department of Guangxi University of Foreign Languages on art criticism theory. Art criticism is one of the four fundamental disciplines of discipline-based art education. It refers to a systematic and organized approach to studying artworks through viewing and discussing art, involving the description, analysis, interpretation, and judgment of artworks. Through the studio practice of classroom art criticism activities, teachers in the design department organize students to interpret and evaluate their own art works, integrating art criticism theory with studio practice. This study uses 140 first-year graphic design students from GUFL as the experimental sample and employs Feldman's art criticism model to conduct critical analysis of artworks. The collected experimental data is analyzed quantitatively using descriptive statistical techniques. Scores are considered in the form of average scores and frequencies to determine students' performance in critical thinking skills. The Pearson correlation coefficient is used to calculate the correlation between students' studio practice and their scores in art critical thinking ability. Through brainstorming, questionnaires, and in-class tests, the current level of art criticism ability of 140 students is investigated. The research result found that: By explaining the importance of art criticism ability, students become aware of its significance, and a questionnaire is used to survey

the expectations of 140 students regarding art criticism ability. By analyzing the current level and expectations of students' art criticism ability, the gap between them is identified. The findings of this study suggest that articulating the significance of art criticism competencies enables students to comprehensively recognize their importance. Furthermore, an analysis of the current status and contextual conditions of art criticism skills facilitates the derivation of informed conclusions. This approach provides a systematic framework for assessing students' needs, thereby enabling the development of effective models or strategies for art evaluation within art and design education programs.

Keywords: Art Criticism Competency, Needs Assessment, Guangxi University of Foreign Languages

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจมุมมองของนักศึกษา ภาควิชาการออกแบบศิลปะ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกวังสี (GUFL) ตามทฤษฎีวิจาร์ณศิลป์ ซึ่งการวิจาร์ณศิลป์เป็นหนึ่งในสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาศิลปะ และมีแนวทางการจัดการศึกษาผลงานศิลปะอย่างเป็นระบบผ่านวิธีการชม การอภิปราย การอธิบาย การวิเคราะห์ การตีความ และการตัดสินผลงานศิลปะจากการลงมือปฏิบัติการวิจาร์ณในห้องเรียน อาจารย์จัดให้นักศึกษาตีความและประเมินผลงานศิลปะของตนเองโดยบูรณาการทฤษฎีวิจาร์ณศิลป์ร่วมกับการปฏิบัติในห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาออกแบบศิลปะ ชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกวังสี จำนวน 140 คน โดยใช้แบบจำลองการวิจาร์ณศิลป์ของ Feldman ในการวิเคราะห์เชิงวิจาร์ณผลงานศิลปะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การระดมความคิดเห็น แบบสอบถาม การทดสอบในชั้นเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ความถี่ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า จากการอธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของความสามารถในการวิจาร์ณศิลป์ ทำให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะการวิจาร์ณศิลป์ และจากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อความสามารถในการวิจาร์ณศิลป์ ทำให้สามารถประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ของนักศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจาร์ณศิลป์ให้กับนักศึกษาในภาควิชาศิลปะและการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สมรรถนะการวิจาร์ณงานศิลปะ, การประเมินความต้องการจำเป็น, มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ กวางสี

1. Introduction

According to Noor and Samsudin (2016), Art criticism is one of the four foundational disciplines of Discipline-based Art Education (DBAE). Art criticism is an essential component of the curriculum, although its application is sometimes undermined by students and teachers (Eshun & Adu-Agyem, 2010). Design students often lack formal training in art criticism, including the appropriate attitudes, analytical approaches, and use of disciplinary language when evaluating creative work. However, students frequently lack exposure to formal guidance regarding the practices recommended by Estioko, Forrest, and Amos (2006).

According to Elkins (2001), "there are also no established guidelines for classroom criticism". Furthermore, it is essential to elaborate on the absence of a structured model for art criticism in educational settings, lacking both historical context and systematic instruction. It is crucial for critics to address these gaps to facilitate effective critique within the studio environment. Therefore, it is important for students to truly understand criticism and have the right perspective, mind-set and attitude towards criticism to avoid misunderstandings and confusion between students and teachers in the classroom. This emphasizes the need to foster deeper understanding and promote critical awareness in the classroom. Thus, open formal discussions and the exchange of ideas to help enrich each other, rather than demoralizing students and disappointing teachers dealing with criticism in the classroom (Graham, 2003).

Art criticism theory is an important professional activity often used by teachers in the design department, and it is one of the basic theories for students in the design department to learn the design course.

In a previous student survey of graphic design students at California State University, Sacramento (CSUS), 92% of respondents ranked studio criticism as a "very important" part of their art/design education curriculum (the remaining 8% rated it as "important") (Estioko, Forrest, & Amos, 2006).

According to Boachie in a survey of the design department of Kwame Nkrumah University of Science and Technology (KNUST), the majority of students, about 80 percent, do not understand the lecturers, but cannot

go out and ask questions because they have difficulty getting further explanations and do not have the courage to ask questions and contribute (Boachie, 2015).

In current art education practice, "artistic knowledge" encompasses students' ability to address art-making challenges through both studio practice and critical knowledge. Proficient art students must demonstrate mastery and integration of these dual components-not only excelling in creating art but also articulating or writing about it effectively.

2. Objectives of the Research

This study aims to investigate the current situations and desirable level of students' art criticism ability of students in GUFL Art Design Department.

3. Research Methodology

This experimental study follows a standard format for one-shot case studies: statement of purpose, rationale for selected research design, sample, instruments, variables, and data analysis/interpretation (Creswell, 2011).

The study employed a sample of 140 ($n = 140$) first-year students majoring in graphic design. A purposive sampling technique was used for participant selection (Fraenkel & Wallen, 2009). A one-shot case study design exposed this group to an intervention to assess treatment effects. As the research remains exploratory in nature, this sample was treated as a single case rather than a representative population for generalizing findings.

The methodology involved two primary activities organized through systematic data collection procedures. With assistance from two faculty instructors, the researcher successfully monitored and collected students' critical reviews of their studio work, following planned protocols. Student productions and written evaluations were assessed by five evaluators to mitigate potential grading bias.

A quantitative design was implemented to facilitate data interpretation. Descriptive statistics using frequency counts, percentages, and mean scores were calculated to determine student performance levels and

compare mean differences across influential factors. Pearson correlation coefficients identified simple predictive relationships between potential dimensions of art criticism and studio practice outcomes, with significance level set at $\alpha = .05$.

Following Subramaniam's (2016) adaptation of Bartel's framework, artwork was assessed using a 16-level scoring system aligned with four stages of art criticism: Description, Analysis, Interpretation, and Judgment.

4. Research Results

The findings of this research was divided into table 1-4 as follows:

Table 1: Survey result of Ability to describe works of art

X1	Current		Desirable		T-star	P-value (2-tailed)	PNI Modified
	Mean	S.D.	Mean	S.D.			
X1-1	1.86	.525	4.54	.542	-42.03	0.000	0.59
X1-2	1.70	.630	4.56	.552	-40.40	0.000	0.627
X1-3	1.53	.730	4.46	.580	-37.18	0.000	0.656
X1-4	1.66	.768	4.45	.527	-35.45	0.000	0.626

X1: Ability to describe works of art.

X1-1: Find important points in the works of art.

X1-2: The observation of works of art is objective.

X1-3: Describe the elements used in the artwork.

X1-4: Describe the theme of the artwork.

Table 2: Survey result of Ability to analyze works of art

X2	Current		Desirable		T-star	P-value (2-tailed)	PNI Modified
	Mean	S.D.	Mean	S.D.			
X2-1	1.88	.666	4.31	.624	-31.47	0.000	0.563
X2-2	1.54	.670	4.41	.610	-37.47	0.000	0.651
X2-3	1.56	.732	4.49	.530	-38.35	0.000	0.652
X2-4	1.39	.716	4.44	.553	-39.92	0.000	0.687

X2: Ability to analyze works of art

X2-1: Analyze how the work is constructed or planned.

X2-2: Find connections between elements in art work.

X2-3: Analyze key points in the work (specific setting, characters).

X2-4: Analyze the relationship between theme and character.

Table 3: Survey result of Ability to interpret works of art

X3	Current		Desirable		T-star	P-value (2-tailed)	PNI Modified
	Mean	S.D.	Mean	S.D.			
X3-1	1.49	.730	4.47	.555	-38.45	0.000	0.667
X3-2	1.51	.737	4.53	.593	-37.80	0.000	0.667
X3-3	1.44	.631	4.46	.593	-41.26	0.000	0.677
X3-4	1.22	.598	4.43	.577	-45.73	0.000	0.725

X3: Ability to interpret works of art

X3-1: Can feel the expressiveness of the work.

X3-2: Words can be used to describe the quality of the work (tragedy, ugliness, comedy).

X3-3: Recall similar experiences or resonances.

X3-4: The relationship and connection between this work and other works.

Table 4: Survey result of Ability to judge works of art

X4	Current		Desirable		T-star	P-value (2-tailed)	PNI Modified
	Mean	S.D.	Mean	S.D.			
X4-1	1.35	.675	4.40	.573	-40.72	0.000	0.693
X4-2	1.24	.587	4.56	.527	-49.85	0.000	0.728
X4-3	1.28	.634	4.44	.579	-43.59	0.000	0.712
X4-4	1.26	.603	4.50	.530	-47.79	0.000	0.72

X4: Ability to judge works of art

X4-1: State your opinion about the work.

X4-2: Judge success or failure by the details.

X4-3: Make a list of your own criteria to judge the work.

X4-4: Judge the originality of the work.

Table1 to table 4 shows the results of the gap analysis.

The survey results revealed an overall mean score of 1.5719 for art criticism competence among GUFL Art and Design students. At this stage, without systematic training in art criticism, students' competence scores ($M = 1.5719$) fall within the "Very Low" level. This indicates that the majority of students lack foundational knowledge and skills in art criticism.

Among the survey items, two questions yielded slightly higher mean scores:

X1-1: Find important points in the works of art. ($M = 1.86$)

X2-1: Analyze how the work is constructed or planned. ($M = 1.88$)

These scores exceed the overall mean ($M = 1.5719$) and fall within the "Low" level (1.81–2.60), suggesting that students performed relatively better on these specific aspects of art criticism compared to other items in the questionnaire.

The survey results for students' desired level of art criticism competence yielded an overall mean score of 4.4656, indicating a "Very High" level of expectation. After receiving classroom instruction on art criticism, students recognized the importance of developing these skills. Among the items, the highest desired scores were:

X1-2: The observation of works of art is objective. ($M = 4.56$)

X4-2: Judge success or failure by the details. ($M = 4.56$)

In contrast, the lowest desired score was for X2-1: "Analyze the composition, light-dark relationships, and planning of this artwork." ($M = 4.31$).

In this study, the PNI Modified was used to determine the extent of GUFL Art and Design students' needs in art criticism competence and to measure the gap between their current and ideal abilities. This analysis provides valuable insights for both expert and novice instructors, enabling them to design and refine teaching programs to address students' specific needs effectively.

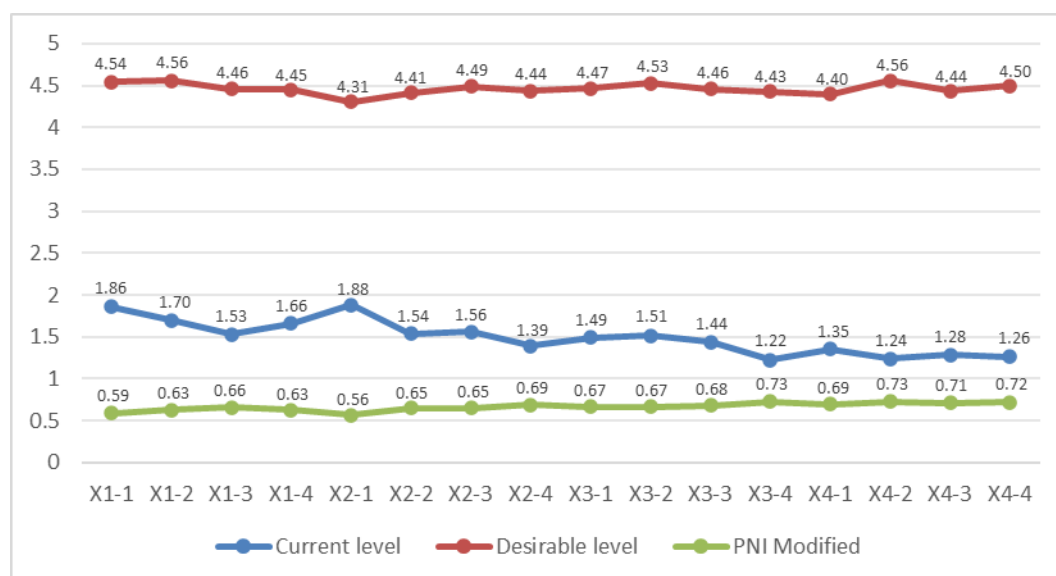

Figure 1: Needs assessment from art criticism ability

As shown in Figure 1 and Tables 1-4, the Gap value PNI Modified is calculated based on the expected and current artistic criticism abilities of students from the GUFL Art Design Department.

Furthermore, within the framework of artistic criticism theory, the relationship between the views of expert teachers on enhancing the artistic criticism abilities of young teachers and students is statistically significant. Expert teachers should have the foresight and ability to motivate young teachers and students to jointly cultivate the sense of demand for artistic criticism abilities, and specify clear career or progress paths for them, including the ability to describe art works, analyze art works, interpret art works, and judge art works.

When expert teachers train young teachers, they should consider the support of this research in the field of art and determine how students can acquire or modify their art work analysis skills in the workshop courses when working with young teachers.

This study provides specific insights into how expert teachers can enhance the artistic criticism abilities of young teachers and students to communicate their research and the process of managing art work analysis. The two experimental classes of young teachers and students discussed the

issues of artistic criticism and provided examples to illustrate how the students improved their skills in analyzing art works.

The final design department students' current situation and expected gap is calculated based on the PNI Modified calculation results. Through the teaching models and experiments designed by expert teachers and young teachers to improve the gap value of the design department students, expert teachers have rich teaching experience and industry knowledge in artistic criticism theory, guiding the curriculum design of young teachers and students, ensuring that the teaching content is closely combined with industry needs. Provide personalized feedback to help young teachers and design department students break through the bottleneck of learning artistic criticism theory.

5. Discussion of Research Results

The research findings indicate that the current art criticism ability of students is generally at a low level ($M = 1.5719$), which is consistent with the discovery of Eshun and Adu-Agyem (2010) that the application of art criticism in the curriculum is often overlooked by both students and teachers. This highlights the necessity of strengthening art criticism education.

However, students have high expectations for their art criticism ability ($M = 4.4656$), which is consistent with the survey results of Estioko et al. (2006) at California State University, Sacramento, where 92% of students consider studio criticism as an "extremely important" course component. This indicates that students generally recognize the importance of art criticism ability.

The PNI Modified method adopted in this study effectively quantifies the demand gap of students in various aspects of art criticism ability. The results show that students have the most urgent needs in "judging the originality of works" (PNI Modified = 0.72) and "judging the success of works through details" (PNI Modified = 0.728). This quantitative analysis method provides precise guidance for educators and helps to formulate targeted teaching strategies.

One important finding of this study is that expert teachers play a key role in improving the art criticism ability of young teachers and students.

This is consistent with Graham's (2003) view that open formal discussions and exchanges help to enrich the classroom criticism experience. The study suggests achieving this goal through specific methods such as the cognitive apprenticeship theory model and problem analysis workshops.

However, this study also has some limitations. For example, the sample is limited to 140 students from one university, which may affect the universality of the results. Future research can consider expanding the sample size or conducting longitudinal studies to track the development of students' art criticism ability.

Nevertheless, this study provides valuable insights for art design education.

6. Suggestion

6.1 Suggestions for implementation

1. Establish a systematic curriculum framework for cultivating artistic criticism skills. Based on the gap between the current situation of students as revealed by research and their expectations, design targeted course modules, including training in aspects such as description, analysis, interpretation and judgment of artistic works, and gradually enhance students' artistic criticism skills in a step-by-step manner.

2. Adopt diversified teaching methods and assessment approaches. Combine project-based learning, problem analysis workshops and other methods to increase students' practical opportunities; at the same time, apply various assessment methods such as peer evaluation and expert review to comprehensively assess students' artistic criticism performance.

6.2 Suggestions for future research

1. Conduct longitudinal tracking research to examine the influence of the cultivation model of art criticism ability on students' long-term development. A sample of some students can be selected to track the changes in their art criticism ability during their school years and within a certain period after graduation, and evaluate the sustainability of the teaching effect.

2. Expand the research scope and compare the current situation of art criticism abilities among students from different institutions and different majors. This can help identify more common problems and best practices, and provide a more comprehensive reference for the overall improvement of art criticism education.

7. Knowledge Received

The demand assessment of the art criticism ability in the Art Design Department of Guangxi University of Foreign Languages indicates that the expectations of the students in this department for the art criticism ability are at a very high level. Participants can list their own standards to X4-3 Make a list of your own criteria to judge the work. (PNI Modified =.712), X4-4 Judge the originality of the work. (PNI Modified =.72), X3-4 The relationship and connection between this work and other works. (PNI Modified =.725), X4-2 Judge success or failure by the details. (PNI Modified =.728), etc. In addition, under the framework of art criticism theory, the relationship between the views of expert teachers on improving the art criticism ability of young teachers and students and the statistical significance is significant. Expert teachers should have the foresight and ability to motivate young teachers and students to cultivate the demand for art criticism ability together, and specify clear career or progress paths for them, including the ability to describe art works, analyze art works, interpret art works, and judge art works.

This study provides specific insights on how expert teachers can improve the art criticism ability of young teachers and students to communicate their research and manage the process of analyzing art works. The two experimental classes of young teachers and students discussed the issues of art criticism and provided examples to illustrate how students improved their skills in analyzing art works by analyzing the results of art works (Subramaniam & Hanafi, 2016).

Based on the final design department students' current situation and the difference from expectations calculated by PNI Modified results, the gap between the expert teachers and young teachers in the teaching models and experiments to improve the Gap value of design department students is

set. Expert teachers have rich teaching experience and industry knowledge in art criticism theory, guiding the curriculum design of young teachers and students, ensuring that the teaching content is closely combined with industry needs. Young teachers are usually more familiar with new technologies and innovative teaching methods, and the age gap with students is not large, making it easy to integrate into students. Modern teaching tools such as network-assisted design tools are introduced (Al Mandalawi, 2024). Project-based learning and competition-driven models are implemented to stimulate students' motivation to learn art criticism theory.

Through specific models such as the cognitive apprenticeship theory model and problem analysis workshop, customized learning resources are provided according to the learning progress and needs of design department students. The effectiveness of the teaching model is verified through teaching experiments and continuously optimized: setting control groups and experimental groups, using traditional teaching methods and the new designed teaching model respectively. The teaching effect is evaluated by indicators such as work quality, course grades, and student feedback. Regularly analyze experimental data and adjust teaching strategies to further narrow the Gap value.

In conclusion, this study can effectively improve the performance of design department students, narrow the Gap value between the current situation and expectations, and ultimately achieve the educational goal of improving the art criticism ability of design department students.

References

- Al Mandalawi, A. A. K. H. (2024). Innovative teaching methods enhancing engagement and learning outcomes. *Al-Iraqa Foundation for Culture and Development*. 3, 1-33. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/382241063_Innovative_teaching_methods_enhancing_engagement_and_learning_outcomes
- Boachie, A. O. (2015). *Design studio critique of students' artwork in the Department of Communication Design, Kwame Nkrumah University*

- of Science and Technology (KNUST)*. (Master's thesis). Kwame Nkrumah University of Science and Technology.
- Creswell, J. W. (2011). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.)*. Pearson: Boston, Massachusetts.
- Elkins, J. (2001). *Why art cannot be taught: A handbook for art students*. Illinois: University of Illinois Press.
- Eshun, E. F., & Adu- Agyem, J. (2010). Learner Perceptions in Design Critiques: Impact on Creative Development. *Journal of Science and Technology*, 30, 42- 44.
- Estiko, M., Forrest, J. P., & Amos, J. G. (2006). *Ten ideas for more effective critiquing*. Retrieved from https://www.csus.edu/indiv/e/estiokom/ten_ideas.pdf
- Frankel, J. R., & Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education (7th ed.)*. New York, NY.: McGraw-Hill.
- Graham, E. M. (2003). Studio Design Critique: Student and Faculty Expectations and Reality. *LSU Master's Theses*. 556. Retrieved from https://repository.lsu.edu/gradschool_theses/556/
- Noor, H. M., & Samsudin, Z. (2016). Visual thinking: Enhancing art criticism skills among spatial learners. *IJAEDU- International E-Journal of Advances in Education*, 2(4), 63-72. Retrieved from <http://ijaedu.ocerintjournals.org/en/download/article-file/225664>
- Subramaniam, M., Hanafi, J., & Putih, A. T. (2016). Teaching for art criticism: Incorporating Feldman's critical analysis learning model in students' studio practice. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 4(1), 57-67. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1086252.pdf>

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Development of School Administration Model Based on the Sufficiency
Economy Philosophy of Small-sized Schools under the Foundation
of the Church of Christ in Thailand

ประสิทธิ์ ธงทศวรรณะ, พัชรารณ ดวงชื่น และชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์

Prasit Tongtuswattana, Patcharaporn Duagchuen and Choomsak Intarak

คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Multidisciplinary College, Christian University of Thailand

Corresponding Author, E-mail: prasitotto@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ออกแบบและสร้างรูปแบบ 3) ประเมินรูปแบบ 4) เปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบก่อนและหลังการทดลองใช้ และ 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน จำนวน 13 โรงเรียนรวมทั้งสิ้น 65 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t- test Dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย พิจารณารายด้านพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการนิเทศติดตาม 2) รูปแบบของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย คือ 3-2 PASS Model (Three-Two PASS Model) ประกอบด้วย หลัก 3 ห่วง คือ การมีความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน พร้อมกับ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม 3) ผลการเปรียบเทียบการทดลองใช้รูปแบบระหว่างก่อน และหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ผลการใช้รูปแบบในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลอยู่ในระดับมากที่สุดมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, โรงเรียนขนาดเล็ก, สภาคริสตจักรในประเทศไทย

Abstract

This research aimed to: 1) study the problems of school administration based on the Philosophy of Sufficiency Economy, 2) design and develop an administrative model, 3) evaluate the model, 4) compare the outcomes before and after the implementation of the model, and 5) examine the results of the model in terms of efficiency, effectiveness, and value. The sample group for identifying existing problems consisted of 12 small schools under the Foundation of the Church of Christ in Thailand. Key informants included the school director, head of academics, head of facilities, and head of student affairs-five individuals per school, totaling 65 participants. The experimental group consisted of staff from Sahabamrungwittaya School, with 12 participants. Research instruments included questionnaires, the developed model, evaluation forms, pre- and post-tests, and assessment tools for measuring efficiency, effectiveness, and value. Content validity between research questions and objectives was assessed by five experts. Statistical tools used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

The research results found that:

1) The problems of school administration based on the philosophy of sufficiency economy in small schools under the foundation of the Church of Christ in Thailand are generally practiced at a low level. Considering each aspect, the problem with a medium average level is supervision and monitoring, 2) The model of school administration based on the philosophy of sufficiency economy in small schools under the foundation of the Church of Christ in Thailand is the 3-2 PASS Model (Three-Two PASS Model), consisting of 3 rings: moderation, reasoning, and immunity, with 2 conditions: knowledge and morality, 3) The results of the comparison of the experiment using the model before and after the experiment are significantly different at the .01 level, 4) The results of the model use in terms of efficiency, effectiveness, and value are at the highest level. The opinions are in the same direction and consistent with the hypothesis.

Keywords: School Administration Model, Sufficiency Economy Philosophy, Small-sized Schools, Foundation of the Church of Christ in Thailand

1. บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ การพัฒนาการศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคม และการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนควบคู่กันไป หนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม คือ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน หลักปรัชญานี้ประกอบด้วย 3 หลักการสำคัญ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับทุกระดับของการดำเนินชีวิต รวมถึงการบริหารจัดการในระดับองค์กร โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาในระดับโรงเรียน การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายถึงการจำกัดทรัพยากรหรือดำเนินงานอย่างจำกัดเท่านั้น หากแต่เป็นการบริหารอย่างมีวิสัยทัศน์ ยึดมั่นในคุณธรรม ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โรงเรียนที่นำหลักปรัชญานี้มาใช้สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง สร้างภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ครู บุคลากร และนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้นยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายในหลายด้าน เช่น ความเข้าใจของผู้บริหารและครู การมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารในลักษณะดังกล่าว การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย วิเคราะห์รูปแบบ แนวทางปฏิบัติ และปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับ

การบริหารสถานศึกษาให้มีความยั่งยืนทั้งในด้านการจัดการองค์กรและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
2. เพื่อออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาผลการทดลองการใช้อีก่อนและหลังการทดลองสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
5. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ด้านประสิทธิภาพด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 12 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก แห่งละ 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 65 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ปฏิบัติการทดลอง คือ ผู้อำนวยการ หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานฝ่ายอาคารสถานที่ หัวหน้าฝ่ายกิจการ หัวหน้ากลุ่มสาระโรงเรียนสหบำรุงวิทยา รวมทั้งสิ้น 12 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อความกับวัตถุประสงค์

2. ออกแบบและสร้างรูปแบบ โดยสังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก

3. สร้างแบบประเมินรูปแบบเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ก่อนนำไปใช้ในการปฏิบัติการทดลอง โดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. กำหนดแผนการปฏิบัติการทดลองตามรูปแบบ “3-2 PASS Model” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียน

5. สร้างแบบประเมินก่อนและหลังปฏิบัติการทดลอง และแบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า โดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบ จึงประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อทดลองใช้รูปแบบ

2. ผู้วิจัยประสานกับสถานศึกษาเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

3. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยในรูปแบบ Google form

4. ผู้วิจัยประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มทดลองโรงเรียนสหบำรุงวิทยา ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นจึงทดลองใช้รูปแบบตามแผนปฏิบัติการโดยใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน โดยให้มีการประเมินก่อนการใช้รูปแบบและมีการประเมินหลังใช้รูปแบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test Dependent)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

4.1 สภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย พิจารณารายด้านพบว่าสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการนิเทศติดตาม เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติ ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน และด้านการกำหนดนโยบาย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าสภาพปัญหาในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ การเงิน เป็นระบบชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เพียงพอ โปร่งใส 2) การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน 3) การนิเทศติดตามให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) มีการนำผลการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขยายผลในการบริหารงานของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ (2559) ทฤษฎีระบบพื้นฐานของลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (2000) วงจรการบริหารงานคุณภาพของเดมมิง (PDCA Cycle) เดมมิง (Deming, 2009) งานวิจัยของ เกศินี ศรีสาธ (2563) และธงชัย ดีมูลพันธ์ (2565) เพื่อกำหนดให้เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เป็น 3-2 PASS Model ประกอบด้วย หลัก 3 ห่วง คือ การมีความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน พร้อมกับ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดนโยบาย (P: Policy) การนำไปปฏิบัติ (A: Action) การนิเทศติดตาม (S: Supervision) การถ่ายทอดความสำเร็จ (S: Successful)

4.3 ผลประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ปรากฏว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วย โดยค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ $IOC \geq 0.50$

4.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ระหว่างก่อน และหลังการทดลอง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.5 ผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลอยู่ในระดับมากที่สุดมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามข้อคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

5.1 สภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีความจำกัด ซึ่งส่งผลกระทบทำให้ขาดระบบการติดตามอย่างมีประสิทธิภาพและยังอาจส่งต่อการขาดสภาพคล่องในการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี ศรีสาธ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณารายด้าน พบว่าสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการนิเทศติดตาม ทั้งนี้เนื่องจากมีการนิเทศติดตามให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีการประเมินผลระหว่างดำเนินการ การประเมินผลโดยผู้มีส่วนร่วม โดยใช้แบบประเมินหรือกำหนดเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ (2559) ทฤษฎีระบบพื้นฐานของลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (2543) วงจรการบริหารงานคุณภาพของเดมมิง (PDCA Cycle) ธงชัย ดิมูลพันธ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน ทั้งนี้ถึงแม้ว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จะส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง แต่ครูและผู้บริหารบางส่วนยังมีความเข้าใจเพียงผิวเผิน หรือ

ขาดความรู้ความสามารถในการแปลงหลักปรัชญาให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ได้ถูกบูรณาการเข้าไปในแผนการสอนอย่างจริงจัง ทำให้กลายเป็นเพียงกิจกรรมเสริม ไม่ใช่กระบวนการเรียนรู้หลักที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ทำให้การขับเคลื่อนยังไม่เกิดผลจริงในระดับชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่กล่าวถึงความเข้าใจของครูและผู้บริหาร ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการแปลงหลักปรัชญาให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้พูดถึงการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยังไม่ได้ถูกบูรณาการเข้าไปในแผนการสอนอย่างจริงจัง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) และ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านพัฒนาบุคลากร นำสู่การปฏิบัติตามแผนงาน เป้าหมายการติดตามและประเมินผล นำสู่ผลสำเร็จ

5.2 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในประเทศไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ (2559) ทฤษฎีระบบพื้นฐานของลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (2000) วงจรการบริหารงานคุณภาพของเดมมิง (PDCA Cycle) เพื่อกำหนดให้เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในประเทศไทย เป็น 3-2 PASS Model (Three-Two PASS Model) ประกอบด้วยหลัก 3 ท่วง คือ การมีความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน พร้อมกับ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม โดยมี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดนโยบาย (P: Policy) หมายถึง การกำหนดนโยบายที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา 2) การนำไปปฏิบัติ (A: Action) หมายถึง การปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานและโครงการให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การนิเทศติดตาม (S: Supervision) หมายถึง การจัดกระบวนการนิเทศติดตามการปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การถ่ายทอดความรู้จากผลสำเร็จ (S: Successful) หมายถึง การประเมินความสำเร็จของผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ การรายงานผลการดำเนินงาน รวมทั้งการสะท้อนผลการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหาร และการถอดบทเรียนเป็นความรู้จากผลสำเร็จและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างศาการศรศตจกรในประเทศไทย จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ของรูปแบบ กับวัตถุประสงค์ ปรากฏว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยค่าความ สอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00 สอดคล้องกับแนวคิดของ โรวเนลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton, 1977) ที่ระบุว่าค่า IOC เป็นการหาความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามกับวัตถุประสงค์ในแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามหนึ่ง ๆ กับวัตถุประสงค์ทุก ๆ ข้อที่มุ่งวัดในแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญจะลงความเห็นในแต่ ละข้อคำถาม โดยให้คะแนนเป็น 1 หากเห็นว่าข้อคำถามดังกล่าววัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ข้อ นั้น ให้คะแนนเป็น 0 หากไม่มั่นใจว่าข้อคำถามดังกล่าววัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ข้อนั้น และให้ คะแนนเป็น -1

5.4 ผลการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างศาการศรศตจกรในประเทศไทย ไปทดลองใช้ มี ผลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง พบว่า ผลหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา มีค่า t – test สูงกว่าผลก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก ครูและ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนพร้อมร่วมมือเพื่อปฏิบัติการทดลองรูปแบบที่นำมาใช้ในครั้งนี้ กิจกรรมที่นำมาปฏิบัติทดลองมีขั้นตอนที่ชัดเจนและนำมาสู่การปฏิบัติได้ ผู้ร่วมปฏิบัติการทดลอง ความรู้และทักษะในงานที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับ สุดารัตน์ กุมขุนทด และธานี เกสทอง (2560)

5.5 ผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิต่างศาการศรศตจกรในประเทศไทย ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพ ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหาร สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบที่นำมาทดลองใช้ เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมสอดคล้อง กับบริบทของ สามารถนำมาทดลองกำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน มีขั้นตอนที่ชัดเจนและ สามารถปฏิบัติได้ สามารถนำมาทดลอง กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรโดยมีความร่วมมือในการ จัดกิจกรรม มีการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม และเพียงพอ ทำให้บุคลากร มีความรู้และ คุณธรรม เหมาะสมกับระยะเวลาที่ปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ตาลสุกเรือง (2565) ได้กล่าวว่า รูปแบบการบริหารตามศาสตร์พระราชเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. ด้านประสิทธิผล พบว่ามีประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุดโดยรูปแบบที่นำมาทดลองใช้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาการบริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อการจัดสรรทรัพยากรที่มีความพอประมาณ มีเหตุผลและ ภูมิคุ้มกันของการบริหารสถานศึกษา สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านนวัตกรรมโดยใช้การบริหารสถานศึกษา ทดลองใช้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน สอดคล้องกับ นางลักษณ์ ใจฉลาด และอนันต์ นามทองตัน (2565) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบหลัก

3. ด้านคุณค่า พบว่ามีคุณค่าอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบที่นำมาทดลองมีความสำคัญ ต้องกำหนดเป็นนโยบายเพื่อนำมาสู่การปฏิบัติของสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ สามารถแก้ปัญหการบริหารด้านงบประมาณสถานศึกษา ทำให้เกิดการปรับภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมสถานศึกษา ส่งผลให้มีการบริการที่ดีขึ้น และทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เพื่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ เกศินี ศรีสาธร (2563) ได้ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชาลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน โดยบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

2. ควรให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามการบริหารสถานศึกษา ควรมีกระบวนการนิเทศติดตามให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ผู้บริหารของสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย สามารถนำรูปแบบนี้ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในโรงเรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยผลการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปใช้กับหน่วยงาน สถาบันอื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างจากสถานศึกษาในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

2. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างต่อเนื่องจนได้รูปแบบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

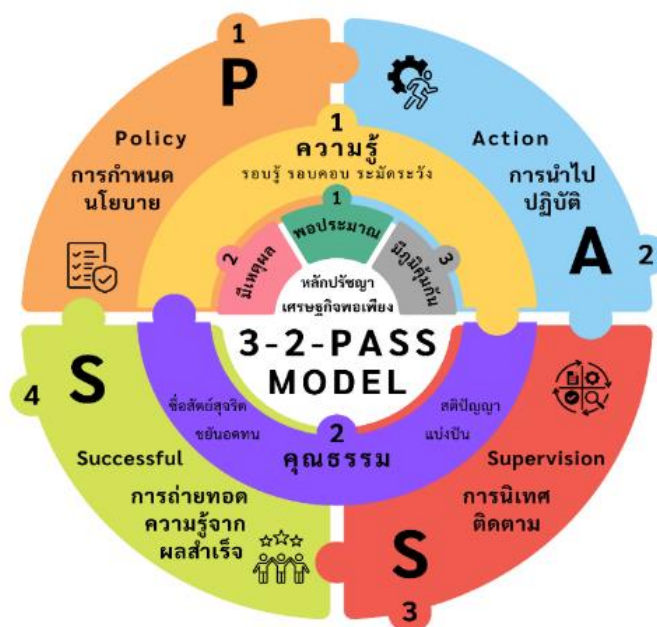
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ดังภาพประกอบ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3-2 (Three – Two) คือ หลัก 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม เป็นตัวนำของรูปแบบ 1) ความพอประมาณ หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ฟุ่มเฟือย 2) การมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในทุก ๆ ด้านของการบริหารบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักวิชาการ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวและความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น เงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ความรู้ หมายถึง การมีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง และความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) คุณธรรม หมายถึง การบริหารอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์ และการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมในบุคลากร นักเรียนและผู้ปกครอง

รูปแบบวิธีการมี 4 ขั้นตอนดังนี้

1) กำหนดนโยบาย (P: Policy) หมายถึง การกำหนดนโยบาย ที่นำมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา เน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อการบริหารจัดการด้านคริสเตียนศึกษา ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวิชาการ ด้านบริการ และด้านภูมิทัศน์อาคารและสถานที่ 2) การนำไปปฏิบัติ (A: Action) หมายถึง การปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานและโครงการ ให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การนิเทศติดตาม (S: Supervision) หมายถึง การจัดกระบวนการนิเทศติดตามการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา 4) การถ่ายทอดความรู้จากผลสำเร็จ (S: Successful) หมายถึง การประเมินความสำเร็จของผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ การรายงานผลการดำเนินงาน รวมทั้งการสะท้อนผล และการถอดบทเรียนเป็นความรู้จากผลสำเร็จและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 แผนภาพรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เกศินี ศรีสาธ. (2563). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ด้วย 6 P MODEL ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอหนองม่วง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.esannfe.com/readnews2.php?id=0018>
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *รายงานประจำปี 2546*. สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- จารุวรรณ ตาลสุกเรือง. (2565). รูปแบบการบริหารตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธงชัย ดีมูลพันธ์. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา ในสหวิทยศึกษาวังสรีห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. (การค้นคว้าอิสระ ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ ใจฉลาด และอนันต์ นามทองตัน. (2565). การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุดารัตน์ กุมขุนทด และธานี เกสทอง. (2560). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 14(1), 115–123.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Deming, Edward W. (2009). ความหมายของ PDCA. เข้าถึงได้จาก http://uac.kka.ac.th/metamorph_grass/QA/Report/PDCA.pdf
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2000). ทฤษฎีระบบพื้นฐาน (Basic Systems Theory). ใน Educational administration: Concepts and practices (3rd ed.). Wadsworth/Thomson Learning.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

Development of Internal Educational Quality Assurance
Management Model of Private Schools in
Samut Songkhram Province

พิเชษฐพงศ์ จิตรวัดน์, พัชรารัตน์ ดวงชื่น และอภินันต์ อันทวีสิน

Pichetpong Jitawat, Patcharaporn Duagchuen and Apinun Untaweasin

คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Multidisciplinary College Christian University of Thailand

Corresponding Author, E-mail: pj.toun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 2) ออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 4) เปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และ 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนกษัตริย์รัตนโกสินทร์ เป็นโรงเรียนปฏิบัติการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมินรูปแบบ แผนปฏิบัติการทดลอง แบบประเมินก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ และแบบประเมินผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจากรูปแบบ 5Co-PDCAA เป็นต้นแบบที่จะส่งเสริมให้มีการดำเนินงานการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ การตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้การหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยใช้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และเป้าหมายของรูปแบบ โดยข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 – 1.00 สถิติที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test Dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ 5Co-PDCAA Model ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพ การร่วมกันปฏิบัติตามแผน การร่วมกันตรวจสอบ การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา และการร่วมกันรับผิดชอบ

3. มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.80-1.00

4. ผลการทดลองพบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการใช้รูปแบบในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

Abstract

This research has specific objectives to 1) Study the issues in the internal quality assurance management of private schools in Samut Songkhram Province, 2) Design and develop a management model, 3) Evaluate the proposed model, 4) Compare the experimental results before and after implementation, and 5) Examine the effectiveness, efficiency, and value of the model. The sample group included Kongli Jianmin School, an experimental school. The instruments used for data collection were questionnaires, model evaluation forms, experimental plans, pre- and post-experiment evaluation forms, and evaluation forms for model use in terms of efficiency, effectiveness, and value. To provide educational institutions with guidelines for developing internal educational quality assurance from the 5Co-PDCAA model as a prototype to promote the implementation of internal educational quality assurance management and to comply with the specified educational standards effectively. The quality of the instrument was examined by using the consistency test between the questions and the objectives by 5 experts using the consistency score (IOC). It appears that the experts agree with the principles, objectives, processes and goals of the model. The questions are consistent with the set objectives with an internal consistency value (IOC) between 0.80 and 1.00. The statistics used in the research include mean, standard deviation, t-test dependent and content analysis.

The research results found that:

1. The overall problem of internal educational quality assurance management in private schools in Samut Songkhram Province is at a high level.
2. The internal quality assurance management model of private schools in Samut Songkhram Province is the 5Co-PDCAA Model, consisting of joint quality development planning, joint implementation of the plan, joint inspection, joint improvement and development, and joint responsibility.
3. The consistency index is at the level of 0.80-1.00.
4. The experimental results found that after the experiment, it was significantly higher than before the experiment at the statistical level of .01.
5. The results of using the model in terms of efficiency, effectiveness, and value were at the highest level.

Keywords: Management, Internal Educational Quality Assurance, Internal Educational Quality Assurance Model

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน รวมถึงด้านการศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ ในศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) ที่ระบุให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ดังนั้นการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพ มีกลไกรักษาคุณภาพ และยกระดับมาตรฐานคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างใดก็ตาม แม้จะมีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีนโยบายปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้มีจำนวนน้อยลง กระชับและสะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริง แต่โดยภาพรวมแล้วคุณภาพการศึกษาของไทยยังไม่เป็นที่พึงพอใจของสังคม

สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องการประเมินและการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังเน้นการตรวจสอบเอกสารมากกว่าการพัฒนาคุณภาพ และการประกันคุณภาพภายในและภายนอกที่ไม่สอดคล้องกัน กระทรวงศึกษาธิการ (2562)

โรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงครามได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ผลจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของครูและบุคลากรเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งไม่ตรงกับหลักการ แนวทาง และเจตนารมณ์ รวมถึงการมองว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (2564)

จากสภาพปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยที่ยังไม่เป็นที่พึงพอใจของสังคม แม้จะมีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนจังหวัดสมุทรสงครามที่พบปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการประกันคุณภาพการศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
4. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
5. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณเชิงคุณภาพ

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 8 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลโดยการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายบริหาร งานวิชาการ ครูหัวหน้าระดับชั้นปฐมวัย ครูหัวหน้าระดับชั้นขั้นพื้นฐานแห่งละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติการทดลอง คือ โรงเรียนกงทลี้เจียนหมิน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งสิ้น 11 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 แบบ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 2) แบบประเมินก่อนและหลังการทดลองตามแผนปฏิบัติการ 3) แบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่าในการใช้รูปแบบ ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสร้างเป็นแบบสอบถามซึ่งมีข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาในการประเมินแต่ละองค์ประกอบที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นรูปแบบ 2) ปรีกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องและความชัดเจน นำแบบสอบถามมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 3) นำเครื่องมือแต่ละชุดไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ก่อนนำไปใช้และให้ผู้ตอบแบบสอบถามดำเนินการตามกระบวนการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผู้ที่มีความรู้ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับทางการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพ 4) นำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุงแก้ไขรายข้อมาพัฒนาให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปดำเนินการต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบ 2) ผู้วิจัยประสานงานกับสถานศึกษาเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 3) ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 8 แห่ง และเก็บแบบสอบถามกลับคืน 4) ผู้วิจัยประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มทดลองโรงเรียนกงทลี้เจียนหมิน 5) ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบตามแผนปฏิบัติการโดยใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน โดยให้มีการประเมินก่อนการใช้รูปแบบและมีการประเมินหลังใช้รูปแบบ 6) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้แบบ

ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แบบสอบถามหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การออกแบบและสร้างรูปแบบ 5Co-PDCA Model จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การประเมินรูปแบบโดยการหาค่าความสอดคล้องวัตถุประสงค์กับเนื้อหา (ค่า IOC) 4) การเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบตามแผนปฏิบัติการทดลอง หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test Dependent) 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยแบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลด้านคุณค่า หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม เผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อกำหนดเป็นนโยบายผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม สถานศึกษาอื่น ๆ ของภาครัฐและตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการ

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

ลำดับที่	สภาพปัญหา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
1	การร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพ	3.89	0.77	มาก
2	การร่วมกันปฏิบัติตามแผน	3.88	0.78	มาก
3	การร่วมกันตรวจสอบ	3.86	0.80	มาก
4	การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา	3.84	0.76	มาก
5	การร่วมกันรับผิดชอบ	3.87	0.79	มาก
รวมเฉลี่ย		3.87	0.78	มาก

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87, SD=0.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ การร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพ

($\bar{x}=3.89, SD=0.77$) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน ($\bar{x}=3.88, SD=0.78$) การร่วมกันรับผิดชอบ ($\bar{x}=3.87, SD=0.79$) การร่วมกันตรวจสอบ ($\bar{x}=3.86, SD=0.80$) และการร่วมกันปรับปรุงพัฒนา ($\bar{x}=3.84, SD=0.76$) โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

4.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยทำการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และได้นำมาบูรณาการเป็นกรอบความคิดเชิงทฤษฎีในการวิจัยให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพ 2) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน 3) การร่วมกันตรวจสอบ 4) การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา 5) การร่วมกันรับผิดชอบ

4.3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ปรากฏว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นด้วยโดยค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ $IOC \geq 0.50$

4.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

Paired Samples Statistics

	n	Mean	Std. Deviation	t	Sig. (2-tailed)
Pair 1 pretest	11	2.17	0.37	36.765	0.00**
Posttest	11	4.21	0.31		

** $p \leq .01$

ตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มทดลองเกี่ยวกับการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 11 คน มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง เท่ากับ 2.17 และหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.21 ผลการเปรียบเทียบการทดลองใช้รูปแบบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ค่า t-test มีค่าเท่ากับ 36.765 ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.5 ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่าของรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับการประเมิน
1	ด้านประสิทธิภาพ	4.64	0.48	มากที่สุด
2	ด้านประสิทธิผล	4.67	0.43	มากที่สุด
3	ด้านคุณค่า	4.60	0.48	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.64	0.46	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าของรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลปรากฏโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64, SD=0.46$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ ด้านประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.67, SD=0.43$) ด้านประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.64, SD=0.48$) และด้านคุณค่า ($\bar{X} = 4.60, SD=0.48$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามข้อคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

5.1 การศึกษาพบว่าปัญหาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทุกขั้นตอนถัดไป ปัญหาหลักเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพ การขาดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากร ด้านการร่วมกันปฏิบัติตามแผน พบว่าประเด็นการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากบุคลากรขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมกัน และมองว่างานประกันคุณภาพเป็นภาระมากกว่าประโยชน์ ด้านการร่วมกันรับผิดชอบ พบว่าการร่วมรับผิดชอบผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพ สาเหตุมาจากการขาดความเข้าใจในเป้าหมายร่วม การไม่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และวัฒนธรรมองค์กรที่

ไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมกันตรวจสอบ พบว่าการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลที่ต้องเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากข้อมูลที่ต้องเป็นรากฐานสำคัญของการวิเคราะห์และการตัดสินใจที่มีคุณภาพ ด้านการร่วมกันปรับปรุงพัฒนา พบว่าการเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและแนวปฏิบัติที่ดีให้กับสถานศึกษาอื่น ควรมีการผลักดันให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลรัตน์ จิตวิษรวรกุลและคณะ (2560) ที่ศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 6 พบว่า ปัญหาการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา คือ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ล่าสมัย จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ไม่เป็นระบบ ไม่ทันสมัยบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบประกันคุณภาพศึกษาน้อย ดำเนินงานประกันคุณภาพไม่เป็นระบบ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการระดมทรัพยากร การประชาสัมพันธ์และความร่วมมือจากชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีน้อย การประเมินและติดตามการทำงานไม่ชัดเจน ผู้บริหารและบุคลากรมีภาระงานอื่นมาก การนำเสนอรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปียังไม่เป็นระบบ ไม่สัมพันธ์กัน ผลการประเมินนำมาใช้น้อย

5.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำหลักการและแนวคิดจากทฤษฎีวงจรการบริหารงานคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle, 1982) ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2561) แนวปฏิบัติการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา (2561) รวมทั้งงานวิจัยของ จันทรสุตา บุตรชาติ (2557) เรื่องการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 1 ญัฐพัชร วงศ์พัฒนาเดช (2559) เรื่องการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) การร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพ (Co-Planning) 2) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Co-Doing) 3) การร่วมกันตรวจสอบ (Co-Checking) 4) การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา (Co-Action) 5) การร่วมกันรับผิดชอบ (Co-Accountability) ผู้วิจัยตั้งชื่อรูปแบบนี้ว่า 5Co-PDCAA Mode ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐพัชร วงศ์พัฒนาเดช (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การรวบรวมปัจจัยพื้นฐานและความต้องการ 3) การวางแผนพัฒนา 4) การปฏิบัติตามแผนและปรับปรุง 5) การติดตามและยกระดับองค์ความรู้ 6) การประเมินผลสรุป และผลการทดลองใช้

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ เห็นว่ารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ กระบวนการจัดการความรู้ มีประโยชน์ เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน ช่วยให้การดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ กระบวนการจัดการความรู้มีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจ และความ คิดเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ผลการประเมินรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน มีความเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัด สมุทรสงคราม ที่นำมาทดลองใช้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการบริหารจัดการการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีความถูกต้องตามหลักการและทฤษฎี มีขั้นตอน องค์ประกอบ และรายละเอียดที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้เหมาะสม เข้าใจง่าย มี ขั้นตอนการปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ยังมีความคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และเกิดการพัฒนาด้านการปฏิบัติงานของครู นำไปสู่การยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเชิด ภิญญ อนันตพงษ์ (2521) ที่กล่าวว่า การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวัด จะพิจารณาจากความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยาม ซึ่งจะครอบคลุมทั้งเนื้อหาและ พฤติกรรมที่ต้องการวัด หากค่า IOC มีค่า .50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามหรือข้อสอบนั้น สามารถใช้วัดได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธิ์ (2564) ที่ระบุว่า การ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละ ข้อ โดยใช้สูตรการวิเคราะห์ค่า IOC ซึ่งผลการวิเคราะห์อยู่ในเกณฑ์แสดงให้เห็นว่าข้อคำถาม นั้นมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ได้

5.4 ผลการนำรูปแบบไปปฏิบัติการทดลองใช้ พบว่า ผลหลังการทดลองใช้ รูปแบบสูงกว่าผลก่อนทดลอง ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบไปทดลองใช้ มีการกำหนดแผนปฏิบัติ การทดลองอย่างชัดเจน มีขั้นตอนไม่ซับซ้อน และเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินงานอยู่แล้วอย่าง ต่อเนื่องในสถานศึกษา ทำให้ครูและบุคลากรผู้เป็นกลุ่มทดลอง มีความรู้ ความเข้าใจ ใน วัตถุประสงค์ของการทดลองและขั้นตอนของรูปแบบ ส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นในการ ให้ความร่วมมือตลอดระยะเวลาการทดลอง เนื่องจากตระหนักได้ว่าผลจากการทดลองมี ประโยชน์และเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานของตน จึงมีผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ

ทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์ (2560) ได้กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบว่า วิธีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ มีหลัก 4 ประการ คือ 1) ปรับปรุงการดำเนินงานโดยวิธีการแก้ปัญหาและมีข้อมูลย้อนกลับอย่างเป็นระบบ 2) ปรับปรุงการจัดการด้านการสร้างและพัฒนา โดยใช้การตรวจตราควบคุมอย่างเป็นระบบ 3) ปรับปรุงกระบวนการประเมินผล โดยประเมินการออกแบบส่วนประกอบและลำดับขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งย้อนข้อมูลกลับและทำการปรับปรุงให้เป็นไปตามการออกแบบอย่างเป็นระบบ 4) สร้างหรือทดสอบทฤษฎีที่นำมาใช้ในรูปแบบการออกแบบ และพัฒนาระบบการดำเนินงานนั้น

5.5 ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผล ดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบที่สร้างขึ้นมีการสังเคราะห์แนวคิดจากทฤษฎีซึ่งเกี่ยวข้องการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ทำให้รูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในสถานการณ์จริง มีความคุ้มค่าเป็นประโยชน์ มีวัตถุประสงค์และขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้สามารถปฏิบัติงานโดยได้รับความสำเร็จทั้งในด้านความรู้สึกละเอียดและผลตอบแทนที่คุ้มค่า จึงทำให้ผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ วชิรวัชร งามละม่อม (2558) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นการประเมินผลต่อระบบงานภายในของหน่วยงาน ว่ามีการปฏิบัติและใช้ทรัพยากรตามแนวทางที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ หรือเร็วกว่าที่กำหนด และใช้ทรัพยากรน้อยกว่าที่กำหนด ถือว่าการปฏิบัติงานในองค์การนั้นมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพว่าเป็นการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ หากมีปัญหาหรืออุปสรรคในขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ โดยประสิทธิภาพมุ่งเน้นไปที่กระบวนการ การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด

2. ด้านประสิทธิผล พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งกระบวนการของรูปแบบในแต่ละขั้นตอนมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในรายละเอียดของรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอนสอดคล้องและตอบสนองความต้องการของครู จึงทำให้ผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ การได้ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมาย และมีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ โดยประสิทธิภาพมักใช้คู่กับคำว่าประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2562) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนา หรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยพิจารณาจากการนำผลของงานมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เป็นการมุ่งทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเน้นในแง่ของผลลัพธ์ที่ได้มากกว่า

3. ด้านคุณค่า พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาสภาพการปฏิบัติงานจริงของครูในด้านต่าง ๆ ได้ตรงตามความต้องการในสภาพปัจจุบัน อีกทั้งกระบวนการของรูปแบบยังส่งเสริมความสัมพันธ์ในองค์กร ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลดีต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาด้านอื่น ๆ ตามมาด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยมีการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างต่อเนื่อง คำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกิจกรรมและบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย ประชาเรืองวิทย์ (2556) ที่ได้กล่าวว่า คุณค่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อจิตใจของแต่ละบุคคล คุณค่าสามารถแบ่งออกเป็นสองชนิด คือ คุณค่าในเชิงวิธีการ และคุณค่าสุดท้ายที่ต้องการไปลงเอย เช่น การมีแผน นำไปสู่ "การมีความสุข" ฉะนั้น คุณค่าในเชิงวิธีการจึงยังไม่สิ้นสุดในตัวเอง แต่ต้องไปจบที่สภาวะจิตที่ต้องการ ซึ่งคือคุณค่าสุดท้ายที่ต้องการไปลงเอยอันจะแตกต่างกันไป และยังสอดคล้องกับ อริยัญญา เชาวลิต และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า คุณค่าเป็นสิ่งที่บุคคล กลุ่มสังคม ให้คุณค่า มีความหมาย มีความสำคัญ และการดำเนินชีวิตนั้นมักจะสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองให้คุณค่า

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรนำรูปแบบ 5Co-PDCAA มาใช้ในการประกันคุณภาพภายใน โดยออกแบบระบบที่ยืดหยุ่น เหมาะกับบริบทเฉพาะ บูรณาการการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม กำหนดโครงสร้างการขับเคลื่อนที่ชัดเจน พัฒนากลไกการกำกับติดตาม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอกชนเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี

2. สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในแก่ทุกภาคส่วน เน้นว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ไม่ใช่ภาระงานเพิ่ม และส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบ 5Co เพื่อขับเคลื่อนการประกันคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาใกล้เคียง จัดทำแผนบริหารทรัพยากรที่ชัดเจนทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

4. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรทุกระดับ กระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง สร้างค่านิยมร่วมที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ผนวกงานประกันคุณภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ และมีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นเพื่อสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

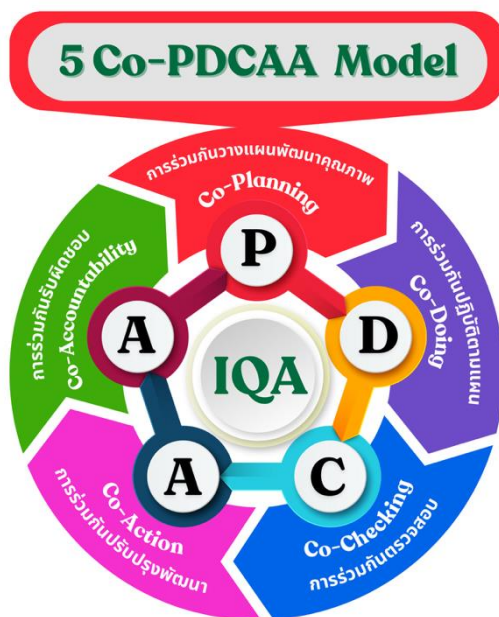
1. ควรมีการศึกษากลไกและกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของโรงเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่บูรณาการกลไกการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการประกันคุณภาพ โดยพิจารณาถึงผลลัพธ์ด้านคุณภาพการศึกษา ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติจริง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการใช้ ซอฟต์แวร์(software) หรือแพลตฟอร์ม(platform) ที่สามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วนในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และผลกระทบของการมีส่วนร่วมต่อผลลัพธ์การศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีหลักการ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม 2) การร่วมรับผิดชอบในผลการจัดการศึกษาและสามารถตรวจสอบได้ 3) การประกันคุณภาพโดยกระบวนการ PDCA เพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนจังหวัดสมุทรสงคราม จึงสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบ 5Co-PDCAA Model ประกอบด้วย 1) การร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพ 2) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน 3) การร่วมกันตรวจสอบ 4) การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา 5) การร่วมกันรับผิดชอบ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: แนวทางการศึกษาและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: CURS ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/5.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.4.pdf>
- กมลรัตน์ จิตวิธรรวกุล และคณะ. (2560). การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 6. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 220-237.
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2562). ประสิทธิภาพ (Efficient) กับประสิทธิผล (Effective). เข้าถึงได้จาก <https://www.iok2u.com/article/informationtechnology/efficient-effective>
- จันทร์สุตา บุตรชาติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (ดุษฎีนิพนธ์

- ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา. (2560). *การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา*.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐพัชร วงศ์พัฒนารณเดช. (2559). *การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญเชิด ขำนิศาตร์. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษา
ปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยสยาม.
- พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้าง
และพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนัก
สาธารณสุข. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 6(2), 128-135.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2563). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 40ก, หน้า
13-14.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *แนวคิดทฤษฎีประสิทธิภาพ*. เข้าถึงได้จาก [http://
learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_51.html](http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_51.html)
- วันชัย ประชาเรืองวิทย์. (2556). *คำว่า Value ซึ่งแปลว่า "คุณค่า"*. เข้าถึงได้จาก [https://
web.facebook.com/coachwanchai/posts/570773702980427/](https://web.facebook.com/coachwanchai/posts/570773702980427/)
- อริยญา เชาวลิตร และทีมงาน. (2563). *ค้นหาคุณค่าของตนเองและคุณค่าของคนอื่น*.
เข้าถึงได้จาก [http://wachira.ppho.go.th/web_wachira/knowledge_file
/20200908101129_16.pdf](http://wachira.ppho.go.th/web_wachira/knowledge_file/20200908101129_16.pdf)

แนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD
กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
The Approach to Acceptance of the ThalD Application
Case Study of People in the Phichit Mueang Municipality
Phichit Province

ชวานากร อัครพิชัยยนต์ และยุวดี พ่วงรอด

Chawanakorn Asavapichayont and Yuwadee Phongrod

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: chawanakorn.a@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะ ต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ของประชาชน ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมี กลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ “Taro Yamane” และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบ สัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงกับผู้ทรงคุณวุฒิแล้วว่ามีค่าน่าเชื่อถือ และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test, f-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการยอมรับการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านการรับรู้ความง่าย และด้านการรับรู้ความเสี่ยง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.02$ และ S.D. = 0.40
2. ในการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าระดับการศึกษา มีความแตกต่างกัน ในด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะมีความแตกต่างกันใน ด้านการรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน
3. ควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและโปร่งใส มีการออกแบบให้ เข้าใจง่าย สร้างมาตรการป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่รัดกุม

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน ThalD, การรับรู้ประโยชน์, การรับรู้ความง่าย, การรับรู้ความเสี่ยง

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the acceptance level of the ThalD application, 2) to compare personal factors affecting the acceptance of the ThalD application and 3) to study suggestions for the acceptance of the ThalD Application of people in the Phichit Mueang Municipality, Phichit Province. This research employs both quantitative and qualitative research. The sample group was 400 people using the ready-made table of “Taro Yamane” and 10 key informants using the purposive sampling method. The research instruments were questionnaires and interviews, which were validated by experts and found to be reliable and analyzed using descriptive statistics and hypothesis testing, including frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research results found that:

1. The acceptance level of usage, in terms of perceived benefits, perceived ease of use, and perceived risks, are high-rated with $\bar{X} = 4.02$ and S.D. = 0.40
2. In comparing personal factors, it was found that educational level differs in terms of perceived benefits of usage, while average monthly income differs in terms of perceived ease of use and perceived risks of usage.
3. There should be clear and transparent promotional materials, an easy-to-understand design, and stringent measures to protect personal data security.

Keywords: ThalD Application, Perceived Benefits, Perceived Risks, Perceived Ease

1. บทนำ

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลทำให้ประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายขับเคลื่อนประเทศด้วยยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดยมีการขับเคลื่อนโครงสร้างเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลักคือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการ ดังนั้นระบบราชการไทยจึงต้องมีการพลิกโฉมและปฏิรูปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเป็นประเทศไทย 4.0 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ, 2566)

กรมการปกครองเห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์นั้นแสดงให้เห็นถึงความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนจึงได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชัน ThalD ระบบการพิสูจน์และ

ยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (DOPA-Digital ID) เพื่อรองรับการใช้งานบริการภาครัฐแบบออนไลน์ โดยไม่ต้องพกเอกสารจริง แค่อื่นแสดง หรือสแกนผ่านแอปพลิเคชัน ก็เหมือนยืนยันด้วยบัตรประชาชนตัวจริง ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว ตั้งแต่ 10 มกราคม พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิเสธการแสดง Digital ID ของประชาชนได้ การลงทะเบียนสามารถทำได้ 2 แบบคือ ลงทะเบียนด้วยตนเองและลงทะเบียนผ่านเจ้าหน้าที่ ซึ่งฟังก์ชันการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ได้แก่ งานทะเบียนออนไลน์, การยื่นภาษีออนไลน์, ระบบ Health Link, ระบบยื่นคำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมออนไลน์, แอปพลิเคชัน เงินเด็ก, ระบบการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย, ระบบแฟ้มสะสมผลงานอิเล็กทรอนิกส์, ระบบ DIP e-services, ระบบ SEIS, ระบบจองหมายเลขทะเบียนรถยนต์ผ่านอินเทอร์เน็ต, ระบบ LandsMaps, สมุดสุขภาพ, ระบบ Admission มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ระบบงานคดีปกครอง, ระบบสารสนเทศในการให้บริการประชาชน (Local Service), แอปพลิเคชัน ทางรัฐ, ระบบกลางการให้บริการภาครัฐผ่านระบบ Online, แอปพลิเคชัน My GPF, ระบบร้องทุกข์ผู้บริโภค (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566)

แอปพลิเคชัน ThaiD เป็นที่รู้จักกันทั่วทั้งประเทศไทย รวมไปถึงประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ซึ่งสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร นอกจากจะทำงานเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชน ยังได้รับมอบหมายให้ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD แก่ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทำให้เห็นว่าแอปพลิเคชัน ThaiD มีฟังก์ชันการใช้งานที่มากมายโดยหลัก ๆ ที่ประชาชนจะใช้งานแค่การยืนยันตัวตนแทนการใช้บัตรประจำตัวประชาชนกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องการยืนยันตัวบุคคล การย้ายที่อยู่ด้วยตนเอง และการคัดสำเนาทะเบียนประวัติของตนเอง ซึ่งในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตจังหวัดพิจิตร ดังนี้ ประชาชนยังมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลในแอปพลิเคชันรั่วไหล ประชาชนจำรหัสติดตั้งแอปพลิเคชันไม่ได้ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ในบางพื้นที่อินเทอร์เน็ตไม่เสถียรทำให้ไม่สามารถใช้งานได้ ประชาชนบางคนไม่กล้าลองกดใช้งานในหัวข้อต่าง ๆ เพราะกลัวว่าจะกดผิดและทำรายการโดยไม่ได้ตั้งใจ การยืนยันตัวตนด้วยภาพใบหน้าไม่ผ่าน ทำให้ไม่สามารถลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันได้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษา ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน รวมไปถึงวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีในด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน การรับรู้

ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งาน มีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร นำไปสู่การพัฒนา และส่งเสริมการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่ และทำให้ประชาชนสนใจในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ประชากรในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จำนวน 19,258 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, ม.ป.ป.)
2. กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5 \%$ โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 400 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นประชาชนทั่วไป 5 คน และเจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเทศบาลเมืองพิจิตร 5 คน

3.2 รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสานกัน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร โดยเป็นการศึกษาระดับการยอมรับ และปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร ตามทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ตามทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี และปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือโดยการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้เหมาะสมกับแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้ง 3 ด้าน จากทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี ดังนี้

- 1) การรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD
- 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD
- 3) การรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD

1. แบบสอบถาม การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC) และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว จำนวน 400 ชุด มีทั้งหมด 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับการใช้งาน แอปพลิเคชัน ThalD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ปัญหา และการพัฒนาในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร

2. แบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ชุด มีทั้งหมด 2 ตอน ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ปัญหา และการพัฒนาในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ผลออกมาค่าเฉลี่ย IOC ในทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของของครอนบาค โดยมีค่าความเชื่อมั่น = 0.931

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1) ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงเทศบาลเมืองพิจิตร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 400 ชุด

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

5) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการสรุปผลการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์

1) ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบสัมภาษณ์ให้กับประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จำนวน 25 ชุมชน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 10 คน

2) มีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเป็นผู้เข้าร่วมด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด ในกิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ จนกระทั่งเข้าใจและสามารถอธิบายสรุปได้

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบด้วยการซักถาม พูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง

4) การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูล และมีการบันทึกเทปถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้ทุกวันที่ได้สังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม และเพื่อได้บททวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรต้น ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 3 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ด้านแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 3 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (f-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้ง 3 ด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อแนวทาง การยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษา ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 3 ด้าน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD	4.06	0.49	มาก
2. การรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD	3.99	0.51	มาก
3. การรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD	4.01	0.49	มาก
รวม	4.02	0.40	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 3 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.02$

4.2 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ความแปรปรวนของข้อมูล ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD จำแนกตามระดับการศึกษา

	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5	.366	1.533	.03
ภายในกลุ่ม	394	.239		
รวม	399			

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 อธิบายความแปรปรวนของข้อมูล ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	.443	1.691	.016
ภายในกลุ่ม	395	.262		
รวม	399			

จากตารางที่ 3 พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ความแปรปรวนของข้อมูล ด้านการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD จำแนกตามระดับการศึกษา

	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	.532	2.216	.027
ภายในกลุ่ม	395	.240		
รวม	399			

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการเปรียบเทียบความแปรปรวน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของข้อมูลจากปัจจัยทั้ง 3 ด้าน โดยจำแนกจากปัจจัยส่วนบุคคล จะมีเพียงปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์

จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID จำแนกตามการศึกษา กับ ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่มีความแตกต่างกัน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน ThalID ให้มากขึ้น ให้ประชาชนได้เห็นถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานให้ชัดเจน ให้ความรู้และแนะแนวทางการใช้งานก่อนใช้งานจริงให้ประชาชนโดยละเอียด อธิบายถึงระบบความปลอดภัย และการแก้ไขปัญหาหากเกิดปัญหาขึ้น เพิ่มความเสถียรของระบบให้มากขึ้น โดยการทำ Public Relations (Pr) และโฆษณาในสื่อที่วัยรุ่นใช้งาน เพราะถ้าวัยรุ่นเริ่มใช้ พ่อแม่ก็จะทำตามลูกที่ทันโลก เป็นการขยายอิทธิพลเข้าไปในครัวเรือน รวมถึงใช้พื้นที่ของหน่วยงานที่ไว้วางใจได้และเป็นที่ยอมรับในการโฆษณา เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการโหลดมาใช้งาน นอกจากนี้อยากให้แอปพลิเคชันแทรกในการแนะนำวิธีการดำเนินการในหน่วยงานของรัฐ และการเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น วิธีการย้ายที่อยู่ วิธีการทำบัตรประชาชนในกรณีต่าง ๆ วิธีการต่อใบขับขี่ วิธีการโอนย้ายบ้าน และอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นและเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินการของแอปพลิเคชัน ThalID นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญในด้านความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีของประชาชน เนื่องจากว่าการบริหารจัดการภาครัฐพึงริเริ่มนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้งานทำให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีไม่สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้ และมองว่าการมารับบริการแบบเดิม ๆ สะดวกกว่าโดยเฉพาะกับผู้สูงอายุที่เป็นคนตามไม่ทันการพัฒนาของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ในบางพื้นที่ของประเทศไทยการใช้งานอินเทอร์เน็ตยังไม่ทั่วถึง และยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอทำให้ไม่สะดวกต่อการใช้งาน และยังต้องการให้หน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยี

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยมุ่งเน้น ศึกษากระบวนการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID และศึกษาข้อเสนอแนะ ต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalID โดยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการสาธารณะ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี รวมถึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

5.1 ระดับการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณในแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ในภาพรวมทั้งในด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID และด้านการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ของ ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี อยู่ในระดับที่มาก ถึงจะมีระดับการยอมรับอยู่ในระดับที่มาก แต่ก็ยังพบเจอกับปัญหา ดังนี้

1) ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ประชาชนส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ของแอปพลิเคชัน ThaiID เพียงแค่ใช้แทนบัตรประชาชนและย้ายที่อยู่ด้วยตนเอง แต่บางคนไม่เห็นความจำเป็น เพราะพกบัตรประชาชนตัวจริงแสดงตัวตนได้เร็วกว่า และบางหน่วยงาน เช่น ธนาคร ยังต้องการบัตรประชาชนตัวจริง นอกจากนี้ แอปพลิเคชัน ThaiID ยังไม่สามารถใช้งานได้ทุกหน่วยงานราชการ เนื่องจากบางหน่วยงานยังไม่รองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ซึ่งจะสอดคล้องกับการวิจัยของ อรพิชา ศิริวงศ์ และวิโรจน์ ก่อสกุล (2567) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการนำแอปพลิเคชัน ThaiID (Thai Digital Identity) เพื่อใช้ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน มาใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ : กรณีศึกษาที่ทำการปกครองอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการกล่าวไว้ว่า แอปพลิเคชัน ThaiID ยังไม่สามารถใช้งานได้ทุกหน่วยงานราชการ เนื่องจากบางหน่วยงานยังไม่รองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล จำเป็นต้องมีการสแกนเอกสารเก็บข้อมูลลงระบบไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบ และสามารถดูข้อมูลย้อนหลังได้

2) ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID การรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID มีผลต่อการตัดสินใจใช้งานของประชาชน หากประชาชนคิดว่าใช้งานง่ายก็จะมีแนวโน้มที่จะใช้งานมากขึ้น แต่กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากไม่มีความสามารถและไม่ยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี เพราะคิดว่าการดำเนินการแบบเดิม ๆ สะดวกกว่า และการที่ไม่มีความรู้ในการใช้งานก็จะมองว่า การใช้งานยาก วุ่นวาย มีหลายขั้นตอน ซึ่งการไปพบเจ้าหน้าที่จะสะดวกกว่าเพราะไม่ต้องดำเนินการเอง เพียงแค่ทำตามเจ้าหน้าที่บอกก็เสร็จสิ้นกระบวนการแล้วซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา ศรีไชย และภริภัทร ภัคศิริ (2566) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ของประชาชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีการกล่าวไว้ว่าการรับรู้ความง่ายจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID

3) ด้านการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ตามที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งทางทีวี วิทยุ และสื่อโซเชียลมีเดีย ในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลที่รั่วไหลจากองค์กรภาครัฐทำให้ ซึ่งทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมและใช้งานผ่านแอปพลิเคชัน ThaiID

ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือในหน่วยงานภาครัฐลดลง ประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นในการให้บริการของแอปพลิเคชัน ThalD

กล่าวโดยสรุปคือ ปัญหา อุปสรรค ในการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD มาจากการรับรู้ประโยชน์ของแอปพลิเคชัน ThalD ที่น้อยเกินไป ความรู้ในการใช้งานเทคโนโลยีที่น้อยเกินไปทำให้การใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เป็นเรื่องที่ยาก และการรับรู้ความเสี่ยงจากการประชาสัมพันธ์ทางด้านลบของสื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของหน่วยงานภาครัฐลดลง

5.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นทั้ง 3 ด้านเกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD อยู่ในระดับที่มาก และส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันในปัจจัยเรื่องเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยจะสรุปตามแต่ละด้านดังนี้

- 1) ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD มีความแตกต่างกันในปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา
- 2) ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD มีความแตกต่างในปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- 3) ด้านการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD มีความแตกต่างในปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านความง่ายในการใช้งาน และด้านความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิตา แซ่ตั้ง และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง ศึกษาเรื่องการศึกษายอมรับเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ในประเทศไทย: มุมมองขององค์กร ที่ชี้ให้เห็นว่าการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่ชัดเจนและความง่ายในการใช้งาน นอกจากนี้ ในด้านความเสี่ยงยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมนภัทร์ ฤทธิชัย และสุภาพร คูพิมาย (2564) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงและการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี กับพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ธนาคารกสิกรไทยในจังหวัดสระบุรี ที่ระบุว่าควรมีการยกระดับการเข้าถึงบริการทางธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีขั้นตอนการพิสูจน์อัตลักษณ์ของผู้ใช้บริการเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากมิจฉาชีพ การสร้างการรับรู้และการยอมรับให้ผู้ใช้บริการมั่นใจที่จะใช้บริการต่อไปเป็นสิ่งสำคัญ การให้ข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใสเกี่ยวกับ

วิธีการใช้งานและประโยชน์ของแอปพลิเคชัน รวมถึงการให้การสนับสนุนและบริการหลังการขายที่ดี จะช่วยให้ผู้ใช้บริการรู้สึกมั่นใจและพร้อมที่จะใช้งานแอปพลิเคชันต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะ ต่อแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนี้ ควรพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์แอปพลิเคชัน ThaiD โดยจัดทำสื่อที่เน้นประโยชน์ของแอป เช่น วิดีโอสั้นที่แสดงความสะดวกในการใช้งาน การเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ง่าย และช่วยประหยัดเวลา พร้อมทั้งให้ข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใสผ่านเว็บไซต์หรือแอปที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก ควรจัดกิจกรรมหรือเวิร์กช็อปให้ความรู้และแสดงตัวอย่างการใช้งานจริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้งาน พัฒนาแอปให้ใช้งานง่าย โดยออกแบบหน้าตาและเมนูให้เหมาะสม ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเบื้องต้น รวมถึงจัดคอร์สสอนการใช้งานเฉพาะฟังก์ชันที่ประชาชนต้องการใช้ นอกจากนี้ควรพัฒนาด้านความปลอดภัย โดยใช้เทคโนโลยีการเข้ารหัสขั้นสูง ชี้แจงวิธีการเก็บรักษาและใช้งานข้อมูลอย่างชัดเจน ตรวจสอบและรับรองโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมมีมาตรการป้องกันการรั่วไหลของข้อมูล และระบบแจ้งเตือนเมื่อพบความผิดปกติ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจให้กับประชาชนในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรณวดี เลิศลุมพลินธุ์ (2567) ศึกษาเรื่องความปลอดภัยและความวิตกกังวลทางคอมพิวเตอร์และความเสี่ยงการทำธุรกรรมดิจิทัล ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันเอ็กซ์ในกรุงเทพมหานครที่ กล่าวไว้ว่าการปรับปรุงและพัฒนาด้านความปลอดภัย ความวิตกกังวลทางคอมพิวเตอร์ และความเสี่ยงในประสิทธิภาพของระบบจะส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีจากการทำธุรกรรมดิจิทัลอันนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยพบว่า แอปพลิเคชัน ThaiD ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวคิดรัฐบาลดิจิทัลที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยนำเทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลมาปรับใช้กับการทำงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของประเทศไทย 4.0 ที่ต่อยอดจากแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการรัฐได้สะดวก เช่น บริการผ่านมือถือ และการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ รัฐบาลจึงต้องเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร โดยนำแนวคิดการบริหารแบบภาคเอกชนมาใช้ ควบคู่กับหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาองค์กรภาครัฐให้ทันสมัย อย่างไรก็ตาม การใช้งานแอป ThaiD เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ได้มีการบังคับ

ประชาชนสามารถเลือกใช้งานตามความสมัครใจได้ ซึ่งเป็นไปตาม แนวคิดของการบริการ สาธารณะแนวใหม่ ซึ่ง Denhard and Denhardt (2007) กล่าวไว้ว่า “ข้าราชการไม่ได้ส่ง มอบบริการสู่ลูกค้าแต่เขาส่งมอบประชาธิปไตย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า NPS เป็นแนวคิดของ นักรัฐประศาสนศาสตร์สายรัฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าหรืออุดมการณ์ โดยเฉพาะ คุณค่าความเป็นประชาธิปไตย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD โดยการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่เน้นประโยชน์ของแอปพลิเคชัน เช่น วิดีโอสั้น ๆ ที่แสดงถึงความ สะดวกสบายในการใช้งาน ให้ประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ ในการใช้งานให้มากขึ้น ให้ข้อมูลรายละเอียดที่ชัดเจนและโปร่งใสเกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่เข้าใจง่าย รวมถึงจัดกิจกรรมหรือสมาคมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน ThaiD โดยการให้คำแนะนำและแสดงตัวอย่างการใช้งานจริง

2. ควรมีการออกแบบหน้าต่างและเมนูให้เข้าใจง่ายและเป็นมิตรกับผู้ใช้ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความสามารถให้คำแนะนำในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD เบื้องต้นได้ มีการจัดทำ คอร์สหรือเวิร์กช็อปสอนการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD โดยเน้นการ สอนเฉพาะฟังก์ชันที่ประชาชนต้องการใช้

3. ปรับปรุงนโยบายความปลอดภัยโดยใช้เทคโนโลยีการเข้ารหัสที่ซับซ้อน เพื่อเพิ่มความปลอดภัย และแจ้งให้ประชาชนเห็นถึงวิธีการเก็บรักษาข้อมูลและการใช้งาน ข้อมูลอย่างชัดเจน สร้างมาตรการป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลและมีระบบการแจ้งเตือนเมื่อ มีการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่ปกติ รวมถึงมีการจัดตั้งหน่วยงานสำหรับการตรวจสอบและรับรองโดย ผู้เชี่ยวชาญอยู่เสมอ พร้อมทั้งแจ้งรายละเอียดการตรวจสอบที่ชัดเจนให้ประชาชนได้รับรู้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องถึงแนวทางการ ยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD เพราะในอนาคตโลกอาจมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ แอปพลิเคชัน ThaiD สามารถพัฒนาขีดความสามารถตามยุคสมัย และตอบสนองต่อความ ต้องการของประชาชนในแต่ละยุคสมัยได้

2. ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจาก 3 ด้านนี้ด้วยเช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความรู้และทักษะการใช้งานเทคโนโลยี ด้านความน่าเชื่อถือของ หน่วยงานภาครัฐ และด้านพื้นที่ที่ใช้งาน เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็น แนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชัน ThaiD ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากประชาชนอย่างแท้จริง

3. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ในเชิงปริมาณ และคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เพื่อนำไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล อย่างแท้จริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้มีความเจริญก้าวหน้า

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD โดยมีรายละเอียด ดังนี้

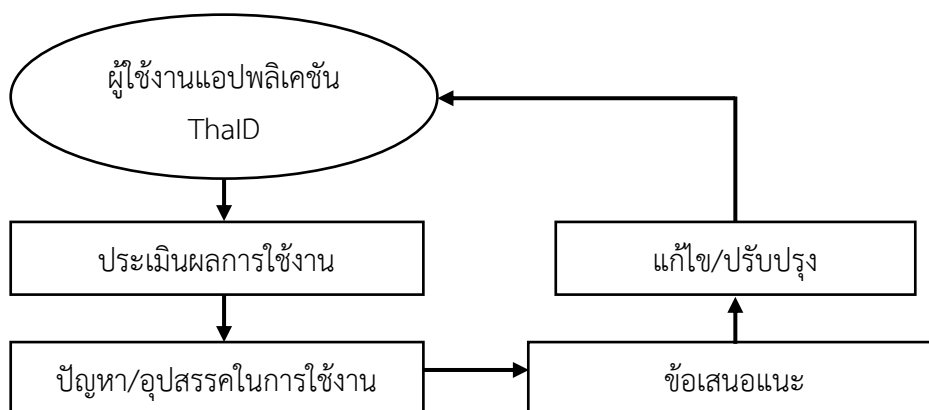
1. ผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เป็นกลุ่มประชาชนที่ใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เป็นผู้ใช้งานและประเมินผลการใช้งานเพื่อให้แอปพลิเคชันตอบสนองต่อความต้องการของตนเองให้มากที่สุด

2. ประเมินผลการใช้งาน โดยจะประเมินโดยอาศัยหลักการตามทฤษฎี TAM โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD 2) ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD 3) ด้านการรับรู้ความเสี่ยงจากการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD

3. ปัญหา/อุปสรรค ในการใช้งาน จากการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เพื่อนำไปวิเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไขให้แอปพลิเคชัน ThalD มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะ เป็นการวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรค ในการใช้งานที่ได้รับมาจากการประเมินผลการใช้งาน เพื่อเสนอแนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนาเพื่อให้ผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD ยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD มากขึ้น

5. แก้ไข/ปรับปรุง เป็นการนำข้อเสนอแนะไปใช้งานจริง เพื่อพัฒนาแนวทางการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เพื่อให้ผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD เพิ่มมากขึ้นใช้

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชัน ThalD

เอกสารอ้างอิง

- พนิดา ศรีไชย และภัทรภัทร ภักศิรี. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ของประชาชนในอำเภอดอนจาน จังหวัดสกลนคร. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พินนภัทร ฤทธิชัย และสุภาพร คูพิมาย. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงและการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี กับพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ธนาคารกสิกรไทยในจังหวัดสระบุรี. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 8(1), 1-17.
- พรรณวดี เลิศลุมพินธุ์. (2567). ความปลอดภัยและความผิดทางคอมพิวเตอร์และความเสี่ยงการทำธุรกรรมดิจิทัล ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันเอ็กซ์ในกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 18(2), 106-120.
- วนิดา แซ่ตั้ง, ศักดิ์ชาย ตั้งวรรณวิทย์ และธนพล เจนสุทธิเวชกุล. (2564). การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ในประเทศไทย: มุมมองขององค์กร. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), 13(25), 110-122.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (ม.ป.ป.). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน). เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/tj7X9>
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ. (2566). คู่มือการประเมินสถานะของหน่วยงานภาครัฐในการเป็นระบบราชการ 4.0 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/izkap>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). ระบบ Digital ID ของกรมการปกครอง ใน แอปพลิเคชัน ThaiID. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/6RFyJ>
- อรพิตา ศิริวงศ์ และวิโรจน์ ก่อสกุล. (2567). ผลกระทบจากการนำแอปพลิเคชัน ThaiID (Thai Digital Identity) เพื่อใช้ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน มาใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ : กรณีศึกษาที่ทำการปกครองอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B. (2007). *The New Public Services (Expanded Edition) : Serving not Steering.* Armonk. New York: M.E. Sharpe. (p.74)

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของ
ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
Development of Partnership-Based Management Model of District
Learning Encouragement Center in Nakhon Pathom Province

พานพงษ์ นันทวิสาร, ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอภินันต์ อันทวีสิน
Panupong Nantawisan, Choomsak Intarak and Apinun Untaweasin
คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Multidisciplinary College Christian University of Thailand
Corresponding Author, E-mail: panupongtechno@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม 2) ออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม 4) เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม และ 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงพัฒนา คือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม โดยใช้แบบเจาะจงจำนวน 18 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรภาคีเครือข่ายเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นสภาพปัญหา แบบประเมินรูปแบบแผนปฏิบัติการทดลอง แบบประเมินก่อนและหลังการทดลอง แบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่า IOC สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินรูปแบบมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 4) ผลการเปรียบเทียบผลการทดลอง พบว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อน

การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5) ผลการใช้รูปแบบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ภาควิชาเครือข่าย, ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) examine the Partnership-Based Management Model of District Learning Encouragement Center in Nakhon Pathom Province; 2) design and develop a model; 3) evaluate the model; 4) compare pre-test and post-test results; and 5) assess the model terms of efficiency, effectiveness, and value. The participants in this study consisted of 18 individuals Directors, Teachers, and members of the educational network of the Don Tum District Learning Encouragement Center in Nakhon Pathom Province, selected through purposive sampling. The instruments used for data collection included: a questionnaire on perceived problems, an assessment form for the Partnership-Based Management Model of District Learning Encouragement Centers, an experimental action plan, pretest and post-test evaluation form, and an assessment form measuring efficiency, effectiveness, and value. The quality of these instruments was considered from the content validity and the IOC value. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1) the overall problems of Partnership-Based Management Model of District Learning Encouragement Centers in Nakhon Pathom Province were at a high level. 2) The model developed by the researcher, PCERI Model, consisted of five components: Planning, Cooperation, Execution, Reporting, and Improvement. 3) The model evaluation demonstrated strong content validity, with an IOC values ranging from 0.80 to 1.00. 4) Results from the experimental comparison showed that post-test scores were significantly higher than the pre-test scores, with statistical significance at the .01 level. 5) The application of the model in terms of value, efficiency, and effectiveness were found to be at high levels.

Keywords: Management, Partnership-based, Learning Encouragement Center

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม โดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสะท้อนผ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ที่รับรองสิทธิในการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ที่ยกระดับสำนักงาน กศน. เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 3) การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ทั้งนี้ยังส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่เข้มแข็ง และตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง (ประชาสัมพันธ์ กศน., 2566)

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครปฐม ผ่านศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้ง 7 แห่ง พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายหลายประการ ได้แก่ การขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วม ในการวางแผน ทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนและใช้ทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ การขาดการร่วมจัดบริการการเรียนรู้ในชุมชนและสร้างพัฒนาเครือข่าย ทำให้กิจกรรมไม่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน ทรัพยากรที่จำกัด การประสานงานและสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการขาดกระบวนการติดตามประเมินผลร่วมกัน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครปฐม, 2567)

แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายในบริบทของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น แนวทางการบริหารภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปัว จังหวัดน่าน (สุภัทรชัย รินสาย, 2565) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการศึกษาของภาคีเครือข่ายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดลพบุรี (สุบิน ผลอนุรักษ์วงศ์, 2563) และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภาษีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สยามมล เกษประดิษฐ์, 2559)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะส่งผลต่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงสามารถเป็นต้นแบบให้หน่วยงานการศึกษาอื่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม

2. เพื่อออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
4. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
5. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมจำนวน 7 แห่ง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 70 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการ ข้าราชการครู ครู กศน. ตำบล และบุคลากรจากภาคีเครือข่าย สำหรับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ ที่ใช้ในการศึกษาคือศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม มีผู้ให้ข้อมูลรวม 18 คน จากตำแหน่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นแบบสอบถาม 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scales)
2. แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของแบบสอบถามสภาพปัญหา
3. แบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม (PCERI Model)
4. แบบสอบถามประเมินรูปแบบ
5. แบบประเมินก่อนและหลังการทดลองตามแผนปฏิบัติการ
6. แบบประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าในการใช้รูปแบบ

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม หลังจากนั้นสร้าง

แบบสอบถาม ที่มีข้อคำถามครอบคลุมในการประเมินแต่ละองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม

2. ปรีกษาอาจารย์ที่ปรีกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความชัดเจนของแบบสอบถาม ปรับปรุงและพัฒนาแบบสอบถามให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. นำเครื่องมือแต่ละชุดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ IOC

4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปดำเนินการตามแผนการทดลองต่อไป

จากนั้นจึงปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บข้อมูล ในกรณีที่ข้อคำถามมีค่า IOC น้อยกว่า 0.80 จะไม่นำข้อนั้นมาเป็นข้อคำถาม และหากมีค่า 0.80-1.00 จะนำข้อนั้นมาปรับปรุงรายข้อให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จังหวัดนครปฐม

2. ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการไปยังศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้ง 7 แห่งในจังหวัดนครปฐม

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มทดลองในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามแผนปฏิบัติการระยะเวลา 1 ภาคเรียน พร้อมประเมินก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้แบบประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหาข้อคำถาม (IOC) และทดสอบค่าที (t-test Dependent) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับสภาพปัญหา และการพิจารณาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่า โดยใช้ค่าเฉลี่ยมาเทียบเคียงกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1997)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ลำดับที่	สภาพปัญหา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
1	การวางแผน	4.15	0.50	มาก
2	ความร่วมมือ	4.19	0.57	มาก
3	การดำเนินการ	4.11	0.49	มาก
4	การรายงาน	4.08	0.58	มาก
5	การปรับปรุง	4.06	0.58	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.12	0.48	มาก

4.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม

ที่	ตัวแปรที่สังเคราะห์	Gulick and Urwick, 1969	Rensis Likert, 1960	โครงสร้างของ สำนักงานส่งเสริม การศึกษาของ อ.นครปฐม และ การศึกษาตามอัธยาศัย ภาค นครปฐม	สยามมด เกษประดิษฐ์ (2559)	สุบิน ผลอนุกวัชร์ (2563)	สุภัทรชัย รินสาย (2565)
1	การวางแผน (Plan : P)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	ความร่วมมือ (Cooperation : C)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	การดำเนินการ (Execution : E)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	การรายงาน (Report : R)	✓	✓				✓
5	การปรับปรุง (Improvement : I)			✓	✓	✓	

4.3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ปรากฏว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นด้วย โดยค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ $IOC \geq 0.50$

องค์ประกอบของรูปแบบ	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นสอดคล้อง (คน)	ค่าความสอดคล้อง (IOC)	ระดับความเหมาะสม
1. หลักการ	5	1.00	เหมาะสมมาก

องค์ประกอบของรูปแบบ	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นสอดคล้อง (คน)	ค่าความสอดคล้อง (IOC)	ระดับความเหมาะสม
2. วัตถุประสงค์	4	0.80	เหมาะสม
3. กระบวนการ	5	1.00	เหมาะสมมาก
4. วิธีดำเนินการ	5	1.00	เหมาะสมมาก
ภาพรวม	-	0.80 – 1.00	เหมาะสม – เหมาะสมมาก

4.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

		n	Mean	Std. Deviation	t	Sig. (2-tailed)
Pair 1	pretest	18	3.97	0.66	4.08	0.00**
	Posttest	18	4.67	0.28		

4.5 ผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผล อยู่ในระดับมากที่สุดมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับการประเมิน
1	ด้านประสิทธิภาพ	4.84	0.18	มากที่สุด
2	ด้านประสิทธิผล	4.80	0.17	มากที่สุด
3	ด้านคุณค่า	4.90	0.14	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.85	0.14	มากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามข้อคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

5.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความร่วมมือ ด้านการวางแผน ด้านการ

ดำเนินการ ด้านการรายงาน และด้านการปรับปรุง เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ ครูและบุคลากรมีการสื่อสารและประสานงานระหว่างศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอกับหน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การจัดแผนงานโครงการและกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ในการดำเนินการ บุคลากรจากหลายภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ รวมทั้งแผนงานที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงการจัดโครงการและกิจกรรมให้เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ ทั้งนี้เนื่องจาก ด้านความร่วมมือถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการทำงานแบบเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ในการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายงานที่เกี่ยวข้องกับครู บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารและประสานงานที่ไม่เป็นระบบ เป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง แม้จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างครู บุคลากร และหน่วยงานต่าง ๆ แต่ในบางช่วงยังขาดความชัดเจนในบทบาทและความรับผิดชอบ ทำให้ข้อมูลที่ถูกส่งต่อไม่ทั่วถึงหรือไม่ครบถ้วน ส่งผลให้เกิดความสับสนและความล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานในด้านอื่น ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริภัทราชัย (2562) ได้ให้ความหมายของภาคีเครือข่ายว่าเป็นรูปแบบของการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและผลประโยชน์ร่วมกันในด้านการพัฒนาการจัดการจัดการและคุณภาพของการศึกษา โดยกระบวนการนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของทุกภาคี เพื่อส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรยังส่งผลกระทบต่อระบบการรายงานและติดตามผล ที่มีช่องว่าง ถึงแม้ว่าจะมีการรายงานความก้าวหน้าของโครงการ แต่ในบางครั้งความละเอียดและความเป็นระบบของรายงานกลับไม่เพียงพอ ส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้สำหรับการประเมินผลและการปรับปรุงกระบวนการทำงานไม่ครอบคลุม ทำให้การตัดสินใจปรับปรุงในอนาคตขาดพื้นฐานที่ชัดเจน เมื่อทรัพยากรถูกจัดสรรอย่างไม่เหมาะสม ระบบการติดตามและประเมินผลก็ย่อมขาดประสิทธิภาพตามไปด้วยท้ายที่สุด เมื่อระบบการรายงานและติดตามผลมีปัญหา กระบวนการปรับปรุงจึงมักเป็นเพียงการตอบสนองแบบเฉพาะหน้า การแก้ไขปัญหามักเกิดขึ้นหลังจากที่ปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว เป็นการตอบสนองเฉพาะหน้าแทนที่จะมีการวางระบบปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน ส่งผลให้ไม่สามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะเป็น

กระบวนการที่ทำให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

5.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยทำการศึกษาทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ และได้นำมาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยให้เหมาะกับบริบทของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (P-Plan) 2) ความร่วมมือ (C-Cooperation) 3) การดำเนินการ (E-Execution) 4) การรายงาน (R-Report) และ 5) การปรับปรุง (I-Improvement) จึงตั้งชื่อรูปแบบนี้ว่า “PCERI Model” ทั้งนี้เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการบริหารแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมตามหลักการ ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอได้แก่ ทฤษฎีการบริหารของ กุลลิก และ เออร์วิก (Gulick and Urwick, 1969) เป็นทฤษฎีการบริหารจัดการโดยกระบวนการบริหาร POSDCoRB ทฤษฎีการบริหารของ ลิเคิร์ต (Rensis Likert, 1960) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) โครงสร้างของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สยามมล เกษประดิษฐ์ (2559) สุบิน ผลอนุรักษ์วงศ์ (2563) และภัทรชัย รินสาย (2565) และสอดคล้องกับดวงเดือน วินิจฉัย (2561) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายในงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการบริหารที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน ประเมินผล และการรับผลประโยชน์

5.3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ผลปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการบริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้งในด้านของหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในโครงสร้าง องค์ประกอบ และขั้นตอนที่มีความชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และให้ความเห็นสอดคล้องในระดับสูง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินมีความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2564) ที่ระบุว่าค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ระหว่างก่อนและหลังการทดลองซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก ก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการทดลองอย่างชัดเจน รูปแบบกิจกรรมที่นำมาปฏิบัติทดลองมีขั้นตอนไม่ซับซ้อน รวมถึงระยะเวลาในการทดลอง เนื่องจากตระหนักได้ว่าผลจากการทดลองมีประโยชน์และเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานของตน อีกทั้งรูปแบบที่สร้างขึ้นยังมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้องตามหลักการ มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยรองรับเป็นกระบวนการสร้างรูปแบบที่ถูกต้อง ผ่านการพัฒนา ปรับปรุง ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม จึงทำให้เห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีอย่างครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ และเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริงในศูนย์ส่งเสริม การเรียนรู้ระดับอำเภอ จึงส่งผลให้การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ หลังการทดลองใช้รูปแบบนั้นสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับ อติศร ภูงสิ, ยุภาพร ยุภาศ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2562) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการเครือข่ายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เครือข่ายมีสมรรถนะการบริหารจัดการ โดยรวมทุกด้าน เพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลในการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย ในการทำงานเป็นทีมและการประสานงานมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนั้นการนำรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาตามหลักการที่ถูกต้องเหมาะสมไปทดลองใช้ จึงสามารถทำให้กลุ่มทดลองได้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอน ทำให้การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายมีผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองได้จริง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.5 ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลอยู่ในระดับมากที่สุด มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพ รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมได้รับการประเมินด้านประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด รูปแบบที่นำมาทดลองมีระยะเวลาเหมาะสม บรรลุวัตถุประสงค์ ครูและบุคลากรมีสื่อและเทคโนโลยีเพียงพอ ขั้นตอนดำเนินงานชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง

อันเกิดจากการสังเคราะห์แนวคิดจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทำให้รูปแบบมีความเหมาะสม คุ่มค่า และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้จริง สอดคล้องสอดคล้องกับ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพว่า เป็นการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ หากมีปัญหาหรืออุปสรรคในขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ โดยประสิทธิภาพมุ่งเน้น ไปที่กระบวนการ การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด นอกจากนี้ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2562) ที่กล่าวถึง ประสิทธิภาพว่าเป็นความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลสำเร็จที่ได้จะมีตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความประหยัดหรือคุ่มค่า ระยะเวลาและคุณภาพ เป็นการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้ผลลัพธ์ มากที่สุด โดยใช้ต้นทุนน้อยที่สุด กล่าวคือ ทำให้คุ่มค่า คุ่มเวลา ประหยัดแรงงาน ประหยัด พลังงาน แต่ได้ผลออกมาดีกว่าต้นทุน หรือที่เรียกว่าคุ่มทุน

2. ด้านประสิทธิผล รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมระดับการประเมินอยู่ใน ระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายที่พัฒนาขึ้นบรรลุ วัตถุประสงค์อย่างมีเป้าหมาย ทำให้การมีส่วนร่วมของภาคี และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อ ผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ การได้ ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมาย และมีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ เพิ่มขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ โดยประสิทธิผลมักใช้คู่กับคำว่าประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2562) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นการบรรลุตาม วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนา หรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยพิจารณาจากการ นำผลของงานมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เป็นการมุ่งทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะเน้นในแง่ของผลลัพธ์ที่ได้มากกว่า

3. ด้านคุณค่า ผลการประเมินด้านคุณค่าของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับมาก ที่สุด เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และภาคีเครือข่ายอย่างชัดเจน ควรกำหนดรูปแบบนี้เป็นนโยบายเพื่อให้การบริหารมีความเป็นระบบ และสร้างความเข้มแข็ง ให้กับภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และวิระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2564) ได้เสนอว่า คุณค่าทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ภาคีเครือข่ายช่วย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความร่วมมือในการ ออกแบบและดำเนินโครงการการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งเสริม วัฒนธรรม การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหาร ครู บุคลากร และภาคีเครือข่ายควรให้ความสำคัญกับ การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย โดยเน้นความร่วมมือผ่านการสื่อสารและบทบาทที่ชัดเจน การวางแผนต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกขั้นตอน การดำเนินงานต้องกำหนดหน้าที่อย่างเป็นระบบ การรายงานต้องครบถ้วนเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ และการปรับปรุงควรใช้ผลประโยชน์เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหาร ครู บุคลากร และภาคีเครือข่าย ควรนำรูปแบบไปใช้เป็นต้นแบบและเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมยุคปัจจุบัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

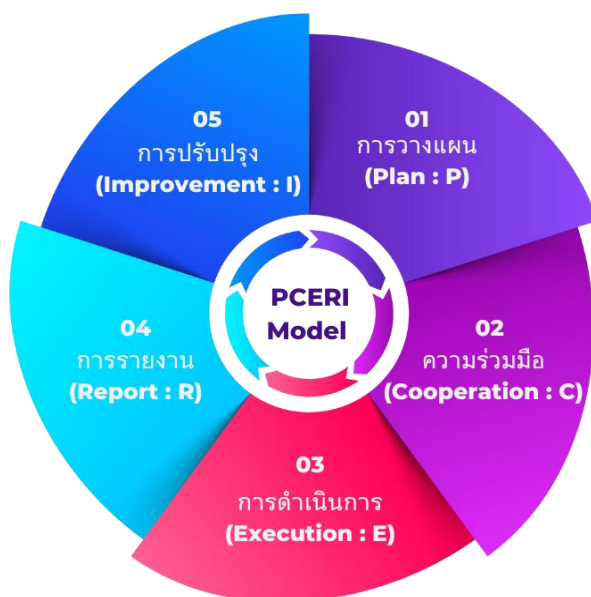
1. ควรศึกษาพัฒนากระบวนการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายให้ครอบคลุมองค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติมจาก 5 ขั้นตอนของ PCERI Model โดยเน้นด้านความร่วมมือ การวางแผน และการดำเนินการ ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่และสภาพแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร

3. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนผ่านกลไกการสื่อสารและระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย “PCERI Model” ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนความร่วมมือ การดำเนินการ การรายงาน และการปรับปรุง พัฒนาจากปัญหาในพื้นที่จริงทำให้ตอบโจทย์ท้องถิ่นได้ตรงจุด โมเดลนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงาน กำหนดบทบาทชัดเจน และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อีกทั้งมีความยืดหยุ่นและสามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย “PCERI Model”

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. (2562). *ประสิทธิภาพ (Efficient) กับประสิทธิผล (Effective)*. เข้าถึงได้จาก <https://iok2u.com/article/information-technology/efficient-effective>
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2560). *การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงเดือน วินิจฉัย. (2561). *การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประชาสัมพันธ์ กศน. (18 พฤษภาคม 2566). *ประกาศอย่างเป็นทางการจากกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ*. เข้าถึงได้จาก <https://moe360.blog/2023/05/18/departement-of-learning-encouragement/>
- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 33(2), 49-56.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2563). *พฤติกรรมองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์ธนธัช.

- รัตน์ บัวสนธิ์. (2564). การประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC). *วารสารการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่*, 13(4), 57–65.
- สยามมล เกษประดิษฐ์. (2559). การศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหาร ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภาชี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครปฐม. (2567). ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา ศกร. ตำบลต้นแบบ 5 ดี ฟรีเมียม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เข้าถึงได้จาก <http://nkp.nfe.go.th/e-mis/uploads/2024-06-12/20240612-35-6270-1.pdf>
- สุบิน ผลอนรุักษ์วงศ์. (2563). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของภาคี เครือข่ายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอใน จังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภัทรชัย รินสาย. (2565). การบริหารภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปัว จังหวัดน่าน. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราช ภัฏอุตรดิตถ์.
- อดิศร ภูงลี, ยุภาพร ยุภาศ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการ บริหารจัดการเครือข่ายการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยใน จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 16(1), 93–104.
- อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 8(2), 45–49.
- Best, J. W. (1997). *Research in education* (8th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Gulick & Urwick. (1969). *Papers on the science of administration*. New York: Institute of Public Administration.
- Rensis Likert. (1960). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.

บทวิจารณ์หนังสือ (BOOK REVIEW)

ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่

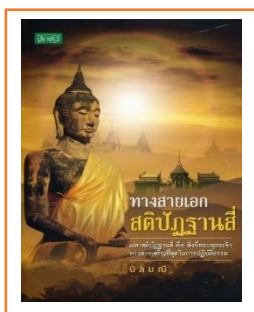
The One Path the Four Foundations of Mindfulness

ผู้แต่ง: นิลมนี

สำนักพิมพ์: ปราชญ์

ปีที่พิมพ์: 2555

จำนวนหน้า: 160 หน้า

พระเอกลักษณ์ ฐิตาโลโก (แสงจันทร์) และสิทธิโชค ปาณะศรี
Phra Aeklak Thitaloko (Saeng Chan) and Sitthichok Panasree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus
Corresponding Author, E-mail: kuper2478@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง "ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่" เป็นหนังสือที่นำเสนอแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงทางสายเอก ซึ่งเป็นทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเอาไว้ อันจะนำไปสู่การหลุดพ้น จากกรรม จากทุกสรรพสิ่ง ผู้เขียนได้ถ่ายทอดด้วยสำนวนภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ให้ข้อคิดที่และแนวทางการปฏิบัติธรรมที่ดี ซึ่งผู้อ่านสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

ผู้เขียนได้วางโครงสร้างของหนังสือที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่น่าสนใจหลายอย่าง โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) บทนำแห่งสายเอกสติปัฏฐานสี่ซึ่งเป็นเกริ่นนำถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธซึ่งใช้หลักสัมมาสติในการปฏิบัติ (2) พระพุทธเจ้าทรงค้นพบอะไร ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงความสุขที่ได้รับคือความสุขทางใจซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริงในขณะที่ความสุขที่เกิดจากวัตถุภายนอกนั้นเป็นเพียงความสุขชั่วคราวเท่านั้น (3) ความยึดมั่นมั่นคือความสุขแบบต่ำ ๆ กล่าวคือความสุขที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย (4) ความสุขที่สูงกว่านี้ คือความสุขเมื่อละทิ้งสิ่งที่มีอยู่ นั่นคือความสุขทางด้านจิตใจที่เกิดจากการการละทิ้งสิ่งยึดเหนี่ยวทางโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสละกิเลสคือความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้น (5) ความสุขในขั้นสูง คือความสุขเมื่อบรรลุพระนิพพาน

ได้รับบทความ: 13 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 26 กุมภาพันธ์ 2568

Received: December 13, 2024; Revised: February 25, 2025; Accepted: February 26, 2025

(6) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับดักแห่งความทุกข์ คือความยึดมั่นในสิ่งที่ได้รับหรือความสุขที่ได้รับทางโลก ยิ่งทำให้เกิดความทุกข์ตามมา (7) ควรฝึกอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการกำจัดความโลภ ความโกรธ และความหลง ได้มากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้พบความสุขที่แท้จริงได้มากเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องเพียรพยายามฝึกฝนตนเองให้มากขึ้น (8) สิ่งที่จะช่วยคุณได้ในการฝึก มรรค 8 คือ วิธีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและเป็นทางสายกลาง (9) ฝึกจิตด้วยจิต การฝึกจิตเริ่มจากความมีวินัยในการฝึก เช่น การไหว้พระสวดมนต์และทำสมาธิทุกเช้าเย็น (10) บารมีเป็นสิ่งที่ต้องสร้าง การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกล้วนเป็นการสั่งสมบารมี (11) สำรวจตน สำรวจธรรม การมีกัลยาณมิตรที่ดีจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม (12) เวทนาคือความเจ็บปวด การนั่งสมาธิอาจทำให้เกิดความเจ็บปวดทางกายได้ ดังนั้นการแก้ไขความเจ็บปวดคือการพิจารณาเห็นความเจ็บปวดนั้นตามความเป็นจริง โดยการรับรู้ความเจ็บปวดนั้นอย่างใกล้ชิดและไม่คิดว่าตนเองเจ็บปวดอยู่ (13) แนวทางแห่งความบริสุทธิ์ 8 ประการ ได้แก่ มรรค 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ ความคิดที่ถูกต้อง สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา การเจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ สัมมาสติ ความระลึกได้ และสัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นชอบ และ (14) บทส่งท้าย การปฏิบัติธรรมเท่านั้นที่จะทำให้พบความสุขที่แท้จริง คือ ความหลุดพ้นได้ อาจใช้เวลาในการฝึกเป็นอย่างน้อยเจ็ดวัน อย่างกลางเจ็ดปี หรือเจ็ดชาติ เป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้อ่านควรมุ่งมั่นในการปฏิบัติจริง (นิลมนี, 2555)

ผู้วิจารณ์ได้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้โดยมีแรงบันดาลใจคือเห็นว่าเป็นหนังสือแนวทางการปฏิบัติธรรมที่อ่านง่าย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย ทันสมัย และตรงกับความต้องการของคนปัจจุบันที่มีงานค่อนข้างรัดตัวและไม่สามารถไปปฏิบัติได้ทีที่สำนักปฏิบัติธรรม ผู้วิจารณ์เห็นประเด็นที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้คือ มุมมองการปฏิบัติธรรมของคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในการปฏิบัติธรรม ซึ่งเริ่มจากการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตได้อย่างแท้จริงโดยไม่ต้องไปปฏิบัติตามสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ แต่ผู้อ่านสามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยการไหว้พระสวดมนต์และทำสมาธิเป็นประจำเช้าเย็นก็จะสามารถมีความสุขในชีวิตได้

2. โครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือทางสายเอก สติปัฏฐานสี่ประกอบด้วยเนื้อหา 13 บท โดยแบ่งตามโครงสร้างของหนังสือได้ดังนี้ (นิลมนี, 2555)

1) บทนำแห่งสายเอกสติปัฏฐานสี่ กล่าวถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธซึ่งใช้หลักสัมมาสติในการปฏิบัติ โดยกำหนดลมหายใจ รู้ถึงความรู้สึก สภาวะจิต นิรวรณ์ เป็นแนวทางในการกำหนด

2) **พระพุทธเจ้าทรงค้นพบอะไร** ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงความสุขที่ได้รับคือความสุขทางใจซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริงในขณะที่ความสุขที่เกิดจากวัตถุภายนอกนั้นเป็นเพียงความสุขชั่วคราวเท่านั้น ทั้งนี้ความสุขทางใจนั้นจะค้นพบได้ก็ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติทางจิต

3) **ความยึดมั่นมั่นคือความสุขแบบต่ำ ๆ** กล่าวคือความสุขที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งห้าคือตา หู จมูก ลิ้น และกาย เป็นความสุขเพราะยึดติด หรือความสุขชั่วคราว เช่นความสุขที่เกิดจากการได้ครอบครองทรัพย์สมบัติ เป็นต้น ซึ่งเมื่อจิตของเรามีการพัฒนาแล้วจะมีสิ่งอื่นในชีวิตที่นอกเหนือจากความสุขที่มากระทบประสาทสัมผัสทั้งห้า

4) **ความสุขที่สูงกว่านี้** คือความสุขเมื่อละทิ้งสิ่งที่มีอยู่ นั่นคือความสุขทางด้านจิตใจ ที่เกิดจากการการละทิ้งสิ่งยึดเหนี่ยวทางโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสละกิเลสคือความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้น

5) **ความสุขในขั้นสูง** คือความสุขเมื่อบรรลุพระนิพพาน ซึ่งจะทำให้จิตใจปราศจากความกังวล ไม่ไปยึดติดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และรู้จักการปล่อยวาง

6) **สิ่งที่เรียกว่ากับดักแห่งความทุกข์** คือความยึดมั่นในสิ่งที่ได้รับหรือความสุขที่ได้รับทางโลกยิ่งทำให้เกิดความทุกข์ตามมา เนื่องจากเมื่อมีความสุขจึงเกิดความอยากและเกิดการยึดติด จิตใจจึงเกิดตัณหาขึ้น

7) **ควรฝึกอย่างต่อเนื่อง** ความสามารถในการกำจัดความโลภ ความโกรธ และความหลง ได้มากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้พบความสุขที่แท้จริงได้มากเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องเพียรพยายามฝึกฝนตนเองให้มากขึ้นได้แก่ การปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งจะช่วยให้ออกจากทุกข์ทั้งปวงได้เอง

8) **สิ่งที่ช่วยคุณได้ในการฝึก** มรรค 8 คือวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและเป็นทางสายกลาง ซึ่งการฝึกมรรค 8 นั้น จะทำให้พฤติกรรมและทัศนคติบางอย่างเปลี่ยนไป ซึ่งจะช่วยให้จัดอุปสรรคต่าง ๆ ได้ เช่น การฝึกไหว้พระสวดมนต์ประจำวัน ซึ่งเป็นการเตรียมจิตใจเพื่อเข้าสู่การฝึกปฏิบัติสมาธิต่อไป

9) **ฝึกจิตด้วยจิต** การฝึกจิตเริ่มจากความมีวินัยในการฝึกและการมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การฝึกวินัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ การฝึกวินัยนั้นมีหลายอย่างด้วยกัน เช่น การไหว้พระสวดมนต์และทำสมาธิทุกเช้าเย็น เป็นต้น

10) **บารมีเป็นสิ่งที่ต้องสร้าง** การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกล้วนเป็นการสั่งสมบารมี การสร้างสมความดีหรือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และอื่น ๆ

อีกมากมายที่ทำแล้วทำให้ตนเองได้รับความสุข ความสบายใจ ซึ่งเป็นการปลูกจิตวิญญาณของเราให้เข้มแข็งขึ้น

11) สำนวตณ สำนวตธรรม การมีกัลยาณมิตรที่ดีจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม ตัวช่วยในการฝึกปฏิบัติที่มีความสำคัญ เนื่องจากจะช่วยสนับสนุนให้การปฏิบัติธรรมประสบความสำเร็จ ดังนั้นการเลือกกัลยาณมิตรหรือผู้ช่วยสนับสนุนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งผู้ช่วยดังกล่าวนั้นอาจจะมาในรูปของครูบาอาจารย์หรือเพื่อนก็ได้ การทำสมาธิเริ่มจากทำนั่งที่มั่นคง คือผู้ฝึกสมาธิควรนั่งขัดสมาธิท่าดอกบัวครึ่งชันหรือขัดสมาธิเพชรก็ได้ ทั้งนี้ควรอยู่ในท่าที่สบาย และเริ่มทำสมาธิประมาณ 10-20 นาที เมื่อทำบ่อย ๆ ค่อย ๆ เพิ่มเวลาในการฝึกได้

12) เวทนาคือความเจ็บปวด การนั่งสมาธิอาจทำให้เกิดความเจ็บปวดทางกายได้ ดังนั้นการแก้ไขความเจ็บปวดคือการพิจารณาเห็นความเจ็บปวดนั้นตามความเป็นจริง โดยการรับรู้ความเจ็บปวดนั้นอย่างใกล้ชิดและไม่คิดว่าตนเองเจ็บปวดอยู่

13) แนวทางแห่งความบริสุทธิ์ 8 ประการ ได้แก่ มรรค 8 ประการ ได้แก่

(1) สัมมาทิฐิ ความคิดที่ถูกต้อง เข้าใจเหตุและผล เห็นทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไม่มีตัวตน ไม่จีรัง ควบคุมไม่ได้ และไม่มีอะไรน่าผูกพัน สิ่งที่เราแสดงออกไปนั้นไม่ว่าจะเป็นคำพูด ความคิด หรือการกระทำ ล้วนเป็นเหตุเป็นผลของกันและกันไม่ว่าจะเป็นปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย

- ทุกข์ คือสิ่งที่ไม่สบายทั้งปวง ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องยอมรับสภาพตามความเป็นจริงโดยไม่ไปโทษผู้อื่น ไม่มองโลกในแง่ร้าย ซึ่งความทุกข์นั้นเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นเอง จิตใจของเราเป็นผู้สร้างประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมีทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ สิ่งที่ชอบก็เป็นสุข สิ่งที่ไม่ชอบก็เป็นทุกข์ ต้องเข้าใจถึงวงจรชีวิตของคนเรา คือ เกิด แก่ เจ็บ และตาย โดยทั้งหมดนี้ล้วนเป็นบ่อเกิดของความทุกข์ทั้งสิ้น

- เหตุแห่งทุกข์ คือความอยาก หรือเรียกอีกอย่างว่าตัณหา ซึ่งจะเรียกว่าความยึดมั่น ความโลภ หรือไขว่คว้า เมื่อรู้สึกไม่พอใจในสิ่งที่ได้รับก็เป็นทุกข์

- ความสิ้นสุดทุกข์ คือการเข้าถึงการพ้นทุกข์ ความสุขที่เกิดจากการขจัดจนสิ้นเชิงซึ่งความเศร้าหมองในจิตใจ ทั้งตัณหา ความเกลียด ความโง่เขลา เมื่อเราสามารถขจัดไฟภายในที่เผาผลาญตา หู จมูก ลิ้น กายและใจแล้ว เราก็จะพบกับความสุขและความสงบอันแท้จริง

- ทางดับทุกข์ คือมรรค 8 หรือหนทางที่ต้องดำเนินไปสู่เป้าหมายคือการพ้นทุกข์ มรรค 8 เป็นแกนของวงล้อคือความทุกข์และปัญญา ในทางเปรียบเทียบซึ่งของวงล้อเหมือนการเวียนว่ายตายเกิดก็คือชีวิตมากมายที่เคยเป็นมาในอดีตและจะยังเป็นต่อไป

(2) **สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ** คือการมีความคิดไปในทางบวกและไปในทางสร้างสรรค์ การมีสติอยู่เสมอจะทำให้เข้าสู่สัมมาสังกัปปะโดยธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงสภาพจิตที่ประกอบด้วยเจตนา การปล่อยวางคือการละความอยากหรือความผูกพันต่าง ๆ แม้แต่ความคิด ความเชื่อ และความคิดเห็นของเรา การเสียสละคือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยการเสียสละสิ่งของ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ แม้แต่คำขอบคุณ มีความเมตตา

(3) **สัมมาวาจา การเจรจาชอบ** คือการพูดแต่ความเป็นจริง ใช้คำพูดที่เหมาะสมและพูดกับคนที่เหมาะสมด้วย หลีกเลี่ยงการให้ร้ายผู้อื่น พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่ผู้ฟัง หลีกเลี่ยงการพูดคุ้ยแบบไร้สาระหรือการนินทา ไม่พูดปด ส่อเสียด กล่าวร้าย ใช้ถ้อยคำที่รุนแรง มีความเมตตากรุณาและมีสติในการพูด

(4) **สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ** คือการกระทำที่อยู่ภายใต้ศีล 5 คือเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการพูดปด เว้นจากการประพฤติดนินทา และเว้นจากการดื่มสุราและสิ่งเสพติด ประพฤติแต่หลักจริยธรรม คือประพฤติอยู่ในศีลธรรม

(5) **สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบ** คือการเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมไม่ขัดกับการพัฒนาจิตใจ คืออาชีพที่ไม่เป็นภัยกับผู้ประกอบอาชีพหรือกับคนอื่น

(6) **สัมมาวายามะ ความเพียรพยายามชอบ** คือการตั้งสติในขณะที่ตั้งใจไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติสมาธิหรือการฝึกจิตแบบใด ๆ ก็ตาม ซึ่งหากเรามีความเพียรก็จะสามารถขจัดความไม่ดีออกจากจิตและปลูกฝังความดีให้เกิดขึ้นในทุกขณะจิต ปลูกฝังความคิด การกระทำ และคำพูดที่ดีมีศีลธรรม

(7) **สัมมาสติ ความระลึกได้** คือการมีสติหรือความตั้งใจต่อสิ่งรอบตัวที่เป็นอยู่ทุกขณะจิต หรือเรียกว่าใช้สตินำหน้า หรือมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ การใช้สติในการปฏิบัติ เช่น ใช้สติพิจารณากาย คือกำหนดลมหายใจเข้าออก กำหนดอริยาบถ และใช้สติกำหนดส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ใช้สติกำหนดลมหายใจ เพราะว่าลมหายใจเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวของอวัยวะภายในตัวที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นธรรมชาติของกาย

(8) **สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นชอบ** คือก้าวสำคัญสุดท้ายที่จะดำเนินสู่ความสุข เมื่อจิตใจสงบ เป็นสุข มีสมาธิ นิวรณ์จะไม่เกิดขึ้น สมาธิที่เป็นกุศลต้องมีจิตที่

ปราศจากความโลภ โกรธ หลง ขณะนั่งปฏิบัติสมาธิ ถ้ายังมีนิวรณ์อยู่จะเป็นอกุศล ดังนั้น ขณะที่ฝึกจิตให้เกิดสมาธิควรจะมีความรู้สึกเป็นสุข ซึ่งสมาธิที่แท้จริงมี 8 ระดับ ที่เรียกว่า ฌาน

14) บทส่งท้าย การปฏิบัติธรรมเท่านั้นที่จะทำให้พบความสุขที่แท้จริง คือความหลุดพ้นได้ อาจใช้เวลาในการฝึกเป็นอย่างน้อยเจ็ดวัน อย่างกลางเจ็ดปี หรือเจ็ดชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้อ่านควรมุ่งมั่นในการปฏิบัติจริงซึ่งจะทำให้พบกับความสุขที่แท้จริง

3. บทวิจารณ์

ดังได้กล่าวแล้วในเบื้องต้นว่า หนังสือเรื่อง “ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่” เป็นหนังสือที่เขียนและรวบรวมโดยนิลมนี เป็นหนังสือที่อ่านเข้าใจง่ายมีคำอธิบายที่ชัดเจนทำให้หนังสืออ่านและผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติในชีวิตจริงได้ ซึ่งผู้วิจารณ์มีข้อวิจารณ์ดังต่อไปนี้

3.1 รูปเล่มของหนังสือ หนังสือมีรูปเล่มที่ทันสมัยโดยมีส่วนประกอบครบตามองค์ประกอบของหนังสือสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนปกของหนังสือ ซึ่งตามมาตรฐานแล้ว ส่วนของปกหนังสือจะมีความหนา มีหน้าที่ในการยึดหนังสือทั้งเล่มให้มีความคงทน แข็งแรง และแสดงรายละเอียดที่สำคัญของหนังสือ เช่น ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และอื่น ๆ ส่วนประกอบตอนต้นของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วย ปกใน คำนำ และสารบัญ เป็นต้น และส่วนเนื้อหาของหนังสือ ประกอบด้วย เนื้อหาที่แบ่งออกเป็น 14 บท โดยได้อธิบายเป็นเรื่อง ๆ ตามหัวข้อที่ตั้งไว้เพื่อให้เนื้อหาสอดคล้องกันไปตามลำดับ

3.2 โครงสร้างหนังสือ หนังสือเล่มนี้แบ่งโครงสร้างออกเป็น 14 บท ประกอบด้วย (1) บทนำแห่งสายเอกสติปัฏฐานสี่ซึ่งเป็นเกริ่นนำถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธซึ่งใช้หลักสัมมาสติในการปฏิบัติ (2) พระพุทธเจ้าทรงค้นพบอะไร ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงความสุขที่ได้รับคือความสุขทางใจซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริง (3) ความยึดมั่นมั่นคือความสุขแบบต่ำ ๆ กล่าวคือความสุขที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย (4) ความสุขที่สูงกว่านี้ คือความสุขเมื่อละทิ้งสิ่งที่มีอยู่ นั่นคือความสุขทางด้านจิตใจที่เกิดจากการการละทิ้งสิ่งยึดเหนี่ยวทางโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสละกิเลสคือความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้น (5) ความสุขในขั้นสูง คือความสุขเมื่อบรรลุพระนิพพาน (6) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับดักแห่งความทุกข์ คือความยึดมั่นในสิ่งที่ได้รับ (7) ควรฝึกอย่างต่อเนื่องความสามารถในการกำจัดความโลภ ความโกรธ และความหลง ได้มากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้พบความสุขที่แท้จริงได้มากเท่านั้น (8) สิ่งที่จะช่วยคุณได้ในการฝึก มรรค 8 คือวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและเป็นทางสายกลาง (9) ฝึกจิตด้วยจิต การฝึกจิตเริ่มจากความมีวินัยในการฝึก เช่น การไหว้พระสวดมนต์และทำสมาธิทุกเช้าเย็น (10) บารมีเป็นสิ่งที่ต้องสร้าง การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกล้วนเป็นการสั่งสมบารมี (11) สำรวจตน สำรวจธรรม

การมีกัลยาณมิตรที่ดีจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม (12) เวทนาคือความเจ็บปวด การนั่งสมาธิอาจทำให้เกิดความเจ็บปวดทางกายได้ ดังนั้นการแก้ไขความเจ็บปวดคือการพิจารณาเห็นความเจ็บปวดนั้นตามความเป็นจริง (13) แนวทางแห่งความบริสุทธิ์ 8 ประการ ได้แก่ มรรค 8 และ (14) บทสวดท้าย การปฏิบัติธรรมเท่านั้นที่จะทำให้พบความสุขที่แท้จริง ดังนั้นผู้อ่านควรมุ่งมั่นในการปฏิบัติอย่างจริงจัง

การแบ่งโครงสร้างดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านค่อย ๆ เข้าใจในเนื้อหาไปตามลำดับตามหัวข้อของแต่ละบทที่ผู้เขียนได้กำหนดไว้จากธรรมชาติไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่ลึกซึ้ง

3.3 รูปแบบการนำเสนอ การนำเสนอแนวทางการปฏิบัติธรรมให้น่าอ่านและน่าสนใจนั้นเป็นเรื่องยาก แต่วาณิชลณี ซึ่งเป็นผู้เขียนได้นำเสนออย่างน่าสนใจ ดังได้กล่าวมาในส่วนของการโครงสร้าง กล่าวคือผู้เขียนได้นำเสนอไปตามลำดับเพื่อยกระดับความเข้าใจของผู้อ่านให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยในช่วงต้นของหนังสือได้เขียนอธิบายง่าย ๆ ในขณะที่ช่วงสุดท้ายของหนังสือได้อธิบายเนื้อหาในหลักธรรมที่ลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

3.4 การใช้ภาษาในการเขียน ผู้เขียนใช้ภาษาสมัยใหม่ในการเขียน จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย ซึ่งในเรื่องของแนวทางการปฏิบัติธรรมนั้นเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจได้ แต่ผู้เขียนใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจจึงทำให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอธิบายไปตามลำดับ ทำให้นอกจากผู้อ่านจะมีความรู้และเข้าใจแล้ว ยังเข้าใจได้ลึกซึ้งถึงหลักการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “สติปัฏฐานสี่” ซึ่งเป็นทางสายเอกของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา

3.5 ความตรงของเนื้อหา เนื้อหาที่นำเสนอตามชื่อเรื่องของหนังสือคือ “ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่” ดังได้กล่าวแล้วว่าผู้เขียนได้เรียงลำดับของเนื้อหาจากหัวข้อที่เข้าใจง่ายไปสู่การปฏิบัติธรรมที่ลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้อ่านได้มีความเข้าใจไปตามลำดับ และไม่น่าเบื่อในการอ่านหนังสือธรรม ซึ่งการแบ่งหัวข้อย่อยมากถึง 14 หัวข้อทำให้ผู้อ่านได้มีความเข้าใจไปตามลำดับ และมีความลึกซึ้งในบทท้าย ๆ ซึ่งมีรายละเอียดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของมรรค 8 และอริยสัจ 4 ทั้งนี้ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติธรรมที่ละเอียดอ่อน อีกทั้งในเรื่องของสติปัฏฐาน 4 นั้นก็เช่นกัน ซึ่งเป็นทางที่รวมแนวทางการปฏิบัติที่เป็นทางสายเอก ดังนั้นเนื้อหาของหนังสือจึงตรงกับชื่อเรื่อง และยังมีความละเอียดลึกซึ้งที่น่าอ่านเหมาะสำหรับผู้อ่านที่มุ่งหวังเป็นแนวทางการปฏิบัติธรรม

3.6 หนังสือที่เกี่ยวข้องกับสติปัฏฐาน 4 ดังที่ได้กล่าวแต่เบื้องต้นแล้วว่า หนังสือเรื่อง “ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่” เป็นหนังสือที่อธิบายถึงแนวทางการปฏิบัติธรรมสติปัฏฐาน 4 ซึ่งอธิบายไปตามลำดับ ซึ่งมีหนังสือที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวถึงสติปัฏฐาน 4 ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ไว้ดังนี้ สติปัฏฐาน 4 (ที่ตั้งของสติ, การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามที่สิ่งนั้น ๆ มันเป็น ของมันเอง ประกอบด้วย (1) กายานุปัสสนา สติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้ เห็นตามเป็นจริง ว่าเป็นเพียงกายไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา ท่านจำแนกปฏิบัติไว้หลาย อย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ สัมปชัญญะ สร้าง สัมปชัญญะในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง ปฏิกุลมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบ อันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็นร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่าง ๆ นวสีลิกา พิจารณาซากศพในสภาพต่าง ๆ อันแปลกกันไป ใน 9 ระยะเวลา ให้เห็นคติธรรมตาของร่างกาย ของผู้อื่นเช่นใด ของตนก็จักเป็นเช่นนั้น (2) เวทนานุปัสสนา สติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิส และเป็นนิรามิสตามที่ เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ (3) จิตตานุปัสสนา สติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตน เราเรา คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว พุ่งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ (4) ธัมมานุปัสสนา สติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิ वर्ณ 5 ขันธ์ 5 อายตนะ 12 โพชฌงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์ และดับไปได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ.

2) พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) (2549) ได้รจนาเรื่อง มหาสติปัฏฐานสูตรทางสู่พระนิพพาน โดยได้กล่าวถึงสติปัฏฐาน 4 ไว้ว่า การเจริญสติจัดเป็นวิปัสสนา ภาวนา เพราะเป็นการอบรมจิตให้เกิด วิปัสสนาญาณที่หยั่งเห็นไตรลักษณ์โดยประจักษ์ สติที่ ซึมซับรับรู้สภาวะธรรมอยู่เสมอสามารถทลายกำแพงแห่งสมมุติบัญญัติแล้วส่งผลให้หยั่ง เห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ในทางตรงกันข้าม สติที่เฝ้ากำหนดรู้ สมมุติบัญญัติเช่นสติ ในสมถภาวนาที่กำหนดรู้วงกลืน สติในการเรียนรู้ และสติในการคิดรู้ ย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญญา หยั่งรู้ได้

3) บุญขญา วิวิธจร (2559) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตาม แนวสติปัฏฐาน 4 ได้กล่าวถึงสติปัฏฐาน 4 ไว้ว่า “สติปัฏฐาน” แปลว่า ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่ง สติ หมายถึง อารมณ์ของสติ ได้แก่ กาย เวทนา จิต ธรรม วิปัสสนา สติปัฏฐาน คือ หลักการ ใช้สติ และปัญญา กำหนดรู้ สภาวะธรรมทางกาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริงจนหยั่งรู้ ถึงความเปลี่ยนแปลง แปรปรวนไปของสภาวะธรรมทั้งหลายว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ตัวตน เราเรา จนเกิดปัญญาเป็นขั้น ๆ เริ่มตั้งแต่วิปัสสนาญาณที่ 1

นามรูปปริจเฉทญาณไปจนถึงวิปัสสนาญาณที่ 16 ปัจจุบันขณะญาณ หมายถึง ปัญญาที่เห็นในมรรคจิต ผลจิต นิพพาน รวมถึงกิเลสที่ละแล้ว และกิเลสที่ยังคงเหลืออยู่

4) ศศิวิมล ทองโอฬาร (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสติเพื่อสร้างสันติภาพ ซึ่งได้กล่าวถึงสติปัฏฐานไว้ว่า สติที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นเรื่องของการระลึกได้ ส่วนสติที่ปรากฏในตะวันตก คือ สติที่เกี่ยวกับการสังเกตตนเอง การตื่นตัว การสนใจในขณะปัจจุบัน สติมีหน้าที่ในการเฝ้าระวัง สติปัฏฐาน 4 คือ หลักในการพัฒนาสติ บุคคลที่พัฒนาสติดี จะช่วยให้สามารถจัดการความขัดแย้งได้ ความขัดแย้งเกิดจากกิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะ และยิ่งรวมไปถึงตัณหามานะ และทิฐิ จึงมีแนวคิดในการสร้างสันติภาพที่จะมาจัดการกับกิเลสเหล่านี้ สติจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการพัฒนาสติ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝน บุคคลที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จะทำให้เกิดสันติในระดับบุคคล แล้วภาวะความเป็นสันติภาพก็จะเกิดขึ้น ดังนั้น แนวทางการพัฒนาสติแบบ ‘SANT IModel’ ซึ่งมาจากการประยุกต์หลักธรรม รู้ตื่น รู้ตัว รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก และจากคำสัมภาษณ์ ทำให้เกิดผลโดยตรงในการพัฒนาสติเพื่อสร้างสันติภาพ การพัฒนาสติจะส่งผลในการพัฒนาตนเองและมีประโยชน์ต่อคนรอบข้าง การพัฒนาสติจะช่วยส่งผลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรม 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านปัญญา

กล่าวโดยสรุป สติปัฏฐาน 4 เป็นแนวทางการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 คือ (1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณารู้กายในกาย (2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณารู้เวทนาในเวทนา (3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณารู้จิตในจิต และ (4) ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณารู้ธรรมทั้งหลายในธรรมทั้งหลาย

4. สรุป

หนังสือเรื่อง “ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่” เป็นหนังสือที่นำเสนอแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงทางสายเอกหรือหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วยเนื้อหา 14 บท แยกตามประเด็นที่น่าสนใจไปตามลำดับดังนี้คือ (1) บทนำแห่งสายเอกสติปัฏฐานสี่ (2) พระพุทธเจ้าทรงค้นพบอะไร (3) ความยึดมั่นมั่นคือความสุขแบบต่ำ ๆ (4) ความสุขที่สูงกว่านี้ (5) ความสุขในขั้นสูง (7) ควรฝึกอย่างต่อเนื่อง (8) สิ่งที่จะช่วยให้คุณได้ในการฝึก (9) ฝึกจิตด้วยจิต (10) บารมีเป็นสิ่งที่ต้องสร้าง (11) สำรวจตน สำรวจธรรม (12) เวทนา คือความเจ็บปวด (13) แนวทางแห่งความบริสุทธิ์ 8 ประการ (14) บทส่งท้าย การปฏิบัติธรรมเท่านั้นที่จะทำให้พบความสุขที่แท้จริง คือความหลุดพ้นได้ อาจใช้เวลาในการฝึกเป็นอย่างน้อยเจ็ดวัน อย่างกลางเจ็ดปี หรือเจ็ดชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้อ่านควรมุ่งมั่นในการปฏิบัติจริง ซึ่งหนังสือนี้มีรูปแบบสวยงามตามแบบสมัยใหม่ที่มีองค์ประกอบของหนังสือครบถ้วนไม่ว่าจะเป็นส่วนปกของหนังสือ ตลอดถึงส่วนประกอบอื่น ๆ ของหนังสือ มีโครงสร้างหนังสือที่มีความละเอียดและนำเสนอไปตามลำดับความสำคัญและความลึกซึ้ง

ของเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง การใช้ภาษาในการเขียนที่อ่านง่าย เป็นภาษาสมัยใหม่ เหมาะกับผู้ร่วมสมัยจึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย เนื้อหาในเล่มมีความตรงกับชื่อเรื่องของหนังสือ และมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสติปัฏฐานหลายเล่ม เริ่มจากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม บทความเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 และประยุกต์ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 ในการบริหารองค์กร เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจารณ์มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้หนังสือมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นดังนี้

5.1 การออกแบบโครงสร้างรูปเล่มภายในหนังสือ แม้ว่าหนังสือจะมีการออกแบบโครงสร้างได้ละเอียดก็ตาม แต่การออกแบบภายในหนังสือให้สอดคล้องกับโครงสร้างของเนื้อหาหนังสือ นั้น มีความจำเป็นซึ่งจะทำให้แต่ละบทเด่นชัดขึ้นและมีความน่าสนใจเฉพาะบทมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพทั้งตัวโครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างของรูปเล่มหนังสือ พร้อมทั้งมีภาพประกอบหรือแผนภูมิ/แผนภาพให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่นำเสนอจะยิ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น

5.2 ความตรงของเนื้อหากับชื่อเรื่องของหนังสือ ซึ่งในเนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือเล่มนี้จะเน้นไปที่มรรค 8 อย่างไรก็ตามผู้เขียนควรเพิ่มโครงสร้างของหนังสือให้เห็นถึงโครงสร้างของชื่อเรื่องคือสติปัฏฐาน 4 ซึ่งต้องชี้ให้เห็นว่าประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และมรรค 8 นั้นเป็นส่วนไหนของสติปัฏฐาน 4 การปฏิบัติตามสติปัฏฐาน 4 ควรปฏิบัติเช่นไร และการปฏิบัติตามแนวทางของมรรค 8 นั้นเหมือนหรือแตกต่างจากสติปัฏฐาน 4 อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- นิลมณี (นามแฝง). (2555). *ทางสายเอก สติปัฏฐานสี่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปราชญ์.
- บุญขญา วิริยจร. (2559). *การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4*. (สารนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). รจนา พระพรหมโมลี ตรวจชำระ พระคันธसारากวีวงศ์ แปลและเรียบเรียง. (2549). *มหาสติปัฏฐานสูตรทางสู่พระนิพพาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศศิวิมล ทองโอฬาร. (2562). *การพัฒนาสติเพื่อสร้างสันติภาพ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.

บทวิจารณ์หนังสือ: BOOK REVIEW

เรื่อง: พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

Buddhism and Holistic Health Care

ผู้แต่ง: ดร.พระมหาจรรยา สุทธิญาณโณ

สำนักพิมพ์: สำนักพิมพ์ประชาธรรม

ปีที่พิมพ์: 2544

จำนวนหน้า: 135 หน้า

พระปลัดณัฐพล ณัฐพลโ (มุลทอง) และสิทธิโชค ปาณะศรี

Phrapalad Natthapol Natthapalo (Moonthong) and

Sitthichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: Nattapon_performance@hotmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” เป็นผลงานการค้นคว้าวิจัยร่วมในโครงการ “การบูรณาการภูมิปัญญาตะวันออกสู่การพยาบาลแบบองค์รวม” ของผู้เขียนและคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นเพื่อนำเสนอเรื่องราวของการดูแลสุขภาพของพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล ซึ่งมีการใช้ยาโบราณอันประกอบไปด้วยสมุนไพรต่าง ๆ พระมหากษัตริย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีต่อผู้ป่วย พุทธกิจและอรหันต์กิจที่ได้บำเพ็ญแก่ผู้ป่วย และการเตรียมตัวเตรียมใจก่อนการมรณภาพของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล การประยุกต์พุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพกายและจิต การเจริญภาวนาตามแบบพุทธ และการใช้พลังความเพียรและสมาธิจิตในการรักษาโรคบางชนิด เป็นต้น

2. โครงสร้างและเนื้อหาโดยย่อ

โครงสร้างของหนังสือ “พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” ประกอบด้วยเนื้อหา 9 บท ซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อต่อไปนี้ (พระมหาจรรยา สุทธิญาณโณ, 2544)

บทที่ 1 บทนำ กระบวนการสร้างปัญญา สุขภาพแบบองค์รวม และพระพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เป็นการนำเสนอกระบวนการสร้างปัญญาทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถสร้างได้ 3 ทางคือสุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การดู การเรียนรู้ และการอ่าน จินตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด การพิจารณา ไตรตรองเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ สุขภาพแบบองค์รวมคือการมองกระบวนการดูแลสุขภาพผู้ป่วยแบบองค์รวม คือการดูแลทั้งกายและจิตเพื่อให้เกิดความสมดุล สอดคล้องกับธรรมชาติ และพระพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งพระพุทธศาสนาเน้นการดูแลทั้งกายและจิตให้เป็นปกติ คือกายไม่เป็นโรค และขณะเดียวกันจิตก็ไม่เป็นโรค คือไม่ถูกกิเลสได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลงครอบงำ

บทที่ 2 พระพุทธเจ้ากับการดูแลสุขภาพ พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีสุขภาพที่ดี สามารถทำงานเผยแผ่พระศาสนาเป็นเวลากว่า 45 ปี โดยวันหนึ่ง ๆ ประมาณ 16-20 ชั่วโมง แม้ว่าพระองค์เคยเจ็บป่วยเล็กน้อยก็ตาม แต่พระองค์ก็ทรงเสวยพระโอสถ เช่น ยาคุปรงด้วยของ 3 อย่างคือ งา ข้าวสาร และถั่วเขียว นอกจากนี้ การสาธยายธรรมคือ โพชฌงค์ 7 ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคยให้พระจุณทะสาธยายโพชฌงค์ 7 เพื่อแก้อาการประชวร และหมอชีวกก็เคยถวายพระโอสถถวายแก่พระพุทธเจ้า และพระพุทธเจ้าทรงใช้ความเพียรขับไล่เวทนา

บทที่ 3 พระสาวกสำคัญกับการดูแลสุขภาพ ในบทนี้กล่าวถึงพระสาวกที่โดดเด่นหรือสำคัญกับการดูแลสุขภาพ ประกอบด้วย พระสารีบุตรใช้รากบัวและกระเทียมแก้อาพาธ พระพุทธเจ้าแสดงโพชฌงค์รักษาอาพาธแก่พระมหากัสสปะ พระพุทธเจ้าแสดงโพชฌงค์แก่พระมหาโมคคัลลานะแก้อาพาธ พระอานนท์แสดงสัญญา 10 แก่พระคิริमानนท์ การเรียนรู้สัมพันธภาพระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ มองธรรมผ่านกระแสชีวิต และเป้าหมายที่แท้แห่งการสวดสาธยายบทธรรม

บทที่ 4 บทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกกับการดูแลผู้ป่วย ในบทนี้กล่าวถึงบทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในการดูแลผู้ป่วย และกล่าวถึงลักษณะของภิกษุผู้พยาบาลยาก ลักษณะของภิกษุผู้พยาบาลง่าย ลักษณะของผู้ที่ไม่ควรเป็นพยาบาล ลักษณะของผู้ที่ควรเป็นพยาบาล และบทบาทของพระพุทธเจ้ากับการดูแลผู้ป่วย เช่น พระพุทธเจ้าทรงพยาบาลผู้ป่วย ธรรมโอสถที่พระพุทธเจ้าประทานแก่ผู้ป่วย พระพุทธเจ้าทรงเยี่ยมประทานกำลังใจแก่ผู้ป่วยหนัก พระพุทธเจ้าทรงสนทนารธรรมกับผู้ป่วย เข้าใจชีวิต เข้าใจธรรม เป็นต้น และพระสาวกกับการดูแลผู้ป่วย เช่น ธรรมโอสถที่พระสารีบุตรมอบแก่ผู้ป่วย ความไม่ยึดมั่นถือมั่นในชีวิตและธรรมชาติ และพระอานนท์มอบธรรมโอสถแก่ผู้ป่วย เป็นต้น และเรื่องของพุทธทัศน์กับชีวิต

บทที่ 5 หลักพุทธธรรมและกิจกรรมดูแลรักษาสุขภาพ ในบทนี้กล่าวถึงหลักการทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการดูแลสุขภาพองค์รวม เช่น ประโยชน์ของการงดเว้นอาหารในเวลาเย็น หลักการบริโภคเพื่อสุขภาพและประหยัด พุทธธรรมเพื่อสุขภาพ เติบจนกรมเพื่อสุขภาพกายสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมดีเพื่อชีวิตเป็นสุข ธรรมะเพื่ออายุยืน งดเว้นเตี๊ยะขาดจากอบายมุข และสมาทานศีลห้าด้วยความรู้สึกเห็นคุณค่า

บทที่ 6 หลักพุทธธรรมเพื่อการดูแลรักษาจิต ในบทนี้กล่าวถึงการใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลรักษาจิต ได้แก่ การเจริญสมาธิภาวนา ลักษณะของจิตที่เป็นสมาธิตามแบบของพระพุทธศาสนา สติเส้าหลักแห่งสมาธิ วิธีการทำสมาธิ การระลึกตามรู้ตามดูตามเห็นความเป็นไปแห่งกายและจิต สติคือสื่อนำสุข การเจริญภาวนาแบบพระพุทธเจ้า การเตรียมตัวและวิธีการเจริญภาวนา ความสัมพันธ์ระหว่างอานาปานสติและสติปัฏฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างสติปัฏฐานกับสัมโพชฌงค์ จิตมั่นคงจากการเจริญภาวนา และประโยชน์ของการเจริญภาวนา

บทที่ 7 ยาที่ใช้รักษาโรคในครั้งพุทธกาล ในบทนี้กล่าวถึงยาที่ปรากฏในสมัยพุทธกาล เช่น เภสัชห้า คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ซึ่งถือกันว่าเป็นทั้งอาหารและยา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันได้เพื่อบำรุงสุขภาพกายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับแก้ไขโรคผอมเหลือง และเบื่ออาหาร โดยพระภิกษุฉันได้ไม่จำกัดเวลา นอกจากนี้ยังมียาอื่น ๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น น้ำมันเปลว รากเหง้าหรือหัวพืช เช่น ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ ว่านเปราะ อดุพิต ข่า แฝก และแห้วหมู เป็นต้น

บทที่ 8 อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อแพทย์แผนไทย ในบทนี้กล่าวถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการแพทย์แผนไทย เช่น เรื่องของธาตุสี่ซึ่งเป็นพื้นฐานการแพทย์แผนไทย สาเหตุการเกิดโรค และจรรยาแพทย์ไทย เป็นต้น

บทที่ 9 บทสรุป เป็นการสรุปภาพรวมของหนังสือ ซึ่งกล่าวถึงภูมิปัญญาตะวันออกที่ได้จากพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพ เช่น เรื่องของการมองแบบเหตุและผล (หลักอิทัปปัจจยตา หรือปฏิจจสมุปบาท) การปฏิบัติตนต่อผู้ป่วย การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งก็คือการนำสิ่งที่ดี ๆ มีอยู่รอบตัวของมนุษย์มาเป็นเครื่องดูแลสุขภาพของมนุษย์ เพื่อให้อยู่อย่างมีความสุขทั้งกายและจิตใจ

3. บทวิจารณ์

หนังสือเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” เป็นหนังสือที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงจากงานวิจัยโครงการ “การบูรณาการภูมิปัญญาตะวันออกสู่การพยาบาลแบบองค์รวม” ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ซึ่งผู้เขียนเป็นอาจารย์และเป็นผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้หนังสือเล่มนี้เต็มเปี่ยมไปด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นมาของแพทย์แผนไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากแก้วที่สำคัญ ผู้วิจารณ์จึงขอวิจารณ์จุดเด่นและจุดเสริมของหนังสือดังต่อไปนี้

1. จุดเด่น

1.1 รูปเล่มของหนังสือ หนังสือมีรูปเล่มที่เหมาะสมโดยมีส่วนประกอบครบตามองค์ประกอบของหนังสือสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนปกของหนังสือ ซึ่งตามมาตรฐานแล้วส่วนของปกหนังสือจะมีความหนา มีหน้าที่ในการยึดหนังสือทั้งเล่มให้มีความคงทนแข็งแรง และแสดงรายละเอียดที่สำคัญของหนังสือ เช่น ชื่อหนังสือ, ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, สำนักพิมพ์, อื่น ๆ ส่วนประกอบตอนต้นของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วย ปกใน คำนำ และสารบัญ เป็นต้น และส่วนเนื้อหาของหนังสือ ประกอบด้วย เนื้อหาที่ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 9 บทด้วยกัน โดยได้อธิบายไปตามลำดับ ทำให้รูปเล่มของหนังสือง่ายต่อการพกพาและทำให้ผู้อ่านนำติดตัวไปได้สะดวกสามารถอ่านได้ทุกสถานที่

1.2 โครงสร้างหนังสือ หนังสือเล่มนี้แบ่งโครงสร้างออกเป็นบท รวม 9 บทด้วยกัน ประกอบด้วย บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 พระพุทธเจ้ากับการดูแลสุขภาพ บทที่ 3 พระสาวกสำคัญกับการดูแลสุขภาพ บทที่ 4 บทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกกับการดูแลสุขภาพ บทที่ 5 พุทธทัศน์กับชีวิต บทที่ 6 หลักพุทธธรรมเพื่อการดูแลสุขภาพจิต บทที่ 7 ยาที่ใช้รักษาโรคในครั้งพุทธกาล บทที่ 8 อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อแพทย์แผนไทย และบทที่ 9 บทสรุป

การแบ่งโครงสร้างดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจอย่างต่อเนื่อง คือเริ่มจากการนำเข้าสู่เนื้อหาในบทที่ 1 บทนำ การดูแลสุขภาพของพระพุทธเจ้าในบทที่ 2 และการดูแลสุขภาพของพระสาวกองค์สำคัญ บทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยในบทที่ 3 เป็นต้น อย่างไรก็ตามการแบ่งบทต่าง ๆ ออกเป็น 9 บทนั้น มีความครอบคลุมกับเนื้อหาที่นำเสนอตามชื่อของหนังสือ คือพระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยในแต่ละบทได้เขียนถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด สั้นและกระชับได้ใจความ จึงทำให้หนังสือไม่หนามากจนเกินไป (หนังสือมี 135 หน้า) ง่ายต่อการพกพาและการอ่าน

1.3 รูปแบบการนำเสนอ ผู้เขียนได้เสนอหนังสือเป็นบทรวม 9 บทดังกล่าวแล้ว และแต่ละบทนั้น นำเสนอเป็นขั้นเป็นตอนได้อย่างต่อเนื่อง และยกตัวอย่างสมัยพุทธกาลประกอบจึงทำให้ผู้อ่านเมื่ออ่านแล้วจะได้ทั้งความรู้ และความเข้าใจในบริบทของพระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล ส่วนการนำเสนอไปตามลำดับ ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพของพระพุทธเจ้า และพระสาวก บทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกในการดูแล

รักษาสุขภาพของผู้ป่วย หลักพุทธธรรมและกิจกรรมการดูแลสุขภาพสุขภาพ หลักพุทธธรรมในการดูแลสุขภาพจิต ยาที่ใช้ในการรักษาโรคในครั้งพุทธกาล และอิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อการแพทย์แผนไทย จากการนำเสนอดังกล่าวทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพการดูแลสุขภาพสุขภาพครั้งพุทธกาลทั้งของพระพุทธเจ้าและพระสาวก ตลอดถึงการจัดการในการดูแลผู้ป่วยในสมัยพุทธกาลของพระพุทธเจ้าและพระสาวก ซึ่งความเป็นมาดังกล่าวแล้วนั้นนำมาสู่ความเป็นไทยและการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันจนถึงทุกวันนี้

1.4 การใช้ภาษาในการเขียน เพื่อให้เข้าถึงอรรถรสในการอ่านและเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านได้อย่างแท้จริง ผู้เขียนได้เรียบเรียงโดยใช้ภาษาแบบง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ไม่ใช้ศัพท์ภาษาบาลีมากนัก แม้จะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาก็ตาม จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิตประจำวันได้ในเรื่องของการดูแลสุขภาพสุขภาพทั้งทางกายและจิต ซึ่งทางพระพุทธศาสนานั้นเน้นการดูแลสุขภาพสุขภาพทั้งทางกายและจิตซึ่งเรียกว่าการรักษาแบบองค์รวมนั่นเอง การรักษาแบบองค์รวมนั้น เน้นการรักษาที่ต้นตอหรือสาเหตุแห่งโรค ซึ่งอาการเจ็บไข้ได้ป่วยโดยส่วนใหญ่แล้วมีที่มาหลัก ๆ 2 ทางคือทางกายและทางจิต โรคทางจิตนั้นสามารถส่งผลกระทบทางกายด้วย ดังนั้นการรักษาที่ต้นเหตุจึงเป็นการรักษาแบบองค์รวมที่แท้จริง

1.5 ความตรงของเนื้อหา เนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยอ้างอิงถึงการดูแลสุขภาพของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกซึ่งปรากฏความเป็นมาในหนังสือพระไตรปิฎก ซึ่งกล่าวถึงการดูแลสุขภาพของทั้งพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกตลอดถึงการดูแลพระภิกษุป่วยหรืออาพาธในสมัยพุทธกาล รวมถึงการใช้สมุนไพรในการรักษา และหลักการต่าง ๆ เช่น ลักษณะของผู้ที่จะดูแลผู้ป่วย และการดูแลผู้ป่วยในลักษณะต่าง ๆ ทั้งที่ดูแลง่ายและดูแลยาก นอกจากนี้ยังได้นำหลักธรรมที่สำคัญมาใช้ในการดูแลผู้ป่วย รวมถึงการทำสมาธิภาวนาเพื่อดูแลทางจิตใจของผู้ป่วย จึงนับได้ว่าหนังสือนี้มีเนื้อหาที่ตรงกับชื่อเรื่อง คือ “พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพสุขภาพแบบองค์รวม” ทั้งนี้เนื่องจากหนังสือเล่มนี้เป็นการเรียบเรียงขึ้นจากงานวิจัยที่ได้รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง (การทบทวนวรรณกรรม) ไว้อย่างดี ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.6 การเขียนบทสรุป การที่หนังสือมีบทสรุปนับเป็นสิ่งที่ดีเพราะผู้อ่านสามารถที่จะอ่านบทสรุปเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากหนังสือนั้น ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาในการอ่านเนื้อหาทั้งหมดในกรณีที่ต้องการทราบเพียงภาพรวมของหนังสือเท่านั้น

1.7 หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมซึ่งมีผู้เขียนและรวบรวมเรียบเรียงหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมดังต่อไปนี้

กฤษดา ทองทับ พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหารมย์ ได้กล่าวถึงการพยาบาลแบบองค์รวม (Holistic Care) คือ การดูแลผู้รับบริการแบบมองให้ครบทุกด้านของความเป็นมนุษย์

ไม่แยกส่วน ให้การดูแลโดยคำนึงถึงองค์ประกอบในร่างกาย ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และ จิตวิญญาณ ไม่ได้พิจารณาเฉพาะโรคที่เป็นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย แต่พิจารณาจาก ความสัมพันธ์ของทั้ง 4 ด้านให้มีภาวะสมดุล คงไว้ซึ่งความมีสุขภาวะที่ดี โดยให้ความหมาย ของแต่ละด้าน ดังนี้ (กฤษดา ทองทับ, ม.ป.ป.)

1) ด้านร่างกาย (Physical) คือ ให้การดูแลที่เน้นให้ร่างกายมีความแข็งแรง มีพลังกำลังที่สมบูรณ์

2) ด้านจิตใจ (Mental) คือ การมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุข ปราศจากความเครียด สามารถปรับตัวต่อทุกสภาวะของร่างกายได้ดี มีความคิดความอ่านได้เหมาะสมตามวัย

3) ด้านสังคม (Social) คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข และมีระบบบริการที่ดี มีแหล่งช่วยเหลือที่เหมาะสม

4) ด้านจิตวิญญาณ (Spiritual) หรืออาจหมายถึง ด้านปัญญา คือ การมี ความสุขที่เกิดจากความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต ความเชื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพกาย และใจ

สุดิณีย์ ทองจันทร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตาม หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นแนวคิดที่เน้นการพึ่งตนเองด้านสุขภาพด้วยการดูแลและ ป้องกันความเจ็บป่วยที่ไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง ไม่ยึดมั่นถือมั่น มีวิจารณญาณ และมีความ เอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ เพื่อการพัฒนาตนเองให้เกิดสภาวะความสุขที่มั่นคงและยั่งยืน และ เข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต การประยุกต์ใช้มีดังนี้ 1) ใช้ดูแลและสร้างเสริมสุขภาพกายด้วยการ ป้องกันการเกิดโรคและความเจ็บป่วยด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเอง 2) ใช้ดูแลและ สร้างเสริมสุขภาพจิตใจด้วยการให้ความสำคัญกิจกรรมทางปัญญาและการอธิบายสาเหตุของ พฤติกรรม 3) ใช้ดูแลและสร้างเสริมสุขภาพจิตสังคมด้วยการประสานความสัมพันธ์อันส่งผล ต่อการมีสุขภาวะที่ดีและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมั่นคง 4) ใช้ดูแลและสร้างเสริม สุขภาพจิตวิญญาณด้วยการมีความเชื่อ ความศรัทธาและการทำความเข้าใจจิตเดิมแท้ของ มนุษย์ภายใต้เงื่อนไขการมีตัวตนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า 5) ใช้ดูแลและสร้างเสริมสุขภาวะ ทางสติปัญญาด้วยการศึกษาให้รู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ และมั่นใจในเหตุและผลที่เกิดขึ้น และ 6) ใช้ดูแลและสร้างเสริมสุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการดูแลสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กับการดูแลสรรพสิ่งที่เกื้อกูลกันด้าน สุขภาพอย่างสมดุลและกลมกลืน สังคมไทยมีรากเหง้าทางประเพณีและวัฒนธรรมที่ หลากหลายและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน การดูแลสุขภาพของคนไทยจึงอิงอาศัยความเชื่อ ความเคารพ และความศรัทธา การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในบริบทสังคมไทยมีวิธีการที่ หลากหลาย และเป็นพระศนะทางความคิดของบุคคลในการใช้ชีวิตที่สามารถดูแลสุขภาพ

แบบองค์รวมได้อย่างสมดุลและกลมกลืน และนำไปสู่สังคมสุขภาวะที่มั่นคงและยั่งยืนได้ (สุทธินิย์ ทองจันทร์ และคณะ, 2565 หน้า 236-247)

อุไร หัตถกิจ และคณะ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง การพยาบาลองค์รวมและการดูแลสุขภาพแบบผสมผสานการบูรณาการแนวคิดสู่การจัดการศึกษาพยาบาล มีใจความโดยสรุปคือ การพยาบาลองค์รวม มีโลกทัศน์ต่อบุคคลอย่างเป็นองค์รวมโดยให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพ การเยียวยา และความผาสุกของบุคคล ส่งเสริมการใช้ทั้งการแพทย์แผนปัจจุบัน การดูแลสุขภาพแบบผสมผสาน รวมทั้งการบูรณาการประสบการณ์ของบุคคลสู่การดูแลสุขภาพ ด้วยเหตุนี้การพยาบาลองค์รวมจึงสามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของบุคคลอย่างครอบคลุมผลการศึกษาวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าพยาบาลประสบปัญหาในการให้การพยาบาลองค์รวม หลายประการ เช่น การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดขององค์รวม และจิตวิญญาณ รวมทั้งการขาดการศึกษาอธิบายการนำแนวคิดการพยาบาลองค์รวมและการดูแลสุขภาพแบบผสมผสานมาใช้ใน การจัดการศึกษาพยาบาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อช่วยให้เข้าใจสถานการณ์การ จัดการศึกษาพยาบาลด้านการพยาบาลองค์รวมในปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดแนวคิด การพัฒนาการศึกษาพยาบาลให้สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของผู้ใช้บริการ ด้านการดูแลสุขภาพองค์รวม และการดูแลสุขภาพแบบผสมผสาน (อุไร หัตถกิจ และคณะ, 2555 หน้า 5-17)

อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยภูมิปัญญาไทย ซึ่งมีใจความโดยสรุปคือ ภูมิปัญญาไทยมีองค์ความรู้ความสามารถ อันเกิดจากการสั่งสมองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านกระบวนการสืบทอดพัฒนาปรับปรุง และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีที่สามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพ ในการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสุขภาพที่ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม โดยใช้หลักธรรมนามัย 3 ประการ คือ กายานามัย จิตตานามัย และชีวิตานามัย การส่งเสริมสุขภาพด้วยหลักกายานามัย เป็นการปรับสมดุลของธาตุเจ้าเรือนดิน น้ำ ลม ไฟ ในร่างกาย โดยการรับประทานอาหารสมุนไพร การนวดไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร และกายบริหารแบบไทย ส่วนจิตตานามัยเป็นการทำสมาธิ สวดมนต์ และภาวนาเป็นการรักษาสุขภาพทางใจ และชีวิตานามัยเป็นการดำเนินชีวิตสายกลาง มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีอาชีพที่เหมาะสม ภูมิปัญญาไทยจึงมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพคนไทยโดยรวม บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการอธิบายการนำภูมิปัญญาไทย เพื่อการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพให้เกิดความยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ ปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยหลักธรรมนามัย (อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์, 2557 หน้า 250-266)

กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้กล่าวถึงการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม สามารถยึดหลัก 5 อ. ในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) อาหาร ดูแลเรื่องโภชนาการในผู้สูงอายุเพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและลดความรุนแรงของโรคต่าง ๆ โดยผู้สูงอายุควรทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ลดอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต (ข้าว แป้ง และน้ำตาล) และไขมัน (น้ำมันจากสัตว์ พืช ไข่แดง เนย) เน้นทานโปรตีนโดยเฉพาะเนื้อปลา แต่ไข่แดงควรกินไม่เกิน 3 ฟองต่อสัปดาห์ กินผัก ถั่ว และธัญพืชต่าง ๆ ให้มาก เลือกกินผลไม้รสไม่หวานจัด ดื่มน้ำให้เพียงพอ งดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เพราะอาจทำให้เกิดโรคตามมาได้ ดูแลเรื่องการไช้ยาในผู้สูงอายุซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะโอกาสเกิดอันตรายจากการไช้ยาในผู้สูงอายุมีมาก ดังนั้น ลูกหลานจึงต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

2) ออกกำลังกาย ผู้สูงอายุ ควรออกกำลังกาย 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อกระตุ้นจังหวะการเต้นของหัวใจ การบริหารร่างกายให้ได้ครบทุกส่วนของร่างกาย จะช่วยฝึกกล้ามเนื้อและความยืดหยุ่นของร่างกาย ทำให้การเคลื่อนไหวและการทรงตัวดีขึ้น เป็นการป้องกันการพลัดตกหกล้มที่อาจเกิดขึ้นได้ง่าย การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ยืดเหยียด รำไทเก็ก รำไม้พลอง โยคะ เดินเร็ว วายน้ำ เป็นต้น หลีกเลี่ยงการออกกำลังกายกลางแจ้ง การเกร็ง เบ่ง ยกน้ำหนัก การใช้ความเร็วสูง ไม่อยู่ในสถานที่ร้อนอบอ้าว อากาศถ่ายเทไม่สะดวก หรือกลางแจ้ง

3) อนามัย ผู้สูงอายุ ควรลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น เหล้า บุหรี่ รวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ สังเกตการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย โดยเฉพาะระบบขับถ่าย และตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี จัดสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพที่ถูกต้องเหมาะสม มีอากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างพอเหมาะ มีความปลอดภัย พื้นต้องไม่ลื่น มีราวจับเพื่อช่วยในการทรงตัว โดยเฉพาะสถานที่ที่สามารถเกิดอุบัติเหตุได้บ่อย เช่น ห้องน้ำ ห้องนอน ห้องครัว บริเวณบันไดขึ้น-ลง เป็นต้น โดยปัญหาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น นอนไม่หลับในเวลากลางคืน, กลั้นปัสสาวะไม่อยู่ หรือปัสสาวะเล็ดราดบ่อยครั้ง, พลัดตกหกล้มง่าย หากการดูแลไม่ดีพออาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น เกิดภาวะแทรกซ้อนและนอนติดเตียง ภาวะสับสนฉับพลัน (delirium) ซึ่งอาจเกิดอันตรายในระยะยาวหรือถึงแก่ชีวิตได้

4) อารมณ์ ฝึกควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำความรู้จักและเข้าใจตนเองถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติจากวัยที่เพิ่มขึ้น ปล่อยวางกับเรื่องต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ มองโลกในแง่บวก ทำจิตใจให้ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เครียด เพื่อใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

5) อติเรก สร้างคุณค่าให้ตนเองโดยการหางานอดิเรกที่ชื่นชอบทำ เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ เข้าวัดฟังธรรม เข้าร่วมชมรมต่าง ๆ หาโอกาสพบปะสังสรรค์กับเพื่อน รุ่นเดียวกันเป็นครั้งคราว ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำแก่ลูกหลานและคนรอบข้าง การได้

ทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา เกิดความอบอุ่น และรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

กล่าวโดยสรุป หนังสือ“พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” ซึ่งเขียนโดย ดร. พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ เป็นหนังสือที่รวบรวมความเป็นมาของการรักษาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นที่มาของการแพทย์แผนไทย โดยอ้างอิงถึงการรักษาพยาบาลพระภิกษุอาพาธในสมัยพุทธกาล ตลอดถึงการดูแลสุขภาพของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก โดยการดูแลสุขภาพสุขภาพในครั้งพุทธกาลนั้น เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมคือการดูแลสุขภาพกายและจิต โดยใช้ยาสมุนไพรในการรักษาสุขภาพกายในขณะเดียวกันก็ใช้หลักธรรมในการดูแลสุขภาพจิต ซึ่งก็คือการทำสมาธิภาวนาในพระพุทธศาสนานั้นเอง ซึ่งหนังสือเล่มนี้นอกจากผู้อ่านจะได้รับความรู้แล้ว ยังสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมของตนเองและญาติได้ นอกจากนี้ยังทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธศาสนากับการแพทย์แผนไทยอีกด้วย

2. จุดเสริม ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นในจุดเสริมเพิ่มเติมเพื่อให้หนังสือสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นดังนี้

2.1 การตั้งชื่อเรื่องของหนังสือ เนื่องจากหนังสือเล่มนี้เป็นผลงานที่เกิดจากการศึกษาวิจัย จึงเป็นงานวิชาการล้วน ชื่อเรื่องจึงเป็นวิชาการตามเนื้อหาไปด้วย อย่างไรก็ตามการตั้งชื่อเรื่องก็ไม่จำเป็นต้องใช้ชื่อตามงานวิจัย ผู้เขียนควรตั้งชื่อเรื่องที่สั้น กระชับ และน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเห็นแล้วต้องการอ่าน

2.2 รูปเล่มของหนังสือ เนื่องจากเป็นหนังสือเชิงวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนจึงใช้รูปแบบของหนังสือแบบวิชาการล้วน ๆ ไม่มีสีสันแบบหนังสือสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความนิยมและความสวยงามของรูปเล่มสมัยใหม่ของหนังสือ ควรออกแบบไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร รูปเล่ม รูปภาพประกอบ ให้เป็นแบบสีสีจะเหมาะสมและน่าอ่านยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความสนใจและมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

2.3 การออกแบบโครงสร้างรูปเล่มภายในหนังสือ การออกแบบภายในหนังสือให้สอดคล้องกับโครงสร้างของเนื้อหาหนังสือ ซึ่งจะทำให้แต่ละบทเด่นชัดขึ้นและมีความน่าสนใจเฉพาะบทมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพทั้งตัวโครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างของรูปเล่มหนังสือ พร้อมทั้งมีภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่น่าสนใจ

2.4 บทนำของหนังสือ การเขียนบทนำหนังสือก็เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้ที่มาที่ไปของหนังสือ ภาพรวมหรือเนื้อหาโดยรวมของหนังสือ และประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากหนังสือเรื่องนั้น ๆ

2.5 เนื้อหาและการลำดับเรื่อง การลำดับเรื่องของเนื้อหาหนังสือมีความจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้อ่านอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้อารมณ์ของผู้อื่นต่อเนื่องกับเรื่องที่ต้องการทราบไม่ข้ามไปมา และง่ายต่อการทำความเข้าใจในเนื้อหาอีกด้วย

2.6 บทสรุป การเขียนบทสรุปหนังสือทำให้ผู้อ่านทราบภาพรวมของหนังสือเล่มนั้น ๆ บทสรุปที่ดีก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจภาพรวมของหนังสือทั้งเล่มได้ ดังนั้นการเขียนบทสรุปควรให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวมของหนังสือ เพียงแค่อ่านบทสรุปก็สามารถเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือได้ ส่วนรายละเอียดของแต่ละเรื่องผู้อ่านก็สามารถเข้าไปอ่านเนื้อหาโดยละเอียดจากแต่ละบทได้

4. สรุป

หนังสือเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” เป็นหนังสือที่รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกของพระองค์ในสมัยพุทธกาล ซึ่งปรากฏในหนังสือพระไตรปิฎกและหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกล่าวถึงการดูแลสุขภาพของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก และพระภิกษุอาพาธ ที่ใช้วิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม กล่าวคือ การดูแลทั้งกายและจิตไปพร้อม ๆ กัน โดยการใช้สมุนไพรรักษาร่างกาย ในขณะเดียวกันก็ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานหรือการทำสมาธิในการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วย การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมจึงเป็นศาสตร์ทางการแพทย์ที่มีมาแต่ช้านาน ได้ถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาตะวันออกและพัฒนาไปสู่การแพทย์แผนไทยในปัจจุบัน ซึ่งโดยสรุปคือการนำเอาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเรารวมกับความดีที่เรามีอยู่ เกิดเป็นองค์รวมแห่งความดี เพื่อนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพให้มีความสุขทั้งกายและจิต หนังสือเล่มนี้ได้ให้ข้อคิดและความรู้อย่างมากเกี่ยวกับหลักการดูแลสุขภาพตามแนวพระพุทธศาสนา คุณสมบัติและจรรยาบรรณของพยาบาลที่ดี ตลอดจนตัวผู้ป่วยเองด้วยที่ต้องวางตัวอย่างไรให้เหมาะสมกับความเป็นผู้สมควรต่อการรับการรักษาพยาบาล อย่างไรก็ตามก่อนที่จะไปถึงความเป็นผู้ป่วยนั้นตนเองก็ต้องดูแลสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ โดยผู้เขียนได้เสนอแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมคือการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพื่อความมีสุขภาพดีถ้วนหน้า

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา ทองทับ. (ม.ป.ป.). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Care). เข้าถึงได้จาก https://www.manarom.com/blog/Holistic_Care.html
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). การดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม สามารถยึดหลัก 5 อ. ในการดูแลผู้สูงอายุ. เข้าถึงได้จาก <https://empowerliving.doctor.or.th /case/160>

- พระมหาจรรยา สุทธิญาณ. (2544). พระพุทธศาสนากับการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาธรรม.
- สุดิณีย์ ทองจันทร์ และคณะ. (2565). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. วารสารพุทธมัตต์, 7(2), 236-247.
- อุไร หักกิจ และคณะ. (2555). การพยาบาลองค์รวมและการดูแลสุขภาพแบบผสมผสาน การบูรณาการแนวคิดสู่การจัดการศึกษาพยาบาล. วารสารสภากาพยาบาล, 27 (ฉบับพิเศษ), 5-17.
- อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์. (2557). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยภูมิปัญญาไทย. วารสารพยาบาลตำรวจ, 6(2), 250-262.

บทวิจารณ์หนังสือ: BOOK REVIEW

เรื่อง: พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร

What the Buddha Tought

ผู้แต่ง: Venerable Dr. W. Rahula

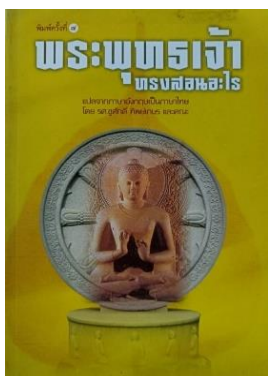
ผู้แปล: รศ.ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ

ปีที่พิมพ์: 2551

สำนักพิมพ์: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จำนวนหน้า: 164 หน้า

ISBN: 974-575-041-1

รัตติกาล สุขไสย และสิทธิโชค ปาณะศรี

Rattikarn Sooksai and Sitthichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: ratty.ratty27@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร” เป็นหนังสือที่แปลมาจากหนังสือเรื่อง “What the Buddha Taught” ซึ่งผู้เขียนคือ Venerable Dr. W. Rahula ท่านเป็นพระภิกษุชาวศรีลังกา ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา ท่านสำเร็จปริญญาเอกทางปรัชญาจากมหาวิทยาลัยซิดนีย์ โดยทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในซิดนีย์” โดยหนังสือเล่มนี้พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี 2502 และ รศ.ดร.ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ เป็นผู้แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี 2532 หนังสือเล่มนี้นับเป็นหนังสือที่นำเสนอความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน จนเป็นที่นิยมอย่างมากไปทั่วโลก แม้แต่ประเทศไทยเองมีผู้แปลหนังสือเล่มนี้หลายท่านด้วยกัน เช่น ดร.สุนทร พลามินทร์ เป็นต้น ท่านพระ ดร.ดัมพลี ราชกุล ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอเรื่องราวของพระพุทธศาสนาที่แน่นอน เชื่อถือได้อย่างย่อ ๆ ตรงไปตรงมาเป็นพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงอยู่ และสามารถอ้างอิงได้โดยผู้อ่านสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้จากการอ้างอิงที่ปรากฏในหนังสือ นอกจากนี้

หนังสือเล่มนี้ยังได้รวบรวมหลักธรรมสำคัญ ๆ ขึ้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนา ได้แก่ อริยสัจ 4 อริยมรรค 8 ขั้น 5 กรรม การเกิดใหม่ หลักปฏิจจนูปบาท หลักอนัตตา และสติปัฏฐาน เป็นต้น

2. โครงสร้างหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 8 บท แบ่งออกได้ดังนี้ (ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ, 2551)

คำนิยม คำนำ และประวัติย่อของพระพุทธเจ้า หนังสือเล่มนี้มีคำนิยมจาก Paul Demieville ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย de France ผู้อำนวยการพุทธศาสนศึกษาแห่งสถาบันค้นคว้าชั้นสูง กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งได้ให้คำนิยมเกี่ยวกับหนังสือ และผู้เขียนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะคัมภีร์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา คำนำซึ่งเขียนโดยผู้เขียนหนังสือ พระ ดร.ดับบลิว ราหุล ได้อธิบายความเป็นมาของการเขียนหนังสือและโครงสร้างของหนังสือโดยรวม และประวัติย่อของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักประวัติของพระพุทธองค์

บทที่ 1 : เจตคติของชาวพุทธ ประกอบด้วยเรื่อง กาลามสูตร ความสงสัย ขันติธรรม พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหรือปรัชญา ณ โรงช่างหม้อ ศรัทธา วิธีรักษาสังขะ ทรงอุปมาธรรมะเหมือนกับแพ ทรงเปรียบเทียบธรรมะกับใบไม้ในกำมือ และปัญหา อภิปรัชญา

บทที่ 2 : อริยสัจ 4 อริยสัจข้อที่ 1: ทุกข์ ประกอบด้วยเรื่อง นายแพทย์ผู้ฉลาด อิศราภาพเหนืออิสราภาพ ในแง่ที่เป็นจริง ขั้น 5 และสุนทรียภาพนิรันดร์

บทที่ 3 : อริยสัจข้อที่ 2 สมุทัย, การเกิดขึ้นของทุกข์ ประกอบด้วยเรื่อง อาหารตามทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา ว่าด้วยเรื่องกรรม และกฎปัจจัยการ

บทที่ 4 : อริยสัจข้อที่ 3 : นิโรธ, ความดับทุกข์ ประกอบด้วยเรื่อง ภาษาคน ภาษาธรรม คำนิยามของนิพพาน แนวทางสู่นิพพาน นิพพานแล้วไปไหน อภิปรัชญา ตายก่อนตายเป็นสุขอย่างยิ่ง และไม่มีอะไรในนิพพาน

บทที่ 5 : อริยสัจข้อที่ 4 : มรรค, หนทาง ประกอบด้วยเรื่อง คุณสมบัติของคน สมบูรณ์แบบ องค์ประกอบด้านศีล องค์ประกอบด้านสมาธิ องค์ประกอบด้านปัญญา และสรุปอริยสัจ 4

บทที่ 6 : หลักคำสอนว่าด้วยความไม่มีตัวตน : อนัตตา ประกอบด้วยเรื่อง ความเชื่อเรื่องอัตตา บ่อเกิดของความเดือดร้อนในโลก มนุษย์สร้างพระเจ้า ธรรมทวนกระแส วิเคราะห์ขั้น 5 ปฏิจจนูปบาท วงจรแห่งวัฏฏะ สังขะ 2 ประการ ผู้แสวงหา กลัวในสิ่งที่ไม่น่ากลัว ดีความในพระธรรมบท อลคัทพูปมสูตร วิเคราะห์ “ตนเป็นที่พึ่งของตน”

มหาปริณิพพานสูตร อรรถาธิบายที่ไหน วิธีตอบคำถามของพระพุทธเจ้า ปัญหาที่นำไปสู่เป้าหมาย และจุดยืนที่ถูกต้อง

บทที่ 7 : กรรมฐาน หรือ การพัฒนา : ภาวนา ประกอบด้วยเรื่อง การเจริญกรรมฐาน ประเภทกรรมฐาน สติปัฏฐานสูตร ตัวกู ของกู (อหังการ มมังการ) วิธีดับความโกรธ เครื่องสกดกั้นทางใจ และองค์ปัญญาเครื่องตรัสรู้

บทที่ 8 : พระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน ประกอบด้วยเรื่อง ธรรมะกับคนทุกฐานะ หลักธรรมเพื่อสังคม หลักธรรมความเป็นชาวพุทธ หัวใจเศรษฐกิจ ความสุขในโลกหน้า ความสุขแบบคุณวิเศษ สงครามและสันติภาพ ทศพิธราชธรรม ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ ออกนอกเราธรรมพิชัยยุทธ์ และทางแห่งสันติภาพ

3. เนื้อหาโดยย่อ

โครงสร้างของหนังสือ “พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร” ผู้เขียนได้นำเสนอเป็น 8 บท ตามลำดับ ซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อดังนี้

บทที่ 1 : เจตคติของชาวพุทธ ผู้เขียนได้กล่าวถึงเจตคติของชาวพุทธ โดยได้ชี้ให้เห็นถึงเจตคติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ทำให้ผู้ที่เพิ่งรู้จักพระพุทธศาสนาและพระพุทธเจ้าได้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยชี้ให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ธรรมดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ที่พิเศษได้นั้นเกิดจากการกระทำล้วน ๆ พร้อมทั้งได้ยกเรื่องของกาลามสูตร และธรรมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงเจตคติของชาวพุทธได้อย่างชัดเจน

บทที่ 2 : อริยสัจ 4 อริยสัจข้อที่ 1: ทุกข์ ผู้เขียนได้อธิบายถึงหัวใจคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 ซึ่งได้อธิบายข้อที่ 1 ทุกข์ ซึ่งไม่ได้หมายถึงว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มองในแง่ร้าย แต่เป็นลักษณะสามัญ เพราะยึดตามความเป็นจริงของโลก และนอกจากนี้ความทุกข์ในพระพุทธศาสนายังหมายถึง ความไม่สมบูรณ์ ความไม่เที่ยง ความว่างเปล่า ความไม่มีแก่นสาร และยังได้อธิบายหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ขันธ์ 5 เป็นต้น

บทที่ 3 : อริยสัจข้อที่ 2 สมุทัย, การเกิดขึ้นของทุกข์ ผู้เขียนได้อธิบายถึงอริยสัจข้อที่ 2 สมุทัย หรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ ซึ่งได้แก่ ตัณหา 3 ประกอบด้วย 1) กามตัณหา คือ ได้แก่ ความทะยานอยากในกามคุณ 2) ภวตัณหา คือ ความทะยานอยากเป็นในสิ่งที่ตนต้องการจะเป็น และ 3) วิภวตัณหา คือ ความไม่อยากเป็นในสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการจะเป็น

บทที่ 4 : อริยสัจข้อที่ 3 : นิโรธ, ความดับทุกข์ ผู้เขียนได้อธิบายถึงอริยสัจข้อที่ 3 นิโรธ หรือความดับทุกข์ ได้แก่ การปลดปล่อย การปลดเปลื้อง การมีอิสระจากทุกข์

หรือความสิ้นไปแห่งตัณหา และได้กล่าวถึงนิพพาน ความหมายของนิพพาน และแนวทางเข้าถึงพระนิพพาน

บทที่ 5 : อริยสัจข้อที่ 4 : มรรค, หนทาง ผู้เขียนได้อธิบายถึงอริยสัจข้อที่ 4 มรรค หรือหนทางแห่งการดับทุกข์ หรือที่เรียกว่าทางสายกลาง ประกอบด้วยส่วนประกอบ 8 ข้อ ได้แก่ 1) เห็นชอบ 2) ดำริชอบ 3) เจรจาชอบ 4) การงานชอบ 5) เลี้ยงชีพชอบ 6) พยายามชอบ 7) ระลึกชอบ และ 8) ตั้งจิตมั่นชอบ

บทที่ 6 : หลักคำสอนว่าด้วยความไม่มีตัวตน : อนัตตา ผู้เขียนได้อธิบายถึง หลักคำสอนที่ว่าด้วยความไม่มีตัวตน หรืออนัตตา ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาปฏิเสธการมีอยู่ของตัวตน และได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงขั้น 5 ว่าเป็นการประกอบเข้าด้วยกันของรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณและยังได้อธิบายถึงความเป็นอนัตตาหรือความไม่มีตัวตนที่ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ในที่ต่าง ๆ ให้เห็นความเกี่ยวข้องกันอย่างชัดเจน

บทที่ 7 : กรรมฐาน หรือ การพัฒนา : ภาวนา ในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึง วิธีการเจริญกรรมฐาน ประเภทของกรรมฐาน สติปัฏฐานสูตร ตัวกู ของกู (อหังการ มมังการ) วิธีดับความโกรธ เครื่องสกัดกั้นทางใจ และองค์ปัญญาเครื่องตรัสรู้

บทที่ 8 : พระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน ผู้เขียนได้อธิบายสรุปเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ เช่น เรื่องธรรมะกับคนทุกฐานะ หลักธรรมเพื่อสังคม หลักธรรมความเป็นชาวพุทธ หัวใจเศรษฐกิจ สุขในโลกหน้า ความสุขแบบคุณวิเศษ สงครามและสันติภาพ ทศพิธราชธรรม ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ ออกนอกเราธรรมพิชัยยุทธ์ และทางแห่งสันติภาพ

3. บทวิจารณ์

หนังสือเรื่อง “พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร” เป็นหนังสือที่ผู้เขียนคือ พระ ดร.ดับบลิว ราหุล ได้อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนาแนวใหม่ที่สุด ซึ่งผู้เขียนมีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ในประเทศศรีลังกา ซึ่งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชมาจนถึงทุกวันนี้ จึงทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นที่รู้จักและพิมพ์เผยแพร่มาตั้งแต่ พ.ศ. 2502 มาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจารณ์จึงขอวิจารณ์จุดเด่นและจุดเสริมของหนังสือดังต่อไปนี้

1. จุดเด่น

1.1 รูปเล่มของหนังสือ หนังสือมีรูปเล่มที่เหมาะสมโดยมีส่วนประกอบครบตามองค์ประกอบของหนังสือสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนปกของหนังสือ ซึ่งตามมาตรฐานแล้วส่วนของปกหนังสือจะมีความหนา มีหน้าที่ในการยึดหนังสือทั้งเล่มให้มีความคงทน

แข็งแรง และแสดงรายละเอียดที่สำคัญของหนังสือ เช่น ชื่อหนังสือ, ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, สำนักพิมพ์, อื่น ๆ (ProTexts, 2559) ส่วนประกอบตอนต้นของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วย ปกใน คำนิยม คำนำ บทนำ และสารบัญ เป็นต้น และส่วนเนื้อหาของหนังสือ ประกอบด้วย เนื้อหาที่ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 8 บทด้วยกัน โดยได้อธิบายไปตามลำดับ ทำให้รูปแบบของหนังสือง่ายต่อการพกพาและผู้อ่านสามารถอ่านได้ในทุกสถานที่

1.2 โครงสร้างหนังสือ หนังสือเล่มนี้แบ่งโครงสร้างออกเป็นบท รวม 8 บทด้วยกัน ประกอบด้วย บทนำประวัติของพระพุทธเจ้า บทที่ 1 : เจตคติของชาวพุทธ บทที่ 2 : อริยสัจ 4 อริยสัจข้อที่ 1: ทุกข์ บทที่ 3 : อริยสัจข้อที่ 2 สมุทัย บทที่ 4 : อริยสัจข้อที่ 3 : นิโรธ, ความดับทุกข์ บทที่ 5 : อริยสัจข้อที่ 4 : มรรค หนทาง บทที่ 6 : หลักคำสอนว่าด้วยความไม่มีตัวตน : อนัตตา บทที่ 7 : กรรมฐาน หรือ การพัฒนา : ภาวนา และบทที่ 8 : พระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน ซึ่งการแบ่งโครงสร้างดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจอย่างต่อเนื่อง คือเริ่มจากการนำเข้าสู่เนื้อหาในบทนำซึ่งกล่าวถึงประวัติของพระพุทธเจ้า ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักพระพุทธเจ้าในมุมมองที่ผู้เขียนนำเสนอและนำเข้าสู่เนื้อหาที่น่าสนใจไปตามลำดับ คือ บทที่ 1 : เจตคติของชาวพุทธ บทที่ 2 : อริยสัจ 4 อริยสัจข้อที่ 1: ทุกข์ บทที่ 3 : อริยสัจข้อที่ 2 สมุทัย บทที่ 4 : อริยสัจข้อที่ 3 : นิโรธ, ความดับทุกข์ บทที่ 5 : อริยสัจข้อที่ 4 : มรรค หนทาง บทที่ 6 : หลักคำสอนว่าด้วยความไม่มีตัวตน : อนัตตา บทที่ 7 : กรรมฐาน หรือ การพัฒนา : ภาวนา และบทที่ 8 : พระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน ซึ่งทำให้เห็นถึงหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาและการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในที่สุด

1.3 รูปแบบการนำเสนอ ผู้เขียนได้เสนอหนังสือเป็นบทรวม 8 บทดังได้กล่าวแล้ว และแต่ละบทนั้น นำเสนอเป็นขั้นเป็นตอนได้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้อ่านเมื่ออ่านแล้วจะได้ทั้งความรู้ และความเข้าใจในหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือหลักอริยสัจ 4 หลักอนัตตา การเจริญกรรมฐานและการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ

1.4 การใช้ภาษาในการเขียน เพื่อให้เข้าถึงอรรถรสในการอ่านและเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านได้อย่างแท้จริง ผู้เขียนได้เรียบเรียงโดยใช้ภาษาแบบง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ไม่ใช้ศัพท์ภาษาบาลีมากนัก แม้จะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาก็ตาม จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือบทที่ 8 ซึ่งเป็นบทสุดท้าย แม้ไม่ได้เขียนในเชิงของการสรุปแต่ผู้เขียนก็ได้เขียนในเรื่องของการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือนอกเหนือจากหลักธรรมสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนิกชนบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือพระนิพพานแล้ว ยังมีหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนทั่วไป เช่น การครองเรือน หัวใจเศรษฐี ความสุขของคฤหัสถ์ เป็นต้น

1.5 ความตรงของเนื้อหา เนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา โดยนำเสนอเจตคติของชาวพุทธ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญ และหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา คืออริยสัจ 4 อนัตตา การเจริญพระกรรมฐาน และการนำหลักธรรมทั่วไปมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดนั้นล้วนตรงกับชื่อเรื่อง คือพระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร โดยผู้เขียนได้สรุปเนื้อหาได้อย่างชัดเจน และชวนให้ติดตามและเกิดความเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเจตคติของชาวพุทธหรือของพระพุทธศาสนา

1.6 หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของพระพุทธศาสนาและคำสอนหลักของพระพุทธเจ้า ผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งมีผู้เขียนและรวบรวมเรียบเรียงหนังสือไว้ดังต่อไปนี้ ซึ่งท่านเจ้าคุณพระเมธีวชิโรดม หรือท่าน ว.วชิรเมธี (ทรูปลูกปัญญา, 2555) ได้แนะนำหนังสือที่ชาวพุทธควรศึกษาเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังนี้คือ

1) พระไตรปิฎก คือ คัมภีร์ที่ประมวลหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาไว้อย่างเป็นระบบ ครบถ้วน สมบูรณ์ที่สุด จนถึงขนาดที่กล่าวได้ว่าตัวคัมภีร์พระไตรปิฎกเองมีสถานะเป็นดังหนึ่งองค์พระพุทธเจ้าที่ยังทรงพระชนม์อยู่ เพราะพระพุทธองค์ได้ตรัสเอาไว้ว่า “เมื่อเราตถาคตล่วงลับไปแล้ว พระธรรมและวินัยที่เราได้แสดงและบัญญัติเอาไว้จักเป็นศาสดาของชาวพุทธสืบต่อไป”

2) พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน คัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแหล่งประมวลพระธรรมวินัยหรือคำสั่งสอนที่สมบูรณ์ที่สุดของพระพุทธเจ้านั้น เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ชาวพุทธว่า มีเนื้อหามากเป็นอนเนกอนันต์ หากไม่มีความสนใจใฝ่รู้จริง ๆ แล้วก็เป็นที่ยากที่คนธรรมดาจะศึกษาให้ทั่วถึงได้ ด้วยเหตุที่พระไตรปิฎกมีเนื้อหามากนี้เอง อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ซึ่งมีความปรารถนาที่จะให้ชาวพุทธได้เรียนรู้ธรรมะจากพระไตรปิฎกโดยตรง จึงได้ใช้ความเพียรอย่างยิ่งยวดจัดทำพระไตรปิฎก “ฉบับสำหรับประชาชน” โดยย่อพระไตรปิฎกจาก 45 เล่ม ให้เหลือเพียง 1 เล่ม และนับแต่นั้นเป็นต้นมา คนไทยจึงได้อ่านพระไตรปิฎกที่เนื้อหาน้อยลง

3) คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมเรื่อง “กามนิต-วาสิฏฐี” ตัวเอกของเรื่อง คือ กามนิต มีความปรารถนาจะเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อรับฟังคำสอนสักครั้งหนึ่งในชีวิต แต่ครั้งได้พบพระพุทธองค์จริง ๆ เขากลับไม่รู้จักรว่า คนที่อยู่ตรงหน้าเป็นใคร ในที่สุดก็จึงเดินจากไปอย่างผิดหวัง ชาวพุทธส่วนใหญ่ก็คงไม่ต่างอะไรกับกามนิตหนุ่มที่บอกตัวเองว่า เป็นชาวพุทธ แต่ทว่าไม่รู้จักรว่า “โฉมหน้าอันแท้จริง” ของพุทธศาสนา ผลก็คือ เขาได้รับประโยชน์จากพุทธศาสนาน้อยเสียยิ่งกว่าน้อย ในหนังสือชื่อ “คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา” อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ปราชญ์ผู้เป็นเลิศทางด้านพระพุทธศาสนา ได้ชี้ให้เราเห็นว่า พระพุทธศาสนาที่แท้จริง มีลักษณะเช่นไร

มีจุดเด่น จุดเน้น จุดหมายอยู่ตรงไหน และจะนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร หนังสือเล่มนี้ จะทำให้เรารู้จักพระพุทธศาสนาในภาพรวมถึงขั้นที่กล่าวได้ว่า เหมือนกับเรารู้จักลายมือของตัวเองอย่างละเอียดเลยทีเดียว

4) หลักชาวพุทธ (ชาวพุทธที่ดีต้องมีมาตรฐาน) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2553) ได้เรียบเรียงหนังสือ “หลักชาวพุทธ” ขึ้นมาให้เป็นแนวทางสำหรับยึดเป็นหลักแม่บทในการปฏิบัติตนของชาวพุทธ 12 ข้อ ซึ่งเมื่อใครก็ตาม ปฏิบัติตามหลักแม่บทของการเป็นชาวพุทธทั้ง 12 ข้อได้เป็นอย่างดี คน ๆ นั้น ก็จะได้ชื่อว่า เป็นชาวพุทธชั้นนำ และย่อมจะได้รับประโยชน์จากพุทธศาสนาอย่างคุ้มค่าที่สุด

5) เชื้อกรรม ฐักรม แกักรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2566) ได้เขียนหนังสือชื่อ “เชื้อกรรม ฐักรม แกักรม” ออกมาเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ใครก็ตามที่อยากรู้ว่า หลักกรรมตามแนวพุทธเป็นอย่างไร หรืออยากรู้ว่า การแก้กรรมตามแนวพุทธต้องทำอย่างไร หากได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ความสงสัยดังกล่าวจะได้รับการอธิบายอย่างแจ่มกระจ่างและจะไม่ตกเป็นเหยื่อของลัทธิกรรมพาณิชย์อีกต่อไป

หนังสือที่ท่าน ว.วชิรเมธี (ทรูปลูกปัญญา, 2555) ยกมาเป็นตัวอย่างที่ชาวพุทธควรศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงนั้น มีความจำเป็นและน่าสนใจอย่างยิ่ง เหมาะแก่ชาวพุทธที่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาควรได้ศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามเจตคติของพระพุทธศาสนาดังกล่าวแล้ว

กล่าวโดยสรุป หนังสือ “พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร” ซึ่งเขียนโดย พระ ดร.ดบลิวิราหุล เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งเป็นหนังสือที่ผู้สนใจพระพุทธศาสนาได้อ่านอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานาน คือมีการพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 กว่า 60 ปี อย่างไรก็ตามเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ยังเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง และได้สรุปเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้น่าอ่านและติดตามอย่างมาก นับเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าที่มีผู้แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษาเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามเจตนารมณ์ของผู้เขียน

2. จุดเสริม

ผู้วิจารณ์ขอเสริมเพิ่มเติมเล็กน้อยเพื่อให้หนังสือสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นดังนี้

2.1 รูปเล่มของหนังสือ เนื่องจากเป็นหนังสือเชิงวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนจึงใช้รูปแบบของหนังสือแบบวิชาการล้วน ๆ ไม่มีสีสันแบบหนังสือสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความนิยมและความสวยงามของรูปเล่มสมัยใหม่ของหนังสือ ควรออกแบบไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร รูปเล่ม รูปภาพประกอบตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นแบบสีสวย จะเหมาะสมและน่าอ่านยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความสนใจและมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

2.2 การออกแบบโครงสร้างรูปเล่มภายในหนังสือ การออกแบบภายในหนังสือให้สอดคล้องกับโครงสร้างของเนื้อหาหนังสือ ซึ่งจะทำให้แต่ละบทเด่นชัดขึ้นและมีความน่าสนใจเฉพาะบทมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพทั้งตัวโครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างของรูปเล่มหนังสือ พร้อมทั้งมีภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่น่าสนใจ

4. สรุป

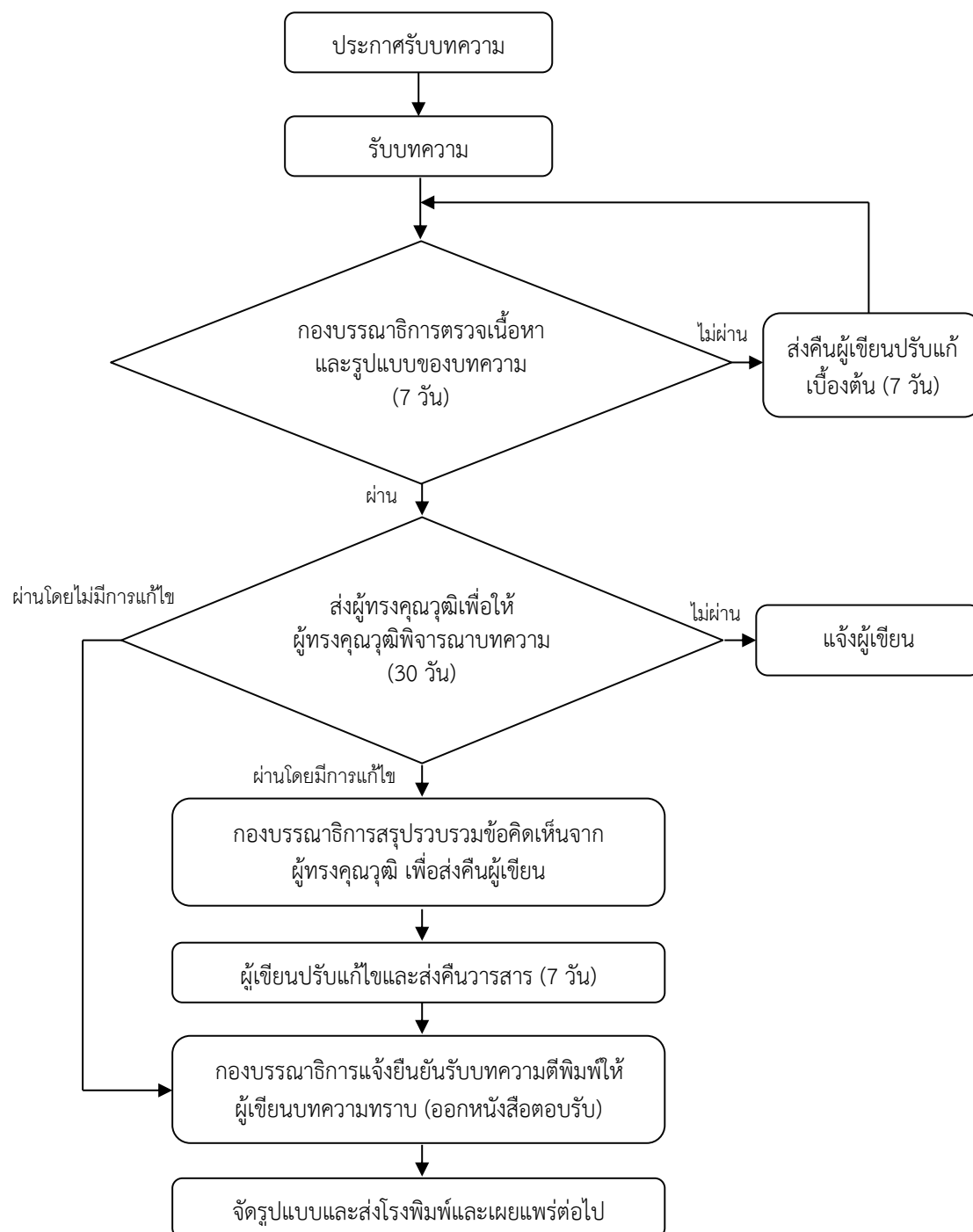
หนังสือเรื่อง “พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร” เป็นหนังสือที่รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนา และคำสอนหลักในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้ผู้อ่านที่ยังไม่รู้จักพระพุทธศาสนา เมื่อได้อ่านแล้วจะเข้าใจในพระพุทธศาสนาได้อย่างถ่องแท้ และเข้าใจในหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา คืออริยสัจ 4 หลักกอนัตตา หลักการเจริญพระกรรมฐาน และหลักธรรมสำหรับคฤหัสถ์ โดยในหนังสือได้สรุปเนื้อหาที่สำคัญที่ผู้สนใจในพระพุทธศาสนาควรทราบไว้อย่างชัดเจน และเห็นเจตคติของชาวพุทธที่เป็นไปตามความต้องการของพระพุทธเจ้า แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงปรินิพพานมานานแล้วก็ตาม แต่พระธรรมคำสอนของพระองค์ก็ยังคงสร้างความเลื่อมใสให้กับชาวพุทธอยู่ตราบานเท่าอนัน

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ. (2551). *พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรูปลูกปัญญา. (2555). *5 หนังสือดีที่ชาวพุทธควรอ่าน แนะนำโดย ท่าน ว.วชิรเมธี*. เข้าถึงได้จาก <https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/54068/-dhart->
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *หลักชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2566). *เชื้อกรรม รู้กรรม แก้วกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 58). กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ป.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ProTexts. (2559). *ส่วนประกอบของหนังสือ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.protexts.com/tag/ส่วนประกอบของหนังสือ/>

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องยินยอมและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ รูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปกิณฑกะ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงในเนื้อหาและอ้างอิงในท้ายบทความ (References) ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารในรูปแบบของ APA 6th edition ดูตัวอย่างอ้างอิง

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

ผู้ประสงค์จะตีพิมพ์บทความต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนจะต้องศึกษารูปแบบและตรวจสอบการเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบของวารสาร

2. แนบไฟล์บทความ (Microsoft word) เข้าสู่ระบบออนไลน์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index> พร้อมแจ้งและติดต่อประสานงานไปที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการนายมงคล สอนไธสง โทร. 064-946-1595, อีเมล: mongkol.son@mcu.ac.th, ไลน์: kee_s ทั้งนี้ผู้เขียนต้องระบุต้นสังกัด และเบอร์โทรศัพท์ ที่ติดต่อได้โดยตรง ไว้ในกล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

3. บทความต้องผ่านการตรวจรูปแบบจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนต้องปรับแก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการ

4. เนื้อหาบทความและองค์ประกอบของบทความต้องผ่านการตรวจพิจารณาและอนุมัติจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความ

5. เมื่อบทความผ่านการอนุมัติจากกองบรรณาธิการแล้ว ผู้เขียนต้องทำการโอนเงินค่าธรรมเนียมบทความ 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ตามหมายเลขบัญชี "791-0-50021-1" ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี "วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ (วารสาร)" พร้อมแนบสลิปหลักฐานไปที่กล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ไม่มีนโยบายในการเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกินที่กำหนดไว้ โปรดระวังมีบุคคลแอบอ้างเรียกเก็บเงินเพิ่ม ซึ่งทางวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ขอรับผิดชอบโดยประการทั้งปวง

6. บทความต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และการพิจารณาของกองบรรณาธิการถือเป็นขั้นสุดท้าย ในกรณีที่บทความของท่านไม่ผ่านการประเมินและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการไม่รับตีพิมพ์บทความและไม่คืนเงินโดยประการทั้งปวง

7. เมื่อได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนยินยอมที่จะรับผลการประเมินนั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

8. เนื้อหาบทความที่แก้ไขตามผู้ประเมินต้องไฮไลท์ตัวอักษรสีแดง เพื่อให้กองบรรณาธิการได้ใช้ตรวจสอบว่าท่านได้แก้ไขจริง และหากท่านไม่ไฮไลท์ตัวอักษรสีแดง ทางวารสารจะถือว่าท่านไม่ได้แก้ไขบทความตามผู้ประเมิน และส่งไฟล์ (Microsoft word) บทความที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วแนบเข้ามาในระบบ โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน หลังจากวารสารได้ส่งผลประเมินให้ผู้เขียนทราบ ในกรณีกองบรรณาธิการตรวจพบว่าบทความย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ไม่สมบูรณ์ ทางวารสารจะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาปรับแก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจแก้ Abstract จำนวน 500 บาท

9. ทั้งนี้แม้บทความที่ผ่านการอนุมัติแล้ว ภายหลังพบว่า หากไม่สามารถติดต่อผู้เขียนบทความได้ และผู้เขียนไม่ยอมแก้ไขบทความให้สมบูรณ์หรือแก้ไขบทความล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับตีพิมพ์บทความ และขอยกเลิกใบตอบรับตีพิมพ์บทความ โดยวารสารจะแจ้งผ่านทางอีเมลจากระบบที่ผู้เขียนได้ลงทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

10. การจัดเลื่อนลำดับเพื่อเผยแพร่บทความในแต่ละฉบับ เป็นอำนาจและสิทธิ์ในการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของบทความ

11. ความก้าวหน้าเกี่ยวกับบทความ เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความที่ต้องติดตามสอบถามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กองบรรณาธิการ จะแจ้งให้ทราบในระบบของวารสาร

ผู้นิพนธ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบและรูปแบบที่วารสารกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.3 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อมส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) ระเบียบวิธีวิจัย

3) ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

4) คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการ บรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการ วิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิด ประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้ เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (ถ้ามี) (Knowledge Gained) เป็นองค์ความรู้อันเป็น ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผัง โหนดค้นเพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของ ข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดี ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือ เฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่ สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตาม หลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยม แพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการ งานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: ชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และให้วงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย หรือ (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ตัวอย่างเช่น

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

(พระไตรปิฎกภาษาไทย, อภ.ทศ. (ไทย) 20/395/106)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป) ./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล, /ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ด้วย

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรมาภรณ์ ฐิตธโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรมาภรณ์ ฐิตธโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: โบบาง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระนันท์ ฐาตุโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระนันท์ ฐาตุโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.

อานวย มีราคา. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(1), 134-145.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298-314.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล./ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรพรรณ เขาเรียง (2563) หรือ Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรพรรณ เขาเรียง, 2563) หรือ (Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรณัฐ ฐาตติโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรณัฐ ฐาตติโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระอธิการวัชร จิตตสาโร. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญานิเทศ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle.* (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkomrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมะเอยีร์ จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/ (ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ/ (ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)/ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่/ ตอนพิเศษ./ หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/ (การสัมภาษณ์./ วันที่/ เดือน/ พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ (การสัมภาษณ์./ วันที่/ เดือน/ พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

การอ้างอิงท้ายบทความ

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/ (ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ (ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) (คำว่า สืบค้นเมื่อ ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย

กรวรรณ สังขกร. (2558). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย. เข้าถึงได้จาก
<http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

ตัวอย่างวิกิพีเดีย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/http://www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2560. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

9. เอกสารการประชุมทางวิชาการ

การอ้างอิงในเนื้อหา

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า)

(พระมหาสุชาติ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหม กัลป์, 2561)

(Soutar, G. & Mazzarol, T. W., 1995)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
พระมหาสุชาติ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. (2561). คณะสงฆ์กับการจัดการ
เครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ
ครั้งที่ 3 INC2019 (น. 1892). น่าน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.